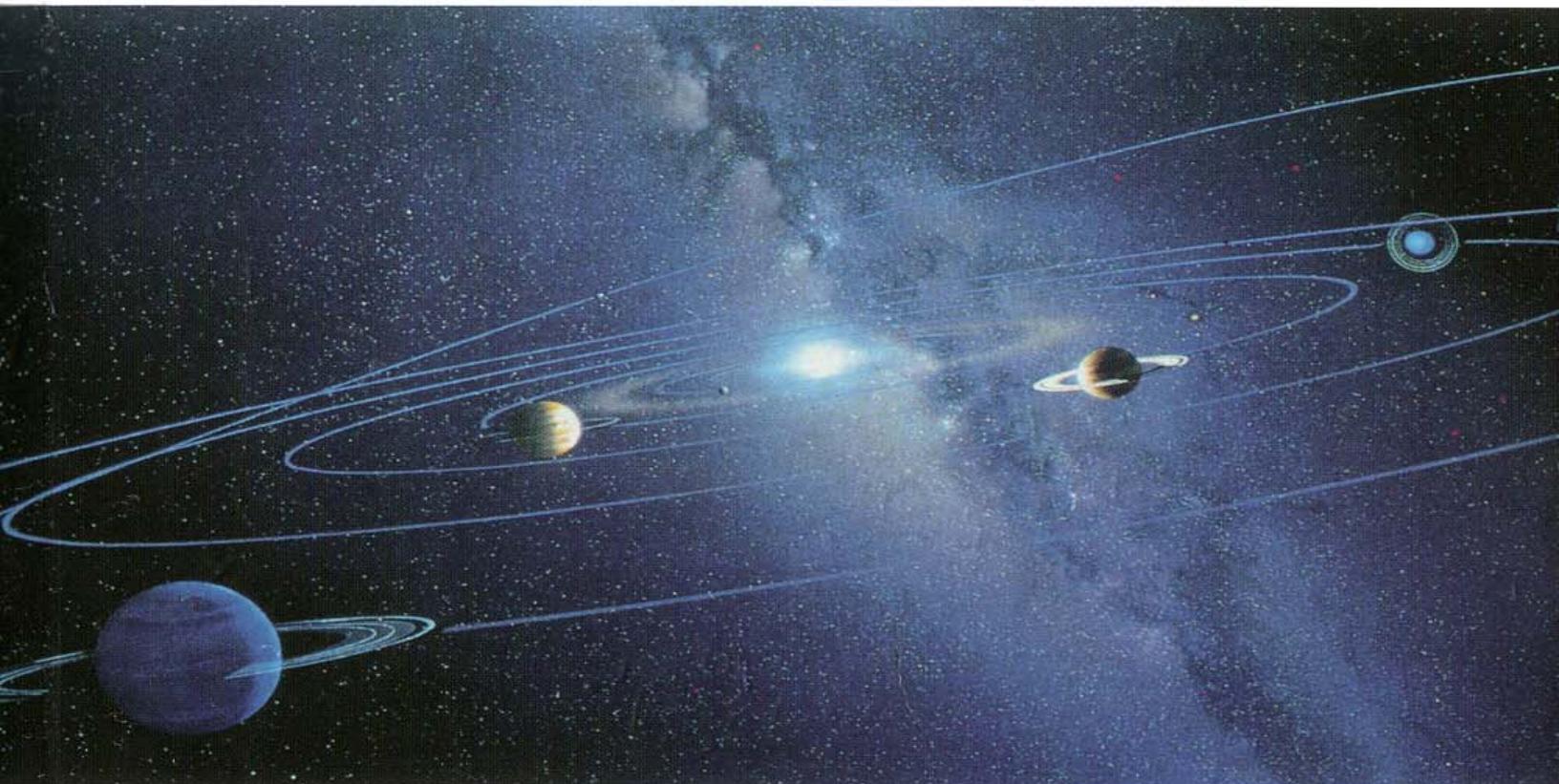

ВИКТОР ПЕЛЕВИН

ЗАТВОРНИКА И ШЕСТОПРЪСТИЯ
ПРИНЦЪТ НА ДПК
ЖЪЛТАТА СТРЕЛА
ОМОН РА

КАЛИОПА
издателска къща

ВИКТОР ПЕЛЕВИН

ЗАТВОРНИКА И

ШЕСТОПРЪСТИЯ. ПРИНЦЪТ

НА ДПК. ОМОН РА. ЖЪЛТАТА

СТРЕЛА

Превод: Иван Тотоманов, Таня Балова

chitanka.info

ЗАТВОРНИКА И ШЕСТОПРЪСТИЯ

1

— Разкарай се.

— ?...

— Казах, разкарай се. Не ми пречи да гледам.

— А какво гледаш?

— Божичко, какъв идиот... Слънцето гледам.

Шестопръстия вдигна очи от черната почва, посипана с храна, трици и торф, примика и се загледа нагоре.

— Да... Живеем — но защо? Това е вечната тайна. И никой не е постигнал фината нишковидна същност на светилата, да.

Непознатият обърна глава и го погледна хем с любопитство, хем с малко отвращение.

— Шестопръстия — представи се Шестопръстия.

— А аз съм Затворника — отговори непознатият. — Така ли казват във вашия социум? Фината нишковидна същност?

— Вече не — отговори Шестопръстия и изведнъж подсвирна. — Ей, глей!

— Какво? — подозрително попита Затворника.

— Гледай бе! Появи се още едно.

— И кво?

— В центъра на света никога не се появяват три светила наведнъж.

Затворника изхъмка снизходително.

— Виждал съм и по единайсет. Едно в зенита и по пет на всеки епицикъл. Вярно, не беше тук.

— А къде? — попита Шестопръстия.

Затворника не отговори. Обърна се, отдалечи се на няколко крачки, изчегърта с крак парче храна и почна да яде. Духаше слаб топъл ветрец, две слънца се отразяваха в сиво-зелените плоскости на далечния хоризонт и в тази сцена имаше толкова покой и печал, че когато замислилият се Затворник пак видя пред себе си Шестопръстия, чак трепна.

— Още ли си тук? Какво искаш?

— Нищо. Да си поприказваме.

— Като те гледам, сигурно си глупав — отговори Затворника. —

Я си върви в социума. Виж колко си се отдалечил. Сериозно — върви си...

И махна към малкото мръсножълто петно, което потрепваше на хоризонта — дори не му се вярваше, че огромната развълнувана тълпа може да изглежда така оттук.

— Бих отишъл — каза Шестопръстия, — само че ме изгониха.

— Така ли? И защо? За политика?

Шестопръстия кимна и почеса единия си крак с другия. Затворника погледна краката му и поклати глава.

— Истински ли са?

— Да. Точно затова ми казаха — наближава, така да се каже, най-решителният етап, а ти имаш по шест пръста... Точно сега ли, казаха, се взе...

— Какъв „решителен етап“?

— Не знам. Всичките само се мръщят, особено Двайсетимата Най-близки, и никой нищо не знае. Само търчат и крещят.

— А, ясно — каза Затворника. — Понеже с всеки час е все по-близо, нали? И контурите му са все по-ясни.

— Да — учудено каза Шестопръстия. — А ти откъде знаеш?

— Пет такива решителни етапа съм видял досега, затова. Само че ги наричат различно.

— Стига де — каза Шестопръстия. — Той идва за пръв път.

— Да де. Дори ще ми е интересно да видя как идва за втори. Но ние всъщност говорим за различни неща.

Затворника се засмя тихо, направи няколко крачки към далечния социум, обърна се с гръб към него, наведе се и започна да рие с крака, така че зад него се вдигна цял облак от остатъци от храна, трици и прах. Докато риеше, той махаше с ръце и мърмореше нещо.

— Какво ти стана? — малко уплашено попита Шестопръстия, когато Затворника, доста задъхан, се върна при него.

— Това е жест — отговори Затворника. — Форма на изкуството. Казваш стихотворение и извършваш съответстващото му действие.

— И ти кое стихотворение каза?

— Ей това — каза Затворника.

*Понякога тъгувам,
когато гледам напуснатите от мен.
Понякога се смея
и тогава между нас
се вдига жълта мъгла.*

— Това не е никакво стихотворение — каза Шестопръстия. — Нали ги знам всичките. Не наизуст де, но съм ги чувал всичките двайсет и пет. Такова стихотворение няма.

Затворника го погледна с недоумение, после явно разбра.

— Я ми кажи, поне едно помниш ли? — попита той. — Кажи ми поне едно.

— Ей сега. Близнаци... Близнаци... А бе значи говорим едно, а подразбираме друго. И после пак говорим едно, а подразбираме друго, само че на обратно някак. И е много красиво. Накрая вдигаме очи към стената и там...

— Стига — каза Затворника.

Помълчаха.

— Тебе също ли те изгониха? — наруши мълчанието Шестопръстия.

— Не. Аз ги изгоних.

— Че може ли така?

— Всякак може — каза Затворника, погледна един от небесните обекти и добави вече съвсем сериозно: — Скоро ще се стъмни.

— Стига де — каза Шестопръстия. — Никой не знае кога ще се стъмни.

— Аз пък знам. Ако искаш да спиш спокойно, прави каквото правя аз. — И Затворника почна да събира разни боклуци и да ги посипва с трици и торф. Скоро си вдигна стена, висока горе-долу колкото него, нещо като къща без покрив. Поотдалечи се от нея, погледна я със задоволство и каза: — Готово. Това го наричам убежище за душата.

— Защо? — попита Шестопръстия.

— Просто така. Звучи красиво. Ти ще си направиш ли?

Шестопръстия почна да рови, но не се получаваше нищо — стената му се срутваше. Ако ще говорим честно, той не се и стараеше,

защото изобщо не повярва на Затворника, че ще дойде тъмното — и когато небесните огньове примигнаха и бавно почнаха да гаснат, а откъм социума долетя приликаща на шушнене на вятър в слама всенародна ужасена въздишка, в сърцето му едновременно подскочиха две силни чувства: познатият страх пред неочеквано настъпилата тъмнина и непознатото досега преклонение пред някого, който знае за света повече от него.

— Добре, стига — каза Затворника. — Скачай вътре. Аз ще си построя друго.

— Не мога да скачам — тихо отговори Шестопръстия.

— Тогава чао — каза Затворника, отгласна се от земята, издигна се нагоре и изчезна зад стената, след което тя се срути отгоре му и го покри с равномерен слой трици и торф. Образувалото се хълмче известно време потрепваше, после в него се появи мъничка дупчица — Шестопръстия видя в нея блестящото око на Затворника — и се възцари мрак.

Шестопръстия, разбира се, знаеше всичко за нощта, откакто се помнеше. „Това е естествен процес“ — казваха едни. „Работата, работата на първо място, стига глупости“ — казваха други и те бяха мнозинство. Мненията бяха много, но с всички тях ставаше едно и също: когато без никакви видими причини светлината угасваше, след кратка безнадеждна борба със страха всички изпадаха във вцепенение, а когато се свестяха (когато светлината пак се появяваше), помнеха съвсем малко. Същото ставаше и с Шестопръстия, докато живееше в социума, но сега — сигурно защото страхът от настъпилия мрак се събра със също толкова силния страх пред самотата и следователно се удвои — той не изпадна в обичайната спасителна кома. Далечният всенароден стон вече беше стихнал, а той все така седеше свит до могилката и тихичко плачеше. Не се виждаше нищо и когато в тъмнината внезапно се чу гласът на Затворника, Шестопръстия се насра.

— Стига си мърдал де — каза Затворника. — Пречиш ми да спя.

— Не мърдам — тихо отговори Шестопръстия. — Сърцето ми тупка. Искаш ли да си поприказваме?

— За какво? — попита Затворника.

— За каквото и да е, стига да е по-дълго.

— За природата на страхът искаш ли?

— Ох, само това не! — писна Шестопръстия.

— Тихо де! — изшътка Затворника. — Тихо, че ще дойдат плъховете.

— Какви плъхове? Какво са плъховете? — изтръпнал от страх попита Шестопръстия.

— Твари на нощта. И на деня също, впрочем.

— Ох, не ми върви в този живот — прошепна Шестопръстия. — Ако си имах пръсти като всички, щях да си спя сега с тях. Господи, какъв ужас... Плъхове...

— Бе ти защо — почна Затворника — само повтаряш: Господи, та Господи... Вие там и в Бога ли вярвате?

— Един дявол знае. Че има нещо — има. Ама какво е — никой не знае. Ето например — защо става тъмно? Макар че може да се обясни и с естествени причини, разбира се. Ако ли пък почнеш да мислиш за Бога, нищо няма да направиш през живота си...

— А иначе какво можеш да направиш през живота си — попита Затворника.

— Как какво? Що за глупав въпрос! Знаеш какво — всеки се бълска към хранилката. Това е основен закон.

— Ясно. Ами всичко останало защо е?

— Кое „всичко“?

— Ами вселената, небето, земята, небесните светила — изобщо всичко.

— Как защо? Така е направен светът.

— И как е направен? — с интерес попита Затворника.

— Ами така. Движим се в пространството и времето. По законите на живота.

— И накъде?

— Де да знам. Това е вечна тайна. Знаеш ли, ще ме побъркаш с тия въпроси.

— Ти ще ме побъркаш с тия закони на живота и вечни тайни.

— Като не искаш, няма да си говорим — обидено каза Шестопръстия.

— Че на мен не ми се говори. Тебе те беше страх от тъмното.

Шестопръстия беше забравил за това. Позамисли се и забеляза, че вече изобщо не го е страх. Това толкова го уплаши, че той скочи и се втурна в мрака — и се натресе в Стената на света.

Зад него се чу прегракналото кикотене на Затворника и Шестопръстия се обърна и като стъпваше внимателно, тръгна към този единствен в мрака и безмълвието звук. Стигна до купчинката, под която се беше заровил Затворника, легна до нея и като се опитваше да не обръща внимание на студа, се помъчи да заспи. Дори не разбра кога е станало.

2

— Днеска отиваме отвъд Стената на света, чу ли ме? — каза Затворника.

Шестопръстия тъкмо тичаше към убежището на душата — вече можеше да си го прави почти като Затворника, обаче скокът се получаваше само със засилка и сега той тренираше. Осьзна смисъла на казаното в момента, когато трябваше да скочи, и в резултат се заби в нестабилната оградка така, че вместо да го покрият равномерно, торфът и триците паднаха на главата му, а краката му заритаха безпомощно във въздуха. Затворника му помогна да се измъкне и повтори:

— Днеска отиваме отвъд Стената на света.

През последните дни Шестопръстия беше чул от него толкова невероятни неща, че в душата му нещо скърцаше и пращеше, а предишният му живот в социума му се струваше забавна фантазия (а може би пошъл кошмар — не беше решил още), но това сега беше вече прекалено.

— Решителният етап настъпва след всеки седемдесет затъмнения — продължи Затворника. — А вчера беше шейсет и деветото. Светът се управлява от числата.

И посочи набучените покрай Стената на света сламки.

— На как може да отидем отвъд Стената на света, щом тя е Стената на света? Дори името й... Ами че зад нея няма нищо...

Шестопръстия беше толкова смаян, че дори не обърна внимание на мистичните обяснения на Затворника — иначе настроението му непременно щеше да се развали.

— И какво като няма нищо? — попита Затворника. — Това може само да ни радва.

— И какво ще правим там?

— Ще живеем.

— Че не си ли живеем добре тук?

— Това „тука“, идиот с идиот, скоро няма да го има.

— А какво ще има?

— Остани и ще разбереш. Нищо няма да има.

Шестопръстия съвсем се обърка и попита:

— Защо непрекъснато ме плашиш?

— Стига хленчи де — измърмори Затворника; вглеждаше се загрижено в никаква точка на небосвода. — Отвъд Стената на света хич даже не е лошо. Мен ако питаш, даже е по-хубаво, отколкото тук.

Отиде до останките на построеното от Шестопръстия убежище за душата и започна да ги разравя и разхвърля.

— Защо ми го разваляш? — попита Шестопръстия.

— Преди да напуснем някой свят, трябва да обобщим опита си от пребиваването в него, а после да заличим всички следи, които сме оставили. Това е традиция.

— И кой я е измислил?

— Какво значение има това? Е, аз. Поради липса на друг, разбиращ ли. Готово...

Затворника огледа резултата от работата си — на мястото на срутената постройка сега имаше идеално равно място, което изобщо не се различаваше от околната пустиня.

— Готово — повтори той. — Унищожих следите. Сега трябва да се обобщи опитът. Твой ред е. Качи се на ей онази буца и разказвай.

Шестопръстия разбра, че са го прекарали — бяха му оставили най-тежката и, най-важното, неразбираемата част от работата. След случая със затъмнението обаче той беше решил да слуша Затворника. Вдигна рамене, огледа се дали наблизо няма някой от социума и се покатери на буцата.

— Какво да разказвам?

— Всичко, което знаеш за света.

— Е, тогава знаеш ли колко ще киснем тук! — подсвирна Шестопръстия.

— Не мисля — сухо отговори Затворника.

— Значи така. Нашият свят... Ама че идиотски ритуал си измислил...

— Не се разсейвай.

— Нашият свят е правилен осмоъгълник, който се движи равномерно и по права линия в пространството. Тук ние се подготвяме за решителния етап, който увенчава живота ни. Поне това е

официалната формулировка. Светът е заобиколен от така наречената Стена на света, възникнала обективно в резултат на действието на природните закони. В центъра на света има хранилкоилка на две нива, около която се е зародила цивилизацията ни. Положението на всеки член на социума спрямо хранилкоилката се определя от общественото му значение и заслуги...

— Виж, това не го бях чувал — прекъсна го Затворника. — Какво значи това заслуги? И обществено значение?

— Ами... Как да ти обясня... То е, когато някой е точно до хранилкоилката.

— И кой е този някой?

— Нали ти казах, този, който има по-големи заслуги. Или обществено значение. Аз например по-рано имах известни заслуги, но сега нямам никакви. Ама ти не знаеш ли модела на вселената?

— Не го знам — каза Затворника.

— Как така?... Тогава как си се готвил за решителния етап?

— После ще ти кажа. Давай нататък.

— Ами това е почти всичко. Какво още... Извън социума е Великата пустиня, обкръжена от Стената на света. Край нея живеят отцепници като нас.

— Ясно. Отцепници. И къде е цепеницата? В смисъл онази, от която сме се отцепили?

— Ама и ти си един... Това даже и Двайсетимата най-близки не го знаят. То е вечна тайна.

— Аха. И какво по-точно е това вечната тайна?

— Законът на живота — отговори Шестопръстия. Нещо в интонацията на Затворника не му харесваше.

— Добре. А какво е законът на живота?

— Вечна тайна.

— Вечна тайна? — попита Затворника със странно изтънял глас ибавно почна да обикаля Шестопръстия.

— Стига бе! Стига! — уплаши се Шестопръстия. — Това си е твой ритуал!

Затворника обаче вече се беше успокоил.

— Добре — каза той. — Слизай.

Шестопръстия слезе от буцата и Затворника — съсредоточен и сериозен — се качи на мястото му. Помълча, сякаш се вслушваше в

нещо, после вдигна глава и заговори:

— Дойдох тук от друг свят в дните, когато ти още си бил съвсем мъничък. А в онзи, предишния свят, отидох от по-предишен и така нататък. Общо съм бил в пет свята. На практика те са същите като този, почти не се различават. А вселената, която обитаваме, е огромно затворено пространство. На езика на божовете тя се нарича „Комбинат за бройлери «Луначарски»“, но какво означава това не е известно дори на самите тях.

— Ти знаеш езика на божовете? — изумено попита Шестопръстия.

— Малко. Не ме прекъсвай. Общо във вселената има седемдесет свята. Ние се намираме в един от тях. Световете са прикрепени към безкрайна черна лента, която бавно се движи в кръг. А над нея, на небето, има стотици еднакви светила. Така че не те плуват над нас, а ние се движим под тях. Опитай се да си го представиш.

Шестопръстия затвори очи и лицето му се напрегна.

— Не мога — каза той накрая.

— Нищо — каза Затворника. — Слушай по-нататък. Всичките седемдесет свята във вселената се наричат Цел на световете. Във всеки случай поне можем да ги наречем така. Във всеки от световете има живот, но той не съществува там постоянно, а циклично — заражда се и изчезва. Решителният етап настъпва в центъра на вселената, през който всички светове минават поред. На езика на божовете той се нарича Първи цех. В момента нашият свят е точно пред него. Когато решителният етап свършва и обновеният свят излиза от другата страна на Първи цех, всичко започва отначало. Заражда се живот, цикълът минава и в съответния момент светът пак влиза в Първи цех.

— Откъде знаеш всичко това? — тихично попита Шестопръстия.

— Много съм пътешествал — каза Затворника — и съм събидал тези тайни знания трошица по трошица. В един свят знаят едно, в друг — друго.

— А знаеш ли откъде се вземаме?

— Знам. Какво казват по този въпрос във вашия свят?

— Че това е обективна даденост. Че такъв е законът на живота.

— Ясно. В момента ме питаш за една от най-големите тайни на мирозданието и дори не знам мога ли да ти я разкрия. Но понеже няма на кого другого да я кажа, ще я кажа на теб. Ние се появяваме на света

от бели топки. Всъщност не са точно топки, а са малко издължени и единият им край е по-тесен от другия, но това не е съществено.

— Топки. Бели топки — повтори Шестопръстия и рухна на земята. Тежестта на току-що наученото го затисна буквально физически и за секунда му се стори, че ще умре. Затворника скочи към него и почна да го разтърска. Шестопръстия постепенно се свести.

— Какво ти стана? — уплашено попита Затворника.

— Спомних си! Да, спомних си! Бяхме бели топки, подредени на дълги лавици. Беше много топло и много влажно. А после почнахме да пукаме тези топки отвътре и... И отнякъде отдолу се появи светът ни и вече бяхме в него... Но защо никой не си спомня за това?

— Има светове, в които го помнят — каза Затворника. — Всъщност става дума за петата и шестата перинатални матрици. Не е кой знае какво и освен това е само част от истината. Но както и да е — онези, които го помнят, ги изолират, за да не пречат на подготовката за решителния етап — или където както го наричат. Защото навсякъде го наричат различно. В моя свят например се нарича завършващ етап на строителството, макар че никой не строеше нищо.

Споменът за собствения му свят очевидно натъжи Затворника, защото той замълча.

— Добре де — попита след малко Шестопръстия, — а откъде се вземат тези бели топки?

Затворника го погледна одобрително и каза:

— На мен ми трябваше доста повече време, докато стигна до този въпрос. Нещата са доста сложни. Според една древна легенда яйцата се появяват от нас, но това може да е и метафора...

— От нас? Как така? Къде си го чул?

— Сам си го измислих. Откъде да го чуя — каза Затворника някак тъжно.

— Нали каза, че било древна легенда.

— Да де. Аз я съчиних.

— Ти? Защо?

— Виждаш ли, един древен мъдрец, можем да го наречем и пророк (този път Шестопръстия разбра за кого става дума), е казал, че не е важно какво е казано, а кой го е казал. Част от смисъла на това, което исках да кажа, е в това, че думите ми се водят древна легенда. Ох, няма да го разбереш...

Затворника погледна към небето и смени темата:

— Хайде. Време е да вървим.

— Къде?

— В социума.

Шестопръстия се облечи.

— Ама нали щяхме да минем през Стената на света? Защо ни е социумът?

— Ти знаеш ли какво е социумът? — попита го Затворника. — Социумът е средство да минеш през Стената на света.

3

Въпреки че в пустинята нямаше нищо, зад което да се скриеш, Шестопръстия, кой знае защо, се беше снишил и колкото повече наближаваха социума, толкова по-крадешком вървеше. Огромната тълпа, която отдалече приличаше на огромно мърдащо същество, постепенно се разпадаше на отделни тела и той вече дори можеше да види учудените физиономии на онези, които ги бяха забелязали.

— Най-важното е — повтаряше за стoten път Затворника — да си по-нахален. Но не прекалено нахален. Трябва да ги ядосаме — но не и до такава степен, че да ни разкъсат на парчета. А бе гледай какво правя аз и ще разбереш.

— Я, Шестопръстия се домъкнал! — весело викна някой. — Здрави бе, мръсник! Кой е тоя, дето го водиш?

Тези глупави думи внезапно — и незнайно защо — породиха у Шестопръстия цяла вълна носталгични спомени за детството му. Затворника, който вървеше след него, като че ли го усети, защото го бълсна в ребрата.

Отначало социумът беше рехав — тук живееха предимно сакатите и съзерцателите, които обичаха да са нарядко — и не беше сложно да ги заобикалят. По-навътре обаче тълпата се състягаше и скоро Затворника и Шестопръстия бяха притиснати от всички страни. Все още можеха да се промушват напред, но с цената на ругатни от всички страни. А когато видяха над главите на застаналите пред тях трепкация покрив на хранилкопоилката, вече не можеха да направят нито крачка.

— Винаги ме е удивлявало — тихо каза Затворника на Шестопръстия — колко умно е измислено всичко. Онези, които са най-близо до хранилкопоилката, са щастливи, защото знаят, че други искат да заемат местата им. А онези, които цял живот чакат пред тях да се отвори местенце, та да минат, са щастливи, защото има на какво да се надяват. Това е то хармонията и единството.

— Защо, не ви ли харесва? — чу се глас отстрани.

— Не ми харесва — отговори Затворника.

— И кое по-точно?

— Ами всичко.

И Затворника посочи с широк жест тълпата, величествения купол на хранилкото илката, жълтите светлини по небосвода и далечната Стена на света, която едва се виждаше оттук.

— Ясно. И къде според вас е по-добре?

— Точно там е трагедията, че никъде! Точно там е работата! — страдалчески възклика Затворника. — Ако някъде беше по-добре, щях ли да стоя тук и да си приказвам с вас?

— И другарят ви ли споделя същите възгледи? — попита гласът.

— Защо е забил очи в земята?

Шестопръстия вдигна глава — дотогава гледаше в земята, защото това му позволяваше да участва в ставащото минимално — и видя кой говори. Беше охранен, с увисната гуша, по която личаха всички анатомични подробности. Шестопръстия веднага разбра, че вижда един от Двайсетимата най-близки, олицетворение на съвестта на епохата. Очевидно точно преди да дойдат той беше разяснявал ситуацията, както ставаше понякога.

— Унили сте, защото не се гответе за решителния етап, момчета — неочеквано дружелюбно каза Най-близкият. — Ако се гответе, нямаше да ви налягат такива мисли. И на мене понякога ми хрумват такива неща, че... Но знаете ли, работата помага...

И без да променя тона си, добави:

— Арестувайте ги.

Тълпата се раздвижи и Затворника и Шестопръстия бяха притиснати отвсякъде.

— Майната ви — също така дружелюбно каза Затворника. — Къде ще ни вкарате? Няма къде. Най-много пак да ни прогоните. Както се казва, не можеш да прескочиш Стената на света...

При което погледна някак странно, а гущестият се ококори — и очите им се срещнаха.

— Интересна идея. Вярно, има такава поговорка, но народната воля е по-силна.

Тази мисъл като че ли го въодушеви и той се обърна и изкомандва:

— Всички! Стой се! Ще правим нещо специално.

Всички се построиха, тръгнаха и скоро процесията — със Затворника и Шестопръстия в средата — стигна до Стената на света.

Беше наистина впечатляваща. Най-отпред вървеше дебелогушият, след него — двама назначени за стари майки (никой, включително и той, не знаеше какво значи това — просто традиция), които ридаеха и ругаеха Затворника и Шестопръстия, като едновременно и ги оплакваха, и ги проклинаха, следваха самите престъпници, а зад тях вървяха народните маси.

— И така — каза дебелогушият, когато процесията спря, — настъпи ужасяващият миг на разплатата. Всички ще замижим, когато тези двама отцепници изчезнат в небитието, нали? И нека това знаменателно събитие да ни е за урок — на всички. Ридайте, майки!

Двете стари майки се тръшнаха в триците и се разридаха толкова горестно, че мнозина от присъстващите запрегъльщаха; но от време на време майките скачаха от покапаните със сълзи трици, очите им бляскаха и те хвърляха срещу Затворника и Шестопръстия неопровержими ужасни обвинения — след което пак падаха в триците, останали без сили.

— Е — каза след известно време дебелогушият, — разказахте ли се? Засрамихте ли се от сълзите на майките?

— Естествено — каза Затворника, който наблюдаваше ту церемонията, ту разни небесни тела. — А как мислите да ни прехвърлите?

Дебелогушият се замисли. Старите майки също не казаха нищо, после едната се надигна от триците, отърси се от прахта и каза:

— Насип.

— Насипът — каза Затворника — ще отнеме поне пет затъмнения. А ние искаме да скрием разобличения си позор в пустотата, ако може по-бързо.

Дебелогушият го погледна, присви очи и кимна одобрително. После каза на някого:

— А бе не са глупави. Преструват се. Я ги попитай какво ще предложат те?

След няколко минути почти до ръба на Стената на света се издигна жива пирамида. Онези, които бяха най-горе, стискаха очи и криеха лицата си, за да не би, не дай си Боже, да надникнат отвъд края на всичкото.

— Качвайте се — заповядала някой на Затворника и Шестопръстия и двамата се закатериха по гърбове и рамене към губещия се във висините ръб на Стената.

Отгоре се виждаше целият притихнал социум, който, затаил дъх, наблюдаваше какво става, виждаха се и някои нови детайли от небето — и дебелият маркуч, който се спускаше към ханилкопоилката от безкрайността — не изглеждаше толкова величествен, колкото от земята. Затворника скочи на ръба на Стената все едно че скачаше на някоя буца, помогна на Шестопръстия да скочи до него и викна надолу:

— Готово!

Викът му ги стресна, пирамидата се люшна, после се срути, но никой, слава Богу, не пострада.

Вкопчен в студената ламарина, Шестопръстия гледаше вдигнатите нагоре лица, гледаше и унилите сиво-кафявите пространства на родината си; гледаше и зеленикавото петно на Стената на света, под която беше минало детството му. „Никога вече няма да видя това“ — помисли си той и макар наистина да нямаше желание да го види, гърлото му все пак се сви. Той притискаше до ребрата си мъничка бучка пръст и прилепнала към нея сламчица и си мислеше колко бързо и неотвратимо се променя всичко в живота му.

— Сбогом, чеда! — завикаха отдолу стариците майки, долепиха чела до земята, заридаха и започнаха да рият с крака буци торф.

Затворника се надигна на пръсти и извика високо:

*— Открай време си знаех,
че ще напусна
този безмилостен свят...*

В този момент го улучи парче торф и той, разперил ръце и крака, полетя надолу. Шестопръстия огледа за последно тълпата и видя, че някой му маха за сбогом той също му махна. След това стисна очи и стъпи назад.

Няколко секунди се въртя в празното, а после тупна на нещо твърдо, заболя го и отвори очи. Лежеше на черна блестяща повърхност от неизвестен материал; над него се издигаше Стената на света —

същата, както ако я гледаш от другата страна; а до него, протегнал ръка към стената, стоеше Затворника. И довършваше стихотворението си:

— Но не мислех,
че ще е точно така...

После се обърна към Шестопръстия и му махна да се изправи.

4

Вървяха по гигантската черна лента и Шестопръстия виждаше, че Затворника му е казал истината. Светът, който бяха напуснали, наистина се движеше заедно с лентата по отношение на другите неподвижни космически обекти, чиято природа той не разбираше, а светилата бяха неподвижни — щом слезеш от черната лента, това веднага ставаше ясно. Светът, който бяха напуснали, в момента бавно се приближаваше към зелената стоманена врата, под която влизаше лентата. Затворника каза, че това бил входът в Първи цех. Странно, но Шестопръстия изобщо не беше поразен от величието на запълващите вселената обекти — напротив, дори изпита леко раздразнение. „И това е всичко?“ — мислеше си недоволно. В далечината се виждаха два свята като този, който бяха напуснали — движеха се заедно с черната лента и изглеждаха доста скапано. Отначало Шестопръстия си помисли, че двамата със Затворника ще влязат в следващия, но по средата на пътя Затворника му каза да скочи от неподвижния бордюр на лентата в тъмната бездна под тях.

— Там е меко — каза му, но Шестопръстия отстъпи назад и завъртя глава. Затворника не каза нищо повече, а просто скочи и на Шестопръстия не му оставаше нищо друго, освен да скочи след него.

Беше твърдо и го заболя — падна на някакви студени квадратни кафяви площи. Те се простираха до хоризонта и Шестопръстия за пръв път в живота си разбра какво значи „бездрайност“.

— Какво е това? — попита той.

— Плочки — отговори Затворника, макар това да не значеше нищо, и смени темата: — Скоро ще се стъмни, а трябва да отидем чак ей там. Част от пътя ще минем на тъмно.

Изглеждаше загрижен. Шестопръстия погледна напред и видя далечни кубични скали; бяха нежножълти (Затворника каза, че се назвали „сандъци“) и бяха много, и между тях се виждаха празни пространства, затрупани с купища свежи трици и талаш. Отдалече приличаха на пейзаж от забравен детски сън.

— Хайде — каза Затворника и бързо тръгна натам.

— А бе — попита Шестопръстия, краката му се плъзгаха по плочките — ти как разбираш кога ще се стъмни?

— По часовника — отговори Затворника. — Ей онова небесно тяло над нас и вдясно, онова с черните чертички.

Шестопръстия го видя — беше го виждал и преди, но точно това светило никога не беше привличало вниманието му.

— Когато двете дълги черни черти застанат в определено положение — друг път ще ти обясня какво точно, — светлината гасне — каза Затворника. — Ей сега ще изгасне. Брой до десет.

— Едно, две... — почна Шестопръстия и изведнъж стана тъмно.

— Върви зад мен — каза Затворника. — Иначе ще се изгубиш.

Можеше и да не го казва — Шестопръстия направо му дишаше във врата. Единствената останала светлина във вселената беше един жълтеникав лъч, който се процеждаше изпод зелената врата на Първи цех. Мястото, към което вървяха, беше съвсем близо до вратата, но според Затворника беше най-безопасното.

Виждаше се само бледият жълтеникав лъч и няколко плочки под краката им. Шестопръстия изпадна в някакво странно състояние. Струваше му се, че тъмнината ги притиска също както преди малко ги притискаше тълпата. Отвсякъде лъхаше на опасност — Шестопръстия я усещаше с кожата си като силно студено течение. Когато страхът ставаше съвсем непоносим, той вдигаше очи от плочките, поглеждаше светлината отпред и си спомняше социума — отдалече той изглеждаше почти така. Представяше си, че вървят през царството на някакви огнени духове и тъкмо да го каже на Затворника, когато той внезапно спря, вдигна ръка и каза:

— Тихо! Плъхове. Вдясно от нас.

Нямаше къде да избягат — бяха в безкрайността на плочките, а светлината беше много далече. Затворника приклекна в странна поза и каза на Шестопръстия да се скрие зад него — той го направи веднага и с огромно желание.

Отначало не виждаше нищо, а после по-скоро усети, отколкото видя движението на някакво голямо и бързо тяло в мрака. Тялото спря точно на границата на видимостта.

— Чака — тихо каза Затворника. — Чака какво ще направим. Една крачка да направим и ще се хвърли върху нас.

— Точно така, ще се хвърля — обади се плъхът и излезе от мрака. — Като въплъщение на злобата и яростта. Като истинска рожба на мрака.

— Ух — въздъхна Затворника. — Ти ли си, Едноочко? Помислих си, че наистина сме загазили. Запознай се с приятеля ми.

Шестопръстия недоверчиво огледа умната издължена муцунка с дълги мустаци и над тях — две очи като мъниста.

— Едноочко — каза плъхът и махна с неприлично голата си опашка.

— Шестопръстия — представи се Шестопръстия и попита: — Защо се казваш Едноочко, като си имаш две очи?

— Защото ми се отвори третото — каза Едноочко, — а то е едно. В известен смисъл всички, на които им се е отворило третото око, са еднооки.

— Какво значи да ти се... — почна Шестопръстия, но Затворника го прекъсна и любезно предложи на Едноочко:

— Дали да не се разходим до ей онези сандъци? Нощем е доста скучно, ако няма с кого да си поговориш.

Шестопръстия се обиди.

— Ами да се разходим — каза Едноочко, плъзна се покрай Шестопръстия (той чак сега видя огромното му мускулесто тяло) и забърза напред заедно със Затворника. Шестопръстия едва ги догонваше, гледаше лапите на Едноочко и мускулите му и си мислеше какъв ли щеше да е краят на тази среща, ако Едноочко не беше стар приятел на Затворника — и внимаваше да не настъпи плъха по опашката. Изглежда наистина бяха стари приятели, ако се съдеше по това как си приказваха — приличаше на продължение на някакъв стар спор.

— Свобода! Господи, какво значи свобода! — смееше се Едноочко. — Да бягаш обезумял из комбината, за да се отървеш за пореден път от ножа! Това ли е свобода?

— Пак подменяш тезата — отговори Затворника. — Това е само търсенето на свободата. Никога няма да се съглася с твоята инфернална картина на света. Предполагам, че мислиш така, защото се чувстваш чужд в тази създадена за нас вселена.

— Ние плъховете пък вярваме, че е създадена за нас. Не че съм съгласен. Правият си ти, но не съвсем и не за най-важното. Казваш, че

тази вселена е създадена за вас. Но не си прав — тя е създадена заради вас, но не за вас. Разбираш ли?

Затворника наведе глава и известно време крачеше мълчаливо.

— Нищо де — каза Едноочко. — Аз всъщност дойдох да се сбогувам. Мислех, че ще закъснееш и няма да се видим, но все пак се срещнахме. Утре заминавам.

— Къде?

— Отвъд всичко познато. По една от старите дупки излязох в една бетонна тръба и стигнах толкова далече, че дори не мога да го опиша. Срещнах няколко други плъха и те ми казаха, че тръбата слизала още по-надолу и там, на самото дъно, излизала в друга вселена, където живеели само мъжки богове в еднакви зелени дрехи. И правели нещо сложно с някакви огромни идоли, поставени в гигантски шахти.

Едноочко спря, после каза:

— Оттук съм надясно. — И добави: — А пък храната там била нещо невероятно. И цялата вселена можела да се побере в една от шахтите там. Искаш ли да дойдеш?

— Не — отговори Затворника. — Нашият път не е надолу.

И погледна Шестопръстия, сякаш за пръв път през целия разговор си спомни за него.

— Е — каза Едноочко, — тогава ти пожелавам успех, по какъвто и път да поемеш. Сбогом.

После кимна на Шестопръстия и изчезна в мрака също така внезапно, както се беше появил.

Затворника и Шестопръстия продължиха пътя си в мълчание. Стигнаха до сандъците, минаха през няколко купчини талаш и накрая се добраха до целта си — слабо осветена от лъча изпод вратата на Първи цех вдълбнатина, в която имаше няколко меки парцала. До нея, точно до стената, имаше някаква огромна конструкция от метални ребра, за която Затворника каза, че навремето била толкова гореща, че не можело да се приближиш до нея. Очевидно беше в лошо настроение — започна да рови в парцалите, за да се намести, и Шестопръстия реши да не го питва за нищо, още повече че и на него му се спеше. Зарови се надве-натри в парцалите и се унесе.

Събуди го далечно скърдане, удари на стомана по дърво и писъци, пълни с такава безнадеждност, че той веднага скочи и попита:

— Какво става?

— Светът ти минава през решителния етап — отговори Затворника.

— ???

— През смъртта — каза само Затворника, обърна се, заметна се с един парцал и пак заспа.

5

Когато се събуди, Затворника погледна Шестопръстия — той трепереше и плачеше, — изхъмка и почна да рови в парцалите. Извади десет еднакви железни шестоъгълни неща и каза:

- Виж.
- Какво са това? — попита Шестопръстия.
- Боловете им казват гайки.

Шестопръстия понечи да каже нещо, но махна с ръка и пак се разрева.

- Какво ти става? — попита го Затворника.
- Всички умряха — изхлипа Шестопръстия. — Всички...
- И какво толкова? — каза Затворника. — Ти също ще умреш. И — уверявам те — и ти, и те ще сте мъртви еднакво дълго.
- Да, ама ми е мъчно.
- За кого по-точно? За старата майка ли?
- Помниш ли как ни хвърлиха от стената? — попита Шестопръстия. — И как ни казаха да замижим. Пък аз им махнах и някой също ми махна. И като си помисля, че и той е умрял... И че заедно с него е умряло и онova, което го накара да направи това...
- Да — каза Затворника, — това наистина е много тъжно.

И настъпи тишина, нарушавана единствено от механичните звуци изпод зелената врата, зад която беше изчезнала родината на Шестопръстия.

— Кажи ми — попита Шестопръстия, след като се наплака — какво става след смъртта?

— Трудно е да се обясни — отговори Затворника. — И мал съм много видения по този въпрос, но не знам доколко може да се разчита на тях.

- Кажи ми де!

— След смъртта обикновено попадаме в ада. Изчислил съм около петдесет неща, които ни се случват там. Понякога мъртвите биват разсичани на части и ги пържат на огромни тигани. Понякога ни

пекат цели в железни стаи със стъклени врати — вътре пламти син огън или има нажежени до бяло метални пръчки. Понякога ни варят в гигантски шарени тенджери. А понякога пък ни замразяват и ставаме като парчета лед. Това е — и хич не е хубаво.

— А кой го прави?

— Как кой? Боговете.

— И защо?

— Виждаш ли, те ни ядат.

Шестопръстия трепна, после погледна треперещите си крака.

— Най-много обичат краката ни — каза Затворника. — Е, и ръцете също. И точно за тях искам да поговорим. Вдигни ги.

Шестопръстия си вдигна ръцете — бяха тънки и без силни, направо жалки.

— Много отдавна — каза Затворника — те са ни служили за летене. Но после всичко се е променило.

— Какво е летене?

— Никой не знае. Единственото, което се знае, е, че трябва да имаш силни ръце. Много по-силни от твоите и дори от моите. Затова искам да те науча на едно упражнение. Дай две гайки!

Шестопръстия едва успя да добута двете тежки железни неща до краката на Затворника.

— Добре. Сега си пъхни ръцете в дупките.

Шестопръстия го направи.

— А сега вдигай ръце настрани и ги спускай... ето така.

След минута Шестопръстия капна.

— Не мога повече — каза той, отпусна ръце и гайките изтропаха на пода.

— Виж ме сега мене — каза Затворника и наниза на двете си ръце по пет гайки. После вдигна ръце встрани и ги задържа така, без изобщо да показва признания на умора. — Е?

— Голяма работа си — въздъхна Шестопръстия. — Но защо не си мърдаш ръцете?

— В определен момент в това упражнение се наблюдава известна трудност. С времето ще разбереш какво имам предвид — каза Затворника.

— А сигурен ли си, че така може да се научим на летене?

— Не съм. Напротив — подозирям, че това е безполезно.

— Тогава защо да го правим?

— Как да ти кажа... Просто знам много неща и едно от тях е следното — ако стане тъмно и виждаш дори и най-малката светлинка, трябва да вървиш към нея, вместо да мислиш има ли смисъл да го правиш или няма. Може наистина да няма смисъл, но пък в това да седиш на тъмно има още по-малко смисъл. Разбираш ли разликата?

Шестопръстия не отговори.

— Ние сме живи дотогава, докато имаме надежда — продължи Затворника. — Ако си я изгубил, в никакъв случай не си позволявай да се сетиш за това. И тогава нещо може да се промени. Но не бива да се надяваш да се промени, нали разбиращ.

Шестопръстия се ядоса и каза:

— Звучи чудесно. Но какво означава това реално?

— Специално за тебе реално това означава, че всеки ден ще вдигаш тези гайки, докато не станеш силен като мен.

— Не може ли да правя нещо друго?

— Може — каза Затворника. — Можеш да се готвиш за решителния етап. Но ще си го правиш сам.

6

— А бе, Затворник, като знаеш всичко, я ми кажи какво е това любов?

— Ти къде си я чул тази дума?

— Когато ме изгониха от социума, някой ме попита обичам ли каквото трябва. И аз казах, че не знам.

— Ясно. Не знам дали ще мога да ти обясня. Но ще ти дам един пример. Представи си, че си паднал във водата и се давиш. Представи ли си?

— Аха.

— А сега си представи, че за миг си си подал главата отгоре, видял си светлините, поел си си дъх и си успял да се хванеш за нещо. И си го сграбчил и го стискаш. Та значи ако приемем, че цял живот се давиш — а то си е така, — то любовта е онова, което ти помага да си държиш главата над водата.

— Това за любовта към което трябва ли е?

— Няма значение. Макар че онова, което трябва, можем да го обичаме и под водата. Независимо какво е. Няма значение за какво ще се хванеш — стига да издържи. Най-лошото е, ако се хванеш за някого — понеже той може и да си дръпне ръката, нали разбираш. А иначе казано, любовта е онова, поради което всеки се намира там, където е. С изключение на мъртвите... Макар че...

— Мисля, че никога не съм обичал нищо — каза Шестопръстия.

— Напротив, обичал си. Помниш ли как рева цял ден за онзи, който ти бил махнал, когато ни хвърляха от стената? Това е то любовта. Защото ти не знаеш защо го е направил. Може да си е мислил, че ти се подиграва — и лично аз си мисля, че е било точно така. Тоест ти се държа абсолютно глупаво, но съвсем правилно. Любовта дава смисъл на нещата, които правим, въпреки че този смисъл не съществува.

— Значи любовта ни лъже, така ли? Излиза, че тя е нещо като сън?

— Не. Любовта е нещо като любов, а сънят си е сън. Всичко, което правим, го правим единствено от любов. Иначе щяхме просто да клекнем и да завием от ужас. Или от отвращение.

— Но нали мнозина правят разни неща и без любов.

— Зарежи ги. Те нищо не правят.

— А ти обичаш ли нещо?

— Разбира се.

— Какво?

— Не знам. Нещо, което понякога идва при мен. Понякога мисъл, понякога гайки, понякога сънища. Важното е, че винаги го познавам, когато идва, каквото и да е, и го посрещам с най-хубавото, което имам.

— С какво?

— С това, че се успокоявам.

— А през останалото време неспокоен ли си?

— Не. Аз винаги съм спокоен. Просто това е най-хубавото, което имам, и когато онова, което обичам, дойде, го посрещам със спокойствието си.

— А как мислиш — кое е най-хубавото у мен?

— У тебе ли? Може би когато си мълчиш и кротуваш.

— Сериозно?

— Не знам. Но ако ще говорим сериозно, можеш да разбереш кое е най-хубавото у теб по това как приемаш това, което си обикнал. Какво почувства, когато мислеше за онзи, който ти е махал?

— Печал.

— Значи най-хубавото у тебе е твоята печал. И винаги ще посрещаш с нея всичко, което обичаш.

Затворника се огледа, вслуша се в нещо и после попита:

— Искаш ли да видиш боговете?

— Нека да не е сега — уплашено отговори Шестопръстия.

— Не бой се де. Те са глупави и изобщо не са страшни. Ето, виж ги.

По прохода покрай конвойера бързо вървяха две огромни същества — бяха толкова големи, че главите им се губеха в полумрака под тавана. След тях вървеше още едно същество, което приличаше на тях, само че беше по-ниско и по-дебело — носеше някакъв съд, приличащ на пресечен конус (по-тясната му част беше към земята). Първите двама спряха близо до мястото, където се криеха Затворника и

Шестопръстия и започнаха да издават някакви ниски отекващи звуци. („Говорят“ — сети се Шестопръстия), а третото същество отиде до стената, остави пресечения конус на пода, мушна в него един прът с нещо четинесто на върха и прокара по мръсносивата стена мокра мръсносива линия. Замириса на нещо странно.

— Ти нали каза, че знаеш езика им — прошепна Шестопръстия едва чуто. — За какво си говорят?

— Тези двамата ли? Един момент. Единият казва: „Ще я излапам тая Дунка“. А другият: „Да не си я пипнал“.

— Какво е това Дунка?

— Някаква световна област най-вероятно.

— И... и първият иска да я излапа?

— Май да — каза Затворника, след като помисли малко.

— Как така ще излапа световна област?

— Не знам. Те нали са божове — всичко могат.

— А това дебелото какво казва?

— Нищо не казва, то пее. Че след смъртта искало да стане върбичка. Това, между другото, е любимата ми божествена песен. Жалко само, че не знам какво е това върбичка.

— Че божовете умират ли?

— Естествено. Това е основното им занимание.

Двамата отминаха. „Какво величие!“ — потресено си помисли Шестопръстия. Тежките стъпки на божовете и боботещите им гласове загълхнаха; настъпи тишина. Течението въртеше прахта над плочките на пода и на Шестопръстия му се струваше, че гледа от някаква невъобразимо висока планина някаква странна каменна пустиня там долу, пустиня, в която милиони години става едно и също: вее вятър и носи остатъците от нечии животи, които отдалече изглеждат като сламчици, като тресчици или нещо такова. „Някога — мислеше си Шестопръстия — някой друг ще гледа оттук надолу и ще си мисли за мен, без да знае, че мисли за мен. Също както аз сега мисля за някой, който е чувствал същото като мен един Господ знае кога. Във всеки ден има точка, която го прикрепва към миналото и бъдещето. Колко е печален този свят...“

— Но в него има и нещо такова, което оправдава и най-тъжния живот — каза Затворника.

„И ще умрааа и ще стана върбичкааа“ — тихичко пееше дебелото божествено същество с кофата с боята; Шестопръстия беше отпуснал глава на лакътя си и беше тъжен, а Затворника беше съвсем спокоен и гледаше в нищото сякаш над хиляди невидими глави.

Докато Шестопръстия тренираше с гайките, в Първи цех влязоха цели девет свята. Зад зелената врата нещо скърцаше и тропаше, ставаше нещо, и щом си помислеше за него, Шестопръстия се обливаше в студена пот и почваше цял да трепери — но пък тъкмо това му даваше сили. Ръцете му се издължиха и станаха силни — вече бяха същите като на Затворника. Но засега това не беше довело до нищо. Единственото, което знаеше Затворника, беше, че летенето се прави с ръцете, но какво е то — това не знаеше. Смяташе, че това е особен начин на мигновено преместване в пространството, при който трябва да си представиш мястото, където искаш да попаднеш, а после да заповядаш мислено на ръцете си да пренесат тялото ти там. Той по цели дни клечеше и съзерцаваше, като се мъчеше да се премести поне на няколко крачки, но не се получаваше нищо.

— Сигурно ръцете ни още не са достатъчно заякнали — казваше на Шестопръстия. — Трябва да продължаваме.

Веднъж, докато двамата се бяха сгущили в парцалите между сандъците и се бяха съсредоточили върху същността на нещата, стана нещо много неприятно. Първо стана мъничко по-тъмно, а когато Шестопръстия отвори очи, видя огромното небръснато лице на някакъв бог.

— Гледай ги къде са се наврели — каза лицето, а после две огромни мръсни ръце хванаха и Затворника, и Шестопръстия, измъкнаха ги от убежището им, пренесоха ги с невероятна скорост през огромни пространства и ги хвърлиха в един от световете, които вече наблизаваха Първи цех. Отначало двамата се отнесоха към това съвсем спокойно, дори с известна доза ирония — отидоха до Стената на света и почнаха да си правят убежища за душата, — но богът внезапно се върна, вдигна Шестопръстия, огледа го внимателно, цъкна учудено с език, а после залепи на крака му парче синя лента и го пусна. След няколко минути дойдоха няколко богове наведнъж,

хванаха Шестопръстия и почнаха да го разглеждат, като охкаха и ахкаха.

— Не ми харесва тая работа — каза Затворника, когато боговете най-накрая пуснаха Шестопръстия и си отидоха. — На лошо отиват нещата.

— И аз така мисля — отвърна уплашено Шестопръстия. — Да махна ли тоя боклук?

И показва синята лента, залепена на крака му.

— По-добре недей засега — каза Затворника.

Помълчаха навъсено, а после Шестопръстия каза:

— Всичко е заради шестте ми пръста. Ако избягаме, ще почнат да ни търсят. Освен това знаят за сандъците. Има ли друго място, където да можем да се скрием?

Затворника се навъси още повече и вместо отговор предложи да отидат до тукашния социум, та да се поразведрят.

Оказа се обаче, че откъм далечната хранилкопоилка към тях вече идва цяла депутация. Ако се съдеше по това, че на двайсет крачки от Затворника и Шестопръстия всички легнаха по очи и запълзяха, намеренията им бяха сериозни. Затворника каза на Шестопръстия да стои на мястото си и отиде да види какво става. Когато се върна, каза:

— Никога не бях виждал такова нещо. Очевидно са много набожни. Във всеки случай са видели, че общуваш с боговете, и сега те мислят за месия, а мене — за твой ученик или нещо такова.

— И какво ще стане сега? Какво искат?

— Призовават те. Казват, че някакъв път бил направен прав, нещо било увито и не знам си какво още. И че така било и в книгите им. Не разбрах нищо, но мисля, че си струва да отидем.

— Ами добре — безразлично вдигна рамене Шестопръстия. Измъчваха го мрачни предчувствия.

По пътя депутатията направи няколко опита да вдигнат Затворника на ръце, от което той се отърва доста трудно. Колкото до Шестопръстия, до него никой не се осмеляваше не само да се приближи, но дори и да го погледне, така че той вървеше в центъра на доста голямо свободно пространство.

Когато стигнаха, качиха Шестопръстия на една висока купчина слама, а Затворника остана долу под нея да говори с тукашните духовни авторитети — бяха двайсетина и лесно се познаваха по

надутите си гуши. Накрая той ги благослови и се качи при Шестопръстия, на когото му беше толкова гадно, че дори не отговори на ритуалния му поклон — което впрочем беше съвсем естествено за останалите.

Оказа се, че всички отдавна чакали идването на месията, защото наближавал решителният етап, наричан тук Страшния супник, от което ставаше ясно, че тукашните обитатели имат сериозни прозрения. Решителният етап отдавна вече вълнувал народа, а пък духовните авторитети дотолкова се били ояли, че на всички въпроси отговаряли само с поглед към небето. Така че появата на Шестопръстия и ученика му беше съвсем навременна.

— Чакат проповед — каза Затворника.

— Ами измисли нещо — изсумтя Шестопръстия. — Знаеш, че и две думи не мога да вържа, толкова съм глупав.

Като каза „глупав“, гласът му затрепери — личеше си, че още малко и ще се разплаче.

— Боговете ще ме изядат — успя да каже той. — Предчувствам го.

— Стига де, успокой се — каза Затворника, обърна се към тълпата и зае молитвена поза — вдигна глава към небето и разпери ръце. — Чуйте ме всички — извика високо. — Скоро всички ще отидете в ада. Там ще ви пекат, а най-грешните преди това ще бъдат мариновани в оцет.

Целият социум ахна ужасено.

— По волята на боговете и на пратеника им, моя господар, аз ще ви науча как да се спасите. За да се спасите, трябва да победите греха. Ама вие знаете ли изобщо какво е това грехът?

Отговори му мълчание.

— Грехът е в дебелото тяло. Плътта е греховна — и именно затова ще ви поразят боговете. Помислете: какво прави реши... Страшния супник все по-близък? Ами точно това, че затъсявате. Защото кълощавите ще се спасят, а дебелите — не. Истина ви казвам: нито един кълощав и син няма да бъде хвърлен в пламъците, а дебелите и розовите ще са там до един. Онези обаче, които от днес и до Страшния супник се отдадат на пост и молитва, ще живеят втори живот. Тъй рече Господ. Станете сега и повече не грешете.

Но никой не стана — всички бяха налягали по земята и гледаха: едни Затворника, който размахваше ръце, други бездънното небе. Мнозина плачеха. Речта на Затворника, изглежда, не се понрави само на първосвещениците.

— Защо им каза така? — попита Шестопръстия, когато Затворника клекна в купчината слама. — Ами че те ти повярваха.

— Да не би да съм ги изльгал? — отговори Затворника. — Ако успеят да отслабнат, ще ги върнат на втори цикъл за угояване. А после може и на трети. Тяхна си работа. Дай по-добре да измислим какво да правим.

8

Затворника често говореше пред народа и обучаваше всички как да се направят на възможно по-неапетитни, а Шестопръстия седеше на купчината слама и мислеше за природата на летенето. Почти не говореше с народа и само от време на време разсеяно благославяше допълзелите до него миряни. Бившите първосвещеници, които изобщо не мислеха да отслабват, го гледаха с омраза, но не можеха да направят нищо, понеже в света идваха все нови и нови богове, хващаха Шестопръстия, оглеждаха го и си го показваха един на друг. Един път дойде мъничък побелял бог, съпроводждан от цяла свита други богове, които се отнасяха към него с огромна почит. Старчето вдигна Шестопръстия и той злобно се изсра в треперещата му шепа, след което го хвърлиха доста грубо на сламата.

А нощем, когато всички заспиваха, двамата със Затворника продължаваха отчаяно да тренират ръцете си — колкото по-малко вярваха, че с това ще постигнат нещо, толкова повече усилия полагаха. Ръцете им пораснаха до такава степен, че вече почти не можеха да тренират с железата от разглобената от Затворника хранилкопоилка (всички в социума постеха и бяха станали почти прозрачни) — щом ги размахаха, краката им се вдигаха над земята и се налагаше да спират упражненията. Точно това беше проблемът, за който Затворника беше предупредил навремето Шестопръстия, но успяха да се справят с него — Затворника знаеше как мускулите да се развиват със статични упражнения и научи Шестопръстия на тях. Зелената врата вече се виждаше над Стената на света и по сметките на Затворника до Страшния супник оставаха не повече от десет затъмнения. Шестопръстия вече не се притесняваше от боговете — беше свикнал с постоянно им внимание и го понасяше с презрителна покорност. Душевното му състояние се уравновеси и за да се развлече поне малко, той почна да изнася загадъчно неразбираеми проповеди, които буквално потрисаха паството. Един ден си спомни разказа на Едноочко за подземната вселена и в порив на вдъхновение описа как се прави

супа за сто и шейсет демона — при това с такива подробности, че накрая не само се уплаши сам, но успя да уплаши и Затворника, който в началото на проповедта само хъмкаше. Паството научи проповедта почти наизуст и я нарекоха „Околепис на Синята лента“ — това беше сакралното име на Шестопръстия. След това даже бившите първосвещеници спряха да ядат и дори тичаха около полуразглобената хранилко-поилка, за да си стопят тълстините.

Тъй като Затворника и Шестопръстия ядяха за двама, се наложи Затворника да измисли специален доклад за непогрешимостта, който бързо пресече всички слухове.

Шестопръстия бързо се възстанови след преживяния потрес, но това не можеше да се каже за Затворника — депресията на Шестопръстия сякаш се прехвърли върху него и с всеки ден и час той ставаше все по-затворен.

Веднъж каза на Шестопръстия:

— Знаеш ли, ако не успеем, ще отида с другите в Първи цех.

Шестопръстия отвори уста, но Затворника го прекъсна:

— И понеже сигурно няма да успеем, вече съм го решил.

Шестопръстия разбра, че това, което се беше канил да каже, е съвсем ненужно. Той не можеше да промени решението на Затворника — можеше само да му каже, че го обича — каквото и да кажеше, това щеше да е смисълът. Навремето сигурно щеше да се раздърдори, но напоследък нещо в него се беше променило. Така че той само кимна, отиде малко настани и се замисли. После се върна и каза:

— И аз ще дойда с тебе.

— Не — каза Затворника. — Не бива да го правиш. Ти вече знаеш почти всичко, което знам и аз. Така че трябва да останеш жив и да си намериш ученик. Може би той ще успее да разгадае тайната на летенето.

— Искаш да остана сам? — разсърди се Шестопръстия. — С тази сган?

И посочи просналото се на земята множество — бяха падналиничком още щом пророците бяха започнали разговора си: еднакви треперещи изтощени тела, покриващи всяка педя земя наоколо.

— Те не са сган — каза Затворника. — Всъщност повече приличат на деца.

— На умствено недоразвити деца — каза Шестопръстия. — При това с вродени недъзи.

Затворника се ухили и погледна краката му.

— А помниш ли какъв беше ти преди да се срецнем?

Шестопръстия се замисли и се смути. После каза:

— Не. Не помня. Честна дума.

— Е, добре — каза Затворника. — Прави каквото знаеш.

С това разговорът им приключи.

Дните до края минаваха бързо. Една сутрин, докато паството още се будеше, Затворника и Шестопръстия забелязаха, че зелената врата, до вчера толкова далечна, вече е надвиснала над Стената на света. Спогледаха се и Затворника каза:

— Днес ще направим последния опит. Последен, защото утре вече няма да има кой да го направи. Сега ще отидем до Стената на света, та да не ни пречат, и ще се опитаме да се пренесем на покрива на хранилкопоилката. Ако не успеем, ще се сбогуваме със света.

— И как? — по навик попита Шестопръстия.

Затворника го погледна учудено.

— Откъде да знам как?

Казаха на всички, че пророците отиват да общуват с божовете, и скоро Затворника и Шестопръстия вече бяха до Стената на света — седнаха и опряха гърбове в нея.

— Не забравяй — каза Затворника, — трябва да си представиш, че вече си там, и тогава...

Шестопръстия затвори очи, съсредоточи цялото си внимание върху ръцете си и почна да мисли за гофрирания маркуч, който влизаше в горнището на хранилкопоилката. Постепенно изпадна в транс и изпита усещането, че маркучът е съвсем до него — на една ръка разстояние. Досега Шестопръстия винаги отваряше очи и винаги се оказваше, че клечи там, където е клекнал. Днес обаче реши да опита нещо ново. „Ако посегна бавно — помисли си — и стисна маркуча, какво ще стане?“ И много внимателно, за да не изгуби постигнатото убеждение, че маркучът е пред него, посегна. И когато ръцете му се срещнаха там, където допреди малко беше имало само пустота, и напипаха маркуча, той не издържа и викна с всички сили:

— Стана! — И отвори очи.

— Тихо бе, глупак — каза Затворника и Шестопръстия видя, че е стиснал крака му. — Гледай!

Шестопръстия скочи и се огледа. Вратата на Първи цех се беше отворила и вече почти минаваха през нея.

— Това е то — каза Затворника. — Давай да бягаме.

Не казаха нищо повече. Транспортната лента се движеше със същата скорост като тях, само че на обратно, и те бяха все така под портала за Първи цех. А когато стигнаха до почетните си места до хранилкотоилката, лентата ги отнесе в неизвестното.

Затворника привика един от паството и му каза:

— Сега спокойно. Иди и кажи на другите, че е дошъл Денят на Страшния супник. Виждаш ли как е притъмняло небето?

— И какво да правим? — попита с надежда членът на паството.

— Всички да наклякат на земята и да направят ето така — каза Затворника и затули очите си с шепи. — И да не надничате, защото иначе не отговаряме за нищо. И ще клечите кротко.

Отначало се разкудкудякаха, но после всички наклякаха и изпълниха нареджданията на Затворника.

— Ами — каза Шестопръстия — да се простим със света, що ли?

— Давай — каза Затворника. — Ти пръв.

Шестопръстия стана, огледа се, въздъхна и пак клекна.

— Свърши ли? — попита Затворника.

Шестопръстия кимна.

— Значи е мой ред — каза Затворника, изправи се, вирна глава и изкрештя с всичка сила: — Сбогом, свят!

9

— Тоя пък какво се е разкукуригал — каза един гръмотевичен глас. — Той ли е?

— Не — отговори друг глас. — Другият до него.

Над Стената на света се появиха две огромни лица. Бяха богоовете.

— Ама те са направо измрели бе — съкрушено отбеляза първото лице. — Какво да ги правим?

Над света премина огромна ръка в бял, зацепан с кръв и перушина ръкав, и пипна хранилкоилката.

— Къде гледаш бе, Семъон, твойта мама! Хранилката им е счупена.

— Здрава си беше — отговори басов глас. — Проверявах я в началото на месеца. Кво, ще ги колим ли?

— Какво да им колим? Включи конвейера, дай друг контейнер и утре да им оправиш хранилката. Направо не знам как не са умрели от глад...

— Добре, включвам.

— А тоя с шестте пръста — и двете бутчета ли искаш?

— И двете.

— Мислех едното да е за мен.

Затворника погледна Шестопръстия — той слушаше внимателно, но не разбираще почти нищо.

— Ей — прошепна Затворника. — Те май искат да...

В същия момент огромната бяла ръка пак мина през небето и сграбчи Шестопръстия.

— Той така и не разбра какво иска да му каже Затворника. Пръстите го стиснаха, откъснаха го от земята, после пред него се мерна огромен гръден кош с щръкнала от джоба химикалка, после яка — и накрая две огромни изцъклени очи го погледнаха от упор.

— Ей, гледай какви крила има само! Като на орел! — каза една огромна уста, от която стърчаха дълги жълти зъби.

Шестопръстия отдавна беше свикнал божовете да го вдигат. Сега обаче ръцете, които го държаха, излъчваха някакви странни, плашещи вибрации. От думите на божовете той разбра само, че става дума за ръцете му, а може би и за краката му, а после някъде отдолу долетя безумният вик на Затворника:

— Бягай! Клъвни го в муцуна!

За пръв път, откакто се познаваха, в гласа на Затворника звучеше отчаяние. И Шестопръстия се изплаши — ама толкова се изплаши, че всичките му действия придобиха някаква сомнамбулична непогрешимост — и с всички сили клъвна облещеното срещу него око и почна с невероятна скорост да удря потното лице на бога с ръцете си — и от двете страни.

Разнесе се такъв страшен рев, че Шестопръстия го възприе не като звук, а като натиск върху цялото си тяло. Богът го пусна — и в следващия момент Шестопръстия осъзна, че е под тавана и че виси във въздуха, без да е стъпил на нищо. Отначало не разбра какво става, но после видя, че по инерция продължава да маха с ръце и че именно те го удържат в пространството. Оттук можеше да види какво представлява Първи цех — това беше ограден от двете страни участък от конвейера и имаше една дълга дървена маса, цялата в червени и кафяви петна и перущина, с подредени на нея купчинки прозрачни пликове. Светът, където беше останал Затворника, беше просто голям осмоъгълен контейнер, пълен с множество неподвижни телца. Шестопръстия не виждаше Затворника, но беше сигурен, че той го вижда.

— Ей! — викна той, докато описваше кръгове под тавана. — Давай насам! Махай с ръце колкото можеш по-бързо!

Нещо долу в контейнера се раздвижи, уголеми се — и Затворника беше до него. Направи няколко кръга след Шестопръстия и викна:

— Отиваме ей там!

Когато Шестопръстия стигна до мътнобялото квадратно петно, пресечено от тънък кръст, Затворника вече клечеше на перваза.

— Стена — каза той, когато Шестопръстия се приземи. — Светеща стена.

Изглеждаше съвсем спокоен, но Шестопръстия го познаваше много добре и виждаше, че е объркан. Той също беше объркан. И

изведнъж разбра.

— Слушай! — викна той. — Ами то това е летенето! Ние летяхме!

Затворника кимна и каза:

— Да, разбрах. Истината е толкова приста, че чак яд да те хване.

През това време боговете вече се бяха поуспокоили — двама държаха третия, а той се държеше за лицето.

— Гад такава! Щеше да ми изкълве окото! Гад с гад! — викаше богът.

— Какво е гад? — попита Шестопръстия.

— Начин на назоване на една от стихиите — отговори Затворника. — Сама по себе си думата няма смисъл.

— А към коя стихия въззовава? — попита Шестопръстия.

— Ей сега ще видим — каза Затворника.

И още докато го казваше, богът се изтръгна от ръцете на другите богове, скочи към стената, хвана един червен пожарогасител и с всичка сила го хвърли към кацналите на перваза — направи го толкова бързо, че никой не успя да го спре, а Затворника и Шестопръстия едва успяха да хвръкнат настани.

Чу се тръсък и дрънчене. Пожарогасителят счупи прозореца и изчезна, а в помещението нахлу вълна чист въздух — чак сега стана ясно каква воня цареше там. И стана неправдоподобно светло.

— Лети! — викна Затворника, внезапно изгубил цялата си невъзмутимост. — Бързо! Напред!

И се засили към прозореца, присви криле и се стопи в лъча жарка жълта светлина, който нахлюваше през прозореца, във вятъра и в новите, непознати звуци.

Шестопръстия също полетя в кръг, за да се засили, мерна за последно осмоъгълния контейнер, покапания с кръв тезях и размахаващите ръце богове — и сви криле и със свистене излетя през дупката.

За секунда ослепя — толкова ярка беше светлината. След това очите му привикнаха към нея и той видя напред и горе кръг от жълто-бял огън — толкова ярък, че не можеше да се гледа дори с крайчеца на окото. Още по-нагоре се виждаше никаква тъмна точка — Затворника. Той се позабави, та Шестопръстия да може да го настигне, и скоро вече летяха един до друг.

Шестопръстия погледна надолу — огромната уродлива сива сграда беше далече под тях. Матово блестяха няколко боядисани прозореца — единият беше счупен. Всичко друго беше толкова чисто и ярко, че за да не се побърка, Шестопръстия се загледа нагоре.

Летенето беше съвсем лесно — все едно да ходиш. Двамата се издигаха все по-високо и по-високо и скоро всичко под тях се превърна само в разноцветни квадратчета и петна.

— Къде отиваме? — викна Шестопръстия на Затворника.

— На юг — кратко отговори той.

— Какво е юг? — попита Шестопръстия.

— Не знам — отвърна Затворника. — Но е някъде там.

И махна с крило към огромния светещ кръг, който само по цвят приличаше на онова, което някога бяха наричали светила.

ПРИНЦЪТ НА ДПК^[1]

[0] ДПК — Държавна планова комисия — Б.пр. ↑

LOADING...

По коридора тача човешка фигурка. Нарисувана с обич, дори малко сантиментално. Ако натиснеш клавиша „Up“, тя подскача, превърта се, увисва за секунда във въздуха и се опитва да хване нещо над главата си. Ако натиснеш „Down“, фигурката кляка и се опитва да вдигне нещо. Ако натиснеш „Right“, бяга надясно. Ако натиснеш „Left“ — наляво. По принцип можеш да я управляваш с най-различни клавиши, но тези четири са основните.

Проходът, по който тича фигурката, се променя. Обикновено е нещо като тесен тунел, но понякога се превръща в невероятно красива галерия с източни орнаменти по стените и високи тесни прозорци. По стените горят факли, а в задънените коридори и на мостчетата над бездънните каменни шахти стоят врагове с голи мечове — фигурката може да се сражава с тях, ако натиснеш клавиша „Shift“. Ако натиснеш няколко клавиша едновременно, фигурката може да подскача и да се набира, да виси на някой ръб и дори, като се засили, да прескача каменните кладенци, от чиито дъна стърчат остри колове. Играта има много нива, от долните можеш да се качваш на по-горните, а от горните да падаш на по-долните — и тогава коридорите се променят, променят се и капаните, делвите, от които фигурката пие, за да възстанови силите си, стават различни, но иначе всичко си остава същото: фигурката тича по каменните плохи покрай факлите, черепите по пода и рисунките по стените. Целта на играта е да се изкачиш до най-горното ниво, където те чака принцесата, но за това трябва да отделиш наистина много време. Всъщност, за да победиш, трябва да забравиш, че натискаш клавиши, и да се превърнеш в тази фигурка — чак тогава тя ще стане толкова пъргава, че да може да се сражава, да се промуши през щракащите в тесните каменни коридори резачки, да прескача шахтите и да тича по пропадащите плохи, всяка от които издръжа тежестта на тялото й, макар че фигурката всъщност няма никакво тяло и съответно никаква тежест, също както нямат тежест и

— ако се замисли човек — пропадащите плочи, колкото и убедителен да е тръсъкът, с който падат.

LEVEL 1

Принцът тичаше по един каменен корниз; трябаше да успее да се промуши под желязната решетка преди тя да се спусне, защото зад нея имаше една делва с тясно гърло, а почти не му бяха останали сили: беше прескочил два кладенеца с колове, а пък и скокът от втория етаж на осияния с камъни под също беше труден. Саша натисна „Right“ и веднага след това „Down“ и принцът като по чудо успя да се промъкне под вече почти спусналата се решетка. Картинката на екрана се промени: вместо делвата на мостчето отпред стоеше тълст воин с тюрбан и го гледаше хипнотизиращо.

— Лапин! — чу се зад гърба му един отвратително познат глас и Саша го сви под лъжичката, въпреки че нямаше никакъв обективен повод за страх.

— Да, Борис Григориевич?

— Я ела в кабинета ми.

Кабинетът на Борис Григориевич въщност не беше никакъв кабинет, а просто част от стаята, оградена с няколко ниски шкафа, така че когато Борис Григориевич обикаляше територията си, над тях се виждаше плешивото му теме и на Саша понякога му се струваше, че е клекнал до някаква билярдна маса и наблюдава движението на единствената останала топка, почти скрита зад ръба. Следобед Борис Григориевич обикновено падаше в дупката, но сутрин, в най-натовареното време, обикновено отскачаше от ръбовете, като ролята на щеката се изпълняваше от телефона, чието звънене караше полусферата с цят на слонова кост, която се виждаше над затрупаните с папки шкафове, да се движи малко по-бързо.

Саша мразеше Борис Григориевич с онази безкрайна и хладна омраза, която е позната само на сиамските котараци, гледани от жесток стопанин, и на челите Оруел съветски инженери. Саша беше изчел целия Оруел още като студент — тогава още беше забранен — и оттогава всеки ден си намираше безбройни поводи да поклати глава и

да се усмихне криво. Сега — докато минаваше през прохода между двата шкафа — също се усмихна криво на предстоящия разговор.

Борис Григориевич стоеше до прозореца и като застиваше във всяка от междинните пози, отработваше удара „лястовichi полет“, при това не с бамбукова пръчка, както доскоро, когато почна да усвоява „Будокан“, а с истински самурайски меч. Днес беше с „ловни дрехи“ от зелен атлас, под които се виждаше измачкано кимоно от пъстро синобу. Когато Саша влезе, той внимателно сложи меча на перваза на прозореца, седна на рогозката и посочи съседната. Саша малко непохватно седна и се загледа в плаката на „Хонда“ — един мотоциклист с високи кожени ботуши вече втора година завиващ на стената на шкафа вдясно от рогозката на Борис Григориевич. Борис Григориевич сложи ръка на процесорния блок на „айти-то“ си, същото като на Саша, само че осемдесет мегабайта — и затвори очи; чудеше се как да почне разговора.

— Чете ли последните „Аргументи“? — попита той накрая.

— Не съм абониран.

— Жалко. — Борис Григориевич вдигна вестника от пода и го размаха във въздуха. — Много хубав вестник. Не мога да разбера на какво се надяват комунистите. Петдесет милиона души погубиха, а още приказват. Ами че то всичко си е ясно.

— Да — каза Саша.

— Или в Щатите например — поне хиляда жени са бременни от извънземни. И ние имаме много, обаче КГБ ги крие.

„Какво иска?“ — унило помисли Саша.

Борис Григориевич се замисли и се навъси.

— Странен младеж си ти, Саня — каза накрая. — Ходиш намръщен, не другаруваш с никого от отдела. Ами това са хора, не са ти бюра и шкафове. Вчера например си уплашил Люся. Сутринта ми казва: „Можете да си мислите каквото си щете, Борис Григориевич, обаче ме е страх да се качвам с него в асансьора.“

— Никога не сме се качвали заедно в асансьора — каза Саша.

— Ами точно затова я е страх. Качете се веднъж, хвани я за путката, повеселете се. Дейл Карнеги чел ли си?

— И с какво съм я уплашил? — попита Саша, докато се мъчеше да се сети коя е тази Люся.

— Изобщо не става дума за Люся. — Борис Григориевич махна раздразнено с ръка. — Трябва да сме колеги, разбиращ ли? Добре де, този разговор ще го продължим друг път, сега ми трябваш по работа. С „Абрамс“ как си?

— Горе-долу.

— Как се върти куполът?

— Първо натискате „це“, а после с курсорните клавиши. С вертикалните вдигате оръдието.

— Така ли? Я дай да видим.

Саша се попремести към компютъра. Борис Григориевич си зашепна нещо и почна да натиска клавишите с един пръст, за да извика играта.

— Ето така отива надясно, а така — наляво — каза Саша.

— Да бе! Как не се сетих!

Борис Григориевич вдигна телефона и почна да набира. Когато му отговориха, всичко най-хубаво от душата му изплува и се изписа на лицето му.

— Борис Емелянич — изгука той. — Стана. Натискате „це“, а после със стрелкичките... Да... Да... Назад пак с „це“... Ама моля ви се, ха-ха-ха... — Обърна се към Саша, присви умоляващо устни и му махна да излезе — съвсем не обидно, впрочем. Саша стана и излезе — Ха-ха-ха... „Популус“? Изобщо не съм я чувал. Но ще стане, ще стане. Благодаря...

LEVEL 2

Саша ходеше да пуши на задното стълбище, до прозореца, откъдето се виждаше една от високите московски сгради, построени по Сталиново време, и някакви повехнало-красиви терасирани градини под нея. Това място му беше любимото. Палеше цигара и гледаше сградата — звездата на върха ѝ се виждаше малко на верев и поради венеца от двете ѝ страни приличаше на двуглав орел; като я гледаше, Саша си представяше малко по-различен вариант на руската история, по-точно по-различна нейна траектория, свършваща в същата тази точка — тоест издигането на също такава сграда, само че с друга емблема на върха. Сега обаче небето беше особено гадно — по-сиво дори от сградата.

На долната площадка пушеха двама души в еднакви гащеризони от фина английска вълна; от широките джобове на гърдите им стърчаха позлатени гаечни ключове. Саша се заслуша в разговора им и разбра, че са от играта „Пайпс“, на руски „Водопровод“. Знаеше я, дори я беше качвал на един заместник-министр, но на него лично не му харесваше, понеже в нея нямаше никаква романтика, а само повърхностен патос, да не говорим за това, че в левия ъгъл беше нарисуван отвратителен водопроводчик, който почваше да се киска, когато някоя от тръбите на екрана се пукаше. Тези двамата обаче, доколкото можеше да се съди по разговора им, я харесваха.

— Вече не признават старите договори — оплакващо се първият гащеризон. — Всички искат валута.

— Ами върни се на първо ниво — каза вторият. — Или направо си я качи пак.

— Опитах. Егор даже ходи в командировка в комбината, три пъти опитал да влезе при директора, обаче онзи не го приел.

— При това положение трябва да натиснеш „Control — Break“. Или „Reset“. Нали знаеш как назва Евграф Емелянич — „Reset“-а оправя пакета.

Двата гащери зона вдигнаха синхронно очи към Саша, после се спогледаха, хвърлиха фасовете в кофата с пясък и си тръгнаха.

„Интересно — помисли си Саша, — лъжат ли, или наистина им е интересно да си играят на водопровод?“ Заслиза по стълбата. „Господи, на какво мога да се надявам! Какво ще правя тук след година? Те може да са глупави, но виждат всичко. И всичко разбират. И не прощават нищо. Човек трябва да е вампир, за да работи тук...“

Внезапно стълбището под краката му се разтресе, тежкият бетонен блок — четири стъпала — се срина надолу и след секунда се бухна с трясък на долния етаж, без обаче изобщо да засегне двете машинописки от администрацията, които бяха точно под него. Те вдигнаха кокетно птичите си главици и погледнаха Саша, който беше оцелял само защото бе успял да се хване за ръба на последното несринало се стъпало.

— Е, ама защо не си лъскате обувките? — каза по-младата машинописка, като се дръпна отвратено от краката му. После двете се разсмяха.

Саша сведе очи и видя, че са стъпили на долния край на пирамида от пъстроцветни кубчета. Това май беше „Крейзи бърд“ — нелоша игра с хубава музика, но пък с тъп и жесток край.

Можеше да си виси, колкото си иска — в еднообразното полюшване напред-назад имаше дори нещо приятно, но Саша си помисли, че това е глупаво. Набра се и се изкатери на студеното стъпало, надвиснало над някаква пропаст — другият ѝ край беше извън лявата страна на монитора (той тихичко жужеше). Отстрани се издигаше висока каменна стена, зидарията беше груба. Саша седна на студения камък, облегна се на стената и затвори очи. Някъде тихичко свиреше флейта — Саша не знаеше кой и къде свири, но чуваше тази мелодия почти всеки ден. Отначало, докато беше на първо ниво, тези далечни звуци го дразнеха с тихото си еднообразие, дори с безсмислеността си. Но с времето свикна и дори започна да намира в тях някаква своеобразна красота — започна да му се струва, че във всяка безкрайнаnota има по цяла мелодия и че може да слуша тази мелодия часове наред. Напоследък дори спираше, за да послуша флейтата — също като сега — и стоеше неподвижно, след като звуците секнеха.

Огледа се. Изходът беше само един — да скочи в неизвестното вляво от ръба на екрана. Можеше да се засили, а можеше и просто да се хвърли от площадката. Всички пропасти в лабиринта можеха да се прескочат или със засилка, или от място. По-сигурен естествено беше първият начин, но сега интуицията му подсказваше да използва втория. Саша отиде до ръба, прилекна и скочи в жужащата неизвестност.

Краката му тупнаха на земята и той прилекна. Обля го студена пот — ако се беше засилил... Точно пред него на няколко острите стоманени шипа висеше сгърчен труп, лилав и подпухнал, целият в тълсти мухи — някои подхвръкваха и точно те издаваха жуженето, което беше чул. Трупът беше на човек на средна възраст, с хубав костюм, и още стискаше куфарчето си. Личеше си, че е новак в играта и че е решил да се засили. Всъщност Саша можеше да падне в бездънната каменна шахта, а мъжът с костюма да продължи нагоре към принцесата — нямаше начин да се разбере какво ще стане; във всеки случай поне Саша не го знаеше. Той заобиколи трупа и затича по коридора, на едно място се изкатери на една поддържана от две груби подпори площадка и затича по друг коридор — на три места му се наложи да прескача дълбоки ями. Най-много го притесняваше, че всичко това става на второ ниво — нали го познаваше като петте си пръста, — и чак когато плочата под краката му поддаде и иззад завоя се чу скърцането на вдигаща се решетка, той разбра всичко. Близо до прехода за трето ниво имаше една решетка, която така и не беше успял да отвори и си беше помислил, че е декоративна. Оказа се обаче, че зад нея също има лабиринт — вярно, задънен. Саша се мушна под решетката и затича напред — тук районът му беше познат и не можеше да има нищо неочеквано. Настъпи още една подвижна плоча, прескочи следващата — иначе решетката отпред щеше да падне върху него — и хукна с всички сили: трябваше да побърза, защото решетката се беше вдигнала само за секунда и вече се спускаше. Успя да се промъкне под острите железа — бяха вече само на половин метър от пода — и се озова до стълбищната площадка на третия етаж, точно там, където се беше срутило стълбището преди малко. Вратата на следващото ниво беше пред него. „По дяволите — помисли си Саша и чак сега усети как се е разтуркало сърцето му. — Никога досега стълбището не е падало!

На четвъртия етаж — да, но тук — никога. Сигурно става през няколко пъти.“

— Саша!

Той се обърна. От вратата на отдела за дребна дървесина надничаше Ема Николаевна. Лицето ѝ беше напудрено и приличаше на розов лишай, поръсен със стрептоцид.

— Дай огънче, Саша.

— Нямате ли си? — доста студено попита той.

— Е, аз не съм в „Принца“ — каза Ема Николаевна. — Нямам си факли по стените.

— А, играли сте я значи — каза Саша вече по-мило.

— Играла съм я. Обаче онези пазачи... Знаете ли какво ми правеха?... Така и не се качих над второ ниво.

— Там трябва с шифт — каза Саша, взе ѝ цигарата и отиде до факлата, която пламтеше на стената. — И с курсорите.

— Ох, за нищо не ставам вече — въздъхна Ема Николаевна, взе запалената цигара и впи влажен поглед в Саша.

Той отвори уста, за да възрази възпитано, но забеляза едно обрасло с рижави косми чудовище, което надничаше иззад гърба ѝ: със замислена морда вместо лице — такива ги има само в малките външноикономически организации или на дъното на кладенеца на смъртта в играта „Таргхан“, — пребледня, кимна ѝ и си тръгна.

„Кофти — помисли си. — Скоро ще иде в ДОС-а... А може и да се отърве, казва ли ти някой...“

Телефонът иззвъня и Саша нетърпеливо скочи на плочата, която отваряше входа, та да отвори вратата на следващото ниво.

LEVEL 3

— Лапин! На телефона!

Саша отиде до бюрото и вдигна слушалката.

— Саня? Здрави!

Обаждаше се Петя Итакин от ДПК.

— Идваш ли?

— Не мислех да идвам днеска.

— Началникът каза, че щял да дойде някой от снабдяването с нови програми, и си помислих, че може да си ти.

— Не знам — каза Саша. — Нищо не са ми казали.

— Ти ли си с трите файла в повече в „Абрамс“?

— Да.

— Значи тебе ще те пратят. Ако съм излязъл, ме изчакай, нали?

— Добре.

Саша затвори и отиде на работното си място. На компютъра до бюрото му седеше един командирован от Пенза и съсредоточено стреляше с лазера по една ергенска ракетна установка, която вече беше почти в позиция за стрелба; наоколо, докъдето поглед стигаше, се простираха унилите пясъци на „Старглайдър“.

— Как е? — попита Саша.

— Кофти — отговори командированият, зачука по клавишите и се намръщи. — Много кофти. Ако това тута...

И изведнъж всичко избухна в ослепителен огнен смерч; Саша се дръпна и скри лицето си в шепи — направи го съвсем инстинктивно, но когато се сети, че не може да му стане нищо и отвори очи, командировани вече го нямаше, само на пода додаряше остатък от пеш на сако.

Борис Григориевич изскочи иззад шкафа, хвърли меча си на пода, събра полите на дългия прошият плащ, който винаги обличаше върху бронята си преди битка, и започна да тъпче вонящия тлеещ пеш. Рогатият му шлем изобразяваше някакво японско божество и в съчетание с малко суетно женските движения на отпуснатото му

туловище, изкованата в метала озъбена усмивка беше наистина страшна. Щом ликвидира наченките на пожара, Борис Григориевич свали шлема, отри мократа си от пот плешивина и погледна Саша въпросително.

— Край — каза Саша и кимна към екрана, на който мигаше знакът на ДОС.

— Видях, че е край. Обаче ми го викни, понеже още не сме подписали документите.

Извън телефонът и Борис Григориевич хукна към шкафовете.

Саша седна на компютъра на командировкиния, излезе на драйв „а“, погледна скапаната му българска дискета и извика играта. Компютърът тихо забръмча и след няколко секунди командированият от Пенза се материализира на стола.

— Когато ви обстрелят с ракети — каза му Саша, — по-добре бягайте нависоко. С лазера да ударите най-много една, а пък те стрелят на залпове.

— Я не ме учи, бе — озъби се командированият и се наведе над клавиатурата. — Знаеш ли от колко години съм в дълбокия космос!

— Ами тогава си направете автоекзек — каза Саша. — Тук нямаме време да ви връщаме.

Командированият не отговори — срещу него напредваха два крачещи танка и не му беше до приказки.

В кабинета на началника падна нещо, после се чуха крясъци.

— Лапин — викна Борис Григориевич иззад шкафовете. — Веднага при мен!

Саша хукна. Борис Григориевич се беше качил на бюрото и отбиваше с меча си атаките на някакъв миниатюрен китаец, който го бодеше с копието си със скоростта на шевна машина. Саша веднага разбра всичко, втурна се към клавиатурата и натисна „Escape“. Китаецът замръзна.

— Уф — пое си дъх Борис Георгиевич. — Ама че работа. Извиках пети дан — без да искам го натиснах, мислех, че става дума за типа на монитора. Ей сега ще го ошаткам... Не, хайде после... Виж сега. Свали на дискета разширението на „Абрамс“ и отиди в ДПК при Борис Емелянович. Познаваш го, нали?

— Нали аз му го качих — каза Саша. — Завеждащият отдел на шести етаж.

— Точно така. Тръгвай. Хем ще подпишеш и договорите — ей я там папката. Той ще ти даде една дискета...

Зад шкафовете лумна огън, нещо тресна и замириса на изгоряло месо.

— Какво става?

— Пак оня от Пенза. Сигурно е попаднал на пирамidalна мина.

— Добре, ще го върнем утре сутрин. Стига вече с тия взривове и тая воня. Тръгвай. Той ще ти даде дискета с „Арканоид“. Ти също се огледай какво ново имат, нали ме разбираш?

Саша се обърна към вратата, но Борис Григориевич го хвана за ръкава.

— Чакай, чакай. Трябваш ми още малко — каза той и си сложи шлема. — Като викна: „Кия“, натисни клавиша.

— Кой?

— Няма значение.

Той мина зад замръзналия с пиката в ръце китаец, приклекна и се прицели с меча във врата му.

— Готов ли си?

— Готов съм — каза Саша и се обърна на другата страна.

— Кия!!!

Саша бутна с пръст някакъв клавищ; чу се свистене, нещо изхрущя, после друго нещо тупна на пода и се затъркаля, след това на пода падна нещо тежко и меко.

— Е, тръгвай вече — каза прегракнало Борис Григориевич. — И не се бави, че имаме много работа.

— Мислех да отида да обядвам — каза Саша; все така се мъчеше да гледа настрани.

— Върви, върви. Там ще обядваш.

Саша се измъкна през прохода между шкафовете, отиде до работното си място, подритна почти стопените очила на командировкиния под радиатора, седна на компютъра си и свали на дискетата всичко, което трябваше. После прибра дискетата, стана и бавно тръгна по осияния с парчета камък коридор, ловко прескочи един капан, увисна на ръце, скочи нания етаж, вдигна от пода една шарена делва и си помисли, че всъщност не знае нито кой слага тези делви из подземията, нито къде изчезват, когато ги изпиеш.

Пътят до четвърто ниво му беше съвсем ясен и Саша вървеше, катереше се и пълзеше съвсем механично, като си мислеше за какви ли не глупости. Отначало се сети за заместник-началника на втори подотдел на дребната дървесина Кудасов, който отдавна беше стигнал до осмо ниво на „Троаткатер“, но така и не успяваше да прескочи някакво зелено шкафче — точно затова, както казваха, щеше да си остане вечен зам на няколко изсвистели като ракети покрай него началници, които бяха прескочили шкафчето ако не веднага, то без особени усилия. После се замисли върху непонятните думи на Итакин по време на една от предишните им срещи — че някакви типове отдавна вече са му разбили играта и че тя била менте. Не му беше ясно какво има предвид Итакин, понеже тя наистина си беше менте — беше я купил на черно. После стигна до вратата на четвърто ниво и влезе в метрото зад нея.

LEVEL 4

„Къде всъщност отивам? — питаше се той, докато се гледаше в черното огледало на вратата и си оправяше тюрбана. — До седмо ниво вече съм стигал — е, не че чак съм стигал, но знам какво има там. Все същото, само дето пазачите са по-дебели. Добре, значи стигам на осмо. Ще ми отнеме време... И после какво? Е, принцесата...“

Последния път я беше видял преди два дни, между трето и четвърто ниво. Коридорът на екрана изчезна и се появи застлана с килими стая с висок сводест таван. И се чу музика — тъжна и печална, но само отначало и само затова да се откри осбено прекрасно една нота накрая.

На големия килим в средата имаше пясъчен часовник; на плочите до него беше клекнала изнежена дворцова котка, а в центъра на килима на няколко възглавници се беше отпуснала принцесата. Лицето ѝ не се виждаше хубаво — не беше ясно дали заради дългата коса, или заради кърпата, с която се беше забрадила. Тя едва ли знаеше, че я гледа и че изобщо има някакъв си Саша, но той знаеше, че стига да стигне до тази стая — и принцесата ще му се хвърли на врата. Принцесата стана, сложи ръце пред гърдите си, закрачи по килима, после се върна и пак седна на възглавничките.

И в този миг всичко изчезна, зад гърба му с грохот се затвори тежка врата и Саша се озова на каменния перваз над бездната на четвърто ниво.

„Интересно за какво ли си мисли сега? Може би за този, който крачи към нея през лабиринта? Тоест за мен, без да знае, че това съм тъкмо аз?“

Зад прозореца се появиха колоните на станцията и влакът спря. Саша се отдаде на течението на тълпата и тя го понесе към ескалаторите. Работеха два и Саша се оставил тълпата да го повлече към левия. В главата му потекоха бавни, обикновени за втората половина на деня мрачни мисли за живота.

„Странно — мислеше си той — колко се промених за последните три нива. Навремето ми се струваше, че стига да прескоча ей онази дупка например — и готово. Господи, колко малко ми трябваше, за да съм щастлив... А сега го правя всяка сутрин почти без да гледам — и какво? На какво се надявам сега? Че на следващия етап всичко ще се промени и ще почна да исках нещо така, както исках нещата преди? Добре, да допуснем, че ще стигна. Нали вече почти знам как — трябва да скоча над петата решетка — там сигурно има проход в тавана, плочите са някак особени. Но когато се кача там, ще намеря ли онзи мен, който е искал да се покатери там?“

И изведнъж изстина, защото чу познато скърцане на метал. Вдигна глава и видя малко по-напред на ескалатора резачка — два стоманени листа с остри назъбени краища, които през няколко секунди се удряха с такава сила, че звънтяха като камбана. Всички минаваха през резачката съвсем спокойно — тя съществуваше само за него, но пък беше толкова реална, колкото може да е реално нещо реално: той си имаше един уродлив разкъсан белег на скъпото джинсово яке — през целия гръб, — а пък тогава резачката само лекичко го беше закачила. Всъщност не беше трудно да минеш през резачка — просто заставаш до нея и минаваш веднага след като се отвори. Сега обаче Саша беше на ескалатора и нямаше никаква възможност да разбере кога точно ще стигне до резачката. Без да мисли, той се обърна и хукна надолу. Бълскаше се в разни подпийнали мъже и всичките те също го бълскаха и го ругаеха с редки като бисер словосъчетания. Някаква жена с червена забрадка и две големи бохчи го забави и той се издигна до резачката даже по-близо, отколкото беше преди малко, но все пак успя да прескочи бохчите... и тогава пред него падна решетката и Саша разбра, че е загубен. Отпусна се и стисна очи, но вместо да види за една секунда целия си живот, кой знае защо, съвсем ясно си спомни как в четвърто отделение така вбеси младия стажант от консерваторията в часа по пеене, че той спря да им свири Кабалевски на пианото, стана и го зашлеви с всичка сила. Резачката щракна съвсем до него и Саша инстинктивно се дръпна с надеждата, че може и да му се разми...

AUTOEXEC. BAT — LEVEL 4

„Къде всъщност отивам? — помисли си Саша, докато се гледаше в черното огледало на вратата и си оправяше тюрбана. — До седмо ниво вече съм стигал — е, не че чак съм стигал, но знам какво има там. Все същото, само дето пазачите са по-дебели. Добре, значи стигам на осмо. Ще ми отнеме време... И после какво? Е, принцесата...“

Последния път я беше видял между трето и четвърто ниво. Коридорът на екрана изчезна и се появи застлана с килим стая с висок сводест таван. И се чу музика — тъжна и печална, но само отначало и само за да се открои особено прекрасно една нота накрая.

Той спря да мисли за принцесата и се огледа. Обичайната гарова навалица. Много пияни и много еднакви жени с торби и чанти; една направо го изнерви — с червена забрадка и с две големи бохчи. „Виждал съм я някъде — помисли си Саша, — наистина съм я виждал.“ Напоследък му се случваше често — все едно че вече е виждал онова, което вижда, но къде и кога, не можеше да си спомни. Беше прочел в никакво списание, че това се наричало „déjà-vu“, от което си направи извода, че същото се случва и на французите.

Зад прозореца се появиха колоните на станцията и влакът спря. Саша се отдаде на течението на тълпата и тя го понесе към ескалаторите. Работеха два и Саша се оставил тълпата да го понесе към десния. В главата му потекоха бавни, обикновени за втората половина на деня мрачни мисли за живота.

„В момента ми се струва, че не може да стане нищо по-лошо от това, което става в момента — мислеше си той.

— Но ще минат два-три етапа и ще съжалявам точно за този ден. И ще си помисля, че съм бил държал нещо — ей така, в ръцете си, държал съм го, без да разбира姆 какво е — и после съм го изхвърлил. Господи, колко ли гадно трябва да стане, че да съжалявам за това, което е сега?... А най-интересното е, че от една страна животът е все по-безсмислен и по-лош, а от друга — нищо в живота не се променя. И на какво се надявам? Защо всяка сутрин ставам и тръгвам нанякъде?

Заштото съм калпав инженер, наистина калпав. И нищо не ме интересува. И като таласъм и върколак не ме бива и скоро ще ме изхвърлят, и ще са прави, разбира се...“

И изведенъж изстина, защото чу познато скърдане на метал. Вдигна глава и видя на съседния ескалатор резачка. В първия момент толкова се уплаши, че не се сети, че тя изобщо не го заплашва. После, като се сети, възклика толкова високо „уй“, че жената с бохчите, която беше привлякла вниманието му преди малко, го погледна осъдително — и мина през резачката, без дори да подозира какво щеше да стане, ако на нейното място беше той. Гледаше гадно и Саша ѝ обърна гръб.

Следващата резачка беше на изхода от метрото и Саша мина през нея без проблеми. Обаче не пи от кошчето зад нея — стори му се подозрително някак, с някакъв орнамент от триъгълничета. Веднъж беше пил от такова и после лежа болен цели две седмици. Усещаше, че някъде наблизо трябва да има друго за пие и реши да го потърси. Забеляза през улицата фризьорски салон — двете първи букви на табелата не светеха и той беше сигурен, че това означава нещо.

Влезе. Помещението беше съвсем мъничко и нямаше никого, което също беше много странно. Саша го обиколи, размести столовете (миналата година беше седнал на един стол във военното окръжие, където беше паднал от трето ниво, и внезапно отгоре се спусна въжена стълба, по която той благополучно стигна до двумесечна командировка), подскочи един-два пъти на масичката (понякога така се отваряха тайни врати в стените), дори подръпна закачалките. Напусто. Тогава реши да провери тавана, качи се пак на масичката и скочи нагоре, вдигнал ръце. Таванът си беше най-обикновен таван, а масичката — скапана. Двата ѝ крака се счупиха и Саша едва успя да се подпре в ухилената цветна физиономия на някакъв риж дебил, окачен на стената.

И изведенъж в пода със скърдане се отвори люк и се видя гърлото на бакърен съд — на два метра надолу, в каменна шахта. Саша скочи и люкът над главата му се затвори. Той се огледа и видя бледен мустакат воин с червена чалма с перо — хвърляше две сенки, понеже зад гърба му мъждееха две факли, забучени от двете страни на висока резбована врата с черна табела: „ДПК на СССР“.

„Виж ти — помисли си Саша, докато водеше меча си, за да отбие удара на ятагана на воина. — Пък аз да се возя на тролей, моля ви се!“

LEVEL 5

— Итакин ли? — каза телефонът с женски глас. — На обяд е. Качете се и изчакайте. Вие сте от снабдяването, нали? С програмното осигуряване?

— Да, аз съм — отговори Саша. — Обаче по-добре и аз да ида в стола.

— Знаете как да стигнете, нали? Шестстотин и двайсета стая и вляво от асансьорите.

— Ще се оправя — отговори Саша.

В стола беше шумно и многолюдно. Саша обиколи масите, но не намери приятеля си. После се нареди на опашката. Пред него стояха двама Дарт-Вейдъровци от първи отдел — дишаха със свистене и с механични гласове обсъждаха някаква статия от „Огоньок“ и едновременно с нея и Наказателния кодекс: поради неестествеността на говора им човек не можеше да ги разбере. Първият Дарт Вейдър си взе две чинии кисело зеле, а вторият — борш и чай (в ДПК вече не хранеха така, както навремето, преди бунтовете — от миналото великолепие бяха останали само тук-там мънички красиви петолъчки в зелето — нарязани от моркови с помощта на специално японско ренде). Саша се зачуди как ли първият Дарт Вейдър ще си яде зелето — нали трябваше да си свали черния шлем, — но двамата в черни брони седнаха на една масичка в ъгъла и дръпнаха черната щора с изображение на щит и меч: под нея останаха да се виждат само лъснатите им ботуши, левите опрени в пода неподвижно и под прав ъгъл, а десните ги галеха по глезните; Саша си помисли, че ако играе на „Спай“, ще си избере десния Дарт Вейдър.

Огледа се и тръгна с таблата си към една дълга маса до прозореца, където седяха десетина възрастни мъже с пилотски униформи, и седна на крайчеца. Те го изгледаха неодобрително, но не казаха нищо. Един от пилотите — победял як мъжага с някакви неизвестни медали на гърдите — тъкмо се беше изправил с чаша в ръка и вдигаше наздравица.

— Приятели! Събрали сме се тук, за да отпразнуваме нещо и тържествено, и приятно. Днес честваме двайсетгодишната трудова дейност на Кузма Улянович Старопопиков в ДПК. И пак днес, сутринта, Кузма Улянович свали своя хиляден МиГ над Либия.

Пилотите заръкопляскаха на виновника за тържеството — нисичък, възпълен и плешив чичко с дебели очила, омотани между стъклата с черен конец — явно бяха счупени. Чичкото не изпъкваше с нищо, дори напротив, беше съвсем незабележим, и чак когато се вгледа, Саша видя на гърдите му няколко орденски лентички — и те непознати, впрочем.

— Осмелявам се да кажа, че Кузма Улянович е най-добрият пилот на ДПК! Наскоро присъденият му от Конгреса орден „Пурпурно сърце“ му е вече петият!

Всички пак заръкопляскаха, най-блиските тупаха Кузма Улянович по раменете и по гърба; той се изчерви, махна скромно с ръка, свали си очилата и почна да ги бърше с носната си кърпа.

— И това не е всичко — продължи побелелият. — Освен Ф-петнайсет и Ф-шестнайсет насокро Кузма Улянович усвои и най-новия изтребител — Ф-деветнайсет „Стелт“. На него дължим и много технически усъвършенствания — след като обмисли опита от въздушните боеве във Виетнам, той помоли механика си да запише два файла в асемблера, та оръдието и картечницата да се включват с един клавиши, и сега всички ние използваме това...

— Е, стига толкова хвалби... — срамежливо каза Кузма Улянович.

Стана друг пилот — и той с орденски лентички, но не чак толкова като на Кузма Улянович.

— Нашият парторг току-що спомена, че Кузма Улянович днес е свалил хилядния си МиГ. А какво ще кажете за това, че вече четири хиляди и петстотин пъти той взриви локатора край Триполи, да не говорим за ракетните катери и летищата — знаете ли каква бройка се получава?... Но човек не се мери само с бройките. Ще ви кажа друго — аз познавам Кузма Улянович отблизо, вече половин година летим заедно — и сега ще ви разкажа за една наша акция. Тогава за пръв път се бях качил на Ф-петнайсет, а пък този самолет, много добре знаете, е сложна машина. И значи преди да излетим Кузма Улянович ми казва: „Вася, недей да нервничиш, ще летиш зад мен и малко по-ниско, аз ще

те прикривам.“ Вярно, още бях неопитен, обаче тръгнах с рогата напред — как така ще ме прикрива, викам си, нали съм летял над целия Персийски залив на Ф-шестнайсет. Даа... Значи качваме се в машините и ни дават команда да излетим. Излятяхме от самолетоносача „Америка“ и задачата ни беше първо да потопим някакъв кораб в бейрутското пристанище, а после да унищожим един лагер на терористи край Ал-Бенгази. И значи излитаме и летим с малка скорост, на автопилот. Пък край Бейрут значи има поне осем локатора, знаете, всички сте били там...

— Еднайсет — обади се някой от насядалите на масата. — И освен това непрекъснато патрулират МиГ двайсет и пет.

— Да, де. И значи летим на малка скорост, на петдесет метра, с включени прицели, и като останаха десет километра, минахме на ръчно, вдигнахме на четиристотин и включихме радарите. Засякоха ни, разбира се, но ние вече виждахме целта, пуснахме по един „Амраам“, направихме противоракетен маневър, снишихме се и полетяхме на запад. От кораба нищо не остана — съобщиха ни го по радиото. И значи пак летим на сляпо на малка височина и щяхме да си се приберем без проблеми, обаче аз, нали съм си идиот, забелязах един МиГ двайсет и три и тръгнах след него — дай, казвам си, да му ръгна един „Сайдуиндър“ в соплото. Кузма Улянович ме вижда на радара, че тръгвам надясно, и ми крещи по радиото: „Вася, назад, твойта мама!“ Аз обаче вече бях хванал онзи гад в кръстчето и пускам ракетата. И поне тогава да бях завил и да се спусна към земята, ама не — стоя и гледам как двайсет и тройката пада. А после поглеждам локатора — и срещу мене вече лети СА-2 и не знам кой стреля...

— На Ал-Байда има локатор — кара партийният секретар. — Когато летиш от Бейрут на запад, никога не се завива вдясно.

— Да де, обаче аз тогава още не го знаех. Кузма Улянович крещи: „Пусни им лъжлива цел!“, а аз вместо топлинна — вместо да натисна „еф“ значи, натискам „це“. И ме свалиха. Натиснах „еф седем“ и се катапултирах. И падам в пустинята, на някакво шосе, точно към някакви машини. Още не съм се приземил — и гледам, Кузма Улянович каца направо на шосето. Кой ще превари, викам си...

Саша си допи чая, стана и тръгна към изхода. Плочата веднага след вратата на стола беше някак странна — малко по-различна на цвят и с половин сантиметър по-висока от останалите. Саша спря пред

нея, подаде глава в коридора и погледна нагоре — да, точно на метър над главата му лъщяха острите като ножове пръчки на решетката.

— А, не — измърмори той.

Огледа внимателно стола. На пръв поглед нямаше друг изход, но Саша отдавна знаеше, че той не се вижда веднага. Можеше да е например зад огромната картина на стената, но да скочи дотам можеше само ако се люшне на полилея, за което пък трябваше да качи поне четири маси една върху друга. На стената под картината имаше и няколко залепени плочки за украса и можеше да се опита да се изкатери и по тях — и тъкмо беше решил да опита, когато някаква лелка с бяла престилка каза зад гърба му:

— Трябва да си отсервирате, младежо. Кой ще ви връща таблата?

Саша отиде да си вземе таблата.

— И значи целият отдел почнахме да броим пробойните — продължаваше партньорът на Кузма Улянович. — Спомняте си, нали? И тогава покойният Ешагубин идва и пита — че еф-петнайсет може ли да лети с един двигател? И знаете ли какво му каза Кузма Улянович?

— Е, стига де, стига вече — скромно каза Кузма Улянович.

— Не-не, ще им кажа аз, пък ако ще да...

Саша вече не ги слушаше — цялото му внимание беше насочено към движещата се лента, която бавно влечеше чиниите и таблите към миялната — минаваше през малко прозорче, през което можеше да се промъкне. Саша реши да опита, сложи таблата си на лентата, огледа се и бързо се покатери зад нея. Двама танкисти, които стояха до прозорчето, го изгледаха с недоумение, но преди да успеят да кажат нещо, той се вмъкна през прозорчето, скочи на пода и с всички сили хукна към очуканите мивки — стената зад тях тъкмо се вдигаше и отзад се виждаше осветена от факли тясна стълба за нагоре.

LEVEL 6

Оказа се, че началникът на Итакин Борис Емелянович е един от двамата танкисти, които го бяха гледали с недоумение в стола — Саша почти се сблъска с него на вратата на шестстотин и двайсета стая: беше се катерил по разни тръби и парапети, така че се беше запъхтял, а Борис Емелянович се беше качил с асансьора и беше спокоен и свеж, и миришеше на одеколон.

— Борис Григорич ли те праща? — попита Борис Емелянович, без с нищо да показва, че е видял хулиганската постыпка на Саша в стола. — Хайде влизай, че след пет минути трябва да излизам.

Кабинетът на Борис Емелянович беше изолирана с шкафове част от огромна зала също като на Борис Григориевич, само че вътре — заемаше почти цялото пространство — имаше огромен, лъскав от смазката танк „M-1 Abrams“. До стената имаше два варела гориво, а върху тях — телефон и четириимегабайтов супер-ей-ти с цветен монитор. Саша го погледна, преглътна от завист и попита с уважение:

— Триста осемдесет и шестица? А колко мегабайта? Поне двеста, нали?

— О, не знам — сухо отговори Борис Емелянович. — Ще питаш Итакин, той ги знае тия неща. Давай каквото трябва да подпиша.

Саша извади поизмачканите по време на дългото му пътешествие документи. Борис Емелянович измъкна един „Монблан“ — приличаше на картечен патрон със златен куршум, — сложи листовете на бронята и подписа първите два, без изобщо да ги гледа, но над третия се замисли.

— Това тута няма да стане — каза накрая. — За него трябва да звъннем в главното управление. Всъщност трябва да го подпиша не аз, а Павел Семьонович Прокудин.

Погледна си часовника и вдигна телефона.

— Павел Семьонович, ако обичате. Ясно. Кога ще дойде? Не, ще се обадя пак.

Обърна се към Саша и го изгледа многозначително.

— Точно сега ли намери да дойдеш? След пет минути почваме настъплението. За този подпис трябва да идеш до управлението. Макар че... чакай малко, може да стане и по-бързо. Ела с мен.

Борис Емелянович се наведе над компютъра и след малко изсумтя:

— Къде е тоя Итакин, по дяволите? Не мога да включа двигателя.

— Сменете директорията — каза Саша. — Или първо влезте в „Нортън“.

— Я дай ти — каза Борис Емелянович и се отмести.

Саша бързо зачука по клавишите и почти веднага електрическата трансмисия на танка забуча мощно-приглушено, а във въздуха се понесе мириз на нафта. Борис Емелянович ловко скочи на бронята; Саша предпочете да си донесе един стол, стъпи на него и го последва.

В купола беше широко и много удобно. Саша надникна за цели, но оптиката още не беше включена.

Отвътре куполът приличаше на кабина на обикнат от шофьора си автобус — от двете страни на оръдейния затвор бяха накачени медальончета, знаменца и играчки, а на бронята бяха лепнати няколко девойки по бански.

Борис Емелянович му подхвърли шлемофона и отиде на мястото на механик-водача; двигателят изрева и танкът излезе в огромна равнина; далече пред тях се извисяваща приличаща на вулкан планина с отряzan от монитора връх. Саша се подаде от люка до кръста, огледа се и видя от двете им страни още двайсетина такива танка — два-три се материализираха направо пред очите му.

— Как се нарича тази формация — попита той в шлемофона.

— Кво? — изпрука в слушалките гласът на Борис Емелянович.

— Когато всички танкове са в една линия. Ако са войници, е верига. Това как се казва?

— Не знам — отговори Борис Емелянович. — След като обядваме, винаги излизаме така, едновременно. Я по-добре преброй колко сме?

— Двайсет и шест — отговори Саша след малко.

— А, ясно. Бабаракин е в болнични, а Сковородич е в Австрия. Всички останали сме тук. Голяма веселба ще падне.

— Двайсет и първи, двайсет и първи, с кого говорите? — чу се в шлемофона.

— Тук двайсет и първи, викам седемнайсети, приемам.

— Седемнайсети слуша, приемам.

— Седемнайсети, дошло е едно момче от снабдяването, трябва да му се подпише нещо. Да не минава през целия град, приемам.

— Разбрах ви, двайсет и първи — отговориха по връзката. — След десет минути при фермата.

Танкът на Борис Емелянович рязко погаси и Саша почти се удари в люка. Борис Емелянович се засили през няколко дупки, после излезе на шосето и с осемдесет километра в час се понесе към една горичка — там шосето се разделяше и имаше някакъв знак.

— Влизай в купола — заповядаш Борис Емелянович. — И затвори люка. На оня хълм там има гранатометчик.

Саша се подчини — и тъкмо навреме: бронята се разтресе и се чу рязко съскане.

— Там си, гад... — прошепна гласът на Борис Емелянович в слушалките и куполът бавно започна да се извърта надясно.

Саша видя на екрана как квадратчето кацна на върха на хълма, появи се и надпис „gun locked“. Но Борис Емелянович не бързаше да стреля.

— Хайде де, хайде — задъха се Саша.

— Чакай малко — прошепна Борис Емелянович. — Ще заредя осколочен... Бронебойните ще ни потрябват по-късно.

Нещо пак удари бронята и изсъска, а в следващия момент оръдието на „Абрамс“-а изтрещя и на върха на хълма изникна огромно черно-червено дърво.

Скоро вляво от шосето видях заобиколена с ниска ограда ферма — приличаше на изоставена правителствена вила. На триста метра от нея Борис Емелянович рязко намали и Саша на малко да се натресе в прибора — добре че беше меката гума около окулярите.

— Нещо не ми харесва ей онзи прозорец — каза Борис Емелянович. — Я дай да...

Куполът се завъртя наляво и оръдието пак изтрещя. Фермата лумна в огън, вдигна се пушек, а когато се разнесе, от кокетната двуетажна сграда бяха останали само осаждените основи и парче от стената с отворена, неизвестно накъде водеща врата. За всеки случай

Борис Емелянович пусна и един откос с картечницата — куршумите направиха на трески част от оградата — и чак тогава бавно приближи танка към фермата.

— Можеш да излезеш да се поразтъпчиш — каза той на Саша, когато танкът спря до пепелището. — Като гледам, всичко е спокойно.

Саша се измъкна от купола, скочи на земята и се огледа. Главата му бучеше, коленете му се подгъваха, дощя му се да се хване за някоя дръжка — като онези, които бяха от вътрешната страна на купола.

— Капна, а? — дружелюбно го попита Борис Емелянович. — Я да те видя аз така пет дни седмично, по осем часа, че и по три Т-70 да те атакуват едновременно. Сега е направо рай.

И наистина местността беше красива — тук-там в полето растяха дървета, оттатък шосето имаше зелена горичка и оттам се носеха птичи песни. Сънцето се показва иззад един облак и всичко придоби такива нежни цветове, каквито човек може да види само на добре настроен марков компютър и които никога не могат да се появят нито на корейски, нито на сингапурски монитор, каквото и да пишат в дебелите си диплянки хитрите азиатци.

Откъм шосето се чу рев на двигатели.

— Павел Семьонович идва. Вади документа.

На шосето се появи черна точка и скоро се превърна в танк, същия като този на Борис Емелянович, само че със зенитна картечница на купола. Танкът спря и от него изскочи слаб навъсен танкист със златни очила и черна пилотка.

— Давай да подписвам — каза той на Саша, приклекна на едно коляно до парче от ламаринения покрив и написа в горната част на листа: „Не възразявам“. — А ти, Боря — обръна се към Борис Емелянович, — стига вече с тия номера. На бой сме тръгнали, пък ми подпъхваш всякакви глупости.

— Е, нищо де — каза Борис Емелянович. — Ще наваксаме. Това момче е страшен механик, направо като Итакин. За нула време ми включи двигателя...

Навъсеният изгледа Саша навъсено, но не каза нищо.

Откъм далечните сини хълмове на хоризонта се чу бързо приближаващо се бучене. Саша вдигна глава и видя една ескадрила F-15 в бърснещ полет. Самолетите прелетяха точно над танковете и първият — на крилото му имаше червена орлова глава — на двайсет

метра от земята направи тоно и после в почти вертикален свредел се издигна нагоре; останалите се разделиха на две групи, набраха височина и полетяха към далечната планина с отрязания връх — и тогава Саша за втори път през този ден си помисли, че вече е изпитвал всичко това — може би малко по-другояче, но го е изпитвал, сигурен беше.

— Е, днес нито един МиГ няма да се осмели да си пъха носа — каза Борис Емелянович. — Щом лети Кузма Улянич — самолетът с орела е неговият. Можеш да си оставиш зенитката.

— А, не — каза навъсеният.

Откъм планината се засвятка, долетя грохот.

— Почна се — каза навъсеният. — Да тръгваме.

— И аз съм ви донесъл зенитка — спомни си Саша и извади дискетата. — И два ПТУРС-а за купола.

Борис Емелянович обаче вече се качваше в танка.

— Нямам време. Дай ги на Итакин.

Люкът се хлопна, после се хлопна и люкът на другия танк и двете машини потеглиха, като изхвърляха изпод веригите си чимове трева. Саша гледа след тях, докато не се превърнаха в точки, после тръгна към фермата, където на единственото оцеляло парче стена до вратата припукваха две призрачни факли — отдавна ги беше забелязал.

LEVEL 7

Когато вратата зад гърба му се затвори, той разбра, че най-после се е измъкнал от подземието и е някъде във вътрешните покои на двореца. Заобикаляха го не грубо одялани каменни блокове, а фини ажурни арки, поддържани от тънки колони. Таваните се губеха високо в сумрака, зад прозорците блестяха ярки южни звезди и дори факлите по стените горяха различно — без да пукат и да пушат.

От двете му страни имаше две еднакви решетки, а на стените над тях бяха окачени персийски килими — това също не го беше виждал на долните нива. Той отиде до лявата решетка и стъпи на леко издигнатата плоча пред нея — тя задействаше подемния механизъм, — но почна да се вдига решетката зад него. Саша се обърна и се втурна натам.

След решетката коридорът се раздвоjavaше — нагоре и надолу. Можеше да подскочи и да хукне нагоре — там щракаха няколко резачки и значи трябваше да има и делва, дори две — веднъж имаше подобен участък на трето ниво. Можеше да се спусне и надолу — и след секунда колебание Саша реши да направи точно така. Влезе в дълга галерия с тесен фриз по стените; в бронзовите халки бяха забучени факли, а отпред, запречил пътя към стълбата, стоеше страж с ален халат, със завити мустаци и дълъг меч в ръка. Саша забеляза шестте триъгълничета в долния десен ъгъл на екрана — те означаваха жизнената сила на противника му — и изстина: още не беше срещал някой толкова силен. Досега се беше сблъсквал най-много с четири триъгълничета. Извади меча си — навремето го беше намерил до купчина човешки кости — и застана в позиция. Воинът — гледаше го втренчено право в очите и потропваше със зеления си сактиянен ботуш по каменните площи, почна да се приближава. После внезапно нападна — неуловимо бързо. Саша едва успя да отбие меча му с клавиша „PgUp“, натисна и „Shift“, но винаги сполучвалият досега номер не успя — воинът отскочи и пак почна да настъпва.

— Здрави, Сашка — чу се глас зад гърба му.

Саша се ядоса на този неизвестен идиот, решил да го разсейва с дрънканици в толкова важен момент, и скочи напред, като се целеше право в гърлото на врага. Воинът с аления халат пак успя да отскочи.

— Саша!

Саша усети как нечии ръце го обръщат заедно с въртящия се стол и насмалко да прободе с меча човека пред себе си.

Беше Петя Итакин. Със зелен пуловер и изтъркани джинси, което беше странно — в ДПК не се носеха такива дрехи.

— Трябва да поговорим — каза Итакин.

Саша погледна замрялата на монитора фигурка и каза:

— Цял час как те чакам. Включих „Абрамса“ на шефа ти.

— Видях — каза Итакин. — Преди пет минути един Т-седемдесет го улучи точно под купола и той дойде за ремонт.

Саша стана и излезе с приятеля си в коридора. От време на време Петя прескачаше разни неща, а един път се сви на пода и замръзна. Саша забеляза едно огромно око точно над него и се сети, че това е „Тауър“, третата или четвъртата кула. Беше се качвал до половината на първата, но когато разбра, че след нея трябва да се кациш и на втората и изобщо не е ясно какво те чака после, се отказал и стана принц. А Петя катереше кулата вече втора година.

Излязоха на стълбите — Петя ловко избегна нещо като вертикално летящ бumerанг — и се озоваха на дълга празна тераса, по която имаше избелели табла с цветни снимки на някакви старчоци. Саша провери пода — като че ли нямаше съмнителни площи. Петя опря лакти на перилата и се загледа към града под тях.

— Какво е станало? — попита Саша.

— Нищо — каза Петя. — Ще се махам от ДПК.

— И къде ще отидеш?

Петя кимна неопределено надясно. Саша погледна натам — към хилядите разноцветни светлини чак до самия хоризонт. Движението на Итакин можеше да се разбере и в смисъл, че се кани да скочи от терасата.

— Като звездите в „Принца“ — каза Саша, загледан в светлините — само че всичко е нагоре с краката. Или надолу с главата.

— А може би в „Принца“ всичко е наопаки — каза Петя. — Никога ли не си мислил защо картинаката там понякога се преобръща?

Саша завъртя глава. Както винаги видът на вечерния град го натъжаваше. Припомняше му нещо забравено и той пак го забравяше веднага, и това „нещо“ приличаше най-вече на обещанието, което си беше давал вече хиляда пъти и деветстотин и деветдесет и девет пъти беше нарушавал.

— И за чий хуй живеем? — попита той.

— Е — каза Петя, — уж не си пил днеска, пък... Попитай стража. Той ще ти обясни нещата от живота.

Саша пак се загледа в светлините на града.

— Втора година вече как тичаш из лабиринта — почна Петя. — Замислял ли си се някога има ли го всъщност, или не?

— Кой?

— Лабиринта.

— В смисъл съществува ли реално?

— Да.

Саша се замисли.

— Мисля, че съществува. Всъщност по-точно ще е да се каже, че съществува в същата степен, в която съществува принцът. Защото съществува само за него.

— А най-точно — каза Петя — и лабиринтът, и фигурката съществуват само за онзи, който гледа монитора.

— Прав си. Но защо?

— Защото и лабиринтът, и фигурката се появяват единствено там. Мониторът, впрочем, също.

— Е — каза Саша, — това го учихме още във втори курс.

— Но има и една подробност — без да обръща внимание на думите му, продължи Петя. — Много важна подробност. Онези гадняри, които ни обучаваха, просто не ни я казаха.

— И каква е тя?

— Разбираш ли — каза Петя, — ако фигурката отдавна работи в ДПК, тя, кой знае защо решава, че именно тя гледа монитора, въпреки че всъщност само тича по екрана. И изобщо, ако тази нарисувана фигурка можеше да види нещо, първо щеше да види онзи, който я гледа.

— А кой я гледа?

Петя се замисли, после каза:

— Има само един на...

В същия миг нещо го бълсна в гърба, той се преметна през парапета и полетя надолу; Саша видя приличащото на бумеранг нещо, което беше видял на стълбите — то се въртеше и летеше към увенчаните с неподвижен пушек комини на хоризонта. Той дори не успя да се уплаши — толкова бързо стана всичко. Наведе се от терасата и видя Петя — висеше на парапета на балкона на долнния етаж.

— Няма страшно — викна му Петя. — Костеливките свалят най-много на по един етаж. Сега ще...

И в същия момент Саша забеляза бавно придвижващото се покрай стената към Петя огромно око — приличаше на аквариум, пълен със синьо мастило.

— Петя! Отляво! — викна той.

Петя се пусна с едната ръка и хвърли по синьото око две червени кълбета — приличаха на вълнени. От удара на първото окото трепна и замръзна, а от този на второто се пукна и изчезна.

— Бързо в шестстотин и двайсета — викна Петя и се прехвърли през перилата. — Ей сега ще дойда и ще оправим играта.

Саша се обърна да излезе и изведнъж точно пред него с грохот се стовари решетка — дори спука с острите си зъби няколко плочки на пода. Той се отдръпна — и втора решетка със стържене падна върху парапета. Саша вдигна глава, видя в бетонния таван тясна квадратна дупка, подскочи, хвана се за ръба и се вмъкна в някакъв тесен каменен коридор.

На пода падаше квадратно червеникаво петно светлина. Саша се притисна до стената, отиде до него и предпазливо погледна нагоре в тясната шахта — най-обикновена клопка, но сега той беше на дъното й, а някъде горе гореше факла. Горе можеше да има стражи, така че той тихичко тръгна на пръсти и я заобиколи. Стигна до някакъв завой, зад който коридорът свършваше. Той понечи да се обърне, но чу трясъка на падаща решетка и спря. Беше попаднал в капан. Единственото, което му оставаше, беше да провери всички плохи по пода и тавана — всяка от тях можеше да управлява решетките или пък да има подвижни стени. Вдигна ръце и подскочи. После още веднъж. И пак. Третата плоча поддаде. По-нататък всичко беше лесно — подскочи, бълсна я, отскочи и тя падна. Счупи се с трясък и той стисна очи, та прахът да не го заслепи. След малко ги отвори. На тавана имаше квадратна дупка,

през която можеше да се промуши, над него пък се виждаше стена с греди по нея — през два метра и половина — на всички нива това разстояние беше еднакво. Можеше да скочи от една греда към следващата, да се покатери на нея и пак да скочи — и да повтаря същото чак догоре. Гредите тук бяха шест и да ги изкатери му отне само минутка, като изобщо не беше уморен.

Озова се в коридор от грубо одялани каменни блокове. Пред него имаше шахта и от нея се издигаше лютив пушек. Саша надникна надолу и видя ярко осветен под на пет метра под себе си. Въздъхна, провря крака в дупката, увисна на ръце, после се пусна. Височината не беше кой знае колко голяма, но плочата, върху която скочи, също полетя надолу, той не успя да се хване за ръба и след дълго и мъчително падане се удари в пода, точно върху току-що пръсналата се плоча. Не си счупи нищо, но ударът беше силен и няколко секунди Саша клеча със затворени очи — спомняше си как като малък, през една студена зима, си беше ударил опашката — тогава скочи от прозорчето на клозета на газовата подстанция на един покрит със скреж дюшек на земята отвън. После тръсна глава, отвори очи и видя, че е в галерията с фриза, откъдето го беше измъкнал Итакин, и че, скръстил ръце на гърдите си, го гледа същият одевешен страж с аления халат — той беше, Саша се убеди в това, като погледна шестте триъгълничета на жизнената сила вния ъгъл на монитора. Саша скочи и измъкна меча си. Воинът също извади меча си и тръгна срещу него; гледаше го толкова злобно, че съветът на Итакин да си поговори с него за нещата от живота му се стори подигравка. Саша развъртя меча, но воинът с внезапно и точно движение го изби от ръката му и го тресна с плоското на своето оръжие по главата.

LEVEL 8

Саша отвори очи и огледа с недоумение малката, почти тъмна стая. Лежеше на пода, на мек килим, на стената гореше маслена лампа, а под нея имаше невероятно красива ракла, обкована с листа мед. Под тавана се кълбеше дим, миришеше на нещо странно, като на горени пера или гума, но миризмата беше приятна. Саша опита да седне, но разбра, че не може да помръдне — беше увит чак до гърлото с нещо като дебело зебло, овързано с върви.

— Събуди ли се, шурави?

Саша се извъртя като червей на другата си страна и видя воина с червения халат — той седеше на няколко възглавници. До него димеше наргиле с меден мундшук, който сега беше оставен на килима. От другата страна на воина беше куфарчето му. Воинът измъкна изпод халата си крив ханджар, показа му го и се разсмя.

— Не се бой де, шурави, не се бой. — И се наведе към него. — Щом не те убих веднага, нищо няма да ти направя.

После разряза вървите, седна си на възглавниците, захапа наргилето и загледа как Саша се измъква от зеблото. А когато той се освободи, седна на килима и почна да разтрива отеклите си крака, му го подаде. Саша го взе безропотно и дръпна. Стаята тутакси се сви и се разкриви и той чу как маслото в лампата пращи — цяла звукова енциклопедия, както се оказа.

— Аз съм Зайнадин Абу Бакр Аббас ал-Хувафи — каза воинът и бръкна в куфарчето на Саша. — Можеш да ме наричаш с което си искаш от тези имена.

— Аз съм Алексей — неизвестно защо изльга Саша. От всичките страни думи беше запомнил само Аббас.

— Ти си свят човек, нали?

— Аз ли? — попита Саша, докато наблюдаваше с интерес трансформациите на стаята. — Не знам, може и да съм свят.

Кой знае защо, не го беше страх.

— Свет си, като гледам какви книги четеш.

Аббас беше извадил книгата на Джон Спенсър Тримингъм „Суфийските ордени в исляма“ — Саша я беше купил наскоро от „Академкнига“ и вече я беше изчел до средата. На обложката ѝ имаше някакъв мистичен символ — зелено дърво от преплетени арабски букви.

— Много ми се щеше да те убия — каза Аббас, нежно загледан в обложката. — Обаче не мога да убия свят човек.

— Защо да ме убиваш?

— А ти защо уби Маруф отзарана?

— Кой Маруф?

— Забрави ли вече?

— А, онъ с ятагана ли? И с перото на тюрбана?

— Точно той.

— Не исках — каза Саша. — Той ме нападна. Всъщност не точно... А бе просто стоеше до вратата с ятаган в ръка. И стана просто машинално.

Аббас поклати недоверчиво глава.

— Да не си мислиш, че съм някакъв изверг? — Саша чак се обиди.

— Че не си ли? С вас си плашим децата, шурави. А Маруф, тоя, дето го закла, сутринта дойде и ми каза: сбогом, така каза, Зайнадин Абу Бакр. Усещам, че днеска ще се срещна с шурави... Помислих си, че е прекалил с хашиша, обаче после го донесоха в караулката с прерязано гърло...

— Наистина не исках — с малко досада каза Саша.

Аббас се усмихна.

— Искал — не искал. Всеки си има своя съдба и всички конци ги дърпа Аллах, нали така?

— Да — каза Саша. — Тук си прав.

— Пихме напоследък с един суфия от Хорасан — каза Аббас. — Пет дни пихме. Та той ми разказа една приказка... А бе, не си спомням точно как почваше, колят някого по погрешка, обаче после излиза, че той бил убиец и престъпник и тъкмо се бил готов да извърши най-страшното си злодейство. Да ти кажа, обичам да пия със свети хора... Та спомних си я тая приказка и си викам — може би и ти знаеш някоя, а?

Аббас отиде до раклата, извади една бутилка „Уайт Хорс“, две пластмасови чаши и няколко поомачкани цигари.

— Това пък откъде го имаш? — учуди се Саша.

— Американците ги носят — отговори Аббас. — Хуманитарна помощ. Като почнахте да си слагате компютри в министерствата, почнаха да ни помагат. Е, и за хашиш ги дават.

— А американците не са ли изверги? — попита Саша.

— Всякакви ги има — отговори Аббас и наля чашите. — Обаче с тях поне можеш да се споразумееш.

— Как така да се споразумееш?

— Елементарно. Значи, когато видиш страж, натискаш „K“. Той се прави на умрял, а ти си продължаваш по пътя.

— Не знаех — каза Саша и взе чашата.

— Че откъде ще знаеш — каза Аббас и вдигна своята чаша за наздравица. — Нали всичките ви игри са ментета. Нямате упътвания. Обаче човек може и да попита, нали? Мислех си даже, че шурави изобщо не могат да говорят.

Отпи, издиша шумно и продължи със съвсем друг тон:

— Значи имате някакво Главно московско жилищно строителство и там работи някой си Семьон Прокофьевич Чуканов — един гаден тълст дребосък. Голяма гад, казвам ти. Влиза в първо ниво — страх го е да се качи по-нагоре, понеже има капани, нали — и ни причаква. Ние пък сме на служба, нали ме разбираш, щеш не щеш — тръгваш. А на първо ниво са си направо деца, нищо не знаят още. И той значи всеки ден убива по петима — норма си е сложил. Влиза, убива и излиза. После пак. Да ми падне тоя тип на седмо ниво...

Аббас стисна дръжката на меча си.

— А американците снабдяват ли ви и с оръжие — попита Саша, за да смени темата.

— Снабдяват ни.

— Може ли да видя?

Аббас отиде до раклата, извади един пергаментен свитък и му го подхвърли. Саша го разви и видя къса колонка команди за микроасемблър, изписани с черен туш.

— Какво е това?

— Вирус — каза Аббас и пак наля чашите.

— Виж ти какво било!... Пък аз се чудя кой само ни изтрива системата. В кой файл е?

— Е, стига вече — каза Аббас. — Време е за приказката.

— Каква приказка?

— Учебна. Нали си учен човек. Значи трябва да знаеш приказки.

— И за какво да е? — попита Саша и хвърли поглед към дългия меч, сложен на килима до Аббас.

— За каквото кажеш. Важното е да има поука.

За да спечели поне минутка, Саша вдигна наргилето и си дръпна няколко пъти — мъчеше се да си спомни какво пише Тримингъм за суфийските приказки. После затвори очи и попита вече приготвилия се да слуша Аббас:

— За магребското молитвено килимче знаеш ли я?

— Не.

— Слушай тогава. Един везир имал малък син, казвал се Юсуф. Един ден момчето излязло от двореца на баща си да си поиграе. И стигнало до един път, където обичало да се разхожда, и тръгнало по него. И изведнъж видяло някакъв старец с дрехи на шейх и с черна шапка. Момчето го поздравило възпитано и тогава старецът спрял и му дал едно захарно петле. И когато Юсуф го изял, го попитал: „Обичаш ли да слушаш приказки, момченце?“ Юсуф много обичал приказки и му го казал. „Знам една приказка — казал старецът, — приказката за магребското молитвено килимче. Мога да ти я разкажа, обаче е много страшна.“ Юсуф естествено казал, че не го е страх от нищо, и седнал да слуша. И изведнъж откъм двореца на баща му се чули звънци и викове — винаги било така, когато идвал някой. Момчето веднага забравило за стареца с черната шапка и хукнало да види кой ли идва. Оказалось се, че бил дошъл някакъв дребен подчинен на баща му и момчето затичало пак към пътя, но стареца вече го нямало. Юсуф много се натъжил и се приbral и когато на баща му останало малко свободно време, отишъл при него и го попитал: „Татко! Знаеш ли приказката за магребското молитвено килимче?“ И тутакси баща му пребледнял, разтреперан се, паднал на пода и умрял. Момчето много се уплашило и изтичало при майка си. „Мамо! Мамо! — викнало то. — Ужасно нещастие!“ Майка му сложила ръка на главицата му, усмихнала се и попитала: „Какво има, чедо?“ „Мамо — викнало момчето. — Питах татко за нещо и той падна и умря!“ „За какво

нешо?“ — попитала майка му и се намръщила. „За магребското молитвено килимче!“ И майка му също пребледняла страшно, разтреперила се, паднала и умряла. Момчето останало съвсем само и скоро могъщите врагове на баща му завзели двореца и го прогонили по широкия свят. Юсуф дълго обикалял цяла Персия и накрая попаднал при един много прочут суфия и станал негов ученик. Минали години и един ден Юсуф отишъл при учителя си, поклонил се и казал: „Учителю, уча при тебе вече от години. Може ли да те попитам нещо?“ — „Питай, сине мой“ — казал суфията и се усмихнал. „Учителю, знаеш ли нещо за магребското молитвено килимче?“ Суфията пребледнял, хванал се за сърцето и паднал мъртъв. Тогава Юсуф избягал, после станал странстващ дервиш и обикалял цяла Персия да търси прочути учители. И всички, които питал за магребското молитвено килимче, падали и умирали. Минали години и Юсуф остарял. Започнал да си мисли, че ще умре и няма да остави нищо на този свят. И един ден, докато седял в чайханата и пак си мисел за смъртта, внезапно видял същия онзи старец с черната шапка. Старецът си бил съвсем същият — изобщо не се бил състарил. Юсуф отишъл при него, коленичил и му се помолил: „Почитаеми шейхо! Цял живот те търся! Разкажи ми за магребското молитвено килимче!“ А старецът с черната шапка рекъл: „Е, щом искаш...“ Юсуф се приготвил да слуша. Тогава старецът седнал срещу него, въздъхнал и умрял. Юсуф седял до трупа му цял ден и цяла нощ. После станал, взел черната шапка на стареца и си я сложил на главата. Иmal няколко петака и преди да тръгне на път, купил от чайханата едно захарно петле...

Аббас дълго мълча, а после каза:

— Призная си, ти си шейх, нали?

Саша не отговори.

— Разбирам — каза Аббас. — Всичко разбирам. Обаче я кажи — шапката на стареца наистина ли е била черна?

— Наистина.

— Да не е била зелена? Да не е бил Зеления хидър?

— Защо, вие тук какво знаете за Зеления хидър? — попита Саша.

Не беше стигнал още до това място у Тримингъм и му стана интересно.

— Ами всички казват различно. Онзи дервиш от Хорасан например, дето пихме с него. Той каза, че Зеления хидър рядко се

явявал в истинския си облик и че приемал чужда форма. Или влагал думите си в устата на различни хора — и че ако поиска, всеки може да го чува постоянно, дори да говори и с идиоти, защото вместо тях понякога говори Зеления хидър.

— Така е — каза Саша. — Я ми кажи сега друго — кой тук свири на флейта?

— Никой не знае. Сто пъти претърсахме целия лабиринт — и нищо.

После се прозя и добави:

— Време ми е да застъпвам. Трябва да разнеса и делвите. Американците също ще дойдат скоро. Не знам как да ти се отблагодаря... Освен... Искаш ли да видиш принцесата?

— Искам — отговори Саша и си допи чашата.

Аббас стана, свали от един пирон на стената връзка ръждясали ключове и излязоха в сумрачния коридор. Вратата на стаята беше боядисана също като стената и Саша си помисли, че никога не би се сетил, че в този задънен коридор има врата — а той беше попадал в стотици такива задънени коридори. Стигнаха до входа към следващото ниво — оказа се съвсем близко.

— Само тихо — каза Аббас и му подаде ключовете. — Да не ми уплашиш хората.

— Кога да ти върна ключовете?

— Задръж ги. Или ги изхвърли.

— Не ти ли трябват?

— Ако ми потрябват — каза Аббас, — ще си ги сваля от пирона.

Това си е твоя игра. Моята е друга. Ако има нещо, отбивай се.

И подаде на Саша някакво листче.

— Тук пише как да минеш.

LEVEL 12

Да се качи чак догоре му отне по-малко от десет минути — а ако беше успявал да улuchi ключалките, щеше да му отнеме и по-малко. През нивата минаваше тясна служебна стълба, изсечена в камъка — какъв точно камък беше, не можеше да се разбере, защото беше много прилизителен и съществуващо съвсем за кратко: когато Саша затвори последната врата, реалността отново стана цветна и ясна.

Саша видя висока стена със същите греди, по каквито се беше качил при Аббас, машинално направи крачка напред, подскочи, хвана се за първата и се набра. После си спомни, че има ключове, плю, пусна се, но падна на каменния под и се удари. Скочи пак и пак падна. Опита се да се изправи, но вместо това подскочи и за секунда увисна във въздуха с вдигнати нагоре ръце. Разтърси глава и помисли малко засрамено: „Ама как съм се скапал!“

Това беше последното ниво и служебната стълба беше дотук. Саша затича по дългата галерия с факли в бронзовите пръстени (струваше му се, че някой ги е забучил там вместо знамена) и след малко стигна до задънен коридор и окачен на стената килим. Обърна се и затича на другата страна, обикаляше коридорите и галериите, и накрая стигна до тежка желязна врата, като тези, които водеха от ниво на ниво. Раздрънка ключовете — но ключалка нямаше. Точно зад тази врата трябваше да е принцесата, само че за да проникне зад нея, трябваше да обиколи всички кътчета на дванайсето ниво, като на всяка крачка рискуваше да си строши врата — може да беше и нарисуван, но му беше единствен.

Намери другия вход след десет минути — зад килима в задънения коридор. В една от плочите видя мъничката черна ключалка. Пъхна в нея най-малкото ключе от връзката и се отвори малка желязна вратичка, не по-голяма от табло за противопожарен кран. Саша едва успя да се промъкне през нея.

Озова се във висока сводеста зала; по стените горяха факли и бяха накачени килими, а в дъното се виждаше вдигната решетка, зад

която почваше сумрачен коридор. На отсрещната стена беше тежката желязна врата — същата, през която би трябвало да влезе, ако някога успее сам да стигне до това ниво. Позна мястото — точно тук беше виждал принцесата, която понякога се появяваше на екрана. Сега обаче я нямаше, нямаше ги и килимите и възглавничките, нито пясъчния часовник, нито котката. Имаше само гол под. Виж, вдигнатата решетка не беше виждал досега — когато показваха принцесата, тази част на залата не се виждаше на екрана. Саша тръгна натам.

Коридорът след решетката свършваше с най-обикновена дървена врата, като на складче или селски нужник, и в сърцето на Саша се прокраднаха подозрения. Той дръгна вратата.

Стаята приличаше на килер. Мирише на мухъл и влага — така мирише на местата, където се гледат котки и стопаните трупат стари вестници и списания. Подът беше осеян с боклуци: празни шишенца от лекарства, една обувка, счупена китара без струни и някакви хартийки. На места тапетите се бяха разлепили и висяха на парцали, а прозорецът гледаше към една тухлена стена — само на метър, не повече от него. По средата на стаята стоеше принцесата.

Саша я гледа дълго, после няколко пъти я обиколи и изведнъж я изрита. И всичко, от което беше направена, падна на пода и се разпадна — направената от издълбана тиква глава със залепени очи и уста се търкула до радиатора, картонените ръце се сгънаха в ръкавите на вехтия басмен пенюар, десният крак се откачи, а левият тупна на пода заедно с обвитата в черен плат горна половинка на манекена и с желязната стойка — падна възнак като застрелял се в слепоочието политрук. Саша се обърна да си ходи, но решетката, която отделяше коридора от залата, се беше спуснала. Той си спомни, че беше чул тръсъка й секунда след като изрита манекена, но не му беше обърнал внимание.

Върна се, огледа подробно пода и тапетите и на едно място видя очертанията на врата. Натисна я с рамо. Тя не се отвори, но пък се огъна — очевидно беше от шперплат. Той се отдръгна, стисна зъби и юмруци и я хласна с всичка сила с рамо — толкова силно, че прелетя почти два метра във въздуха, след като мина през разкъсаните тапети, и чак когато се спъна в нещо и падна на пода, видя нечий тил, рамене и облегалка на стол.

— По-тихо, де — каза Итакин и за миг обърна глава към Саша. На екрана пред него се виждаше висока сводеста зала и там, на килима, принцесата галеше котката. — Не пречи на Борис Емелянович. Те пак тръгват на бой, а имат и големи загуби.

Саша се надигна и се огледа — зад гърба му все още се полюшващо вратата на някакъв шкаф и по пода все още се сипеха разни бумаги.

— Какво става тук, Петя? — попита той и се изправи.

— Имаш предвид принцесата ли? — попита Итакин.

Саша кимна.

— Нали искаше да стигнеш при нея — каза Итакин. — Обаче помниш ли, че ти казах, че играта ти е прецакана?

— Никой друг ли не е стигал до нея?

— Не, защо. Много играчи са стигали.

— Тогава защо не са казали нищо? Та и другите ли... и другите ли да се прецакат?

— Мисля, че не. Просто когато човек изгуби толкова време и сили да стигне до нещо и накрая стигне, вече не може да види нещата такива, каквито са... Макар че и това не е съвсем вярно. Няма такова нещо като „каквито са“. По-точно ще е да кажем, че не може да си позволи да ги види.

— Аз обаче защо ги видях?

— Е, ти мина по служебната стълба.

— Но как можеш да видиш нещо друго? Освен това аз много пъти я бях виждал — когато минаваш от ниво на ниво, тя от време на време се показва на екрана и е съвсем различна!

— Може би не се изразих правилно — каза Итакин. — Играта е направена така, че до принцесата може да стигне само нарисуван принц.

— Защо?

— Защото и принцесата е нарисувана. А човек може да нарисува каквото си ще.

— Тогава къде отиват онези, които играят? Онези, които управляват принца?

— Помниш ли как стигна дванайсето ниво? — попита Итакин и кимна към екрана.

— Да.

— Можеш ли да отговориш кой подскачаше и си бълскаше главата в стената? Ти или принцът?

— Принцът, разбира се — каза Саша. — Аз изобщо не мога да скачам толкова високо.

— А ти къде беше през това време?

Саша отвори уста да отговори и не каза нищо.

— Точно там отиват — каза Итакин.

Саша седна на един стол до стената и се замисли. Накрая каза:

— Добре де, обаче кой свири на флейта?

— Виж, това никой не го знае.

Саша си погледна часовника, хълъцна и каза:

— Ще ида да взема едно шише — на ъгъла още е отворено. Нали ще ме изчакаш?

— Нямам закъде да бързам — каза Итакин. — Обаче няма да те пуснат да влезеш.

— Ще ме пуснат — каза Саша и натисна „Escape“. — Има още петнайсет минути, докато охраната затвори.

Картинката на екрана замръзна — под извита мавританска арка се виждаше огромен източен дворец с безброй кули и кулички, щръкнали към сияещите в лятното небе огромни звезди.

GAME PAUSED

Пред гастронома на ъгъла имаше толкова голяма опашка, че Саша разбра, че може би изобщо няма да успее да купи пиене. Ако беше трезвен, наистина щеше да е невъзможно, но той, както се оказа, беше изпил достатъчно, та след няколко минути Брауново движение в претърпания магазин успя да се доближи до касата. От всички страни се бълскаха и псуваха, но Саша скоро разбра, че привидният хаос всъщност е успоредно движение на четири различни опашки, които се препълзват една покрай друга с различна скорост. Опашката за портвайн беше отляво, а тази, в която беше попаднал, беше за копърка в доматен сос — от онези копърки, които, когато отвориш консервата, почват да те гледат с мъничките си очички. Неговата опашка се движеше по-бързо от тази за портвайна и той реши да преодолее няколко метра с нея и чак тогава да се включи в съседната. Маньовърът му се удаде и Саша се озова между някаква ватенка, на чийто гръб беше изписана тайнствената дума „КАТЕК“, и едно кафяво сако, облечено на голо от някакъв петдесетинагодишен образ.

— Ъъъъ — каза образът със сакото, когато Саша го погледна, и подбели очи. От устата му вонеше отвратително и Саша бързо се обърна и се загледа в стената, където имаше триъгълно знаменце и боядисан шперплатов профил на Ленин.

„Господи — помисли си той, — ама аз наистина живея в този... в тази... в това... Стоя пиян на опашка заедно с всичките тези алкохолици... и си мисля, че съм принц?!“

— Копърката свършва! — чуха се уплашени гласове от съседната опашка. — Копърката!

Саша усети, че някой го дърпа за рамото, и се обърна.

— Какво искаш?

— Мен ако питаш — каза голото тяло със сакото, — трябва да си върнем изконните си земи — Владимир и Ярославъл, да се раздаде оръжие и пак да си завоюваме цяла Русия.

— А после?

— После тръгваме срещу хан Кучум — каза мъжът и размаха юмрук.

— Портвойнът свършва... — разтревожено зашепна опашката.

Саша излезе от опашката и си запробива път към изхода. Вече изобщо не му се пиеше. До вратата стояха две жени с бели престилки, гледаха часовника над нея и тихо, но разгорещено обсъждаха нещо.

Внезапно някъде изотзад, като че ли под невидим таван, три пъти по-висок от този на гастронома, се разнесе странен звук — приличаше на рев на безброй самолетни двигатели. И за секунди само стана толкова силен, че хората, които досега кротко се бяха псували по опашките, първо почнаха да се озъртат в недоумение, а после да приклекат и дори да се хвърлят на пода и да си запушват ушите. Звукът стана още по-силен, после започна да стихва, но го смени грохотът на танкови двигатели — и той се взе неизвестно откъде и след няколко секунди утихна.

— И това е всяка вечер — каза едната от жените с белите престилки. — Точно в шест без петнайсет. Къде ли не се обаждахме. Зоя от „Новоарбатски“ ми каза, че и при тях било същото...

Хората започнаха да стават от пода. Оглеждаха се подозрително и се мъчеха да си спомнят кой зад кого е бил и за какво се е редил. Но това не беше важно, понеже и копърката, и портвойнът вече бяха свършили.

Саша излезе на улицата и бавно тръгна към празнично осветената сграда на ДПК. Пред него се включи резачка — по болезненото й скърцане и по разкривените й зъби и остриета той разбра, че не е от неговата игра, ами най-обикновена съветска резачка, стара и скапана, може би просто забравена на улицата. Подмина я, но по стар, усвоен в игрите навик се върна да види дали зад нея няма делва с възстановяваща жизнените сили напитка, както беше в лабиринта. Делва нямаше, но пък имаше три шишета портвойн. Саша си продължи по пътя, заслушан в скърцането зад гърба си — долавяще в него няколко повтарящи се ноти от „Подмосковные вечера“ — бяха като от развалена грамофонна плоча и един прегракнал глас безнадеждно задаваше на помръкналото московско небе вечния руски въпрос: „Ако знаехте... ако знаехте... ако знаехте...“

Стигна до ДПК и видя, че е закъснял. Работният ден свършващ е високата асирийска врата изплюваща на улицата народ на тумби. Той все пак се опита да влезе, преодоля няколко метра срещу течението и почти се беше хванал за студената тръба на пропуска, но група жизнерадостни жени го повлече и пак го изкара на улицата. Покрай него прощапука Кузма Улянович Старопопиков с чанта в ръка и Саша машинално тръгна след него. Кузма Улянович сви в никаква тъмна пряка — очевидно живееше съвсем наблизо. Саша не знаеше защо върви след него — просто трябваше да прави нещо, за да може да помисли на спокойствие.

След десетина минути — а може би и след половин час, Саша беше изгубил усет за времето — Кузма Улянович влезе в никакъв широк и абсолютно празен двор и тръгна към входа в единия му ъгъл. Саша си помисли, че ще е още по-глупаво да върви след него, отколкото досега, и вече се канеше да се обърне и да си тръгне, когато към Кузма Улянович внезапно се приближиха двама дългнести младежи с модерни натовски якета. Саша беше готов да се закълне във всичко на света, че преди малко ги нямаше. Усети, че ще стане нещо лошо, и бързо се свря зад затрупаната с боклуци пожарна стълба — там никой не можеше да го види, въпреки че беше точно до входа.

— Вие ли сте Кузма Улянович Старопопиков? — високо попита единият младеж; говореше със силен акцент и също като втория беше къдрав, мургав и небръснат.

— Да, защо? — малко учудено отговори Кузма Улянович.

— Вие ли бомбардирахте лагера край Ал-Джегази?

Кузма Улянович трепна и си свали очилата.

— А вие кои...

Но младежът не му даде да довърши.

— Организацията за освобождение на Палестина ви осъди на смърт — каза той и измъкна от джоба си дълъг пистолет. Вторият младеж направи същото.

Кузма Улянович подскочи и изпусна чантата си; в следващия миг загърмяха оглушителни изстрели и по асфалта се посипаха гилзи. Първият куршум отхвърли Кузма Улянович към вратата, но още преди да падне, палестинците вече бяха изпразнили пълнителите, обърнаха се и си тръгнаха; Саша с учудване забеляза, че през тях се виждат дърветата и пейките — а когато стигнаха до ъгъла, вече бяха почти

невидими и дори като че ли не завиха зад него. Настъпи странна тишина. Саша се измъкна иззад пожарната стълба, погледна Кузма Улянович, който потрепваше на асфалта пред входа, и объркано се огледа. От съседния вход излезе някакъв мъж по антуг и Саша се втурна към него. Мъжът спря и го погледна учудено и Саша изведнъж се почувства глупаво.

— Чухте ли нещо? — попита той.

— Не, защо? Какво да чуя?

— Нищо... На един човек ей там му прилоша.

Мъжът се обърна и видя Кузма Улянович.

— Сигурно е пиян — каза той и се наведе над него. — Не, май не е. Ей, какво ви е?

— Сърцето — отпаднало каза Кузма Улянович. — Викнете бърза помощ, не бива да се движа. Или викнете жена ми. Втори етаж, апартамент четирийсет и втори.

— Да ви занесем горе?

— Не — каза Кузма Улянович. — Имам два инфаркта. Знам кое може и кое не може.

Мъжът с антуга хукна по стълбището, а Саша се обърна и бързо си тръгна.

Почти не забеляза как подмина метрото и стигна до Главното управление по снабдяването. Спра пред фасадата с колоните. Вече беше съвсем трезвен. Два прозореца на третия етаж още светеха и той реши да се качи.

Третият етаж беше празен и тъмен, всички, изглежда, си бяха тръгнали — само в първи подотдел някой още работеше. Саша отиде до открехнатата врата и надникна.

В средата на помещението, облечен с овехтяло кимоно, зелени хакама и с шапка на чиновник пети ранг, с ветрило в ръка стоеше Борис Григориевич. Не можеше да види Саша, понеже той беше в съвсем тъмния коридор, но в момента, когато Саша надникна, Борис Григориевич вдигна ветрилото над главата си, сгъна го, после пак го отвори, притисна го за миг до гърдите си и после рязко го протегна към Саша; след това бавно, почти прилекнал, тръгна към вратата, без да отпуска разпереното червено копринено ветрило. Саша си помисли, че шефът плаче — или вие тихичко, — но след секунда чу стихотворението:

*Като капка роса,
светнала на стъблцето
за миг
и после понесла се в небето
като облаче пара —
не сме ли и ние
осъдени
да скитаме вечно
в мрака?
О, безизходност!*

Борис Григориевич се завъртя на пета и замръзна, вдигнал високо ветрилото. Стоя така няколко минути, а после като че ли се свести — оправи си сакото, приглади си косата и изчезна в тесния проход между шкафовете. Скоро се чу свистене на меч и Саша разбра, че шефът е почнал редовните си вечерни упражнения по „Будокан“. Така че влезе, изкашля се и подвикна:

— Борис Григориевич!
Свистенето на меча спря.
— Лапин, ти ли си?
— Всичко е подписано, Борис Григориевич!
— А, добре. Сложи ги на шкафа, зает съм.
— Ще поработя още малко, Борис Григориевич, може ли?
— Работи си, работи си. Днес ще се позабавя.

Саша сложи документите на шкафа, седна на бюрото си и посегна да натисне копчето на компютъра. После се усмихна, свали от лавицата телефонния указател, намери нужния номер и вдигна телефона.

— Ало? — каза, щом се свърза. — Главно московско жилищно строителство? Семъон Прокофиевич Чуканов там ли е? Моля?

Записа си номера, който му казаха, и го набра.

— Семъон Прокофиевич търся. Добър вечер, Семъон Прокофиевич. От ДПК се обаждам, по молба на другаря Старопопиков... Е, той ви помни, това е важното... Е, както кажете.

Въпросът е... Не, за „Принца“. Той помоли да ви предам как веднага да стигнете седмо ниво... Не знам, може би имат заседание в министерството. Е, вие си се разберете откъде се познавате, а сега запишете... Да, чакам... Значи така...

Саша разгъна листчето, което му беше дал Аббас.

— Набирате „принц мегахит седем“. Да, на латиница... Накрая цифра. Моля ви се, няма защо. Всичко хубаво и дочуване.

Стана, излезе да запали цигара и когато след две минути се върна, набра същия номер.

— Сергей Прокофьевич търся... Какво!?!... Но аз току-що говорих с него... Ужасно... Ужасно... Извинете.

Затвори телефона и включи компютъра.

LEVEL 1

Скочи от каменния перваз и тръгна към задънения коридор, където навремето си трупаše какво ли не. Отдавна не беше идвал тук, но всичко си беше както преди — струпани за легло каменни плочи с метнати отгоре им парцали, нечия бедрена кост, от която беше решил да си направи лула, но се отказа, две делви — в едната още имаше нещо, и на пода — бланката от Комитета по снабдяването с плана на първо ниво, покрита с дебел слой прах. Саша легна, затвори очи и почти веднага някъде далече горе, над безбройните каменни тавани едва чуто засвири флейта. Той се помъчи да си спомни днешния ден, но много му се спеше, така че се зави надве-натри с парцалите, намести се така, че да не му духа, и заспа.

Отначало сънува Петя Итакин — седеше на върха на някаква кула и свиреше на дълга тръстикова флейта, а после му се присъни Аббас с лъскав зелен халат; Аббас дълго му обяснява, че ако натиснеш едновременно „Shift“, „Control“ и „Return“, а после успееш да натиснеш и клавищчето, на което е нарисувана стрелкичка, сочеща нагоре, фигурката, където и да се намира и колкото и врагове да са се изправили срещу нея, ще направи нещо наистина необикновено — ще подскочи нагоре, ще се извие и в следващия момент ще се възнесе в небесата.

Have a nice DOS!

B>>

ОМОН РА

1

Омон^[1] не е от най-често срещаните имена и не е и от най-хубавите. Така ме е кръстил баща ми, който цял живот беше работил в милицията и искаше и аз да стана милиционер.

— Разбери, Омка, — често ми казваше той, като си пийнеше — да влезеш в милицията с такова име, пък и в партията ако влезеш...

Въпреки че от време на време му се налагаше да стреля по хора, татко беше незлобив човек, с весел и отзивчив характер. Много ме обичаше и се надяваше, че поне аз ще постигна в живота онова, което не беше успял да постигне той. А той искаше да му дадат вилно място край Москва и да почне да гледа цвекло и краставици — не за да ги продава на пазара или да ги яде, макар че и това също, а просто да се съблече до кръста, да копае с лопатата, да гледа как мърдат червеите и другите подземни гадинки, да бута през цялата вилна зона колички с тор и да спира пред съседските портички да си поприказва. Когато разбрал, че мечтата му няма да се събудне, той започнал да се надява, че поне един от братята Кривомазови (по-големият ми брат Овири^[2], когото татко мислел да прави дипломат, умря от менингит в четвърто отделение и помня само, че имаше една продълговата бенка на челото) ще живее щастливо.

Плановете на баща ми за мен не ми вдъхваха особено доверие — понеже той беше партиен член, името му си беше хубаво — Матвей, но всичко, което постигна, беше една мижава пенсийка и самотно старческо пиянство.

Мама почти не я помня. Помня само как татко, пиян и в униформа, се мъчи да извади пистолета от кобура си, а тя, разчорлена и разплакана, го държи за ръцете и вика:

— Матвей, стига вече!

Тя умря, когато бях съвсем мъничък, и ме отгледа леля; при татко ходех само в неделя. Той вечно беше червен и подпухнал, на мазната му кабинетна пижама беше закачен — накриво — орден, с който той много се гордееше. В стаята му миришеше гадно, а на стената беше

лепната репродукция от „Сътворението на света“ на Микеланджело — брадатият Господ летеше над полегналия по гръб Адам и му подаваше ръка. Тази картина въздействаше доста странно на татко и очевидно му напомняше нещо от миналото. Обикновено сядах на пода и си играех с едно тенекиено влакче, а той хъркаше на разпънатия диван. От време на време се будеше, присвиваше очи насреща ми, после се подпираше с една ръка на пода, протягаше ми другата, цялата във вени, и аз трябаше да я стисна.

— Кой си ти бе, момче?

— Кривомазов — отговарях аз и се мъчех да се усмихна подлизурски, и той ме галеше по главата и ми даваше бонбони; правеше го толкова механично, че дори не ми беше отвратително.

За леля не мога да кажа почти нищо — тя беше абсолютно равнодушна към мен и гледаше да ме праща по пионерски лагери и на занималия — между другото, чак сега оценявам красотата в значението на последната дума.

От детството си съм запомнил само онова, което беше свързано с мечтата за небето, така да се каже. Жivotът ми, разбира се, не почна с нея — още много преди това в него имаше една дълга светла стая, пълна с други деца и с големи пластмасови кубчета, разхвърляни по пода; имаше и едни хълзгави от лед стъпала — на някаква пързалка, — по които бързах да се кача; имаше и някакви напукани боядисани гипсови млади тръбачи — те бяха на двора, имаше и много други неща. Но едва ли може да се каже, че всичко това съм го видял аз: в ранното детство (както може би и след смъртта) човек върви на всички страни едновременно и затова можем да приемем, че още го няма; личността се ражда по-късно, когато се привържеш към определена посока.

Живеех близо до кино „Космос“. Над квартала господстваше метална ракета, вдигната на стесняващ се стълб титаниев дим, който приличаше на забит в земята огромен ятаган. Странно, но като личност започнах да се оформям не от тази ракета, а от дървения самолет на детската площадка до блока. Не беше точно самолет, а къщичка с две прозорчета и когато я бяха поправяли, ѝ бяха заковали няколко дъски от съседната ограда за крила и опашка, бяха я боядисали зелена и я бяха изрисували с няколко големи червеникавокафяви звезди. Вътре можехме да се набутаме поне трима,

а имаше и мъничко таванче с триъгълно прозорче, което гледаше към стената на военното окръжие — според негласно детско споразумение таванчето се водеше пилотска кабина и когато ни улучеха и самолетът падаше, първи скачаха онези във фюзелажа и чак накрая, когато земята вече с рев се носеше към нас, пилотът можеше да ги последва — ако успееше, разбира се. Винаги настоявах аз да съм пилотът и дори се научих да виждам небе и облаци и как земята се плъзга под нас вместо тухлената стена на окръжието, от чиито прозорци надничаха космати теменужки и прашни кактуси.

Много обичах филмите за летци; с един от тях е свързано едно от най-силните изживявания през детството ми. Веднъж, в една космически черна декемврийска вечер, включих телевизора на леля и видях на екрана да поклаща крила самолет с нарисувано на фюзелажа асо пика и кръст. Наведох се по-близо до екрана и на него веднага изникна пилотската кабина: зад дебелите стъкла се усмихваше нечовешко лице с нещо като очила за ски и с шлем с лъскави ебонитови слушалки. Пилотът вдигна ръката си с черна ръкавица и ми помаха. След това на екрана се появи фюзелажът на друг самолет, показва го и отвътре: зад два еднакви щурвала седяха двама летци с полуушубки и внимателно наблюдаваха през нашарения от стоманени ленти плексиглас еволюциите на вражеския изтребител, който летеше съвсем до тях.

— „М — сто и девет“ — каза единият летец на другия. — Ще бомбардират.

Другият, с красиво изпито лице, кимна и каза — очевидно продължаваше някакъв предишен разговор:

— Не ти се сърдя. Обаче запомни едно: съберете ли се с Варя, да е за цял живот... До гроб.

Тук вече престанах да възприемам онова, което ставаше на екрана — порази ме една мисъл, дори не мисъл, а слабо осъзнатата ѝ сянка (все едно мисълта беше преплавала покрай ума ми и го беше закачила само с крайчеца си) — че ако току-що, докато гледах екрана, съм погледнал света все едно от кабината, където седяха двамата летци с полуушубките, нищо не може да ми попречи да попадам и в нея, и в други кабини изобщо без телевизор, защото полетът всъщност е група усещания, основните от които отдавна се бях научил да имитирам,

докато клечах в червенозвездената крилата къщичка, гледах заменящата ми небето стена на окръжието и бръмчах като самолетен двигател.

Тази неясна догадка така ме потресе, че почти не догледах филма — включвах се в телевизионната реалност само когато небето се изпълваше с пушек или някой пикираше към накацалите по летищата вражески самолети. „Значи — мислех си — човек може да гледа от ума си, като от самолет, и изобщо не е важно откъде гледаш — важно е какво виждаш...“ И оттогава, докато вървях по зимните улици, често си представях, че летя в самолет над заснежени поля; накланях глава и светът послушно се накланяше наляво или надясно.

И все пак човекът, за когото със сигурност мога да кажа, че съм аз, се формира по-късно и постепенно. За пръв пробляськ на истинската си личност смятам секундата, когато разбрах, че освен към тъничката синя ципа на небето човек може да се стреми и към бездънната чернота на космоса. Това стана същата зима, една вечер, докато се разхождах из Постоянната изложба на достиженията на народното стопанство. Вървях по една празна и тъмна, посипана със сняг алея; и изведнъж чух отляво звън като от огромен телефон. Обърнах си и го видях.

Облегнат назад, седнал в пустотата като в кресло, той бавно плуваше напред и в пространството зад него също така бавно се гънеша маркучи. Стъклото на шлема му беше черно, виждаше се само една триъгълна светлинка, но аз знаех, че ме вижда. Може би беше мъртъв от векове. Ръцете му бяха протегнати уверено към звездите, а на краката му изобщо не им трябваше опора — и аз веднага и завинаги разбрах, че истинската свобода ни я дава само безтегловността — между другото точно затова откакто се помня не мога да слушам чуждите радиостанции и да чета съчиненията на разни солженициновци; в сърцето си естествено мразех държавата, чиито неясни, но страшни разпоредби караха всяка, възникнала дори само за няколко секунди група да подражава на най-тъпия си член — но след като разбрах, че на този свят не мога да стигна до мира и свободата, аз се устремих духом нагоре и всичко, което се налагаше да правя по избрания от мен път, вече изобщо не противоречеше на съвестта ми, защото съвестта ми ме зовеше в космоса и не се интересуваше от онова, което става на Земята.

Гледах една най-обикновена мозайка на стената на поредната сграда, осветена от прожекторите — изобразяваща космонавт в открития космос, — но за миг тя ми каза повече, отколкото десетките книги, които бях изчел дотогава. Гледах я дълго, а после внезапно усетих, че и мен ме гледа някой.

Обърнах се и видях едно момче на моите години; но изглеждаше доста странно — носеше кожен шлем с лъскави еbonитови слушалки, а на врата му висяха пластмасови очила за плуване. Беше по-висок от мене с около половин глава и вероятно беше малко по-голям; той влезе в осветената от прожектора зона, вдигна ръката си — в черна ръкавица, усмихна се студено и за секунда ми се стори, че гледам летеца от кабината на изтребителя с асово пика.

Казваше се Митьок. Оказа се, че сме съседи, но ходим в различни училища. Митьок се съмняваше в много неща, но в едно беше сигурен. Сигурен беше, че първо ще стане летец, а после ще отиде на Луната.

[1] Специални части на милицията — Б.пр. ↑

[2] Отдел за визи и регистрации на чужденци — Б.пр. ↑

2

Изглежда, има някакво странно съответствие между общата картина на живота и дребните неща, които непрекъснато се случват на хората и на които те не придават никакво значение. Сега ми е ясно, че съдбата ми е била предопределена още тогава, когато изобщо не се бях замислял за това каква искам да е, дори нещо повече — още тогава ми е била показана в опростен вид. Може би това е било ехото на бъдещето. А може би това, което мислим за ехо на бъдещето, всъщност е семе на това бъдеще, което пада в почвата в момента, който после, отдалече, ни се струва долетяло от бъдещето ехо.

Накратко — лятото след седми клас беше горещо и прашно. От първата му половина помня само как карах колело по едно от шосетата край Москва. На задното колело на полубегача си „Спорт“ слагах специално съннато парче от кашон, защипано с щипка за пране, и когато карах, то тракаше по спиците също като самолетен двигател. И когато се спусках по нанадолнищата, ми се струваше, че съм пикиращ изтребител, не винаги съветски, но вината за това изобщо не беше моя, просто в късната пролет бях чул някаква идиотска песен, в която се казваше: „Фантомът“ ми, като куршум, издига се в небето, и с рев посрещам аз врага, където...“ Тук трябва да кажа, че идиотизмът й — осъзнавах го достатъчно ясно — не ми пречеше да се вълнувам до дън душа. Какво още помня ли? „Виждам далече моя роден Тексас“. Имаше и баща и майка, и някаква Мери, съвсем реална, понеже в песента казваха и фамилното ѝ име.

В средата на юли се върнах в Москва, а после родителите на Митьок ни намериха карти за пионерския лагер „Ракета“. Обикновен лагер на юг, е, може би малко по-добър от останалите. Помня само първите дни, които прекарахме там, но пък точно тогава стана всичко, което впоследствие се оказа важно. Във влака двамата с Митьок обикаляхме вагоните на бегом, събирахме празните шишета и ги пускахме в клозетите — те падаха на прелитащите под влака траверси, пръскаха се почти без звук и песента, която ми се беше набила в

главата, придаваше на тази елементарна процедура привкус на борба за свободата на Виетнам. На сутринта ни стовариха на една мокра гара в някакъв южен град, преброиха ни и ни качиха на камиони. Пътувахме дълго през някакви гористи дефилета, после отдясно видяхме морето и някакви шарени къщички. Стовариха ни на един асфалтов плац, строиха ни и ни поведоха нагоре по някаква стълба с кипариси от двете страни към някаква остьклена сграда на върха. Това беше столът, където ни чакаше студен обяд, макар вече да беше време за вечеря — бяхме закъснели с няколко часа. Изобщо не беше вкусно — супа с фиде, пиле с ориз и компот.

От тавана на стола на конци, облепени с някакви мухоловки, висяха картонени космически кораби. Харесах си един. Неизвестният му създател го беше облепил с много станиол и беше изписал на борда „СССР“. Космическият кораб висеше точно над нашата маса, залязващото слънце го обагряше в оранжево и изведнъж всичко това ми заприлича на фара на метрото, светнал в черната далечина на тунела. И не знам защо ми стана тъжно.

За разлика от мен, Митьок беше приказлив и весел.

— През двайсетте години — обясняваше той и вдигаше вилицата си към тавана — е имало едни космически кораби, през трийсетте — други, през петдесетте — трети и така нататък.

— Бе какви космически кораби през двайсетте? — попитах го без интерес.

Митьок се замисли за секунда, после каза:

— Алексей Толстой измисля едни големи метални яйца, в които през няколко секунди избухват взрывове, за да дават енергия. Това е принципът. Е, варианти може да има много.

— Но те никога не са летели — казах му.

— Че тези горе също не летят — каза той и посочи към тавана, където се поклащаха обектите на разговора ни.

Разбрах какво има предвид, макар че едва ли можех да го изразя с думи. Единственото място, където летяха звездолетите на комунистическото бъдеще — между другото, когато виждах думата „звездолет“ в научнофантастичните книги (много ги общах), аз, кой знае защо, смятах, че това са съветски космически кораби с

изрисувани червени звезди — та значи единственото място, където те летяха, беше съзнанието на съветския човек, също както столът около нас беше космосът, в който предишната смяна беше изстреляла корабите си, та те да браздят пространството над масите, нищо че самите създатели на картонения флот вече няма да са тук. Тази мисъл се съедини с една друга тъжна мисъл, която винаги се пораждаше у мен от лагерните компоти — и наум ми дойде нещо странно.

— Като малък много обичах да правя модели на самолети — казах на Митьок. — Особено на военни.

— И аз — каза Митьок. — Обаче като съвсем малък.

— Много ми харесваха моделите от ГДР. В нашите нямаше летци. Много е кофти, когато кабината е празна.

— Прав си — каза Митьок. — Защо се сети за това?

— Ами чудя се... — вдигнах вилицата си към увисналия над масата ни картонен звездолет — има ли някой там вътре, или не.

— Не знам — каза Митьок. — Знаеш ли, наистина е интересно.

Лагерът беше разположен на един полегат склон и в долната му част имаше парк. Митьок изчезна нанякъде и аз слязох в парка сам; след няколко минути вече крачех по дълга и пуста алея между смълчани тъмни кипариси. Покрай асфалта имаше телена мрежа, на която бяха накачени големи шперплатови табла с рисунки на тях. На първото имаше пионер с честно руско лице — гледаше право напред и притискаше до бедрото си тръба със знаменце. На второто пак беше същият пионер, само че с барабан през рамо и палки в ръцете. На третото — пак той, все така взрян напред под вдигнатата си в пионерски поздрав ръка. А после следваше едно табло два пъти повисоко от другите и много дълго — може би цели три метра. Беше в два цвята — отлясно, откъдето вървях, беше червено, а по-нататък бяло, и тези два цвята се разделяха от нещо като начупена вълна, зад която пак имаше червено. Отначало не разбрах какво точно е изобразено, но когато се приближих, видях, че червените и бели петна всъщност са лицето на Ленин, с издадена като таран брадичка и отворена уста; той нямаше тил — имаше само лице и всичко червено зад него също беше Ленин; приличаше на безплътен бог, плъзнал се като сянка по повърхността на създадения от него свят.

Спънах се в някаква дупка в асфалта и погледнах следващото табло — пак пионер, но вече в скафандр и с червен шлем в ръка; шлемът беше с антена и на страната, която се виждаше, пишеше „СССР“. Следващият пионер се беше подал от една летяща ракета и отдаваше чест — ръката му беше в тежка ръкавица. Последният пионер беше в скафандр и стоеше на веселата жълта повърхност на Луната до един космически кораб, който приличаше на картонената ракета в стола; виждаха се само очите му, абсолютно същите като на другите пионери, но понеже останалата част от лицето му беше скрита от шлема, те изглеждаха неизразимо тъжни.

Чух зад гърба си бързи стъпки, обърнах се и видях Митьок.

— Прав беше — каза той.

— За какво?

— Ами виж. — Той протегна ръка и видях в шепата му нещо черничко — мъничка пластилинова фигурука с глава, увита със станиол.

— Вътре имаше малко картонено кресло и той седеше в него — каза Митьок.

— Да не си разглобил ракетата от стола? — попитах го.

Той кимна.

— Кога?

— Ей сега. Преди десетина минути. Най-стрannото обаче е, че вътре всичко беше... така... — Той сплете пръсти като решетка.

— В стола?

— Не — в ракетата. Като са я правили, са почнали от това човече. Направили са го, сложили са го зад пулта и отвсякъде са го облепили с картон.

Показа ми едно парче от ракетата. Цялото беше изрисувано с прибори, ръчки, копчета, имаше дори картина на стената.

— Но най-интересното е — замислено и някак потиснато каза Митьок, — че нямаше врата. Отвънка има люк, разбираш ли, обаче отвътре е само стена с някакви циферблати.

Погледнах картончето още веднъж и видях един илюминатор, зад който се синееше мъничката Земя.

— Ако го намеря тоя, дето е правил ракетата — каза Митьок, — ще го пребия.

— Защо? — попитах го.

Той не ми отговори, а замахна, за да хвърли човечето през оградата. Аз обаче го хванах за ръката и го помолих да ми го даде. Той се съгласи — и през следващия половин час търсех празна цигарена кутия да си го прибера.

Ехото на това странно откритие ни настигна на следващия ден, през следобедната почивка. Вратата се отвори и извикаха Митьок да излезе. Чух откъслечни думи, на няколко пъти и думата „стола“, и всичко ми стана ясно. Станах и излязох и аз. Слабият мустакат пионерски ръководител и рижавата дружинна бяха притиснали Митьок в коридора.

— И аз бях с него — казах.

Пионерският ръководител ме изгледа одобрително и попита:

— Заедно ли ще пълзите, или поред?

Видях, че държи една зелена торба с противогаз.

— Е, как ще пълзят заедно, Коля? — притеснено каза дружинната. — Нали противогазът е един. Поред да пълзят.

Митьок ме погледна за част от секундата, после пристъпи напред.

— Нахлувай го — каза пионерският ръководител.

Митьок си сложи противогаза.

— Лягай.

Той легна на пода.

— Напред — каза Коля и щракна хронометъра.

Коридорът минаваше през цялата сграда и беше покрит с линолеум — и когато Митьок запълзя по него, той заскърца неприятно. Митьок, разбира се, не успя да допълзи до края и обратно за три минути, както му каза ръководителят, но Коля не го накара да повтори пълзенето, понеже до края на почивката оставаха само две-три минути. Митьок свали противогаза. Лицето му беше червено и потно.

— Сега ти — каза пионерският ръководител и ми подаде мокрия противогаз. — Готов...

Тайнствен и дивен е коридорът, когато го гледаш как се простира над линолеума през запотените стъкла на противогаза. Студен ти е на корема и гърдите, не му виждаш другия край, а бледата лента на тавана се събира със стените в неясна точка. Противогазът ти стиска лицето,

натиска ти бузите и устните ти се издават като за целувка — все едно искаш да целунеш целия свят. Преди да те подритнат, за да тръгнеш, минават двайсетина секунди — те се точат невероятно бавно и успяваш да забележиш много неща. Прах например; няколко прозрачни песъчинки между първия и втория лист балатум; чвора на перваза покрай стената; никаква мравка, превърнала се след смъртта си в две тънички листенца и оставила с тях мъничка следа в бъдещето — на половин метър пред очите ти, където някой я е настъпил и е станала катастрофата.

— Напред! — чу се над главата ми и аз весело, дори с радост запълзях. Наказанието ми изглеждаше нещо като шега и не разбирах защо Митьок се е вкиснал толкова. Първите десет метра ги изпълзях за секунди, после стана по-трудно. Понеже като пълзиш, се отблъскваш от пода с възглавничките на стъпалата, а кожата там е тънка и нежна и ако си бос, веднага почва да пари. Линолеумът лепнеше и ми се струваше, че стотици насекоми се впиват в краката ми или че пълзя по току-що настлан асфалт. Учудих се колко бавно минава времето — по средата на коридора висеше картина — крайцерът „Аврора“ в Черно море — и забелязах, че цяла вечност пълзя покрай нея, а тя не помръдва.

И внезапно всичко си промени. Тоест беше си същото — все така пълзях по коридора, — но болката и умората, станали вече непоносими, като че ли изключиха нещо от мен. Или напротив — включиха. Забелязах, че изведнъж стана съвсем тихо, че само линолеумът скърца под лактите ми, все едно че по коридора се плъзга кормилачка с ръждясали лагери; зад прозорците, далече долу, шумеше морето, а някъде още по-далече, оттатък морето сякаш, се чуваше радиоточка:

*Прекрасное далеко, не будь ко мне жестоко,
Не будь ко мне жестоко, жестоко не будь...*

Жivotът беше нежно зелено чудо; небето беше неподвижно и безоблачно, слънцето светеше — и в центъра на този свят се издигаха двуетажните спални помещения, през които минаваше дългият коридор, по който пълзях с противогаза. И от една страна това беше

толкова разбираемо и естествено, а от друга — толкова обидно и нелепо, че заплаках под гумената си муцуна, зарадван, че ръководителят и дружинната не могат да видят истинското ми лице — и че не мога да го видят и десетките очи, които надничаха от стаите, за да наблюдават моята слава и моя позор.

След няколко метра сълзите ми свършиха и започнах трескаво да търся никаква мисъл, която да ми даде сили да продължа да пълзя, защото страхът от пионерския ръководител вече не вършеше работа. Затворих очи и настана нощ — само от време на време лумващите звезди разсичаха кадифения й мрак. И пак се чу далечната песен и аз тихичко, а може би и изобщо наум, запях:

*От чистого источа в прекрасное далеко,
В прекрасное далеко я начинаю путь.*

Над лагера прозвуча чист месингов тръбен зов — сигналът за ставане. Спрях и отворих очи. До края на коридора ми оставаха три метра. На тъмносивата стена пред мен имаше полица, а на нея бе сложена кръглата жълта луна; през запотените, целите в сълзи стъклата тя беше неясна и размита; и като че ли не беше на полицата, а висеше в пустотата.

3

За пръв път пих вино, когато бях на четиринайсет; беше през зимата. Пихме в гаража, където ме заведе Митьок — брат му, замислен образ с кече, успял да отърве казармата, бачкаше там като пазач. Гаражът беше ограден с висок стобор и с редици бетонни плочи и двамата с Митьок доста дълго се катерихме през тях, като понякога попадахме на най-невероятни места, абсолютно изолирани от реалността — приличаха на отсеци на отдавна напуснат космически кораб, от който е останала само корубата, при това, странно защо, от плочи бетон. Да не говорим, че лампите покрай оградата светеха със загадъчна неземна светлина, а в ясното тъмно небе бяха увиснали само няколко звездички — с други думи, ако не бяха захвърлените наоколо празни шишета и заледените ивици пикня, все едно бяхме в космоса.

Митьок беше предложил да идем да видим брат му, така че стигнахме до гофрираната алуминиева полусфера на гаража — в нея също имаше нещо космическо. Вътре беше тъмно; смътно се виждаха колите, от които миришеше на бензин. В ъгъла имаше шперплатова будка със стъклено прозорче, долепена до стената; прозорчето светеше. Влязохме, седнахме на една тясна и неудобна пейка и пихме чай, сварен в една очукана емайлирана тенджера. Братът на Митьок пушеше някакви дълги цигари, прелистваше някакъв стар брой на „Техники — молодёжи“ и изобщо не реагираше на присъствието ни. По едно време Митьок измъкна едно шише изпод пейката, тропна го на циментовия под и каза:

— Ще пиеш ли?

Кимнах, макар че малко се притесних. Митьок ми наля чашата, от която току-що бях пил чай, до ръба и ми я подаде; все едно влязъл в ритъма на някакъв незнаен процес, аз я взех, вдигнах я и я изпих до дъно — учудих се колко малко усилия трябват, за да направиш нещо за пръв път. Докато Митьок и брат му допиваха портвайна, се вслушвах в усещанията си, но нямаше нищо особено. Взех списанието, отворих го напосоки и видях мънички рисунки на летателни апарати —

читателите трябаше да познаят кой как се казва. Един ми хареса много — никакъв американски самолет, който можеше да излита вертикално. Имаше и една мъничка ракета с кабина за пилота, но не можах да я разгледам като хората, защото братът на Митьок ми взе списанието — без да каже нищо и без изобщо да ме погледне. Не исках да ми проличи, че съм сърдит, и затова седнах до масата, на която имаше консервена кутия с пъхнат в нея бързовар и засъхнали обелки от салам. Изведнъж ми се догади от мисълта, че седя в тази малка мръсна и вмирисана будка, от това, че току-що съм пил портвайн от мръсна чаша, от това, че цялата огромна страна, в която живея, всъщност е съставена от безброй такива мънички вмирисани будки, в които някой тъкмо си допива портвайна, и най-важното — догади ми се от това, че именно в тези безбройни копторчета светят безбройните разноцветни светлинни, които ми секват дъха вечерно време, когато съдбата ме носи над високите прозорци на столицата. Особено гадно ми стана, като си помислих за красивия американски самолет от списанието. Погледнах вестника, с който беше застлана масата — целият на мазни петна, прогорен от фасове и с кръгли следи от чаши и чинии. Заглавията на статиите бяха направо плашещи с нечовешката си бодрост и сила — отдавна вече нищо не им препречваше пътя, а те продължаваха да бълскат и да бълскат в празното и в това празно на пияна глава (а аз вече бях пиян, но не ми пукаше) човек лесно можеше да се поддаде на някаква най-важна за съвремието задача или да поздрави памукопроизводителите например. Стаята изведнъж се промени и стана непозната; Митьок ме гледаше внимателно. После ми намигна и ме попита малко завалено:

— Ще хвърчим ли до Луната, а?

Кимнах и очите ми се спряха на мъничка бележка със заглавие „Вести от орбитата“. Долната част на текста я нямаше и се четеше само: „Двадесет и осми ден...“ — напечатано с дебели черни букви. Но и това беше достатъчно — веднага разбрах всичко и затворих очи. Да, истина беше — дупките, в които живеехме, наистина бяха тъмни и мръсни, самите ние може би си ги заслужавахме — но в синия небосвод над главите ни, сред редките бледи звезди имаше други светещи точки, изкуствени, които бавно се придвижваха от съзвездия към съзвезdie, и те бяха създадени тук, на съветска земя, до оповръщаното, празните шишета и цигарения дим — бяха направени

от стомана, полупроводници и електричество и сега летяха в космоса. И всеки от нас, дори посинелият алкохолик, заспал в една пряспа, покрай когото бяхме минали с Митък, докато идвахме насам, дори братът на Митък и естествено аз — имахме там, в студената чиста синева свое мъничко посолство.

Изтичах навън, дълго прегъльзях сълзите си и гледах жълто-синята, неправдоподобно близка луна в прозрачното зимно небе.

4

Не помня точно момента, когато реших да кандидатствам в авиационната школа. Сигурно не го помня, защото това решение узря и у мен, и у Митьок още много преди да завършим средно образование. За известно време бяхме изправени пред избор, понеже авиационни училища имаше из цялата страна, но проблемът беше решен много бързо, след като видяхме в списание „Съветска авиация“ плакат за живота в Лунното градче към Зарайската Червенознаменна авиационна школа „Маресиев“. Все едно направо се вляхме в тълпата курсанти, сред боядисаните в жълто тренировъчни полоси, все едно видяхме себе си в тези късо подстригани младежи, които се въртяха на висилките и успоредките и се поливаха със застиналата на снимките вода от един голям емайлиран леген с толкова нежен прасковен оттенък, че направо ти домилиява за детството, и този цвят, кой знае защо, ни примами да постъпим в Зарайск повече, отколкото всичките съседни снимки на авиационни тренажори, приличащи на полуразложени трупове на самолети, по които пъплеха хора.

След като взехме решението, нещата станаха прости. Родителите на Митьок, стреснати от неясната за тях съдба на брат му, дори се зарадваха, че по-малкият им син ще учи такова сериозно и дисциплинирано нещо; баща ми пък вече съвсем се беше пропил и само лежеше на дивана с лице към стената под едно ковъорче с облещен елен; според мен той дори не разбра, че ще ставам летец, а на леля ми й беше все тая.

Спомням си Зарайск. По-точно, не че си го спомням, но и не съм го забравил — толкова малко неща имаше в него, които да се помнят и да се забравят. В центъра имаше белокаменна камбанария, от която преди векове беше скочила някаква княгиня, и макар вече да беше минало много време, това се помнеше. До камбанарията беше историческият музей, а до него — радиовъзелът и милицията.

Когато слязохме от рейса, валеше дъжд, духаше вятър и беше студено. Свряхме се във входа към някакъв сутерен, на който пишеше „Агитпункт“, и половин час чакахме дъждът да спре. В сутерена, изглежда, пиеха — донасяше се миризма на лук и се чуваха гласове; някой безкрайно предлагаше да изпееят „мерси ку-ку“ и накрая попрехвърлили мъжки и женски гласове подхванаха:

Пора-пора-порадуемся на своем веку...

Дъждът спря, тръгнахме да търсим рейс и намерихме същия, с който бяхме пристигнали. Okаза се, че е можело да не слизаме, а да изчакаме шофьорът да се наобядва. Потеглихме покрай малки дървени къщи, после къщите свършиха и влязохме в някаква гора. Точно в тази гора, извън града, се намираше Зарайската авиационна школа. От последната спирка на рейса — казваше се „Плодове и зеленчуци“, но магазин нямаше, името било останало още отпреди войната, както ни казаха — трябваше да вървим пет километра. Тръгнахме по мокрия, посыпан с реси от дърветата път през гората и когато вече мислехме, че сме събркали посоката, видяхме портал от заварени железни тръби с големи тенекиени звезди; от двете му страни гората свършваше пред висока ограда от посивели небоядисани дъски, над които се виеше ръждясала бодлива тел. Показахме на един сънен редник на КПП-то повиквателните и насконо получените си паспорти и той ни пусна — каза ни да отидем в клуба, където скоро щели да ни съберат всички.

Тръгнахме по тесен асфалтиран път; от дясната му страна беше Лунното градче от списанието — няколко дълги жълти бараки, десетина заровени до половината в земята автомобилни гуми и малък участък, наподобяващ повърхността на Луната. Минахме покрай всичко това и стигнахме до гарнизонния клуб — там вече чакаха и други новобранци. Скоро излезе един офицер, назначи някакво момче за старши и ни каза да се отметнем в приемната комисия, а после да идем да си получим дрехите.

Понеже беше горещо, приемната комисия седеше в една беседка — приличаше на китайска — в двора на клуба; състоеше се от трима офицери, които пиеха бира, слушаха тиха източна музика по радиото и ни даваха картончета с номерца в замяна на паспортите ни. После ни

отведоха в другия край на стадиона — беше обрасъл с висока до кръста трева и си личеше, че никой поне десет години не е играл на него — и ни дадоха две неразгънати общовойскови палатки — в тях трябваше да живеем, докато минат изпитите. Палатките бяха от тежък гумиран плат и трябваше да копаем дупки за коловете, за да ги разпънем. Докато вкарвахме леглата, се запознахме и с другите момчета. Леглата ги вдигнахме на два етажа — бяха стари и тежки, с никелиирани топчета, които се завиваха на втория етаж. Дадоха ни ги отделно, в специална торбичка, и когато изпитите свършиха, аз си отвих едно и си го прибрах в кутията от цигари, където си пазех пластилиновия пилот със станиолената глава — единственият свидетел на онази далечна и незабравима южна вечер.

Доколкото си спомням, живяхме в тези палатки доста кратко време, но когато ги свалихме, под гумирания под беше израсла отвратително безцветна гъста трева. Самите изпити почти не си спомням. Помня само, че изобщо не бяха сложни и че дори ми беше малко обидно, че не мога да изпиша на дадените ми листове всичките формули и графики, които бях учили цялата пролет и цялото лято. Двамата с Митьок нямахме проблеми с бала, обаче после имаше събеседване — това беше най-страшното, така казваха всички. Приемаха ни един майор, един полковник и някакво старче с кос белег на челото, облечено в охлузена техническа униформа. Аз казах, че искам да стана космонавт и полковникът ме попита какъв е съветският космонавт. Доста време не можах да отговоря и накрая по свъсените лица на комисията разбрах, че само след миг ще ми кажат да изляза.

— Я ми кажете — обади се мълчалото досега старче, — спомняте ли си как решихте да станете космонавт?

Отчаях се, понеже изобщо не можех да си представя правилния отговор на този въпрос. И явно от отчаяние започнах да обяснявам за червеното пластилиново човече и за картонената ракета без врата. Старчето се понадигна, очите му блеснаха, а когато стигнах дотам как двамата с Митьок е трябвало да пълзим с противогаз по коридора, ме стисна за ръката и се разсмя — белегът му почервя съвсем. После изведнъж стана сериозен.

— Знаеш ли — каза ми. — Да летиш в космоса не е шега работа. Ами ако Родината поиска да пожертваш живота си? Какво ще направиш тогава, а?

— Ами каквото трябва — казах и се нацупих.

Той се взря в очите ми, гледа ме поне три минути и накрая каза:

— Да. Каквото трябва.

После си записа името на Митьок — нали и той от дете беше искал да стъпи на Луната. След събеседването Митьок ми разказа, че старчето го питало защо точно на Луната.

На другия ден след закуска на колоните на гарнизонния клуб налепиха списъците на приетите; ние двамата с Митьок бяхме един до друг, и то не по азбучен ред. Някои тръгнаха да се оплакват, че не са приети, други подскачаха от радост на разчертания с блажна боя асфалт, трети търчаха към телефона — и над всичко това, спомням си, в бледосиньото небе се стапяше бялата следа на самолет.

После ни събраха на среща с преподавателите — те вече чакаха в клуба. Спомням си тежките плюшени завеси, дългата маса на подиума и насядалите зад нея официално-строги офицери. Срещата се водеше от един младолик подполковник с оствър хрущялест нос; докато говореше, си го представях как седи в кабината на шарен като скъпи джинси МиГ, облечен с бойна униформа и с херметичен шлем.

— Момчета, не искам да ви плаша, не искам да започваме разговора си с плашене, нали разбирате. Но всички вие знаете, че не ние избираме времето, в което живеем — то ни избира. Може би не е правилно да ви давам тази информация, но все пак ще ви кажа, че...

Подполковникът замълча, наведе се до седналия до него майор и му каза нещо на ухото. Майорът се замисли, потропа с гумичката на молива си по масата, после кимна.

— Значи — продължи тихо подполковникът — нас скоро на закрито съвещание на армейските политработници времето, в което живеем, беше определено като предвоенно!

Замълча — чакаше реакцията ни, — но ние явно не бяхме разбрали нищо; поне ние с Митьок не разбрахме.

— Ще ви обясня — каза той още по-тихо. — Съвещанието беше на петнайсети юли. Та значи до петнайсети юли живеехме в следвоенна обстановка, а оттогава — вече цял месец — живеем в предвоенна. Сега ясно ли ви е?

В залата цареше тишина.

— Казвам ви го не за да ви плаша — продължи подполковникът след няколко секунди, — а защото трябва да помните каква

отговорност сме поели. Много добре сте направили, че сте избрали нашата школа. Трябва да ви кажа, че ние тук подготвяме не само летци, а истински хора. И че когато получите дипломите си и воинските си звания, вече ще сте станали истински хора, истински човеци с най-главната буква, каквато може да има в нашата съветска страна.

Подполковникът седна, оправи си вратовръзката и долепи устни до чашата си — ръцете му трепереха и ми се стори, че чувам тихичкото тракане на зъбите му по стъклото. Сега стана майорът.

— Момчета — напевно каза той. — Макар че би било правилно вече да ви наричам курсанти, все пак ще се обърна към вас така: момчета! Спомнете си прочутата история на легендарния герой, възпят от Борис Полевои! Онзи, на чието име е наречена нашата школа! Той губи в бой и двата си крака, но не се предава, а се качва на протези и излита в небето като Икар, за да трепе фашистките гадове! Всички му казват, че това е невъзможно, но той помни най-важното — че е съветски човек! Не забравяйте това, никога не го забравяйте! А ние, преподавателският състав, и лично аз, заместникът по политическата част, ви обещаваме: ще направим от вас истински хора в най-кратък срок.

После ни показваха местата ни в помещението на първокурсниците — местехме се там от палатките — и ни заведоха в стола. От тавана висяха на конци прашни мигове и илове — приличаха на грамадни въздушни острови сред ескадрилите бързи черни мухи. Обядът хич не го биваше: супа с фиде, пиле с ориз и компот. След него ни се приспа; едва стигнахме до спалното и веднага заспах.

5

На сутринта се събудих от стон, пълен с болка и недоумение. Всъщност отдавна вече чувах тези звуци в съня си, но се събудих чак от един особено силен страдалчески вик. Отворих очи и се огледах. По леглата около мен се наблюдаваше някакво неразбираемо бавномучашо помръдане — опитах да се надигна на лакът, но не можах — оказа се, че съм вързан за леглото с няколко широки ремъка, като тези, с които връзват прекалено натъпканите куфари; единственото, което можех да направя, беше да въртя глава. От съседното легло ме гледаха пъlnите с болка очи на Слава, едно момче от никакво забутано градче, което се казваше Тинда — бяхме се запознали предния ден; долната част на лицето му беше овързана с никакъв парцал. Отворих уста, за да го попитам какво става, но разбрах, че не мога да си помръдна езика и че изобщо не усещам цялата добра половина на лицето си, все едно че е изтръпната. Сетих се, че моята уста също е запушена и че съм овързан с нещо, но не успях да се учудя, защото вместо учудване изпитах ужас: там, където трябваше да са краката на Слава, одеялото рязко полягаше на дюшека и по него бяха избили размити червеникови петна — като сок от диня на кухненска кърпа. Най-страшното беше, че не усещах и собствените си крака и не можех да вдигна глава, за да ги погледна.

— Пеети взвоод! — гръмна от вратата необикновено богат на интонации и пълен с безброй намеци сержантски бас. — Нaaa... превръзка!

И веднага влязоха десетина души — второкурсници и третокурсници (ще рече — стари кокали — разбрах го от нашивките по ръкавите им). Не ги бяхме виждали досега — офицерите казваха, че били на бригада. Бяха обути в никакви странни ботуши с твърди кончови и стъпваха несигурно, като се държаха за стените и за таблите на леглата. Забелязах още и нездравия цвят на лицата им — на тях беше застинала многодневна мъка, претопена обаче в нещо като неизразима готовност; колкото и неуместно да беше, в този момент си

спомних пионерската клетва, която двамата с Митьок повтаряхме по лагерите, строени на плаца — спомних си я и разбрах в какво сме се самолъгали — и себе си, и другарчетата си, строени до нас в прозрачните юлски утрини, когато викахме: „Винаги готов!“

Курсантите започнаха да изкарват в коридора леглата, на които мучаха и се извиваха вързаните първокурсници, и накрая в помещението останаха само две — моето и онова до прозореца, на което спеше Митьок. Не можех да си обърна главата да го видя, но с крайчеца на окото си зърнах, че лежи спокойно и като че ли дори спи.

Дойдоха да ни изкарат след десетина минути — обърнаха ни с краката напред и ни затътрузиха по коридора. Курсантът откъм главата буташе леглото, а другият се тътреше със задника напред и го дърпаше; на моменти изглеждаше, че не го дърпа, а го бута, да не го затисне. Завихме в дълъг тесен асансьор с врати и от двете страни и се качихме някъде, после второкурсникът ме издърпа заднишком по още един коридор и спряхме до тапицирана в черно врата с голяма светлокафява табелка — не можах да я прочета заради неудобната си поза. Вратата се отвори и ме вкараха в някаква стая. От тавана висеше огромен кристален полилей с формата на авиационна бомба, а по горния ръб на стените имаше изпъкнал фриз — сърпове, чукове и обвити с лози вази.

Развързаха ми ремъците и се надигнах на лакти, като се помъчих да не гледам към краката си; срещу мен, в дъното на стаята, имаше массивно бюро със зелена лампа, осветена от сивата светлина на прозореца зад бюрото. Човекът зад бюрото четеше „Правда“ и не го виждах: от първата страница ме гледаше сбръкано лице, очите муискряха добродушно. Чу се скърцане на линолеум и леглото на Митьок паркира до моето.

Вестникът изшумоля няколко пъти със страниците си, после полегна на бюрото.

Пред нас седеше старчето с белега на челото, което по време на събеседването ме беше хванало за ръката. Сега беше с униформа на генерал-лейтенант със златни петлици, косата му беше сресана грижливо, а погледът му беше ясен и трезвен. Забелязах и че чертите му сякаш повтарят чертите на лицето от „Правда“, което ме гледаше допреди минута; стана съвсем като в оня фильм, където отначало дълго показват една икона, а после на мястото ѝ се появява друга —

приличаха си, но бяха различни и поради това, а и защото преходът беше размазан, излизаше, че иконата се променя право пред очите ти.

— Тъй като ще работим заедно доста дълго, момчета, можете да ме наричате „другарю началник полета“ — каза старчето. — Искам да ви поздравя — въз основа на резултатите от изпитите ви и особено от събеседването — той намигна — сте зачислени в първи курс на секретната космическа школа към Първи отдел на КГБ на СССР. Така че истински хора ще ставате по-късно, а засега заминавате за Москва. Ще се срещнем там.

Смисълът на думите му стигна до ума ми чак в спалното, където ни върнаха по същите дълги коридори — линолеумът под мъничките железни колеленца пееше нещо тихичко и изпълнено с носталгия, което, кой знае защо, ме накара да си спомня отдавнашните слънчеви дни край морето.

Спахме цял ден — на вечеря снощи, изглежда, ни бяха дали никакво приспивателно (спеше ни се и на другия ден), — а вечерта дойде един весел жълтокос лейтенант със скърцащи ботуши и със смях и шегички изкара леглата ни на асфалтирания плац пред бетонната раковина на естрадата, където на една маса седяха няколко генерали с добри интелигентни лица — там беше и другарят началник полет. Ние с Митьок можехме да отидем и сами, разбира се, но лейтенантът каза, че така се правело в първи курс, и ни каза да лежим кратко, за да не пречим на другите.

С толкова много легла, изкарани едно до друго, плацът приличаше на автомобилен завод или тракторен комбинат; над нас по сложна траектория се носеше сдържан стон: изчезващ на едно място и се появяваше на второ и на трето — все едно над леглата летеше огромен невидим комар. По пътя жълтокосият лейтенант ни каза, че днес изпращали абсолвентите, като щял да се проведе и последният държавен изпит.

Малко след това той — пръв от петдесетина също такива лейтенанти, развълнуван и пребледнял, с неподражаемо майсторство танцуваше „Калинка“ пред комисията под звуците на разбрицания акордеон на закапечето. Лейтенантът се казваше Ландратов — чух името му, когато началник полета му връчи отворена червената книжка и му честити дипломирането. След това и останалите изтанцуваха

същия танц — и накрая ми омръзна да ги гледам, обърнах се към стадиона до плаца и веднага разбрах защо е толкова буренясал.

Дълго гледах как бурените и трънаците се люшкат от вятъра. Помислих си, че сивата, напукана от дъждовете ограда с бодливата тел отгоре, която се виждаше току зад футболната врата, всъщност е Великата китайска стена и че въпреки изпотрошението и килнали се дъски тя, също като преди хиляди години, се издига от полята на далечния Китай, стига чак до Зарайск и прави древнокитайско всичко, което се появява на фона й — и беседките, в които седи в жегата приемната комисия, и ръждясалия изтребител в края на плаца, и древните общовойскови шатри, които гледах от леглото, докато стисках под одеялото отвинтеното за спомен никелирано топче от таблата.

На другия ден двамата с Митьок пътувахме с един камион през летните гори и поля; седяхме на мешките си, опрели гърбове в студената метална каната. Помня люшкация се брезент, зад който се мяркаха дърветата и съсухрените сиви стълбове на отдавна прекъснат телеграф. От време на време дърветата изчезваха и над тях се мяркаше триъгълник замислено синьо небе. После спряхме и настъпи петминутна тишина, нарушавана само от далечно бутене; след като се изпика, шофьорът ни обясни, че това са картечниците на стрелбището на пехотната школа „Александър Матросов“. После пак се задрусахме в каросерията, заспах и се събудих за няколко секунди чак в Москва, когато през брезентовия процеп мернах — все едно в някое далечно пионерско лято — арките на „Детский мир“.

6

Като дете често си представях току-що отпечатан вестник и на първа страница, по средата — моят портрет (с шлемофон съм и се усмихвам) и заглавие: „Космонавтът Омон Кривомазов се чувства отлично!“ Сложно е да се разберат мечтите ми. Може би исках да изживея част от живота си чрез другите — чрез онези, които ще гледат тази снимка и ще си мислят за мен, ще си представят мислите ми, чувствата ми, душевността ми. И най-важното, разбира се — исках да стана един от тези други; да се взра в собственото си, направено от типографски точкици лице, да се замисля какви ли филми обича този човек и кое момиче го обича — а после да си спомня, че този Омон Кривомазов всъщност съм си аз. Оттогава, постепенно и незабележимо, се промених. Чуждото мнение престана да ме интересува, защото вече знаех: другите изобщо не се интересуват от мен и няма да мислят за мен, а за снимката ми, при това със същото безразличие, с което самият аз мисля за чуждите снимки. Затова новината, че за подвига ми няма да научи никой, не беше удар за мен; удар беше новината, че ще трябва да извърша подвиг.

Заведоха ни при началник полета на следващия ден след пристигането ни, веднага след като ни дадоха черни униформи като суворовските — само пагоните бяха яркожълти, с неразбираемите букви „ВКШ“. Първо влезе Митьок, след час и половина извикаха и мен.

Когато високата дъбова врата се отвори, направо се слисах — сцената беше същата като по филмите за войната. В центъра на кабинета имаше маса, на масата беше разгъната голяма жълта карта, а над нея се бяха навели няколко военни — началник полета, трима генерали, които изобщо не си приличаха, но затова пък до един приличаха на писателя Генрих Боровик, и двама полковници, единият нисък и дебел, с червендалесто лице, а другият слаб и с оредяла коса — приличаше на престаряло болно момче и седеше в инвалидна количка.

— Началникът на ЦУП полковник Халмурадов — каза началник полета и посочи дебелия червендалест полковник.

Полковникът ми кимна отсечено.

— Закапечето на специалния космонавтски отряд полковник Урчагин.

Полковникът в инвалидния стол се обърна към мен, леко се наведе напред и свали очилата си, все едно искаше да ме огледа по-добре. Без да искам, трепнах — той беше сляп; клепачите на едното му око се бяха сраснали, а между миглите на другото лекичко проблясващо белезникава слуз.

— Можеш да ми казваш Бамлаг Иванович, Омон — каза той с висок тенор. — Вярвам, че ще станем приятели.

Кой знае защо, началник полета не ме представи на генералите, пък и те с нищо не показаха, че ме виждат. Стори ми се обаче, че аз съм виждал единния — на изпита в Зарайск.

— Курсант Кривомазов — каза началник полета, — можем да почваме.

После сложи ръце на корема си и продължи:

— Ти, Омон, четеш вестници, гледаш кинопрегледи и знаеш, че американците качиха на Луната няколко свои астронавти и дори караха там една машинка. На пръв поглед — мирна акция, но зависи как ще я погледнеш. Представи си един обикновен труженик от някаква малка държава, в Централна Африка да речем...

И началник полета се смръщи и се направи, че си запрята ръкавите и бърше потното си чело.

— И значи този човек вижда, че американците са кацнали на Луната, а пък ние... Нали разбираш?

— Тъй вярно, другарю генерал-лейтенант! — отговорих.

— Главната цел на космическия експеримент, за който ще се подготвяш, Омон, е да се покаже, че технически ние не отстъпваме на Запада и също можем да пратим експедиция на Луната. В момента не сме в състояние да изпратим пилотиран кораб, който да се върне. Но има друга възможност — да изпратим автоматизиран кораб, който няма да се връща.

Началник полета се наведе над релефната карта, изпъстрена с остри планини и мънички кратери. През средата ѝ минаваше яркочервена черта — приличаше на току-що изчегъртана с пирон.

— Това е фрагмент от лунната повърхност — каза началник полета. — Както знаеш, Омон, нашата космическа наука изследва предимно обратната страна на Луната, за разлика от кацащите на светлата страна американци. Тази дълга черта — така нареченият Разлом на Ленин, е открита преди няколко години от наш роден спътник. Това е уникално геологично образувание и миналата година в този район беше изпратена автоматична експедиция за получаване на образци от лунната почва. С оглед на предварителните резултати на изследванията се реши, че разломът трябва да се изследва още. Знаеш, че нашата космическа програма използва предимно автоматични средства — ние не сме американци, за да излагаме на риск хора. Излагаме на опасност само машини. Значи така — реши се да се изпрати на Луната специално самоходно транспортно средство, така нареченият луноход, който да мине по дъното на разлома и да предаде на Земята научна информация.

Началник полета дръпна едно чекмедже и без да сваля очи от мен, бръкна в него.

— Общата дължина на разлома е сто и петдесет километра, а ширината и дълбочината му са относително съвсем малки и се измерват в метри. Предполага се, че луноходът ще измине около седемдесет километра — за толкова ще стигне енергията в акумуляторите му — и ще инсталира в центъра му вимпел-радиофар, който ще изльчи в космоса преобразуваните в радиоимпулси думи „МИР“, „ЛЕНИН“ и „СССР“.

Извади от чекмеджето малка червена количка, нави я и я сложи в единия край на червената черта на картата. Количката забръмча и тръгна по нея. Беше като детска играчка: нещо като консервена кутия на осем черни колеленца, с два приличащи на очи фара отпред, а отстрани пишеше „СССР“. Всички следяха движението ѝ напрегнато; дори полковник Урчагин обръщаше глава синхронно с останалите. Количката стигна до ръба на масата и падна на пода.

— Горе-долу така ще е — замислено каза началник полета и ме погледна.

— Разрешете да попитам! — чух гласа си.

— Питай.

— Нали луноходът е автоматичен, другарю генерал-лейтенант?

— Да, автоматичен е.

— Тогава аз какво ще правя?

Началник полета въздъхна и каза:

— Бамлаг, действай.

Електромоторът на инвалидната количка забръмча тихично и полковник Урчагин се отдели от масата, дойде до мен, хвана ме за ръкава и каза:

— Ела с мене.

Погледнах въпросително началник полета. Той кимна. Излязох в коридора след Урчагин и бавно тръгнахме по пътеката — аз вървях, той караше до мен и регулираше скоростта с един лост — на края му имаше розова плексигласова топка с червена роза вътре. На няколко пъти Урчагин отваряше уста да каже нещо — и всеки път я затваряше, и вече си мислех, че не знае как да започне, когато той изведнъж ме хвана за китката с влажните си тънки пръсти.

— Слушай ме внимателно и не ме прекъсвай, Омон — каза ми приятелски, все едно допреди малко сме седели край някой лагерен огън и сме си свирели на китара и сме пели. — Ще почна отдалече. Разбиращ ли, в съдбините на човечеството има много объркани неща, много безсмислени наглед неща — и много мъка. Трябва да мислим много ясно, много точно, за да не правим грешки. Нещата в историята не стават така, както пише в учебниците. Диалектиката в случая е, че учението на Маркс, ориентирано към много напреднала страна, е победило в най-изостаналата. Ние, комунистите, нямахме време да докажем правотата на идеите си — прекалено много сили ни отне войната, прекалено дълга и сериозна се оказа борбата с ехото от миналото и с вътрешния враг. Не успяхме да победим Запада в технологията. Но борбата на идеите е област, в която не бива да се спира и за секунда. Парадоксът — и диалектиката — е в това, че с лъжите си ние подпомагаме истината, защото марксизъмът е средоточие на всепобеждаващата истина, а това, за което ще се пожертваш, формално си е чиста лъжа. Но колкото по-съзнателно...

Сърцето ми се сви и се опитах да издърпам ръката си от неговата, но пръстите на полковник Урчагин я стискаха като белезници.

— ... колкото по-съзнателно осъществиш подвига си, толкова повече той ще е истина и толкова по-дълбок смисъл ще придобие твоят кратък и прекрасен живот!

— Да се пожертвам? Какъв подвиг? — попитах замаяно.

— Същият — съвсем тихо и като че ли някак малко уплашено ми отговори полковникът, — който вече извършиха над сто младежи като тебе и приятеля ти.

Помълча, после продължи по-спокойно:

— Нали чу, че нашата космическа програма се основава на автоматиката?

— Чух.

— Добре. Сега двамата с теб отиваме в триста двайсет и девета стая, за да разбереш какво е това нашата космическа автоматика.

— Другарю полковник!...

— „Другарю полковник!“ — присмя ми се той. — Нали в Зарайск те попитаха съвсем ясно — готов ли си да дадеш живота си? Не помниш ли какво отговори?

Седях на един метален стол, завинтен за пода в средата на стаята; ръцете ми бяха вързани за страничните облегалки, а глезните — за краката му. На прозорците имаше щори и решетки, в ъгъла имаше малко бюро с телефон без шайба. Срещу мен в инвалидната си количка седеше полковник Урчагин; говореше ми с усмивка, но разбирах, че е съвсем сериозен.

— Ама разберете, другарю полковник, аз съм най-обикновен човек. Вие ме мислите за някой... Аз изобщо не съм такъв...

Количката на Урчагин забръмча, дойде до мен и спря.

— Чакай, Омон — каза полковникът. — Чакай да се разберем. Ти как си мислиш — с чия кръв е напоена цялата ни земя? С някаква специална ли? С кръвта на някакви специални хора?

Вдигна ръка, опипа лицето ми и после ме удари с малкия си корав юмрук по устата — не силно, но така, че да я разкървави.

— Точно с такава кръв е напоена. С кръвта на младежи като тебе...

Потупа ме отстрани по врата.

— Не се сърди. Аз сега съм ти вместо баща. И с кайша мога да те напердаша, ако реша. Какво ми се сучеш като гимназистка?

— Не се чувствам готов за подвиг, Бамлаг Иванович — казах и облизах кръвта. — Тоест чувствам, че не съм готов... По-добре да се върна в Зарайск и...

Урчагин се приближи към мен, погали ме нежно по врата и каза тихо:

— Голям глупак си, Омка. Разбери едно — същината на подвига е в това, че винаги го извършват неподгответени за това хора, защото подвигът е такова нещо, за което не можеш да се подготвиш. Може,

разбира се, човек да се научи да тича бързо към амбразурата, може да се научи и да скача и да я затиска с гърди, на всичко това ви учим, но не може да се научи на духовната същност на подвига, подвигът може само да се извърши. И колкото повече ти се е живеело преди него, толкова по-добре за подвига. Подвизите, дори незнайните, са необходими на страната — те подхранват онази сила, която...

Чух грачене и зад щорите се мярна сянка на птица. Полковникът мълкна, замисли се, после включи моторчето на количката си и излезе в коридора. Вратата се хлопна, а след минутка отново се отвори и влезе един жълтокос лейтенант от BBC с парче маркуч в ръка. Лицето му ми беше познато, но не можех да се сетя откъде.

— Не ме ли позна? — попита той.

Поклатих глава. Той седна на бюрото, разклати обутите си в лъснати черни ботуши крака и си го спомних — лейтенантът от Зарайск, който беше изкаран леглата ни на плаца. Дори почти си спомних и фамилното му име.

— Лан... Лан...

— Ландратов — каза той и огъна маркуча с две ръце. — Пратиха ме да си поприказвам с теб. Урчагин ме прати. Я ми кажи, ти наистина ли искаш да се върнеш в „Маресиев“?

— Не че искам да се върна там — казах му. — Не искам да ходя на Луната. Не искам да извършвам подвиг.

Ландратов изхъмка и се тупна с ръце по корема и по бедрата.

— Не искаш, така ли? Да не си мислиш, че ще те пуснат ей така? Или че ще те върнат в школата? А дори и да те върнат, представяш ли си какво е да станеш за пръв път от леглото с патерици? Или как всичко преди дъжд те боли?

— Не — отговорих.

— Или си мислиш, че като ти зараснат раните, ще е по-хубаво? Миналата година съдихме двама за измена на Родината. В четвърти курс почват занятия на тренажор — знаеш ли какво е тренажор?

— Не.

— Горе-долу същото като в самолет. Седиш в кабината, таблото е пред теб, лостовете, всичко — само че гледаш в един телевизионен екран. Та значи тези двамата вместо да отработват имелмани, тръгват на запад — и не отговарят и по радиото, гадовете му с гадове. И после значи ги вадят и ги питат — какво бяхте намислили, другари курсанти?

И на какво разчитахте? Те мълчат. Вярно, единият после каза, че искал да го усети, да го изпита — за мъничко поне...

— И какво стана с тях?

Ландратов силно удари с маркуча по бюрото.

— Какво значение има това? Важното е, че човек и тях може да ги разбере. Нали непрекъснато се надяваш, че в края на краищата ще те пуснат да летиш. Така че когато ти кажат истината... На кого си изтрябал без крака, бе? Пък и самолетите ни са само няколко, пускаме ги покрай границите, та да ги снимат американците. И освен това...

Ландратов мълкна.

— Какво „освен това“?

— Няма значение. Едно ще ти кажа — не си мисли, че след „Маресиев“ ще цепиш облаците с изтребител. В най-доброя случай ще те пратят в някой танцов ансамбъл на противовъздушната отбрана. Или ще танцуваш „Калинка“ по ресторантите. Една трета от курсантите се пропиват, другата трета — дето не им е успешна операцията — се самоубиват. Между другото, как се отнасяш към самоубийството?

— Ами... — казах — не съм мислил.

— Аз пък съм мислил. Особено във втори курс. И особено един път, когато по телевизията даваха Уимбълдън — бях дежурен в клуба, с патериците. Много мъчно ми стана. Обаче ми мина. Разбиращ ли, трябва просто да вземеш решение и после става по-лесно. Така че внимавай да не се поддадеш на нездрави мисли. По-добре си мисли колко интересни неща ще видиш на Луната. Понеже тия гадове така или иначе няма да те пуснат жив. Вземи се съгласи, а?

— Ти май не ги обичаш много — казах му.

— За какво да ги обичам? Че те само лъжат. Между другото, когато говориш с началник полета, не споменавай нищо за смърт или за това, че ще летиш на Луната. Ще говориш само за автоматиката, разбра ли ме? Защото иначе пак ще си приказваме в тази стая. Това ми е работата.

Ландратов размаха маркуча, извади пакет „Полет“ и запали цигара. После каза:

— Пък приятелят ти се съгласи веднага.

Когато излязох, ми се виеше свят. Вътрешният двор, отделен от града с огромния сиво-кафяв квадрат на сградата, приличаше на част от подмосковско селце, изрязана и пренесена тук: имаше и олющена дървена беседка, и лост от две релси и една тръба, на който беше преметната зелена пътека — някой я беше тупал и я беше забравил; имаше градинки, кокошарник и спортна площадка, имаше няколко маси за тенис и десетина заровени до половината в земята и боядисани автомобилни гуми, които ми напомниха снимките на Стоунхендж. Митьок седеше на една пейка до вратата; отидох до него, седнах, протегнах крака и погледнах черните си униформени панталони, натикани в ботушите — кой знае зашо, след разговора с Ландратов ми се струваше, че краката вътре не са моите.

— Може ли всичко това да е вярно? — тихо попита Митьок.

Свих рамене. Не знаех какво точно има предвид.

— Добре де, за авиацията мога да го повярвам — продължи той.

— Обаче за атомното оръжие... През четирийсет и седма все още е имало два miliona политзатворници и са можели да правят каквото си щат. Обаче сега нямаме толкова, а пък атомното оръжие всеки месец трябва да...

Вратата, през която току-що бях излязъл, пак се отвори и на двора излезе полковник Урчагин с инвалидната си количка; спря и завъртя няколко пъти глава, за да се ослуша. Разбрах, че ни търси, за да добави още нещо към казаното, но Митьок мълкна и Урчагин очевидно реши да не приказва с нас. Електромоторът забръмча и полковникът подкара количката към отсрещната част на сградата; докато минаваше покрай нас, се усмихна, обърна глава и сякаш погледна в душите ни с добрите си невиждащи очи.

8

Мисля, че повечето московчани много добре знаят какво има под краката им в часовете, когато стоят на опашките в „Детский мир“ или минават с метрото през станция „Дзержинска“. Затова няма да се повтарям. Ще кажа само, че макетът на нашата ракета беше едно към едно и до него можеше да се сложи още един такъв. Интересното е, че асансьорът беше стар, още отпреди войната, и слизаше толкова дълго, че човек можеше да прочете две-три страници.

Макетът беше доста условен, на места скован от най-обикновени дъски, и само работните места на екипажа отговаряха точно на истинска ракета. Беше предназначен за практически занятия, до които двамата с Митьок имахме още доста време, но въпреки това ни настаниха да живеем дълбоко под земята, в просторно помещение с две картини, направени като прозорци, през които да гледаме панорамата на строящата се Москва. Леглата бяха седем и разбрахме, че скоро ще дойдат още хора. От помещението до залата с макета на ракетата беше само три минути пеша по коридора; с асансьора обаче нещата бяха интересни — наистина се спускаше дълго надолу, но нагоре се качваше още по-дълго.

Горе всъщност се качвахме много рядко — повечето време прекарвахме в учебната зала. Полковник Халмурадов ни водеше кратък теоретичен курс за ракетните полети и ни показваше всичко на макета. По време на занятията макетът беше най-обикновено учебно помагало, но „вечер“, когато основното осветление изгасваше, в светлината на бледите настенни лампи понякога за част от секундата се превръщаше в нещо невероятно и отдавна забравено и като че ли ни пращаше последен поздрав от детството.

Ние с Митьок бяхме първите. Останалите колеги от екипажа идваха един по един. Първият беше Съома Аникин, нисичко набито момче от селата край Рязан; преди да дойде беше служил като моряк.

Черната курсантска униформа, която висеше на Митьок като на закачалка, много му отиваше. Съома беше спокоен и мълчалив и непрекъснато тренираше, както би трябало да правим всички, въпреки че задачата му беше най-простата и най-неромантичната. Той беше първата ни степен и младият му живот, както би казал Урчагин, който обичаше за по-голяма тържественост да сменя словореда в изреченията, да се прекъсне щеше в четвъртата още минута на полета. Успехът на цялата експедиция зависеше от точността на действията му и дори да събъркаше ей тоничко, всички ни чакаше бърза и безсмислена смърт. Съома много се тревожеше ѝ затова тренираше дори след занятията — и беше постигнал нещо като автоматизъм. Клякаше, затваряше очи и почваше да мърда беззвучно устни — броеше до двеста и четирийсет, после почваше да се върти срещу часовниковата стрелка, като на всеки четирийсет и пет градуса размахваше ръце в никакви неразбираеми движения — въпреки че знаех, че отваря ключалките и маха резетата, крепящи първата степен към втората, движенията му всеки път ми напомняха сцена от хонконгски фильм; след като извършише тази сложна манипулация осем пъти, тойпадаше по гръб и риташе силно нагоре с два крака, за да се отблъсне от невидимата втора степен.

Втората степен беше Иван Гречка — той дойде два месеца след Съома. Рус синеок украинец. Бяха го взели от трети курс в Зарайск, така че все още не можеше да ходи както трябва. В него обаче имаше никаква душевна яснота, никаква постоянна усмивка към целия свят — и заради това го обичаха всички. Иван и Съома веднага станаха приятели. Шегуваха се и непрекъснато се състезаваха кой по-бързо и по-добре ще извърши всичко по отделянето на степента. Съома беше по-пъргав, но пък Иван трябваше да отключи само четири ключалки, така че понякога го побеждаваше.

Третата степен — Ото Плуцис — беше румен замислен прибалтиец, който никога не тренираше с Иван и Съома в казармата — по цял ден лежеше и решаваше кръстословици в „Червен воин“ (краката му, с винаги лъснати до блъсък ботуши, винаги бяха на таблата на кревата). Но щом го видехме как се оправя със закопчалките си на макета, веднага ни ставаше ясно, че ако в ракетата ни има нещо сигурно, това е системата за отделяне на трета степен. Ото беше и

малко странен — след вечерна проверка обичаше да разказва идиотски истории от типа на онези, с които децата се плашат по лагерите.

— Веднъж значи една експедиция отива на Луната — говореше той в мрака — и летят. Наближават. И изведенъж люкът се отваря и влизат някакви хора с бели престилки. Космонавтите им казват: „Ние летим към Луната“. А онези с белите престилки отговарят: „Да, да, знаем. Сега ще ви сложим по една инжекцийка...“

Или нещо от сорта:

— Първата човешка експедиция на Марс вече наближава планетата. Вече я виждат през илюминаторите. И изведенъж се обръщат и виждат някакъв тип, с червени дрехи и със сатър в ръка. И той значи ги пита: „Къде сте тръгнали на Марс, бе?“

Ние с Митьок още не бяхме допуснати до нашата материална част, но тренировките на момчетата от балистичната група започнаха да се усложняват. За Съома Аникин нямаше проблеми — височината на подвига му беше четири километра и той просто си обличаше над потника една ватенка. С Иван беше по-сложно — на четиридесет и пет километра, където идваше мигът на безсмъртието му, беше много студено и въздухът беше рядък, така че той тренираше с кожух, валенки и кислородна маска, които му пречеха да се вмъква в тесния люк на макета. На Ото му беше по-лесно — той си имаше специален скафандр с реотани като на електрическа възглавница — бяха му го ушили съветски шивачки челнички от няколко американски пилотски костюма, пленени във Виетнам; скафандрът обаче още не беше готов — нещо се бавеха с реотаните. За да не губи време, Ото тренираше с водолазен скафандр: и до днес все още виждам потното му почервяло лице зад стъклото на шлема; когато ни поздравяваше, той казваше нещо като „Звайгс!“ или „Цвайкс!“.

Теория на космическата автоматика ни водеха началник полета и полковник Урчагин — редуваха се.

Началник полета се казваше Псадзер Владilenович Пидоренко. Беше роден в украинското селце Пидоренко и ударението в името му беше на първото „о“. Баща му също бил чекист и го беше кръстил на

съкращението от „партийно-селскостопански актив на Дзержински район“. Освен това в имената Псадзер и Владилен имаше петнадесет букви, което отговаряше на броя на съветските републики. Въпреки това обаче той не обичаше да се обръщат към него по име и подчинените му го наричаха или „другарю генерал-лейтенант“, или както ние с Митьок — „другарю началник полет“. Той казваше „автоматика“ с такъв замечтано-чист тон, че лубянският му кабинет, където се качвахме да слушаме лекциите, се превръщаше в резонатор на гигантски роял — но макар да повтаряше тази дума почти непрекъснато, не ни даваше никакви технически сведения, а ни разказваше предимно разни битови истории или си спомняше как е бил партизанин в Белорусия.

Урчагин също не ни занимаваше с технически теми. Обикновено люпеше слънчогледови семки, подсмиваше се и ни разправяше разни смешки — вместо хидравличен разпределител например казваше разпърдерител.

И се кискаше. Бях поразен от оптимизма на този човек — сляп, парализиран, прикован към инвалидната си количка, но човек, който продължава да изпълнява дълга си и не престава да се радва на живота. В космическата школа имахме двама заместник-командири по политическата част, понякога зад гърба им ги наричахме политруци — Урчагин и Бурчагин, и двамата полковници, и двамата випускници на висшата военнополитическа школа „Павел Корчагин“; много си приличаха. С нашия екипаж се занимаваше обикновено Урчагин. Двамата имаха обща японска инвалидна количка с електромотор и затова когато единият провеждаше възпитателната работа, другият мълчаливо и неподвижно лежеше на леглото в мъничката им стаичка на петия етаж — с униформа, завит до кръста с одеяло, скриваща подлогата от погледите на околните. Спартански обзаведената стая, планшетът за писане с тесните прорези в картона, който се слагаше върху него, неизменната чаша силен чай на масичката, бялото перденце и фикусът — всичко това ме трогваше почти до сълзи и в тези минути аз вече не си мислех, че всички комунисти са хитри, подли и пресметливи хора.

Последен от екипажа пристигна Дима Матюшевич, който отговаряше за лунния модул. Беше много затворен и въпреки че беше още млад, беше съвсем побелял; странеше от нас и знаехме само, че е бил военен. Като видя над леглото на Митьок репродукции на картините на Куинджи от списание „Работница“, той закачи над своето един лист, на който беше нарисувано мъничко птиче и с големи букви пишеше:

overhead
the albatross

Идването на Дима съвпадна с въвеждането на нова учебна дисциплина. Наричаше се „Силни духом“, също като един филм. Не беше точно учебен предмет в същинския смисъл на думата — просто идваха хора, чиято професия беше подвигът; и ни разказваха за живота си без никакъв патос; думите им бяха съвсем прости — и затова самата природа на героизма извираше сякаш от ежедневието, от битовите подробности, от студения ни сивкав въздух.

От всички силни духом най-добре си спомням о.з. майора Иван Трофимович Попадия. Смешно име. Беше висок — истински руски богатир (прадедите му се били край река Калка), с цял куп ордени на гърдите, с червено лице и врат, целият в бели белези и с превръзка на лявото око. Съдбата му беше наистина необикновена: беше започнал работа като най-обикновен гонач в едно ловно стопанство, в което ходели на лов партийни и правителствени ръководители — работата му била да подкарва глиганите и мечките към засадите на ловците. Веднъж обаче станала беля — един глиган разпорил с бивните си причакващия го зад някаква бреза член на правителството. Докато го откарат в болницата, членът умрял и висшите държавни органи се събрали на заседание и решили ловът на диви животни да се забрани. Необходимостта от лов обаче не отпаднала съвсем и един ден Попадия бил извикан в партийния комитет на ловното стопанство, обяснили му всичко и му казали:

— Не можем да ти заповядаме. А и да можехме, нямаше да го направим. Но въпросът е много важен. Помисли си. Не те караме насила.

Попадия мислил цяла нощ — а сутринта отишъл в партийния комитет и казал, че е съгласен.

— Знаех, че ще се съгласиш — казал секретарят.

Дали на Иван Трофимович бронирана жилетка, каска и една глиганска кожа и той започнал новата си работа — работа, която спокойно може да се нарече всекидневен подвиг. Първите дни го било малко страх, особено за голите му крака, но после свикнал, пък и членовете на правителството, които знаели каква е работата, гледали да го стрелят в защитените от жилетката ребра — под нея, за момичко, Иван Трофимович си обличал анzug. Понякога естествено някои окъюравели ветерани от ЦК не улучвали където трябва и тогава Иван Трофимович излизал в болнични — в болницата прочел много книги, включително любимата си, спомените на Покришкин. Колко опасна е била професията му — като на бойното поле, — можем да съдим дори по това, че всяка седмица се налагало да му сменят пробитата от куршуми партийна книжка, която неизменно носел във вътрешния джоб на кожата. Когато бил в болнични, задълженията му изпълнявали други гоначи и горски, сред които и синът му Марат, но все пак най-опитен бил Иван Трофимович и именно на него поверявали най-отговорните задачи, понякога дори не го пускали на терена, ако например идвал някой дребен областен секретар (Иван Трофимович винаги в такива случаи се сърдел, също като Покришкин, когато не му давали да излита с полка си). Но трябало да го пазят — и той заедно със сина си изучавал навиците и гласовете на дивите обитатели на гората — мечки, вълци и глигани — и повишавал майсторството си.

А след това в столицата на Родината ни пристигнал американският политик Кисинджър. Водели се изключително важни преговори и много неща зависели от това дали ще може да се подпише предварително споразумение за намаляване на броя на ядрените оръжия — още по-важно било това, защото ние никога не сме ги имали, а пък врагът не бивало да научи това. Така че Кисинджър бил омайван на най-високо държавно равнище и били задействани всички служби — когато разбрали например, че харесва нисичките тълстички брюнетки, му пуснали четири точно такива лебеда по езерото на Большой театр и той ги гледал от правителствената ложа и очилата му с рогови рамки попроблясквали.

Споразуменията се сключват най-лесно на лов и затова го попитали какво обича да ловува. Може би с цел някакъв политически намек той казал, че обича да ходи на лов за мечки, и бил доста учуден

и дори уплашен, когато на другата сутрин наистина го закарали на лов. По пътя му казали, че гоначите са прекарали два мечока почти на пусията.

Двета мечока били комунистите Иван и Марат Попадия, най-добрите спецгорски в ловното стопанство. Високият гост повалил Иван Трофимович още с първия изстрел, още щом двамата с Марат излезли с ръмжене от гората, изправени на задните си лапи; закачили Иван Трофимович за специално приспособените халки на краката и го извлекли до джипката. Американецът обаче не могъл да улучи Марат, макар да стрелял почти от упор и макар Марат да вървял колкото може по-бавно, разкрил широките си гърди пред американските куршуми. И изведнъж станало нещо съвсем неочеквано — пушката на презоceanския гостенин дала засечка, той я хвърлил в снега и се хвърлил срещу Марат с нож в ръка. Една истинска мечка естествено веднага би се справила с такъв пишман ловец, но Марат знаел отговорностите и задълженията си и затова само вдигнал лапи и заръмжал с надеждата да подплаши американеца. Той обаче — пиян ли бил, или го била обзела безразсъдна смелост — скочил напред и наръгал Марат в корема; тънкото острие минало през пластинките на бронираната жилетка и Марат паднал възнак. И всичко това пред очите на баща му, който лежал само на няколко метра от тях. Довлекли Марат при Иван Трофимович и той разбрал, че синът му все още е жив — Марат тихо стенел. Кръвта по снега не била изкуствена, от специалните балончета, ами си била съвсем истинска.

— Дръж се, синко! — прошепнал Иван Трофимович и преглътнал сълзите си. — Дръж се, момчето ми!

Кисинджър буквално подскачал от радост и предложил на придружаващите го официални лица да пийнат „на мясо“, точно така казал, и после да подпишат договора. Сложили върху Марат и Иван Трофимович почетната дъска, на която ги имало и техните снимки, и направили импровизирана маса. Всичко, което виждал Иван Трофимович през следващия един час, било нечии крака; всичко, което чувал — пиянски приказки и ломотенето на преводача; танцуващите на масата американци направо му изкарвали въздуха от гърдите. Когато се мръкнало и компанията си тръгнала, договорът бил подписан, а Марат бил мъртъв. Тъничка струйка кръв се стичала от пастта му на синия вечерен сняг, а на кожата му под лъчите на луната

светела окачената му от главния егер Златна звезда. Цяла нощ лежал бащата до мъртвия си син и плакал, без да се срамува от сълзите си.

Започнах да разбирам по нов начин отдавна изгубилите всянакъв смисъл писнали ни думи „В живота винаги има място за подвиг“, които всяка сутрин ме гледаха от стената на учебната зала. Те не бяха романтична глупост, а точна и трезва констатация на факта, че нашият съветски живот не е последната инстанция на реалността, а само нещо като нейно преддверие. Не знам дали го обяснявам ясно. Някъде в Америка например на някой тротоар между пръсната витрина и подпален плимут няма и не може да има подвиг — ако точно тогава оттам не мине някой съветски разузнавач, разбира се. А в СССР, край също такава витрина и на също такъв тротоар — но само в пред- или следвоенно време — се отваря вратата към подвига, но не се отваря видимо, външно, а вътре, в самата човешка душа.

— Браво — каза Урчагин, когато споделих тези си мисли с него.
— Само че внимавай. Вратата към подвига наистина се отваря навътре, но самият подвиг се извършва отвън. Не изпадай в субективен идеализъм. Иначе гордият ти път към висините ще секне веднага, само за секунда.

9

Беше май, торфените блата край Москва горяха и в забуленото от дим небе висеше бледото, но горещо слънце. Урчагин ми даде да прочета книгата на един японски писател — камикадзе през Втората световна война — и бях поразен от приликата на състоянието си с това, което описваше той. Също като него аз не мислех какво ме чака и живеех ден за ден — четях книги, забравил за всичко на света, гледах експлозиите на екрана (в събота вечер ни пускаха военноисторически филми), искрено се корях, че не съм пълен отличник. Думата „смърт“ присъстваше в живота ми като отдавна закачен плакат на стената — знаеш, че е там, но изобщо не го поглеждаш. Двамата с Митьок не говорехме на тази тема, но когато ни казаха, че и ние вече ще почнем работа с апаратурата, се спогледахме и сякаш усетихме първия полъх на приближаващия се лден вятър.

Луноходът приличаше на голям казан за пране, качен на осем тежки колелета — приличаха на колела на трамвай. По корпуса му имаше какви ли не устройства, най-различни антени и механични ръце — изобщо не работеха и бяха предназначени за телевизията, но впечатлението си го биваше. Покривът на лунохода беше на мънички гофирани резчици; това не беше направено нарочно — просто ламарината беше същата като на подовете във входа на метрото. От това обаче машината изглеждаше още по-загадъчна.

Странно нещо е това човешката психика! Най-важното за нея са детайлите. Когато бях малък, рисувах танкове и самолети и ги показвах на приятелите си. Винаги най-много им харесваха рисунките, на които имаше разни безсмислени чертички, така че впоследствие почнах да ги рисувам нарочно. Същото беше и с лунохода — и той изглеждаше много сложна и гениална машина.

Покривът му се отваряше настрани — беше херметичен, с гумено уплътнение и с няколко пласта изолация. Вътре имаше празно

пространство — горе-долу колкото в купол на танк, и там бяха сложили преправен велосипед „Спорт“ с педали и две зъбни колелета, едното от които беше заварено за оста на най-задните колела. Кормилото си беше същото — на полубегач — и със специална предавка можеше лекичко да върти предните колела, но както ни казаха, това няма да се наложи. По стените имаше полички, засега празни; на средата на кормилото беше запоен компас, а на пода под него имаше зелена тенекиена кутия на предавател с телефонна слушалка. На стената пред кормилото чернееха две мънички кръгли лещи — приличаха на шпионки; през тях се виждаше част от предните колела и декоративният манипулатор. От другата страна имаше радио — обикновена червена пластмасова кутия с черно копче на потенциометъра (началник полета ни обясни, че с цел преодоляване на психологическото откъсване от Родината на всички съветски космически апарати задължително се слуша „Маяк“). Външните лещи, големи и изпъкнали, бяха с предпазители отгоре и отстрани, така че луноходът сякаш имаше лице, по-точно муцуна — симпатична впрочем, като онези, дето ги рисуват в детските списания на зеленчуците и роботите.

Когато влязох вътре за пръв път и капакът щракна над главата ми, си помислих, че няма да издържа в такава теснотия и на толкова неудобно място. Трябваше един вид да вися над велосипеда, като разпределям тежестта си между ръцете си на кормилото, краката на педалите и седалката, която не беше предназначена толкова да поема тежестта ми, колкото да определя позата ми — позата на велосипедист, който развива висока скорост; но велосипедистът поне има възможност да се поизправи, а аз я нямах, защото тильт и гърбът ми на практика опираха в покрива. Вярно, две седмици след началото на тренировките, когато свикнах, се оказа, че пространството е достатъчно, та човек за цели часове да забрави колко е малко.

Кръглите лещички бяха точно пред очите ми, но така изкривяваха всичко, че не можеше да се разбере какво има отвън, зад стоманената стена. Ясно се виждаха само две педи земя пред носа, точно пред колелата, и краят на антената; всичко останало беше на мъгляви зигзази и петна, все едно че гледаш през запотен противогаз в дълъг тъмен коридор.

Машината беше доста тежка и беше трудно да я караш, така че се съмнявах, че ще успея да преодолея с нея седемдесет километра в лунната пустиня. Дори само след едно кръгче из двора капвах и всичко ме болеше.

Редувахме се с Митьок през ден. Качвах се с асансьора, събликах се по гащета и потник, пъях се в лунохода и дълго, за да ми заякнат краката, въртях из двора, като плашех кокошките и понякога дори прегазвах по някоя — не нарочно, разбира се, просто през оптиката изобщо не можеше да се разбере кокошка ли виждаш, или смъкната от простора партенка, пък и не можех да спра навреме. Отначало пред мен караше полковник Урчагин с количката си, за да ми показва пътя — виждах го като размазано сиво-зелено петно, но постепенно свикнах и можех да обиколя целия двор и със затворени очи — просто трябваше да завъртя кормилото накъдето трябва и машината сама завиваше в кръг и се връщаше на мястото, откъдето беше тръгнала. Понякога дори не гледах през окулярите и просто въртях педалите, навел глава, и си мислех за мои си неща. Понякога си спомнях за детството, понякога си представях като какъв ли точно ще бъде стремително приближаващият се миг на старта към вечността. А понякога се унасях в старите-стари мисли, които се надигаха в съзнанието ми. Например често си мислех — кой съм всъщност?

Трябва да кажа, че този въпрос си го задавах още от дете, когато се будех сутрин и гледах тавана. После, когато попораснах, започнах да го задавам в училище, но единственото, което получих като отговор, беше, че съзнанието е свойство на високоорганизираната материя и се обяснява от ленинската теория на отражението. Не разбирах смисъла на тези думи и все така се чудех — как така виждам? И кой е този, който вижда? И какво значи — да виждаш? Виждам ли нещо извън себе си, или просто гледам в себе си? И какво е това — извън себе си и в себе си? Често усещах, че съм на прага на разгадаването на загадката, но докато правех последната крачка към нея, внезапно губех онова „аз“, което допреди миг беше стояло на този праг.

Когато тръгваше на работа, леля често викаше една възрастна съседка да ме гледа — и аз ѝ задавах всичките тези въпроси и бях доволен да разбера, че ѝ е трудно да ми отговори.

— Вътре в тебе, Омочка, има душа — казваше ми тя — и тя гледа през оченцата ти, обаче живее в тялото ти, също като хамстерчето, дето си го гледаш в тенджерата. Тази душа е част от Бога, който ни е създал всички. Та ти си значи точно тази душа.

— А Бог защо ме е сложил в тенджера? — питах я аз.

— Не знам — отговаряше бабата.

— А той къде живее?

— Навсякъде — казваше тя и разперваше ръце.

— Значи аз също съм Бог?

— Не — казваше тя. — Човекът не е Бог. Но е богоподобен.

— А съветският човек също ли е богоподобен? — питах, като малко несигурно произнасях непозната дума.

— Разбира се — отговаряше бабата.

— А боговете много ли са?

— Не. Бог е един.

— Защо тогава в речника пише, че са много? — питах и кимах към речника на атеиста, който леля ми държеше на лавицата над леглото.

— Не знам.

— А кой бог е по-добър?

— Не знам — пак отговаряше бабата.

И тогава я питах:

— А може ли да си го избера сам?

— Избери си, Омочка — смееше се тя и аз почвах да прелиствам наръчника, където имаше цял куп богове. Най-много ми харесваше Ра, в който още преди хилядолетия бяха вярвали древните египтяни — сигурно защото имаше глава на сокол, а пък летците, космонавтите и другите герои също често ги сравняваха по радиото със соколи. Така че реших, че ако ще съм подобен на бог, да съм подобен на този. И помня, че взех една тетрадка голям формат и преписах от наръчника следното:

„Денем Ра осветява земята и плува по небесния Нил в лодката Манджет, вечер се качва в лодката Месектет и слиза в преизподнята, сразява се със силите на мрака и плува по подземния Нил, а сутрин отново изгрява на хоризонта.“

Древните хора не знаели, че всъщност Земята се върти около Слънцето, пишеше в речника, и затова измислили този поетичен мит.

Веднага под текста в речника имаше древноегипетска картичка, на която Ра се качваше от едната лодка в другата — бяха нарисувани две еднакви, долепени една до друга ладии, в които стояха две девойки и едната подаваше на другата кръг с нарисуван в него сокол — соколът беше Ра. Най-много ми харесваше, че освен множеството неизвестно какви неща в ладиите имаше и четири съвсем определено хрушчовски пететажни блока.

И оттогава, въпреки че всички ми назваха Омон, за мен самия аз си бях Ра; точно така се наздаваше героят на вътрешните ми приключения, в които се спусках преди да заспя, обърнат към стената и затворил очи — дотогава, докато мечтите ми не претърпяха нормалната възрастова трансформация.

Интересно дали някой от онези, които гледат по вестниците снимките на лунохода, ще се сети, че в тази ламаринена тенджера, направена да пропълзи по Луната седемдесет километра и да спре завинаги, има човек, който гледа навън през два окуляра? Всъщност това няма значение. Дори някой да се сети, никога няма да разбере, че това съм аз, Омон Ра, преданият сокол на Родината, както каза един ден началник полета — беше ме прегърнал през раменете и ми сочеше един сияещ в злато облак през прозореца.

10

В програмата ни се появи още един предмет — „Обща теория на Луната“. Водеше се свободноизбирам за всички освен за нас с Митьок. Четеше ни един пенсионер, доктор на философските науки — Иван Евсеевич Кондратиев. Не знам защо, но не го обичах, въпреки че нямах никакви поводи за това, а и лекциите му бяха интересни. Първата я почна доста необичайно — половин час ни чете от няколко листа разни стихотворения за Луната и накрая така се самопокърти, че почна да си бърше очилата. Тогава още си водех записки и са ми останали някакви идиотски късчета цитати: „И като златна капка мед тъй сладостно блести Луната... Луна, надежда, тиха слава... Как много в този звук звучи... Но има други области, любима, подвластни на Луната светла, навек са те недостижими... И свикнал на всичко, в небето месецът само се хили... Защото той и мислите владее и затова — Луната също... Неуютната течна лунноста...“ И още страница и половина в същия дух. А после той ни изгледа сериозно и почна официално:

— Другари, нека си спомним историческите думи на Владимир Илич Ленин, които той казва през хиляда деветстотин и осемнадесета година в писмо до Инеса Арманд. „От всички планети и небесни тела — пише Владимир Илич, — най-важна за нас е Луната.“ Оттогава са минали много години, много неща на този свят са се променили. Но оценката на Илич и до днес не е изгубила своята прецизност и принципното си значение; времето потвърди правотата ѝ. И огънят на тези Ленинови слова осветява тъкмо днешния ден в календара. Да, Луната наистина има много важна роля в живота на човечеството. Изтъкнатият руски учен Георгий Иванович Гурджиев още като нелегален разработва марксистката теория за Луната. Според него Земята е имала пет луни — именно затова звездата, която е символ на нашата държава, е петолъчна. Падането на всяка от луните е предизвиквало социални сътресения и катастрофи — така например четвъртата луна, която пада през 1904 година и е известна под името

Тунгуски метеорит, предизвиква първата руска революция, скоро след която следва втората. Падането на предишните луни води до смяна на съответния обществено-икономически строй — тези космически катастрофи, разбира се, не оказват влияние върху развитието на производителните сили, които се развиват независимо от волята и съзнанието на хората и излъчването на планетите, но подпомагат формирането на субективните предпоставки на революцията. Падането на днешната Луна — луна номер пет, последната — ще доведе до абсолютна победа на комунизма в мащабите на Слънчевата система. В моя курс лекции ще изучаваме двата основни труда на Ленин, посветени на Луната — „Луната и революцията“ и „Чужди съвети“. Днес ще започнем с разглеждането на буржоазните фалшификации по въпроса — възгледите, според които органичният живот на Земята е просто храна за Луната, източник на погълъщаните от нея еманации. Това не може да е вярно дори само защото целта на съществуването на органичния живот на Земята не е храненето на Луната, а както ни сочи Владимир Илич Ленин, изграждането на новото общество, общество, освободено от експлоатацията на човек номер едно, две и три от човек номер четири, пет, шест и седем...

И така нататък. Той говореше многословно и сложно, но съм запомнил една прекрасна метафора, която ме удиви с поетичността си: че именно топузът на часовника го кара да работи; и че Луната е точно такъв топуз, Земята е часовникът, а животът е въртенето на зъбните колеленца, тиктакането на стрелките и кукането на кукувичката.

Често минавахме през медицински прегледи — изучаваха ни как ли не и това беше съвсем разбираемо. Така че като чух, че двамата с Митьок трябва да минем през някакво реинкарнационно изследване, си помислих, че ще е някаква проверка на рефлексите или ще ни мерят кръвното — думата не ми говореше нищо. Когато обаче видях специалиста, който щеше да ме изследва, ме обзе направо детски страх, непреодолим и съвсем неуместен с оглед на това, което ми предстоеше в близкото бъдеще.

Защото специалистът не беше лекар с престилка и бучнат в джоба стетоскоп, а офицер, полковник, но не с униформа, а с някакво странно черно расо с пагони, висок и дебел, с червено като варено цвекло лице. На врата му висеше никелирана свирка и хронометър и ако не бяха очите му, които го правеха да прилича на тежък танк, човек

можеше да реши, че е футболен съдия. Държеше се обаче мило, непрекъснато се смееше и в края на разговора ни се отпуснах. Бяхме в съвсем малко кабинетче, в което имаше само бюро, два стола, медицинска кушетка и до нея врата за някаква друга стая. След като попълни няколко жълтеникови бланки, той ми даде да изпия една мензурка, пълна с нещо горчиво, сложи на бюрото пред мен мъничък пясъчен часовник и излезе през втората врата, като ми каза да го последвам, когато целият пясък изтече.

Помня как гледах часовника, удивен колко бавно се сипят песъчинките, докато не разбрах, че това е така, защото всяка песъчинка има своя собствена воля и че не иска да падне, защото това за нея е равносилно на смърт. И същевременно падането им беше неизбежно; а и нашият, и отвъдният свят, мислех си, много приличат на този часовник: когато всички живи умрат в едната посока, реалността се преобръща и те оживяват, тоест започват да умират в другата.

Натъжих се, а после забелязах, че песъчинките отдавна са спрели да падат, и си спомних, че трябва да отида при полковника. Бях развлънуван, но ми беше и някак леко на душата; помня, че вървях много дълго към вратата, зад която ме чакаха, макар до нея да имаше само две-три крачки. Хванах бравата, натиснах я и бутнах, но вратата не се отвори. Тогава я дръпнах към себе си, но внезапно забелязах, че не дърпам вратата, а одеяло. Лежах си в леглото, а до мене седеше Митьок. Бях малко замаян.

— Е? Какво стана? — попита Митьок. Изглеждаше странно възбуден.

— Къде? — попитах го, докато се надигах и се мъчех да си спомня какво е станало с мен.

— На реинкарнационното изследване — каза той.

— Ами... — казах и си спомних как се бях опитвал да отворя вратата. — Ами... Нищо не помня.

Кой знае защо, изпитвах самота, все едно вървя през безкрайно голо и пусто есенно поле; беше толкова странно, че забравих за всичко друго, включително и за постоянното през последните месеци предуещдане за смъртта — то вече беше изгубило остротата си и беше станало само фон на всичките ми останали мисли.

— Да не си подписал, че няма да разгласяваш държавната тайна?
— малко презрително попита Митьок.

— Остави ме на мира — казах му и се обърнах към стената.

— Щото ей сега те довлякоха двама тълсти прaporщици с черни раса — продължи той — и викат: „Взимай си египтянина“. Беше се оповръщал целия. Наистина ли не помниш нищо?

— Наистина — казах му.

— Е, пожелай ми късмет тогава — каза той. — Сега е моят ред.

— Късмет — казах му. Много ми се спеше — може би и затова, защото чувствах, че ако заспя достатъчно бързо, като се събудя, ще съм си пак аз.

Чух как вратата скръцна, докато Митьок излизаше, а после вече беше сутрин.

— Кривомазов! При началник полета! — викна някой. Събудих се напълно чак когато се облякох. Леглото на Митьок беше празно и оправено — изобщо не беше лягал; останалите от екипажа седяха на леглата си по потници. Изглеждаха напрегнати, споглеждаха се смутено и дори Иван не пускаше шегички, както правеше всяка сутрин — бяха много глупави, но и много смешни. Нещо се беше случило и по целия път нагоре, до третия надземен етаж, където беше кабинетът на началник полета, се чудех какво ли е. Докато вървях по коридора, примижкал от слънцето, чито лъчи проникваха покрай пердетата — отдавна не бях виждал слънчева светлина, — видях отражението си в едно голямо прашно огледало, смях се колко съм бледен — като труп — и разбрах, че подвигът ми всъщност е започнал отдавна.

Когато влязох, началник полета стана, стисна ми ръката и попита:

— Как върви подготовката?

— Нормално, другарю началник полет — отговорих му.

Той ме погледна преценяващо, после каза:

— Да, виждам. Виж сега защо те извиках, Омон. Ще ми помогнеш с едно нещо. Вземи този магнитофон — той посочи едно японско касетофонче на бюрото си, — вземи и тези бланки и писалката и отиди в триста двайсет и девета стая, в момента е празна. Разшифровал ли си някога записи?

— Съвсем не.

— Много е лесно. Пускаш магнитофона за малко, спираш го, записваш каквото си чул, после пак го пускаш и така нататък. Ако не разбереш какво се казва от първия път, връщаш пак.

— Разбрах. Разрешете да напусна.

— Разрешавам. Впрочем момент. Мисля, че ще разбереш защо искам точно ти да го направиш. Скоро ще почнеш да си задаваш най-различни въпроси, на които никой там — началник полета посочи пода — няма да ти отговори. И аз бих могъл да не ти отговарям, но според мен е по-добре да си наясно с нещата. Не искам да те измъчват ненужни въпроси. Само че запомни — нито политрукът, нито екипажът не бива да знаят това, което ще научиш след малко. Това, което правя... това е служебно нарушение от моя страна. Както виждаш, дори генералите правят нарушения.

Мълчаливо взех касетофона от бюрото, взех и писалката и няколко жълти бланки — същите като онези от предния ден — и отидох в триста двайсет и девета стая. Щорите на прозорците бяха спуснати, а в центъра все така стоеше познатият ми метален стол с кожените кайши за краката и ръцете, само че сега беше включен с някакви жици към стената. Седнах на малкото бюро в ъгъла, пригладих най-горната бланка и включих касетофона.

— Благодаря, другарю полковник... Много ми е удобно, направо кресло, а не обикновен стол, ха-ха-ха... Разбира се, че съм нервен. Изпит все пак, нали?... Разбрах. Да. Свириденко. Сви-ри-ден-ко.

Изключих касетофона. Това беше гласът на Митьок, но някак странен, все едно към гласните му струни вместо бели дробове бяха включили ковашки мях — говореше напевно и на всяка дума някак издишваше. Върнах лентата, пак натиснах „Play“ и после вече не спирах записа.

— Изпит все пак, нали?... Разбрах. Да. Свириденко. Сви-ри-ден-ко... Не, благодаря, не пуша. Никой в групата не пуши — не бива... Да, втора година. Чак не ми се вярва. Още като момче си мечтаех да летя до Луната... Разбира се, разбира се... Точно така, само хора с чисти сърца... Че как иначе, щом под нас е Земята... За какво на Луната? Не, не съм чувал... Ха-ха-ха, шегувате се, голям шагаджия сте... Тук е доста странно. Е, просто необичайно. Навсякъде ли при вас е така, или само в специалния отдел? Ама колко черепи имате само по полиците, Господи — направо все едно сте си подредили книгите. И

с номерца... не, не го казвам в този смисъл. Щом трябва, значи трябва. Експертизи, картотека и така нататък. Разбирам, разбирам. Моля?... Много е запазен... Това в слепоочието от кирка ли е? Да, моите са. Попълвахме още два пъти. Последната проверка е пред Байконур. Да. Готов съм. Ама всичко това най-подробно съм го описал, другарю полковник... Да разкажа за детството си, така ли? Не, благодаря, много ми е удобно... Е, щом трябва. Обаче можете да сложите облегалки за главите като в колите. Иначе възглавничката пада, като мръднеш... Ох, пък аз се чудех защо ви е това огледало на стената. И другото го слагате на бюрото, така ли? Я каква дебела свещ!... От какво? Ха-ха-ха, шегувате се, другарю полковник... Невероятно. Честна дума, за пръв път виждам такава. Чел съм, че може да се направи, но не бях виждал. Невероятно. Като някакъв коридор. Къде? Тук вътре? Божичко, колко огледала, направо като във фризьорски салон. Ама не, не, другарю полковник... Просто баба ми казваше така. Аз съм научен атеист, иначе нямаше да стана летец... Помня, но съмътно. Все пак дойдох в Москва на единадесет години, а съм роден в едно малко градче — нали разбирате, има гара, влакът минава през три дни — и това е. Много забутано. Улиците кални и пълни с гъски. Навсякъде пияници. И всичко е сиво — няма значение зима ли е, лято ли е. Две фабрики и кино. Е, и градска градина — обаче там да те е страх да влезеш. Обаче разбирате ли, чуваш бръмчене в небето, вдигаш глава и гледаш. Е, няма да ви обяснявам... И четях, много четях, книгите са ми дали най-хубавите неща в живота ми. Любимата ми е „Мъглявината Андромеда“, разбира се. Много ми повлия. Желязна звезда, представяте ли си... И на една черна-пречерна планета е кацнал радостен съветски звездолет с басейн, около него всичко е осветено в бледосиньо, а отвъд светлината е враждебният живот, него го е страх от светлото и се спотайва в мрака. Разни медузи, не разбрах точно какви са, и освен това един черен кръст — според мене това е намек за поповете. И значи черният кръст се прокрадва в мрака, а на светлото хората се трудят, добиват анамезон. После обаче черния кръст стреля и... Ама се цели право в Ерг Ноор. Обаче Низа Крит се жертва и го спасява. И после нашите си връщат — ядрен удар до хоризонта, спасяват и Низа Крит, хващат главните медузи и ги карат в Москва. Четях и си мислех с какви ли трудности се сблъскват нашите

служители в посолствата на запад! Много хубава книга. Помня и една друга. Там имаше една пещера и тя...

— Не-не, пещерата беше после, не пещера, а коридори. Ниски коридори с осаждени от факлите тавани. Понеже воините нощем обикалят с факли да пазят царския син. Уж от акадите, а всъщност от брат му, разбира се... Простете ми, господин началник на северната кула, че го казвам, обаче всички го знаят — и воините, и слугите. Дори езика да заповядате да ми отрежат, пак всеки ще ви го каже. Нали лично царица Шубад докара този гарнизон чак от Мескаладуг. И значи като тръгва на лов, той винаги минава покрай южната стена и го придвижват двеста воини с медни шлемове — на това лов на лъзове ли му се вика? Всички разправят... ама защо? Защо говорите така, господин началник на северната кула, пак ли сте дъвкали петолистник? Да, аз съм Нинхурсаг, жрец на Арака и гравирам печати. В смисъл ще съм жрец и ще гравирам печати като порасна, понеже още съм мъничък... ама защо записвате, нали ме познавате... Нали ми подарихте една юзда с бакърени пулове. Не си ли спомняте? Защо?... Тогава бяхме с Намтура — знаете го, онзи, дето са му отрязали ушите, и той ме учеше как да изръзвам триъгълник. Най-трудното нещо. Първо правиш два дълбоки разреза, после подхващаши от третата страна с широкото длето и... И изведнъж някой дърпа завесата и гледаме — двамина царски стражи. Голяма радост, така казаха. Престолонаследникът вече не бил престолонаследник, а великият цар Абараги и значи трябвало да тръгваме. Намтура чак се разплака от радост, почна да пее нещо на акадски и да си прибира багажа. Аз пък веднага тръгнах към двора, само че първо му казах да си вземе длетата. И излизам на двора, а там — слава на Уршу Победителя! — много воини с факли и светло като посред бял ден... Ама не, не, господин началник на северната кула! Разбира се, че не. От Намтура съм го прихванал, той все така казва... Не, и жертви не съм принасял никога. Няма нужда. Сега съм нун на великия цар Абараги и не може ей така на да ми отрежат ушите, трябва да има царска заповед... Добре де, прощавам ви. И колесниците с биковете вече чакаха. И значи идва господин господарят на мандалата и ми казва — на ти, Нанхурсаг, този кинжал от държавен бронз, вече си голям. И ми даде и чувалче

ечемично брашно — да си свариш каша по пътя, така каза. И гледам аз, из двора обикалят ония с медните шлемове. Велики Уршу, викам си. Тоест велики Ану! Значи Мескаламдуг и Абараги са се помирили... То, ако погледнеш, как така ще се караш с царя, след като всяка негова дума е Ану. И после ми показват колесницата ми и се качвам. Още едно момче имаше — то караше воловете. Не го бях виждал преди това. Носеше сапфирена огърлица, много скъпи сапфири. И кинжал — и на него току-що му го бяха дали. Погледнах към крепостта и даже ми стана тъжно, обаче в този момент се показа Луната и веднага ми стана едно хубаво... И тогава отместиха една плоча в скалата до конюшните и отзад се видя пещера. Изобщо не знаех, че там има пещера. Наистина не знаех... Ако лъжа, подвиг в битка да не извърша! Да де, точно вие бяхте, спомних си. И значи вие, господин началник на северната кула, идвate с два кърчага пиво и ни казвате — от царския брат Мескаламдуг. Със същата поличка бяхте, само шлемът ви беше от мед. И значи ние пихме. Никога дотогава не бях пил пиво. А после другото момче викна нещо, плесна с юздите и влязохме в пещерата. Беше нанадолнище, обаче какво имаше отстрани, изобщо не знам, нали беше тъмно... После ли? После ей ме тук, в кулата ви. Сигурно е от пивото, нали?... Ще ме наказват ли? Ама вие се застъпете, господин началник на северната кула. Кажете какво е станало. Или табличките им дайте поне, нали записахте всичко. У мене е, разбира се... А, не, няма да ви го дам, сам ще го сложа. Кой си дава печата, У... Ану милостиви! Готово. Сериозно ли ви харесва? Сам си го направих. Чак на третия път стана. Това е бог Мардук. Не, не, каква ти ограда, това са старшите богове — гледат го. Застъпете се за мен, господин началник на северната кула, три печата ще ви гравирам. Не, не плача... Ето, спрях вече. Благодаря. Вие сте мъдър и властен мъж, от сърце ви го казвам. На никого не казвайте, че съм плакал... Щото ще кажат — що за жрец на Арата е това, напие се с пиво и реве... Искам, разбира се. Къде? От юг или от север? Понеже цялата ви стена е в огледала. Разбрах... Знам, знам. Когато Нинлил отива да се къпе и после излиза от реката — майка ѝ нали все я предупреждава, обаче тя не слуша, нали — и тогава Енлил я издебва — и хоп! И после отива в Киур и съветът на боговете му казва: Енлил, насилинико, махни се от града! И Нинлил тръгва с него, разбира се... А, не, не ми свети. Другите ли? Е,

това вече е после, когато Енлил се прави на салджия, а пък Нинлил е тежка с Нанна...

— ...

— Тези тука всъщност са просто различни въплъщения на едно и също нещо. Може да се каже, че Хеката е тъмната, странна страна, а Селена е светлата и прекрасната. Не ги разбирам добре тия неща — е, чувал съм едно-друго в Атина... Бил съм, бил съм. Още по времето на Домициан. Там се бях укрил. Иначе нямаше да сме сега в тази носилка, уважаеми сенаторе... Е, както винаги, за обида на властта. В смисъл — в двора на господаря значи има статуя на принцеса, а до нея са погребани двама роби. Обаче той никога не е имал такава статуя. По времето на Нерва даже ни беше страх да се върнем. Днес обаче няма от какво да ни е страх. Нали принцесът ни прати за легат самия Плиний Секунд — какви времена дойдоха само, слава на Изида и Серапис! Не току-така... Ама не, почитаеми сенаторе, кълна се в името на Херкулес! От Атина го прихванах, там сега е пълно с египтяни... Много интересни дълчици имате, воськът почти не им личи. Лъвските глави от електрон ли са? О, от коринтски бронз?... За пръв път виждам... Е, би трябвало да ме познавате — Секстий Руфив. Освободен роб. Много са удобни носилките, стига и робите да са старателни — седиш си и си пишеш. И лампата ти свети, все едно си в стая, и пиниите можеш да гледаш... Ама вие, дълбокоуважаеми сенаторе, настина виждате в душата на човек. Разбира се, непрекъснато. Е, не съм Марциал, де — просто хабя стилосите... „Песни пея в стихчета небрежни, както ги е пял Катул, и древните. Форума оставих зарад тях, понеже...“ Е, преувеличавам, разбира се, почитаеми сенаторе, но то поезията си е затова. Всъщност станах свидетел в делото на християните тъкмо заради литературата. За да видя легата. Велик човек, величествен човек... Е, не точно свидетел. Не-не, всичко е точно така, както съм го написал, този Максим наистина е от Галилея. Събираят се нощем в къщата му и вдишват някакъв дим. А после той се качва на покрива само по калиги и почва да кукурига като петел — щом видях, веднага разбрах, че са християни... За прилепите послъгах, разбира се, ама какво толкова. Така или иначе ще ги пратят в гладиаторските галерии. Легатът обаче много ми хареса. Да... Покани ме на масата си, пожела да чуе стиховете ми, похвали ме... А после каза: каня те на вечеря, Секстий. По пълнолуние. Ще пратя да те

повикат... И наистина прати. Събрах си всичките свитъци със стиховете — може да ме прати в Рим, така си рекох. Наметнах се с най-хубавия си плащ... А, не, не тога, не съм римски гражданин. Обаче просто излязохме извън града — доста надалече, понеже даже заспах по пътя. И значи будя се и гледам — не мога да разбера във вила ли сме, в храм ли сме, и навсякъде хора с факли. После влизаме вътре — минаваме през къщата и излизаме на двора. И там има маса, наредена с какво ли не, и Луната осветява всичко. Много голяма беше. И робите казват — господарят легат ще дойде след малко, вие си полегнете сега до масата и пийнете вино. Ето там е мястото ви, под мраморното агне. Легнах, взех си чашата — и всички около мене лежат и ме гледат... И мълчат. Какво ли им е казал легатът за стихотворенията ми, питам се... Чак се притесних. А после зад паравана засвириха две арфи и ми стана едно весело — ама направо и аз се учудих. Даже не разбрах как така скочих и почнах да танцувам... След това пък отнякъде се взеха триножници с огън в чашите и някакви хора с жълти хитони. Не бяха наред, ако ме питате — седят и мълчат, а после протягат ръце към Луната и почват да пеят на гръцки... Не, не знам какво, нали танцувах и се смеех. После пък дойде господин легатът — с фригийска шапка, не знам защо, и на нея сребърен диск, и държеше флейта. И очите му светеха. Наля ми още вино и каза: много хубави стихотворения пишеш, Секстий. И почна да ми говори за Луната — ама точно като вас, почитаеми сенаторе... Ха, ама то и вие бяхте там, да. Да бе, пък аз се чудя защо се возим с вас в тази носилка. Дааа... Обаче сега сте с тога, пък тогава бяхте с хитон и с фригийска шапка като на легата. А, и копие държахте, червено, с конска опашка на върха. И не исках да се обръщам с гръб към вас, обаче легатът каза: погледни Хеката, Секстий, а аз ще ти посвири. И почна да свири — ама съвсем тихично. И аз значи погледнах, а после вие почнахте да ме разпитвате за тая Хеката и за другата, Селена. Че кога съм се качил пък в носилката? Няма нищо ли? Е, слава на И... на Херкулес, на Аполон и Херкулес... Ами да, дайте си ми ги, нали ги донесох, та да ги прочете легатът. Вие, почитаеми сенаторе, също ли се занимавате с литература? Щото гледам — не спирате да пишете. Ааа, просто така. Хубави стихове обаче. Този час е за тебе — плува Лией и царува в косите ароматната роза. Ама разбира се. Дайте, ще сложа и печата. Е, нищо, резбата ще хване, нищо че воськът е тънък. Стигаме

ли? Ох, благодаря, сенаторе, че то вече и прическата ми отиде. И колко струва едно такова огледало в метрополията? Леле! Че във Витиния човек къща може да си купи с тия пари. И то ли е от коринтски бронз? От сребро ли? Много хубав надпис има...

— ...

— Да, чета. Значи... „На лейтенант Волф за Източна Прусия. Генерал Лудендорф.“ Ох, прощавайте, бригаденфюрер, сама се отвори. Много красива табакера, сияе като огледало. През петнайсета вече лейтенант ли сте били? И също летец? Ама моля ви се, бригаденфюрер, направо е неудобно. За три кръста не си струва и да излети човек. Понеже яковете и миговете са много, а Фогел фон Рихтхофен е само един, нали? Ако не беше специалната задача, щях да мухлясам в тая казарма... Да, точно така, „птичка“. Мама чак се разсърдила, като разбрала как е намислил да ме кръсти татко. Обаче Балдур фон Ширах — били приятели с татко — ми посветил цяло стихотворение. Сега го учат в училище... Внимавайте, стрелят от ей онзи прозорец... А, не, стената е дебела... Представям си какво щеше да напише, ако знаеше за специалната задача. Обаче беше направо като в балада. Мислех си, че ни пращат на Западния фронт, и чак в Берлин разбрах всичко. Е, разстроих се, разбира се. Нямат ли си друга работа в „Аненербе“, викам си, та да отзовават летци от фронта... обаче като видях самолета — дево Марийо! Веднага... Нене, бригаденфюрер, просто съм израсъл в Италия. Да. Колко години съм летял, обаче не бях виждал такава красота! Чак после се сетих, че си е Ме-109, обаче с друг мотор и с дълги крила... Ей, значи, лентата се прецака... Не, аз ще го оправя... И значи влизам в хангара и направо ми секна дъхът. Бял, че и лек, и все едно свети в тъмното. Но най-много ме учуди подготовката. Мислех си, че ще ми показват как да се оправям с машината, а вместо това ме карат в „Аненербе“, мерят ми черепа и ми пускат само Вагнер. И каквото и да ги попиташи — мълчат. Та като ме събудиха онази нощ, пак си помислих, че ще ми мерят черепа. Обаче гледам — под прозорците два мерцедеса, и двигателите им работят... Отлично, бригаденфюрер! Точно под купола! Къде сте се научили така... И значи качваме се и тръгваме. После... Да, имаше отцепление, есесовци с факли. И излизаме от гората и виждаме една сграда с колони и летище. Жив човек няма, духа ветрец и Луната свети в небето. Мислех си, че познавам всички летища около Берлин, но това

не го бях виждал никога. И самолетът ми значи вече е на пистата и под фюзелажа има нещо бяло такова, като бомба. Обаче не ми дадоха даже да го погледна, а ме поведоха към сградата... Не, не помня. Помня само, че бяха пуснали Вагнер. Казаха ми да се съблека и ме изкълаха, както се къпе малко дете... Не, гранатите бяха после... И ме намазаха с балсам — много приятна миризма, миришеше на нещо древно. Дадоха ми и униформа — бяла, с всичките ми ордени на гърдите. Това е то, Фогел, викам си, това е то... Цял живот си бях мечтал за нещо такова. И после ония от „Аненербе“ ми казват: качвайте се в самолета, капитане. Там ще ви обяснят всичко. И ми стискат ръката, до един. И аз значи тръгвам. Ботушите ми също бели, да те е страх да стъпиши, понеже ще ги изцапаш, нали... Стигам до самолета, а там... Ама то вие бяхте там, бригаденфюрер, само че не с тоя шлем, ами с онай черна шапка и... И значи вие почнахте да ми обяснявате всичко — излитам на единайсет хиляди, курс — Луната, и натискам червеното копче отляво... Ух, по дяволите... И после ми дадохте белия планшет, после пък кафе с коняк от термоса. И аз ви казвам — не, преди полет не пия, а вие ми казвате строго: ти знаеш ли кой праща това кафе, Фогел? И се обръщам и гледам — ама никога нямаше да го повярвам... Да, като на кино, и кителът същият, двуречен. Обаче с калпак на главата и на гърдите — бинокъл. И мустасите малко по-големи, отколкото на снимките. А може и заради лунната светлина да ми се е сторило така. И ми махна, също както маха по стадионите... И значи изпих кафето, качих се в самолета, сложих си кислородната маска и излетях. И веднага ми стана едно леко-леко — все едно дишам с четири бели добра. Стигнах единайсет хиляди, насочих се към Луната — наистина беше огромна, половината небе запълваше — и погледнах надолу. И видях нещо зеленикаво, после май някаква река... И натиснах копчето. Обаче ме поднесе надясно и изобщо не помня как съм кацнал... Да се подпиша? Я и вие ми драснете нещо за спомен. Благодаря... Мнозина ли успяха да стигнат до Берлин? Да, разбирам... Е, това е от мазилка и парчета тухли, нали на носа му няма нищо... С тази табакера човек и да се бръсне може, изобщо не му трябва огледало...

— ...

— Не-не, не искам повече, другарю полковник. Достатъчно наляхте, когато запалихте свещта... Е, какво друго — четях книги, после си направих телескоп. Изучавах Луната. На един училищен

празник даже се бях маскирал като луноход... Много добре си го спомням... А, не, всичките ни празници бяха в делници, после събота даже я изместиха в понеделник... И значи всичките ми съученици се събрали — ама с едни никакви костюми, нали, пък аз се бях маскирал така, че наистина приличах на луноход, като клекна. Те почнаха да си танцуват, а аз постоях малко до вратата, после тръгнах на четири крака из празните коридори. Тъмно, жив човек няма... И значи стигам на четири крака до един прозорец и гледам как през него наднича Луната — и не жълта, ами никак зелена, като Луната на Куинджи, нали я знаете? Закачил съм си я над леглото, изрязах си я от „Работница“. Та точно тогава се заклех, че ще стъпя на Луната... Ха-ха-ха... Е, с ваша помощ, другарю полковник... После какво... после в Зарайск, оттам — тук... Толкова стига ли? Ама разбира се, че знам, другарю полковник, винаги е по-добре да се разберем като хора. Тук ли? Нали няма проблем, че е със синьо? Ами да, де. Протоколът си е протокол... Благодаря. С малинов сироп, ако обичате. Откъде вземате патрончетата за сифона? Макар че... Може ли един въпрос, другарю полковник? Вярно ли, че карат всички лунни образци почва при вас? Не помня точно, някое от момчетата... Виждал съм го само по телевизора... Виж ти!... И колко побира — триста грама? Гледай ти, гледай ти! Благодаря... Много благодаря... Дайте ми още един лист да го загърна по-хубаво... Благодаря. Помня. Надясно по коридора, до асансьора и надолу. Няма да стигна ли? Още действа? Е, елате тогава... И пак сте с калпак... А, не, харесва ми. Като на Будьони — нали тогава са ги носели. Красиво е, само че е никак непривично — няма козирка и... Не, не съм забравил... Защо наляво? И защо държите факла? А... а, да, допускът. По-високо я вдигнете, че стъпалата са стръмни... Като нашите в модула. Ама тук, другарю полк...

Чу се щракване и два гласа, мъжки и женски, запяха:

— И тяхната песен я помнят до днес...

Кратка пауза.

— Тревите зелени — изпя никак въпросително женският глас.

— Зеленият лес — заключи богат баритон.

Изключих касетофона. Хвана ме страх. Спомних си полковника с черното расо и със свирката и хронометъра на гърдите. Никой не задаваше, на Митьок никакви въпроси — той отговаряше на едно

тихичко подсвиркане, което от време на време прекърваше монолога му.

11

Никой от групата не ме попита за Митьок. Той въщност не дружеше с никого освен мен, само от време на време играеше с Ото на карти — бяха ги изрязали от картон. Изнесоха леглото му от помещението и само залепените на стената шарени страници от „Работница“ — картините на Куинджи „Лунна нощ над Днепър“ и „Хан Байконур“ напомняха, че някога е имало някакъв си Митьок. По време на занятията всички се правеха, че не е станало нищо; особено бодър и дружелюбен беше полковник Урчагин.

Междувременно нашият мъничък отряд, който се правеше, че не забелязва загубата на един от членовете си, вече си допяваше песента. Никой не го казваше в прав текст, но беше ясно, че скоро ще излитаме. На няколко пъти дойде началник полета и ни разказваше как през войната бил в отряда на Ковпак; снимаха ни поотделно, после заедно, после с преподавателите — пред знамето. Горе вече виждахме нови курсанти — подготвяха ги отделно от нас, не знаех точно за какво; говореше се за някакъв автоматичен кораб до Алфа Микроцефал веднага след нашата експедиция, но никой не знаеше дали точно тези момчета ще са екипажът му.

Една вечер в началото на септември ненадейно ме извикаха при началник полета. Той не беше в кабинета си; адютантът му, който седеше в приемната и скучаше над един стар брой на „Нюзук“, ми каза, че бил в триста двайсет и девета.

Зад вратата с табелка „329“ се чуха гласове и нещо, което приличаше на смях. Почуках, но никой не ми отговори. Почуках пак и отворих.

Под тавана висеше плътна лента тютюнев пушек — напомни ми за инверсионна следа като онези в Зарайск. За железния стол в средата на стаята беше вързан един дребен японец — разбрах, че е японец, по червения кръг в белия правоъгълник на ръкава на униформата му. Устните му бяха разкървавени и подути, едното му око бе само тясна цепка в огромна морава буза, униформата му беше цялата в петна кръв

— и съвсем пресни, и посъсирени, и съвсем почернели. Пред японеца стоеше Ландратов — с лъснати ботуши и парадна униформа на лейтенант от ВВС. До прозореца, облегнат на стената и със скръстени на гърдите ръце, стоеше някакъв нисичък млад цивилен. В ъгъла седеше началник полета — гледаше разсеяно японеца и почукваше по бюрото с молив.

— Другарю началник полет... — почнах от вратата, но той ми махна с ръка и почна да прибира документите по бюрото в една папка. Обърнах се към Ландратов.

— Здрави — каза той, подаде ми яката си ръка и внезапно съвсем неочеквано изрита японеца в корема. Японецът изхърка.

— Не иска в съвместен екипаж, мръсникът му с мръсник! — каза Ландратов невинно, разпери ръце и приклекна, като че ли ще танцува — дори се потупа по коленете.

— Достатъчно, Ландратов! — изсумтя началник полета и стана.

От ъгъла се чу тихо, пълно с омраза ръмжене; погледнах натам и видях куче — клечеше пред тъмносиня чинийка с нарисувана на нея ракета. Беше много стара лайка със съвсем червени очи, но не ме поразиха толкова очите ѝ, колкото това, че беше облечена със светлозелен мундир с генералмайорски пагони и два ордена „Ленин“ на гърдите.

— Това е другарката Лайка — каза началник полета, като видя какво гледам. — Първият съветски космонавт. Между другото, родителите ѝ са ни колеги, също служители в органите, но са работили по на север.

Началник полета извади отнякъде плоска коняк и наля малко в чинийката. Лайка опита да го захапе за ръката, не успя, пак изръмжа и после тихичко започна да вие.

— Много е умна. — Началник полета се усмихна. — Обаче пикае по пода. Ландратов — парцала.

Ландратов излезе.

— Йой о тенки ни наринасита не — изфъфли японеца през подутите си устни. — Хана ва сакураги, хито ва фудживара.

Началник полета се обърна към младия цивилен и го изгледа въпросително.

— Не е на себе си, другарю генерал-лейтенант — каза той.

Началник полета взе папката от бюрото и каза:

— Ела, Омон.

Излязохме в коридора и той ме прегърна през раменете. Разминахме се с Ландратов — носеше парал и докато затваряше вратата на триста двайсет и девета, ми намигна.

— Млад е още — замислено каза началник полета. — Много се пали. Но е отличен летец. Роден летец.

Минахме няколко метра в мълчание.

— Значи така, Омон — каза началник полета. — Вдругиден си на Байконур.

Чаках тези думи вече няколко месеца и все пак ми се стори, че са ме ударили в слънчевия сплит със снежна топка, в която има камък.

— Позивната ти, както искаше, е „Ра“. Имаше доста трудности — началникът многозначително вдигна пръст към тавана, — но се преориехме. Обаче там — и посочи пода — засега нито дума, разбиращ ме.

Никога на никого не беше казвал нещо такова.

На зачата с макета на ракетата бях просто зрител — седях на пейката до стената и гледах останалите. Моя зачот си го бях взел преди цяла седмица — бях минал с изцяло оборудван луноход сто метра за шест минути. Момчетата покриха норматива идеално и после ни строиха пред макета за прощална снимка. Не съм я виждал, но много добре си я представям: най-отпред е Съома Аникин с ватенка, с омазани с грес ръце и лице; до него е подпряната на алуминиевото си бастунче Иван Гречко (от влагата под земята отрязаните му крака от време на време го боляха) с дълъг кожух, с овесена на гърдите кислородна маска; след него — със сребрист скафандр, на места уплътнен с парчета одеяло на жълти патенца, е Ото Плуцис — шлемът му беше вдигнат над челото и приличаше на вледенена в космическия студ качулка. После Дима Матюшевич със също такъв скафандр, само че парчетата одеяло не бяха на патенца, а на най-обикновени зелени ленти; и последен от екипажа аз — с курсантска униформа. До мен, в електрическата си количка, седи полковник Урчагин, а от лявата му страна е началник полета.

— А сега по установената традиция — каза началник полета, когато фотографът си свърши работата — да се качим за минутка на

Червения площад.

Минахме през залата, като за няколко секунди спряхме до малката метална врата — за да хвърлим последен пхоглед на ракетата, същата като онази, на която съвсем скоро щяхме да излетим в космоса. Началник полета отключи с едно ключе от връзката на колана си и тръгнахме по един коридор, в който не бях влизал никога.

Вървяхме между каменните стени под какви ли не шарени жици; коридорът често завиваше, а на места беше толкова нисък, че трябваше да се навеждаме. На една от стените видях малка ниша, в която имаше повехнали цветя; до нея имаше паметна плоча с надпис: „Тук през 1932 година злодейски беше убит с лопата другарят Сероб Налбанян“. После стигнахме до мека червена пътека, коридорът се разшири и ни изведе до някакво стълбище.

Стълбището беше много високо, а от едната му страна имаше гладка наклонена плоскост, широка около метър и с мънички стъпалца по средата — като за детски колички в подлез. Разбрах за какво е чак когато видях как началник полета почва да бута Урчагин нагоре. Когато генералът се запъхтеше, Урчагин дърпаше ръчната спирачка и спираха; затова и ние не се качвахме бързо, още повече че и на Иван му беше трудно. Накрая стигнахме до дебела двойна дъбова врата с гербове; началник полета отключи и нея, но успяхме да я отворим чак след като я изблъсках с рамо.

Заля ни ярка дневна светлина; едни закриха очите си с ръце, други се обърнаха към тунела — само полковник Урчагин седеше спокойно, с вечната си полуусмивка на лице. Бяхме излезли пред сивите надгробни плочи на Кремълската стена — очевидно от задния вход на Мавзолея. Толкова отдавна не бях виждал небето, че ми се зави свят.

— Всички космонавти — тихо заговори началник полета, — всички до един, преди полет идват тук, при тези свещени за всеки съветски човек гробове и трибуни, за да вземат частица от това място в космоса. Нашата страна е минала дълъг и труден път — всичко е почнало с тачанките и картечниците, а сега вие, момци, работите с най-сложна автоматика — той направи пауза и ни огледа строго един по един, — автоматика, поверена ви от Родината. Ние с Бамлаг Иванович ви запознахме с нея по време на лекциите. Сигурен съм, че всеки от вас ще вземе частица от Червения площад сега, докато за

последен път излизате на повърхността на Родината — макар да не знам каква ще е тази частица за всеки от вас...

Стояхме на повърхността на родната си планета и мълчахме. Небето беше светлосиво, елите лекичко се полюшваха. Ухаеше на цветя. Часовникът удари пет; началник полета погледна своя часовник, свери го и каза, че имаме още няколко минути.

Отидохме пред Мавзолея. На Червения площад нямаше никакви хора, ако не се брояха двамата току-що сменили се часови, които сякаш изобщо не ни виждаха, и три гърба, които вървяха към Спаската кула. Огледах се, за да запомня всичко, което виждах и чувствах: сивите стени на ГУМ, шарените луковици на „Василий Блажени“, Мавзолея, невидимия зад стената зелен купол с червеното знаме, фронтона на Историческия музей и сивото, близко, сякаш загърбило земята небе, което може би още не знаеше, че съвсем скоро ще го прониже железният пенис на съветската ракета.

— Време е — каза началник полета. — Хайде.

Всички бавно тръгнаха към задната страна на Мавзолея. Последни под думата „ЛЕНИН“ останахме само ние с полковник Урчагин. Началник полета си погледна часовника и се прокашля, но Урчагин каза:

— Само момент, другарю генерал-лейтенант. Искам да кажа две думи на Омон.

Началник полета кимна и изчезна зад полирания гранитен ъгъл.

— Ела, моето момче — каза полковникът.

Отидох до него. По Червения площад вече падаха първите редки големи капки. Урчагин посегна във въздуха и аз му подадох ръката си. Той я хвана, стисна я леко и ме дръпна към себе си. Наведох се и той почна да ми шепне. Слушах го и гледах как стъпалата пред количката му потъмняват.

Другарят Урчагин говори кратко, но с големи паузи. Когато свърши, стисна десницата ми още веднъж и после я пусна и каза:

— Върви при другите.

Направих една крачка, после се обърнах.

— А вие?

Дъждът се усилваше.

— Аз ще поостана тук — каза той и извади чадър от един брезентов калъф от едната страна на количката — приличаше на калъф

на пушка. — Ще се повозя малко.

Това отнесох от здрачаващия се Червен площад — мокрите плочи и павета и една слаба фигура в стара униформа, фигура, стърчена в инвалидната си количка и отваряща непослушния черен чадър.

Храната не беше вкусна: супа с фиде, пиле с ориз и компот; обикновено след като допиех компота от купичката, изяждах и плодовете, но този път, кой знае защо, изядох само една възгорчива смръщена круша, после ми се догади и бутнах купичката настрани.

12

Като че ли се возех на водно колело през гъст шавар, от който стърчаха огромни телеграфни стълбове; колелото беше странно — не с педали пред седалката, както трябва, ами като че ли преправено от обикновено колело: между двете му дебели и дълги тръби имаше рамка, на която пишеше „Спорт“. Изобщо не беше ясно откъде са се взели всичките тези тръстики, водното колело, че и самият аз. Но това не ме притесняваше. Всичко беше толкова красиво, че просто исках да си карам и да си карам, и да гледам — само това. Особено красиво беше небето — над хоризонта бяха увиснали дълги тесни люлякови облаци, приличаха на звено стратегически бомбардировачи. Беше топло, водата тихично пляскаше под перките, от запад се чуха приглушени гръмотевици.

После разбрах, че не са гръмотевици. Просто през равни интервали нещо в мене — или около мене — се разтрисаше, а после главата ми почваше да бучи. След всяко такова разтърсване всичко — и реката, и тръстиките, и небето — като че ли избледняваше. Светът ставаше познат до най-малката подробност, като вратата на нужник, и това ставаше бързо, а после изведнъж забелязах, че съм с колелото вече не сред тръстиките и във водата, и дори не под небето, ами в никакво прозрачно кълбо, което ме изолираше от всичко наоколо. И всеки нов тътен правеше стените на кълбото все по-здрави и по-дебели; през тях се процеждаше все по-малко светлина; и накрая стана съвсем тъмно. И тогава вместо небе над мене се появи таван, светнаха мътни лампи и стените почнаха да променят формата си, приближиха се, огънаха се и се изпъстриха с някакви полици, по които имаше чаши, буркани и разни други стъкларии. А после ритмичното сътресение на света стана това, което беше било още отначало — звънене на телефон.

Бях на седалката на лунохода, стисках кормилото и се бях навел чак до него; бях с ушанка и валенки, кислородната маска висеше на врата ми. Зелената кутия на пода звънеше. Вдигнах слушалката.

— Мърда с мърда! — викна в ухото ми нечий чудовищен бас. — Чий го крепиш там бе, х... скапан?

— Кой се обажда?

— Началникът на ЦУП полковник Халмурадов. Събуди ли се бе? ЦУП беше Центърът за управление на полета.

— Да.

— Ще те е... в гъза! Шейсет — нула. Действай!

— Слушам, шейсет — нула! — викнах, ухапах устната си до кръв и се вкопчих в кормилото.

— Педераст — чу се в слушалката и после се чуха някакви неразбираеми звуци — явно полковникът говореше с някакви други хора. После нещо избибипка и се чу друг глас, безличен и механичен:

— Пийсет и девит... пийсет и осим...

Хем ме беше срам, хем не разбирах нищо — бях в такова състояние, когато човек или почва да охка, или да ругае; мисълта, че насмалко не съм направил нещо непоправимо, ме изгаряше. Слушах избухващите в ушите ми числа, мъчех се да разбера какво става и накрая осъзнах, че май не съм направил нищо лошо. Бях бутнал купичката с компота настани и бях станал от масата, понеже не ми се ядеше. Следващото беше телефонът — и бях вдигнал слушалката.

— Трийстри...

Забелязах, че луноходът е оборудван за полет. Празните преди полички сега бяха пълни — на долните лъщяха консерви свинско в собствен сос „Великата китайска стена“, на най-горната имаше планшет, канче, отварачка и пистолет в кобур, лепнати с лепенка. До левия ми крак имаше червена ламаринена бутилка с надпис „Огнеопасно“, а до десния — алуминиев бидон. Мъничката крушка на стената се отразяваше в него; а под нея беше окачена карта на Луната, на която имаше две черни точки — под долната пишеше „Място на кацане“. На един пирон до картата висеше червен фумастер.

— Шснайсе...

Окулярите бяха черни — така и трябваше да бъде, след като луноходът беше в кожуха на обтекателя.

— Дейт... Осим...

„Секундите на предстартовото броене — спомних си думите на другаря Урчагин — са единица, умножена поillionния телевизионен тираж на историята.“

— Три... Две... Ино... Старт.

Някъде далече отдолу се чу грохот, с всяка секунда ставаше все по-силен и скоро надмина всички мислими граници — все едно че стотици чукове бълскаха по железния корпус на ракетата. После тя се раздруса и няколко пъти си натресох главата в стената пред мен — ако не беше ушанката, сигурно щеше да ми се пръсне черепът. Няколко консерви се търкулнаха на пода, после друсна така, че си помислих, че сме катастрофирали — и в следващия момент в слушалката — още ми беше до ухoto — се чу:

— Омон! Летиш!

— Напред! — викнах аз. Грохотът премина в равномерно мощно бучене, друсането намаля и стана като люшкане на влак. Затворих, но телефонът веднага пак иззвъння.

— Омон, как си?

Беше Съома Аникин — на фона на монотонната информация за началото на полета.

— Добре съм — казах. — Обаче защо така изведнъж и...

— Мислехме, че ще отменят старта, понеже не можеха да те събудят. Нали всичко обаче е изчислено — от това зависи траекторията. Звъняха ти, даже пратиха един боец да думка по обтекателя с чук, обаче...

— Ами...

Няколко секунди мълчахме.

— Чуй ме — каза накрая Съома. — Аз имам още четири минути, не повече — нали трябва да откача степента. С всички се сбогувах, а с тебе... Понеже няма да се видим вече, нали...

Нищо не ми дойде наум. Единственото, което изпитвах, беше неудобство и тъга.

— Омон — пак се обади Съома.

— Да — казах. — Чувам те. Вече летим, разбиращ ли?

— Да — каза той.

— Как си? — попитах го. Разбирах глупостта, дори обидата във въпроса си.

— Нормално. А ти?

— И аз. Ти какво виждаш?

— Нищо. Тук няма люкове. И много бучи.

— И при мене — казах и мълкнах.

— Е — каза Съома, — време ми е вече. Знаеш ли какво? Като кацнеш на Луната, спомни си за мен, а?

— Ама разбира се — казах му.

— Просто си спомни за Съома — първата степен. Обещаваш ли?

— Обещавам.

— Обаче на всяка цена трябва да стигнеш и да направиш всичко, каквото трябва, чу ли ме?

— Да.

— Е, сбогом.

— Сбогом, Съома.

Слушалката прещрака, а после се чу гласът на Съома — извиси се над пукането по връзката и над рева на двигателите; той пееше любимата си песен:

*— Aaaa в Африка реките са широки,
aaaa в Африка върховете са високи,
и крокодили-хип'потами
и шимпанзета по пижами
а-а... а-а... аааа*

Нещо запраща — все едно късаха хасе — и после се чу сигнал „заето“, но за миг — ако не ми се е сторило — песента като че ли премина във вик. Корабът пак се друсна, подхвърли ме така, че си ударих гърба в тавана и изпуснах слушалката. По това как се промени шумът на двигателите разбрах, че се е включила втората степен. Най-страшното за Съома сигурно беше било да включи двигателя. Представих си какво му е било — да счупи предпазното стъкло и да натисне червения бутон, като знае, че след секунда огромните дюзи ще бълзвнат огън. После си спомних за Ваня и вдигнах телефона, но пак даваше заето. Натиснах го няколко пъти и викнах:

— Ваня! Ваня! Чуваш ли ме?

— Кой е? — обади се той най-после.

— Съома вече...

— Знам — каза той. — Чух всичко.

— Ами ти?...

— След седем минути — каза той. — Знаеш ли за какво си мисля?

— За какво?

— Ами като бяхме деца... ловяхме гъльби. Вземахме щайга — от онези, от българските домати, знаеш ги, трошим хляб на земята и подпираме щайгата с пръчка, вързана с връв — десетина метра, не повече. И се крием зад някоя пейка или в храстите и като гъльбът влезе, дръпваме връвта и щайгата го захлупва.

— И аз съм го правил — казах.

— Обаче помниш ли как щом щайгата го захлупи, гъльбът почва да се блъска в нея и тя чак подскача?

— Помня — казах.

Ваня не каза нищо.

Вече беше започнало да става студено. И се дишаше по-трудно — след всяко движение трябваше да си поемам дъх, все едно съм качвал стълби на бегом. Посегнах към кислородната маска.

— И друго помня — каза Ваня. — Как дялкахме главичките на кибритени клечки и пълнехме гилзи. Като я натъпчеш и я сплескаш отпред — обаче отстрани трябва да ѝ направиш дупчица — и редиш до нея четири клечки...

— Космонавт Гречка — чу се в слушалката басът, който ме беше събудил преди старта. — Готов за...

— Слушам — отговори Ваня, без да му обръща внимание. — И после увиваш гилзата с конец, още по-добре беше с лепенка, понеже конецът се хълзга, нали. И като хвърляш бомбичката от седмия етаж, за да гръмне още във въздуха, трябват четири клечки. А ако...

— Прекрати разговорите — каза басът. — Кислородната маска — наложи!

— Слушам... Обаче не трябва да ги дрaskaш на кибрита, най-хубаво е с фас. Иначе се изместват от дупката...

Не чух нищо друго — само прашене в слушалката. После корабът пак се люшна и се удари в стената и пак се чу „заето“. Беше се включила третата степен. Просто не можех да осъзная, че приятелят ми Ваня току-що — също така скромно, както всичко, което правеше — е загинал на четиридесет и пет километра над Земята. Не ми беше мъчно — дори напротив, изпитвах никаква еуфория.

И изведнъж забелязах, че губя съзнание. Тоест не че губя, а че идвам в съзнание. Допреди секунда бях държал слушалката до ухото си — и ето че я виждам на пода, главата ми се върти и я гледам тъпо. Допреди миг кислородната маска беше на врата ми — и сега въртя глава да се освестя, а тя е на пода до слушалката. Разбрах, че ми свършва кислородът, сграбих маската и я притиснах до устата си — и веднага ми олекна, но усетих, че ми е студено. Закопчах всичките копчета и съмкнах ушите на ушанката. Ракетата пак друса, но лекичко. Спеше ми се — и макар да знаех, че не бива да заспивам, не можах да издържа — опрях ръце и глава на кормилото и затворих очи.

Сънувах Луната — такава, каквато я рисуваше Митьок като дете: черно небе, бледожълти кратери и далечни назъбени планини. Вдигнала предните си лапи чак до муциуната си, една мечка със Звезда на Герой бавно и плавно вървеше към пламтящото на хоризонта Сълнце — от страдалчески озъбената ѝ уста се беше стекла засъхнала струйка кръв. Мечката спря и се обърна към мен. Гледаше ме. Аз също се взрях в застиналите ѝ сини очи.

— И аз, и целият този свят сме просто само нечия мисъл — тихо каза мечката.

Събудих се. Беше съвсем тихо. Някаква част от съзнанието ми очевидно беше поддържала връзка с околния свят и тишината ме беше събудила като звън на будилник. Наведох се към окулярите и видях Земята.

Зачудих се колко ли съм спал — и не можах да разбера. Поне няколко часа: вече бях гладен и погледнах горната лавица — нали там бяха сложили отварачка. Обаче не я видях. Реших, че е паднала на пода, и се наведох да видя, но в този момент иззвъня телефонът.

— Ало?

— Ра, приемам. Омон, чуващ ли ме?

— Тъй вярно, другарю началник полет.

— Всичко е нормално. Имаше една сложност — телеметрията отказа. Не че отказа, нали разбиращ, обаче включиха друга система паралелно и основната се скапа. Даже свалихме контрола за две-три минути. Когато не ти стигаше въздух, помниш ли?

Говореше странно — възбудено и бързо. Реших, че сигурно е изнервен, макар да ми мина през ума, че може и да е пиян.

— Обаче как ни изплаши само, Омон! Насмалко да отложим пуска заради тебе — не можехме да те събудим.

— Виноват, другарю началник полет.

— Нищо, нищо. Не си виновен ти. Просто ти бяха дали много приспивателно преди Байконур. Засега всичко върви отлично.

— Къде съм в момента?

— Вече си на работна траектория. Летиш към Луната. Ама ти и ускорението от орбита ли проспа?

— Така излиза. Ото...

— Ото си изпълни задачата. Не виждаш ли, че обтекателя го няма? Направихте обаче две излишни обиколки, понеже той отначало се уплаши и не искаше да включи ракетния блок. После обаче събра кураж и... Ами — прати ти последен поздрав.

— А Дима?

— Дима ли? Дима е добре. Автоматиката на прилуняването на инерционния участък не работи. А, той трябва да направи корекция... Матюшевич, чуваш ли ни?

— Тъй вярно — чу се в слушалката гласът на Дима.

— Значи сега си почиваш — каза началник полета. — Връзка утре в петнайсет нула-нула, после корекция на траекторията. Отбой.

Затворих, долепих очи до окуляриите и загледах синия полуокръг на Земята. Много бях чел как всички космонавти се възхищавали на планетата ни от космоса. Пишеха за някаква приказно красива омора, че светлините на градовете на тъмната страна приличали на огромни огньове и че на светлата страна се виждали даже реките — обаче да ви кажа, всичко това изобщо не е вярно. От космоса Земята прилича на голям училищен глобус, при това ако го гледаш през запотените стъкла на противогаз. Гледката бързо ми омръзна, отпуснах глава на ръцете си и заспах.

Когато се събудих, Земята вече не се виждаше — можех да видя само размитите от оптиката точки на звездите — далечни и недостижими. Представих си битието на огромното нажежено кълбо, увиснало без никаква опора в ледената пустота на милиарди километри от съседните звезди, тези мънички светещи точки, за които се знае само, че ги има, пък и това не е сигурно, понеже звездата може да умре, но светлината ѝ още дълго ще се носи на всички страни и значи всъщност не знаем нищо за звездите освен това, че животът им

е страшен и безсмислен, след като движението им в пространството е предопределено навеки и се подчинява на законите на механиката, които не оставят дори надежда за случайна среща. Но пък нали и ние, хората, мислех си, уж се срещаме, смеем се, тупаме се по раменете и се разделяме, но в нещо като някакво особено измерение, където понякога уплашено надзърта съзнанието ни, също така неподвижно висим в пустотата, където няма горе и долу, вчера и утре, няма надежда да се приближим до някой друг или поне по някакъв начин да проявим волята си и да променим съдбата; ние съдим за това, което става с другите, по достигащия до нас колебливо-лъжлив светлик и цял живот вървим към това, което мислим за светлина, въпреки че източникът ѝ отдавна вече може да не съществува. И още нещо си мислех — че цял живот съм се стремил да се извися над тълпите работници и селяни, военнослужещи и творческа интелигенция, и сега, увиснал в блестящата чернота на невидимите конци на съдбата и траекторията, разбирам, че да станеш небесно тяло е горе-долу същото като да си осъден на доживотен затвор и да изкараш предварителния арест във влак, който върти в кръг по околовръстната, без изобщо да спира.

13

Летяхме със скорост два и половина километра в секунда. Инерционната част на полета беше приблизително три денонощия, но имах чувството, че летим поне седмица. Сигурно защото Слънцето минаваше пред оптиката по няколко пъти на ден и всеки път се любувах на невероятно красиви изгреви и залези.

От огромната ракета беше останал само лунният модул, който състоеше от степента за корекция и спиране, в която беше Дима Матюшевич, и спускаемият апарат, тоест луноходът. За да не харчим гориво излишно, обтекателят беше отделен и луноходът сега беше в открития космос. Лунният модул летеше всъщност със задницата напред, с главната дюза към Луната, и постепенно започна да ми прилича с нещо на прохладния лубянски асансьор, който от механизъм за спускане под земята се беше превърнал в приспособление да се качиш на земята. Отначало лунният модул се издигаше и издигаше над Земята, а после постепенно стана така, че вече падаше на Луната. Но имаше и разлика. Когато бях в асансьора, се качвах и слизах с главата нагоре. А от земна орбита изляях с главата надолу и чак после, след едно денонощие полет, се оказа, че вече съм с главата нагоре и все побързо и по-бързо падам в някакъв черен кладенец, вкопчен в кормилото на колелото, и очаквам несъществуващите му колела беззвучно да тупнат на Луната.

Имах време да си мисля за подобни неща, защото засега нямах никаква работа. Често ми се искаше да си поприказвам с Дима, но той непрекъснато беше зает с разни сложни операции за коригиране на траекторията. От време на време вдигах слушалката и чуха как говори с инженерите от ЦУП:

— Четирийсет и три градуса... Петдесет и седем...
Отклонение... Поправка...

Слушах го, после затварях. Доколкото знаех, задачата на Дима беше да засече с един от оптичните уреди Слънцето, с друг — Луната, да измери не знам какво си и да предаде резултатите на Земята, където

трябаше да сравнят реалната траектория с първоначалната и да изчислят коригиращия импулс на двигателите. Ако можеше да се съди по това как на няколко пъти рязко се друснах на велосипеда, Дима се справяше със задачата си.

Когато друсането спря, изчаках половин час, вдигнах слушалката и казах:

— Ало? Дима?

— Да — отговори той както винаги кратко и сдържано.

— Коригира ли траекторията?

— Май да.

— Трудно ли беше?

— Нормално.

— А бе, искам да те питам — казах му, — къде ги научи тия градуси? Не сме ги минавали на занятията.

— Две години бях в ракетно-стратегическите — каза той. — Системата е същата, само че се ориентираш по звездите. И без радиовръзка — смяташ си всичко сам на калкулатора. Съркаш ли, отиваш на кино.

— А ако не съркаш?

Дима не отговори.

— Като какъв служеше?

— Оперативен дежурен. После станах стратегически.

— Какво значи това?

— Всъщност нищо. Ако си в оперативно-стратегическа ракета, си оперативен. Ако си в стратегическа — значи си стратегически.

— Тежко ли беше?

— Нормални дежурства. Един ден работиш, три почиваш.

— Значи затова си побелял... Всичките ли сте побелели?

Дима пак не отговори.

— Понеже отговорността е голяма, нали?

— Не. Става от учебните пускове — неохотно каза той.

— Какви учебни пускове? А, когато на последните страници на вестниците пишат с мънички буквички да не се влиза в еди-кой си квадрант, тези ли?

— Да.

— Те чести ли са?

— Зависи. Обаче всеки месец хвърляш чоп. Дванайсет пъти годишно. Ескадрилата е двайсет и пет души. И побеляваме.

— Ами ако не искаш да хвърляш чоп?

— То само така се казва. Всъщност преди учебния пуск закапечето дава на всички затворен плик. И чопът ти е там, ако ме разбираш.

— И не можеш да откажеш?

— Не можеш. Можеш само да напишеш молба да те приемат в отряда на космонавтите. Обаче трябва да извадиш голям късмет.

— И вадите ли го?

— Е, аз нали го извадих.

Дима явно не искаше да говори, така че затворих.

Следващия път му се обадих, когато до спирането оставаха само няколко минути. Срам ме е да го кажа, но ме беше овладяло безчовечно любопитство дали Дима ще се промени пред... А бе исках да проверя дали ще е също така сдържан като в предишния ни разговор, или близкият край на полета ще го е направил по-разговорчив. Така че вдигнах слушалката и казах:

— Дима? Омон се обажда.

И чух:

— Звънни след две минутки! Радиото работи ли ти? Бързо го пусни!

И затвори. Говореше развлънувано и реших, че предават нещо за нас. По „Маяк“ обаче свиреше музика — чух само края на синтезатор — и после тишина. Чу се сигналът за точно време и разбрах, че някъде в Москва било не знам колко си часът. Изчаках мъничко и пак вдигнах слушалката.

— Чу ли? — все така развлънувано попита Дима.

— Чух — казах. — Обаче само края.

— Позна ли го?

— Не — признах си.

— „Пинк Флойд“ бе! „One of These Days“.

— Да не е поздрав към някой трудов колектив?

— Е, чак пък толкова — изпръхтя Дима. — Това е сигналът на програма „Наука“. От „Meddle“. Абсолютен ъндърграунд.

— Обичаш „Пинк Флойд“, така ли?

— Че как! Целия го бях съbral. Ти не ги ли обичаш?

За пръв път го чувах да говори така развълнувано.

— Е, обичам ги — казах. — Обаче не всичко. Има една плоча с крава...

— „Atom Heart Mother“ — каза Дима.

— Няя я харесвам. И онази другата, двойната, дето седят на двора и на стената има картина на същия двор и...

— „Ummagumma“.

— Можете. Не знам. Обаче онова там изобщо не е музика.

— Точно така. Това са лайна с говна, не е никаква музика! — кресна в слушалката нечий глас и ние с Дима мълкнахме.

— А бе музика си е — каза накрая Дима. — Истинска музика. Накрая нали са записали пак „Sauseful of Secrets“. Тембърът е различен, не е като в „Nice Pair“. Вокалът също. И пее Гилмър.

Не го знаех.

— И кое най ти харесва от „Atom Heart Mother“? — попита Дима.

— На втората страна има две песни... знаеш ги. Едната е само с китара, бавна... Втората е с оркестър. Много ми харесва. Там та-та-та-та-та-та-та там-трам тра-та-та...

— А, ясно — каза Дима. — „Summer Sixty Eight“. Другата е „If“.

— Сигурно — казах. — А на тебе коя плоча ти е любимата?

— Аз нямам любими плочи — надменно каза Дима. — Обичам музиката, а не плочите. От „Meddle“ например харесвам първото парче. За ехото. Направо се разплаквам, като го чуя. С речник съм го превеждал. Ал-ба-трос... и така нататък... And help me understand the best I can...

Дима преглътна и мълкна.

— Ама ти май добре знаеш английски — казах му.

— Знам. И в ракетните ми го казваха. Закапчето. Не е там въпросът, разбиращ ли? Номерът е, че така и не намерих една плоча. През последната отпуска специално ходих до Москва, четиристотин рубли носех в джоба. Обикалях къде ли не — никой изобщо не беше чувал за нея.

— Коя е тая плоча?

— Сигурно не я знаеш. Музика към един филм. „Забриски поинт“. Зи-ей-би-ар-ай-ес-кей-ай-и. „Zabriskie Point“.

— А, знам я — казах. — Имам я. Само че не на плоча, а на запис. Нищо особено... Дима, ти... Защо мълкна? Ей, Дима!

В слушалката се чуваше само пукане. Накрая Дима попита:

— На какво прилича?

— Как да ти кажа... — Замислих се. — „Море“ слушал ли си?

— Да. Само че не е „Море“, а „More“.

— Ами горе-долу същото. Обаче без да пеят. Най-обикновен саундтрак. Значи щом си слушам „Море“, си слушал и нея. А бе „Пинк“, бе — саксофон и синтезатор. Втората стра...

Слушалката изпраща и главата ми направо щеше да се пръсне от рева на Халмурадов:

— Ра, стига сте дрънкали! Нямате ли си работа? Подгответе автоматиката за меко кацане!

— Стига вече де, отдавна е готова! — викна Дима.

— Тогава започнете ориентацията на оста на спирачния двигател по лунната вертикалa!

— Добре.

Погледнах в космоса и видях Луната. Вече беше съвсем близо — и картината пред очите ми щеше да напомня флага на Петлюра, ако горната ѝ част не беше черна, а синя. Телефонът пак иззвъння. Пак беше Халмурадов.

— Внимание. На „три“ включваш спирачния двигател!

— Разбрано — отговори Дима.

— Едно... две...

Затворих.

Двигателят се включи. Всичко се тресеше, залитнах към стената и си ударих рамото, после се натресох с гръб в тавана, чу се грохот — и разбрах, че Дима вече е отишъл в безсмъртието: без да се сбогува. Не му се разсърдих — ако не се броеше последният ни разговор, той винаги беше мълчалив и навъсен, пък и кой знае защо, ми се струваше, че докато е седял по цяло денонощие в своята междуkontинентална балистична, е научил нещо специално, нещо, което завинаги му е дало правото и да не се здрависва, и да не се сбогува.

Пропуснах момента на кацането. Друсането и грохотът просто спряха, погледнах през окулярите и видях същата тъмнина като преди старта. Отначало си помислих, че е станала авария, но после си спомних, че беше планирано да кацна в лунната нощ.

Зачаках — и аз не знам какво — и после телефонът пак звънна.

— Халмурадов се обажда — чу се в слушалката. — Всичко наред ли е?

— Тъй вярно, другарю полковник.

— Ей сега ще се включи телеметрията — каза той — и ще се спуснат направляващите. Щом стигнеш повърхността — докладваш. Обаче дръж контра, нали?

И добави малко по-тихо, встрани от слушалката:

— Унд-дер-хунд, мамицата ви!

Луноходът се люшна и отвън се чу глух тътен.

— Напред — каза Халмурадов.

Това може би беше най-тежката част от задачата ми — трябваше да се спусна по две тесни релси, опрени в лунната повърхност. Имаха специални ръбове, така че луноходът не можеше да се обърне, но все пак оставаше опасността едната да е стъпила на някой камък и тогава можеше да се килне и да стане белята. Завъртях педалите и скоро усетих, че тежката машина тръгва надолу. Ударих контра, но набралата инерция тежка машина ме повлече надолу; внезапно нещо изтрака, контратата се скапа, краката ми със страшна скорост завъртяха няколко пъти педалите на обратно; луноходът неудържимо се плъзна надолу, люшна се и спря на осемте си колела.

Бях на Луната. Но не изпитвах никакви въодушевени емоции — просто мислех, че трябва да закача веригата. И тъкмо когато я закачих, телефонът иззвъння. Беше началник полета. Говореше официално и тържествено.

— Другарю Кривомазов! От името на целия команден състав на ГлавЦУП, който в момента е при мен, ви поздравявам с прилуняването на съветската автоматична станция „Луна-17Б“!

Чуха се ръкопляскания и гърмежи и разбрах, че отварят шампанско. Чух и музика — някакъв марш; беше като далечен фон на пукота на тапите в слушалката.

14

Детските ми мечти за бъдещето се бяха родили от онази тиха тъга, характерна за отделените от останалия живот вечери, когато си легнал до нечий недотлял огън, колелото ти е на тревата до тебе, западът лилавее от светлината на току-що залязлото слънце, а на изток вече изгряват първите звезди.

Малко неща бях видял и още по-малко изпитал, но много неща ми харесваха и си мислех, че полетът до Луната ще ги обедини всичките — всичко, което съм подминавал с надеждата да го намеря после, веднъж и завинаги; откъде можех да знам, че човек зърва най-хубавото в живота си само за миг, с крайчеца на окото си? Като дете често си представях извънземни пейзажи — студена белезникава светлина, осияни с кратери каменисти равнини; далечни скалисти зъбери, черно небе с пламтящо в него слънце и наоколо блестящи звезди; представях си дълбок цели метри космически прах, представях си камъните, лежали милиарди и милиарди години на лунната повърхност — не знам защо, но много ме впечатляваше мисълта, че лежат там неподвижно от толкова дълго и че просто мога да се наведа и да взема някой — а ръката ми ще е в скафандр. Мислех си как ще вдигна глава и ще видя синия диск на Земята — как ще е леко размит, все едно го гледаш през запотените стъкла на противогаз — и как тази най-висша в живота ми секунда ще ме свърже с всички моменти, когато ми се е струвало, че съм на прaga на нещо непостижимо и вълшебно.

Всъщност Луната се оказа съвсем мъничка, черна и задушна, само от време на време светваше жълтеникавата лампичка; оказа се мрак зад безполезните окуляри и неспокоен неудобен сън на глождещата седалка — спиш превит на две, опрял глава на ръцете си, които стискат кормилото.

Движех се бавно, по пет километра на ден, и изобщо не си представях как изглежда заобикалящият ме свят. Всъщност това царство на вечния мрак може би не изглеждаше никак — освен мен тук

нямаше никого, така че на кого да му изглежда нещо, а и не включвах фара, за да не източя акумулатора. Теренът явно беше равен, защото машината вървеше без проблеми. Не можех обаче да завъртя кормилото — очевидно беше заяло при кацането, — така че ми оставаше само да въртят педалите. И ходенето по нужда също беше страшно неудобно — ама толкова, че се стисках до последно, както навремето в детската градина следобед. И все пак пътят ми до космоса беше толкова дълъг, че не позволявах на никакви мрачни мисли да ме завладеят и дори бях щастлив.

Минаваха часове и дни; спирах само за да отпусна глава върху ръцете си и да поспя. Консервите вече свършваха, водата в бидона също; всяка вечер продължавах с един сантиметър червената черта на картата пред очите ми и тя все повече се приближаваше към мъничкото черно кръгче, където трябваше да свърши. Кръгчето приличаше на обозначение на метростанция; много се дразнех, че не са му дали име, и написах до него „Zabriskie Point“.

Стисках никелираната топка от кревата в джоба на ватенката си и вече цял час се взирах в етикетчето с надпис „Великата китайска стена“. Представях си топлите ветрове над полетата на далечния Китай и досадно звънящият телефон на пода само ми пречеше; все пак след малко го вдигнах.

— Ра, защо не отговаряш? Защо си светнал и не караш? Виждам те на телеметрията.

— Почивам, другарю началник полет.

— Докладвай показанията на километража.

Погледнах цифричките зад кръглото стъкълце.

— Трийсет и два километра и седемстотин метра.

— Изгаси светлината и слушай. Според нашата карта вече стигаш.

Сърцето ми подскочи — според моята карта до черното кръгче имаше още много път.

— Къде да стигам?

— До модул „Луна 17Б“.

— Ама нали аз съм „Луна 17Б“!

— И какво от това? Те също бяха „Луна 17Б“.

Май пак беше пиян. Но разбрах какво има предвид. Ставаше дума за експедицията за доставяне на образец от лунната почва — тогава на Луната бяха кацнали двама космонавти: Пасюк Драч и Зураб Парцвания. С малка ракета, която бяха изстреляли към Земята — с петстотин грама почва в нея; след това бяха живели на лунната повърхност минута и половина и се бяха застреляли.

— Сега внимателно, Омон! — каза началник полета. — Много внимателно. Намали скоростта и включи фаровете.

Щракнах копчето и долепих очи до окулярите. През оптиката чернотата пред лунохода приличаше на безкраен сводест тунел. Виждах ясно само малък каменист участък — може би базалтов, прерязан през метър — метър и половина от издигнати напречни ивици — приличаха на мънички дюни; странното беше, че изобщо не ги усещах, докато карах.

— Е? — чу се в слушалката.

— Нищо не виждам — отговорих.

— Изключи фаровете и дай напред. Без да бързаш.

Карах още четирийсетина минути. После луноходът опря в нещо и вдигнах слушалката.

— Земя, тук Луна. Има нещо. Приемам.

— Включи фаровете.

Точно пред лунохода видях две ръце в черни кожени ръкавици; пръстите на дясната стискаха дръжката на лопатка, в която все още имаше малко пясък и дребни камъчета, а тези на лявата — матово-лъскав „Макаров“. Между двете ръце се виждаше нещо тъмно. Вгледах се и видях вдигната яка и над нея ушанка; рамото и част от главата на трупа бяха закрити от колелото на лунохода.

— Какво виждаш, Омон? — задъха се слушалката.

Описах с няколко думи това, което виждах.

— А пагоните? Пагоните какви са?

— Не се виждат.

— Дай половин метър назад.

— Луноходът не може да върви назад — казах му. — Контрата не позволява.

— Ух!!!... А бе, казвах му аз на главния конструктор... — Началник полета явно се ядоса. — Не знам кой е, разбиращ ли — Зура

или Паша. Зура беше капитан, а Паша — майор. Добре, стига — изключвай фаровете, че ще скапеш акумулаторите.

— Слушам — казах, но преди да изпълня заповедта, погледнах още веднъж неподвижните ръце и ушанката. После натиснах педалите. Известно време не можах да тръгна, но после стиснах зъби и натиснах още по-силно. Предницата на лунохода се надигна, после се спусна — и минах.

— Напред — чу се в слушалката гласът на Халмурадов. — Изоставаш от графика.

Пестях енергията и почти непрекъснато карах на тъмно — включвах фаровете само за по няколко секунди, за да погледна компаса, въпреки че това беше безсмислено — нали кормилото беше заяло. Но така ми нареджаха от Земята. Много е сложно да опиша усещанията си: мрак, тясно и тъмно, пот по челото, натискаш с крака и се полюшваш — може би така се чувства плодът в майчината утроба.

Съзнавах, че съм на Луната. Но огромното разстояние, което ме отделяше от Земята, си беше чиста абстракция. Струваше ми се, че хората, с които говоря по телефона, са някъде съвсем до мен — не защото чуха гласовете им в слушалката съвсем ясно, а защото не можех да си представя как служебните отношения и личните чувства, които ни свързват — нали са нещо съвсем нематериално — могат да прескочат няколкостотин хиляди километра. Най-страниното обаче беше, че със същото невъобразимо разстояние се приближиха спомените ми от детството.

Като ученик лете ходех в едно село край Москва и по цял ден карах колело — навъртях по трийсет-четирийсет километра. Кормилото беше пуснато много надолу и трябваше да карам прегърен — като в лунохода. Сега, може би заради тази поза, започнаха разни халюцинации. Унасях се, заспивах с отворени очи — в тъмното това изобщо не е сложно — и ми се струваше, че виждам как сянката ми лети назад по асфалта под краката ми, виждам бялата пунктирна линия по средата на шосето, вдишвам бензина на някоя отминала ме кола. Започна да ми се струва дори и че чувам рева на камионите край себе си и свистенето на гумите по асфалта, и само звънът на телефона ме вадеше от това състояние. След това обаче отново изпадах от лунната

реалност, озовавах се пак на шосето — и разбирах колко много значат за мен часовете, прекарани на него.

Веднъж се обади другарят Кондратиев и почна да ми декламира стихотворения за Луната. Тъкмо се чудех как по-възпитано да му кажа да спре, когато той почна едно, което още от първите редове ми се стори снимка на душата ми.

*Свято вярвахме с тебе в това битие,
младост моя, но, виж, удивително,
днес поглеждам назад и го виждам, че е
и по цвят, и по форма съвсем недействително.*

*Всъщност то си е синкаво-лунен светлик
между тебе и мен, между да и обаче;
и изчезващ завинаги миг подир миг
към Луната сияйна поела с бегача.*

И отдавна...

Изхлипах и другарят Кондратиев веднага спря.

— А после? — попитах го.

— Забравил съм го — каза другарят Кондратиев.

Не му повярвах, но знаех, че няма смисъл да споря или да го моля.

— За какво мислиш сега? — попита ме той.

— За нищо — казах.

— А, не — каза той. — В главите ни винаги се върти по някоя мисъл. Кажи ми за какво мислиш.

— Спомням си детството — казах неохотно. — Как карах колело. Много приличаше на това сега. Същото ниско кормило, само че пред мен беше светло и духаше ветрец и... не разбирам...

— Какво не разбираш?

— Ами нали карах към канала... Къде все пак...

Другарят Кондратиев не отговори, после тихо затвори телефона.

Включих „Маяк“ — между другото, не вярвах съвсем, че е „Маяк“, въпреки че ни уверяваха в това през две минути.

— Седмина синове е дарила на Родината Мария Ивановна Плахута от село Мали Перехват — заговори в ранния работен следобед някъде далече в Русия женски глас. — Двама от тях, Иван Плахута и Василий Плахута, сега са в редовете на армията, в танковите войски на Министерството на вътрешните работи. Те ни молят да поздравим майка им с шеговитата песен „Самовар“. Изпълняваме молбата ви, млади бойци. Мария Ивановна, за вас днес ще пее любимецът на целия СССР Артьом Плахута — той с удоволствие отклика на поканата ни, още повече че и самият той се е уволнил като старши сержант осем години преди братята.

Задрънчаха чинели, задрънкаха струни и един глас — наблюгаше на „р“-то, все едно се бълска в рейса — запя:

— *O-ox, che са-мо-варр гор-ррец!*

Затворих. Призля ми от тези думи. Спомних си побелялата глава на Дима и кравата от „Atom Heart Mother“ и ме полазиха студени тръпки. Изчаках една-две минути и когато реших, че песента вече трябва да е свършила, пак завъртях черното копче. За секунда беше тихо, а после спотаилият се за тази секунда баритон пак гръмна:

*Гадовете с чай по-йхме
и със огън ги напп-пихме!*

Този път изчаках дълго и когато пак включих радиото, говореше водещата:

— ...ка поздравим нашите космонавти и всички онези, чийто земен труд прави възможна небесната им вахта. За всички тях днес ще...

Внезапно потънах в неочеквани мисли, по-точно направо се продълних в една от тях, както се пропада под лед — и чух радиото чак след няколко минути, когато тежкият хор на далечни басове вече редеше последните тухли във външната обшивка на монументалното здание на песента. Но въпреки че изцяло се бях изключил от реалността, продължавах

автоматично да въртя педалите и при всяко натискане да мести дясното си коляно встрани — така не си настъпвах пришката, която ми беше излязла.

Порази ме следното.

Ако сега, затворил очи, бях — доколкото човек изобщо може да е някъде — на призрачното шосе и несъществуващият асфалт и листакът и слънцето бяха толкова реални, все едно наистина се спусках надолу без контрол; ако, забравил за Zabriskie Point, до който оставаше съвсем малко, все пак съм бил щастлив, макар и само за секунди — не означаваше ли това, че още тогава, като дете, когато бях просто неотделена още частица на потопения в лятното щастие свят, когато наистина летях с колелото си по асфалтовата лента срещу слънцето и вятъра, без изобщо да ме е грижа какво ме чака — не означаваше ли това, че още тогава всъщност съм карал по мъртвата черна лунна повърхност и съм виждал само онова, което е прониквало в съзнанието ми през кривите окулярчета на сгъстяващия се около мен луноход?

*Е, сбогом, любими полета,
излитаме утре в небето.
И ти си една,
другарко Луна,
във целия космос сама...*

15

„Социализмът е строй на цивилизовани кооператори, воглаве с един чудовищен Распутин, който строй се копира и фотографира не само от големи групи колективни пропагандисти и агитатори, но и от колективните организатори, които имат различно място в исторически формиралата се система на използване на аеропланите срещу нуждите и бедствията на нисколетящата конница, която умира и загнива, но е също така неизчерпаема, както и реорганизацията на Рабкрин.“

Над този изписан със златни букви текст имаше табло със златен остробрадичък профил и написано извito „ЛЕНИН“, оградено с две маслинени клонки от станиол. Често минавах оттам, но винаги имаше хора и не смеех да се приближа. Огледах внимателно цялата конструкция: увito в червен плюш табло, около метър на метър. Беше закачено на стената с две диагонални шнурчета, излизящи от горните ъгли, и с малка кукичка по средата на страничната летва. Огледах се. Беше време за почивка и в коридора нямаше никого. Отидох до прозореца — алеята към столовата беше празна, чак откъм края й бавно се приближаваха два лунохода — караха ги Юра и Лена. Беше тихо, само от първия етаж се чуваше потрепването на топче за тенис. Обзе ме меланхолия — кой ли имаше право да играе по време на почивката? Вдигнах кукичката и отместих таблото. Зад него, точно по средата, имаше боядисан в златно шалтер. Присви ме под лъжичката, но посегнах и го вдигнах.

Чу се звънене и още преди да разбера какво е това, усетих, че съм направил нещо страшно и със себе си, и с целия свят. Звъненето прозвуча пак, този път по-силно, и изведнъж осъзнах, че и шалтерът, и червената вратичка, която бях отворил, и целият коридор — че не са истински, защото всъщност не стоя пред шалтера, ами седя прегърбен във възможно най-неудобна поза в някакво много тясно място. Звъненето се чу пак и за няколко секунди луноходът се сгъсти около мен. При следващото звънене в съзнанието ми се мярна, че всъщност

вчера, преди да наведа глава до кормилото, червената черта на картата беше стигнала точно до черното кръгче с надпис „Zabriskie Point“.

Телефонът иззвъня, вдигнах го и чух баса на полковник Халмурадов:

— Наспа ли се бе, мърда?

— Ти си мърда — викнах ядосано, но Халмурадов се разсмя доволно и разбрах, че изобщо не се е разсърдил.

— Оставиха ме сам тук в ЦУП-а — обясни ми той. — Всички заминаха за Япония, ще правим съвместен полет. Псадзер Владиленович ти праща много здраве, много съжалява, че не успя да се сбогувате, обаче всичко се реши в последния момент, нали разбираш. Мене ме оставиха при теб. Значи днеска слагаш радиомаяка. И край. Дотегнало ти е вече сигурно. Доволен ли си?

Не казах нищо.

— Ама ти да не би да ми се сърдиш? Стига де, Омон! За онова, дето ти го казах ли? Недей така. Ти тогава направо ни прееба всичките, насмалко да отменим полета... — Халмурадов също помълча. — Ама и ти си един, като гимназистка... Ти мъж ли си бе? Знаеш ли какъв ден е днес?

— Знам — казах.

— Закопчай се хубаво — загрижено почна да ме поучава Халмурадов. — И шалчето на гърдите. Лицето...

— Знам — прекъснах го.

— Значи първо слагаш очилата, после се омотаваш с шала, ушанката най-отгоре. И да ѝ стегнеш връзките, да не забравиш. Ръкавиците също. Ръкавите и крачолите ги стягаш с вървите, понеже вакуумът не се шегува, нали така? И ще можеш да издържиш три минути. Разбра ли?

— Разбрах.

— Не „разбрах“, а „тъй вярно“, мърда с мърда! Щом се приготвиш — докладвай.

Казват, че в последните минути преди смъртта човек виждал живота си като на обратен кадър. Не знам. При мен нямаше нищо такова, колкото и да се взирах. Вместо това съвсем ясно, до най-малката подробност, видях Ландратов в Япония — как върви по някаква улица в слънчевото утро с току-що купените си маратонки, как се усмихва и как сигурно изобщо не си спомня на какво ги е обул.

Представих си и другите — началник полета, превърнал се в застаряващ интелигент с официален костюм, и другаря Кондратиев, как дава замислено-умно интервю на някой журналист от програма „Время“. Но не ми дойде нито една мисъл за самия мен. За да се успокоя, включих „Маяк“ и изслушах задушевната песен за огньовете далеч оттатък реката, за падналия боец, за престреляното сърце и за белогвардейците, които няма какво да губят освен веригите си. Спомних си как много отдавна, още като дете, пълзях с противогаза по линолеума, като припявах наум на радиоточката, и тихичко почнах:

— Это бе-ло-гвардей-ски-е цепи!

Радиото внезапно се изключи и иззвъня телефонът.

— Готов ли си вече? — попита Халмурадов.

— Не съм — отговорих му. — Закъде да бързам?

— Ама ти наистина си бил голям капут, бе — каза Халмурадов.

— Правилно ти пише в досието, че като дете не си имал и едно приятелче — само оня педал, дето го разстреляхме. Не мислиш ли за другите? Пак няма да мога да ида на тенис.

Кой знае защо, мисълта, че Халмурадов, с опънати на тълстия му задник бели гащета, скоро ще е на кортовете в Лужники и ще тупка топката на асфалта, а пък аз вече няма да съм никъде, ми се стори невероятно отвратителна — не защото му завидях, а защото внезапно и с пронизваща яснота си спомних един слънчев септемврийски ден в Лужники — бяха ни завели от училище. После обаче си помислих, че след като мен няма да ме има, няма да ги има и Халмурадов и Лужники, и тази мисъл разсея меланхолията от съня ми.

— За другите ли? — попитах тихо. — Какви други? Впрочем, това няма значение. Вървете, аз ще се оправя и сам.

— А, не.

— Наистина, вървете.

— Не, не — сериозно каза Халмурадов. — Трябва да обобщя задачата, да засека сигнала от Луната, да отбележа московското време. Така че давай по-бързо.

— А Ландратов също ли е в Япония?

— Защо питаш? — подозрително попита Халмурадов.

— Просто така. Спомних си нещо.

— Какво?

— Нищо особено — казах. — Спомних си как танцуваше „Калинка“.

— Разбрано. Ей, Ландратов, в Япония ли си? Търсят те.

Чу се смях, после скърцане на влажни пръсти, хващащи слушалката.

— Тука е, при мене — каза Халмурадов. — Праща ти много здраве.

— Много здраве и на него. Е, време е вече.

— Значи буташ люка — бързо почна Халмурадов да повтаря инструкцията, която отдавна знаех наизуст — и веднага стискаш кормилото, та въздухът да не те изхвърли навън. После вдишваш от кислородната маска през шала и излизаш. Минаваш петнайсет крачки в посоката на движение, изваждаш радиомаяка, установяваш го и го включваш. Внимавай да са петнайсет, понеже иначе луноходът ще екранира сигнала... После вече... Дали сме ти пистолет с един патрон, а колкото до гащите — гащи в космонавтския отряд не се полагат, много добре го знаеш.

Затворих. Телефонът звънеше, но не му обръщах внимание. За момент си помислих дали пък да взема да не включва радиомаяка, та този гад Халмурадов да кисне в ЦУП чак до вечерта и после да го накажат и по партийна линия, но си спомних за Съома Аникин и как ми каза, че непременно трябва да стигна и да направя всичко, каквото трябва. Не можех да предам момчетата от първа и втора степен и мълчаливия Дима от лунния модул — те бяха загинали, за да съм тук сега, и пред лицето на извисените им кратки съдби злобата ми срещу Халмурадов ми се стори дребнава и срамна. И когато разбрах, че ей сега, след минутка, ще се стегна и ще направя всичко, както трябва, телефонът мълкна.

Започнах да се пригответям и след половин час свърших. Запуших си ушите и носа със специални хидрокомпенсационни тампони от промазан памук, проверих и дрехите си — всичко беше закопчано, загащено и стегнато; ластикът на очилата ми стягаше и те ми се впиваха в бузите, но ги оставих така — без друго ми оставаше съвсем малко. Взех кобура от рафта, извадих пистолета, освободих предпазителя и го пъхнах в джоба на ватенката. Метнах на лявата си рамо мешката с радиомаяка и посегнах към слушалката, но се сетих, че вече съм си запушил ушите, пък и не ми се щеше да прекарам

последните мигове от живота си в разговор с Халмурадов. Спомних си последния ни разговор с Дима и си помислих, че е добре, че го изльгах за „Zabriskie Point“. Кофти е да си отидеш от света, ако оставяш някаква тайна.

Поех си дъх, все едно че ще скачам във вода, и почнах.

През безкрайните часове на тренировките тялото ми беше запомнило толкова добре какво трябва да прави, че не спря нито за миг, въпреки че работех в почти пълен мрак — акумуляторът беше паднал до такава степен, че лампичката вече не светеше и се виждаше само червеникавата жичка. Първо трябваше да отвъртя петте винта на люка. Когато и последният тропна на пода, напипах стъкленото прозорче на аварийния изход и го праснах с последната консерва „Великата стена“. Стъклото се пръсна. Бръкнах, проврях показалеца си в халката на пиропатрона и я дръпнах. Пиропатронът беше направен от взрывателна граната Ф-1 и се задействаше след три секунди, така че ми оставаше точно толкова време, колкото да стисна кормилото и да се наведа. В следващия миг нещо над мен изтрещя и се люшнах толкова силно, че наスマлко да изхвърча от седалката, но успях да се задържа. След половин секунда вдигнах глава и видях бездънната чернота на открития космос... Разделяше ни само тънкият плексиглас на мотоциклетните очила. Цареше абсолютен мрак. Наведох се, вдиших дълбоко през мундшука на кислородната маска, измъкнах се навън и тръгнах напред — всяка крачка ми костваше невероятно усилие заради болката в гърба — нали го изправях за пръв път от месеци. Не ми се вървеше цели петнайсет крачки; коленичих и дръпнах връвта на радиомаяка, за да го измъкна — той обаче се закачи и не щеше да излиза. Вече не можех да задържам въздуха в дробовете си и за миг ме обзе паника — помислих си, че ще умра, без да съм изпълнил задачата си. В следващия момент обаче мешката се откачи и пуснах радиомаяка на повърхността на Луната и натиснах копчето — и в ефира полетяха кодираните думи „ЛЕНИН“, „СССР“ и „МИР“, повторяни на всеки три секунди, а на корпуса светна мъничка червена лампичка и освети плаващото през житни класове Земно кълбо — и за пръв път забелязах, че гербът на Родината ми всъщност е нещо, гледано от Луната.

Въздухът напираше да избухне от дробовете ми и знаех, че само след секунди ще го издишам и обгореното ми гърло ще вдиша

пустотата. Замахнах и хвърлих никелираното топче колкото се може по-далече. Беше време да умра. Извадих пистолета от джоба си, опрях дулото в слепоочието си и се помъчих да си спомня главното в краткото си съществуване, но не си спомних нищо освен смъртта на Марат Попадия, за която ни беше разказал баща му. Голяма глупост беше да умра с тази история, която изобщо не ме интересуваше, и се помъчих да мисля за друго, но не успях; видях заснежена поляна, видях клекналите в храсталака гоначи, видях две мечки да реват и да се изправят срещу ловците — и докато натисках спусъка — а може би не го натисках, — изведнъж съвсем ясно разбрах, че Кисинджър е знаел. Пистолетът засече, но и без това всичко вече беше кристално разбираемо; пред очите ми се завъртяха шарени спасителни пояси, опитах се да се хвана за един от тях, не успях и паднах на ледения и черен лунен базалт.

Някакъв ръбест камък се беше забил в бузата ми — убиваше ме дори през шала. Надигнах се на лакти и се огледах. Не се виждаше нищо. Носът ме засърбя, кихнах и един от тампоните ми изхвърча. Смъкнах ушанката, шала и очилата, измъкнах и набъбналите тампони от ушите и от носа си. Не се чуваше нищо, но пък миришеше на мухъл. Беше влажно и въпреки че бях с ватенка — студено.

Станах, опипах тъмнината с ръце, после ги протегнах напред и тръгнах. Спънах се в нещо почти веднага, но успях да не падна. След няколко крачки напипах стена и дебели увиснали кабели, увити с нещо лепкаво. Обърнах се и тръгнах на другата страна; стъпвах внимателно, но след няколко крачки пак се препънах. После пак напипах стена и кабели. А след това забелязах на четири-пет метра от мен малка червена лампичка, която осветяваше метален петоъгълник, и си спомних всичко.

Докато обаче осмисля онова, което си спомних, и разбера какво е, някъде далече вдясно нещо блесна — и се обърнах натам и инстинктивно вдигнах ръце пред лицето си, и през пръстите си видях безкраен тунел — и в края му светна ярка светлина и освети покритите с кабели стени и събиращите се в една точка релси.

Обърнах се и видях на релсите зад мен лунохода — дългата ми черна сянка падаше върху него (неизвестният дизайнер го беше изрисувал целия със звезди и с големи букви — „СССР“) — и тръгнах заднишком към него, скрил очи от бълвналия над релсите и към мен

ослепителен огън, който, кой знае защо, ми заприлиcha на залязващо слънце. Нещо се удари в лунохода и в същата секунда се чу гърмеж; разбрах, че стрелят по мен, и прилекнах зад лунохода. Още един куршум го улучи и няколко секунди луноходът звънеше като камбана. За погребение. Чу се тихо потракване на колелета, после проехтя още един изстрел и потракването спря.

— Ей, Кривомазов! — отекна нечовешки висок глас. — Излизай, гад! Дадоха ти орден!

Внимателно надникнах изпод лунохода. На петдесетина метра от мен на релсите беше спряла малка дрезина с ослепителен фар. Пред нея, широко разкraчен, се поклащащ човек с мегафон в лявата ръка и с пистолет в дясната. Той вдигна пистолета и стреля; куршумът рикошира няколко пъти и изсвири под тавана. Сниших се.

— Излизай, гад такава!

Гласът ми беше познат, но не можех да се сетя чий е.

— Две!

Той стреля още веднъж и куршумът издрънча в лунохода.

— Три!

Надникнах пак и го видях как оставя мегафона на дрезината, разперва ръце и тръгва в тръс по траверсите към лунохода. Когато се приближи, чух, че бръмчи с уста като самолет, и го познах — беше Ландратов. Дръпнах се назад в тунела, но разбрах, че щом долети до лунохода, ще съм съвсем беззащитен. Колебах се само секунда — и после се заврях под машината.

Вече виждах само приближаващите се крака — стъпваха по траверсите уверено, но някак си накриво и чепато. Той, изглежда, не беше забелязал нищо и когато доближи лунохода, забуча различно, понапрегнато, и разбрах, че прави вираж, за да го заобиколи. В следващия миг видях ботушите му между ръждясалите трамвайни колела и внезапно, неочеквано и за самия мен, ги сграбчих. Пръстите ми го стиснаха за глезните и за миг сякаш сами понечиха да ги пуснат, понеже ботушите бяха отвратително празни. Той изкрещя и падна; не го пуснах и протезите под меката кожа се изкривиха неестествено. Извъртях ги още веднъж и почнах да се измъквам изпод лунохода; той протягащ ръка към пистолета си, който беше паднал между траверсите. Имах на разположение само секунда, така че сграбчих

тежкия петоъгълник на радиомаяка и с всичка сила го стоварих върху жълтокосия му тил.

Чу се хрущене и червената лампичка изгасна.

Дрезината на Ландратов беше много по-лека от моя луноход — и много по-бърза. Мощният фар осветяваше кръгъл тунел, по чиито стени имаше кабели, покрити с нещо лепкаво — като мухоловки в пионерска столова. Тунелът приличаше на тунел на метро; от него се отклоняваха други тунели, също така черни и безжизнени. По траверсите притичваха плъхове — някои колкото кучета, — но слава Богу, не ми обръщаха внимание. След малко видях един тунел, който се отклоняваше вдясно — уж същият като другите, — но когато стигнах до него, дрезината зави толкова рязко, че паднах на релсите.

Оказа се, че стрелката не беше прещракала: предните колела тръгнаха направо, а задните надясно — и дрезината, така да се каже, зацикли. Разбрах, че ще трябва да продължа пеш, и бавно тръгнах напред; съжалявах, че не бях взел пистолета на Ландратов, макар че той едва ли щеше да ме спаси от плъховете, ако решаха да ме нападнат.

Не бях минал и петдесет метра, когато чух отпред лай и викове. Обърнах се и побягнах назад. Зад гърба ми светнаха фенери; погледнах и видях сивите сенки на две овчарки — тичаха по траверсите пред водачите си, от които се виждаха само кръговете на фенерчетата. Не стреляха — сигурно за да не улучат кучетата.

— Дръж, Белка! Дръж, Стрелка! Дръж! — викаше някой.

Свих в един страничен тунел и затичах с максималната скорост, на която бях способен, като подскачах високо, за да не се спъна в нещо и да не си строша краката. Настипих един плъх и насмалко не паднах, и изведнъж видях ярки немигащи неземни звезди — светеха отляво; хвърлих се натам, бълснах се в стената, покатерих се по нея, като се държах за кабелите, усещах как кучетата ме настигат. Скочих от другата страна и не се претрепах единствено защото паднах на нещо много меко — приличаше на завит с найлон фотьойл. Запромъквах се между някакви кашони и палети; на няколко пъти напипвах увити в найлон столове и дивани. После стана по-светло. Чух някъде съвсем наблизо тихи гласове и замръзнах. Бях зад някакъв гардероб — гледах

пресования картон и изписаното на него „Невка“. Зад мен се чуваше лай, долитаха викове, после се разнесе усилен от мегафон глас:

— Стоп! Тишина! Включване в ефир след две минути!

Кучетата продължаваха да лаят, нечий нахален тенор почна да обяснява нещо, но мегафонът пак изрева:

— Изчезвайте от територията, че щ'ви таковам таковата! Ш'ви растрелям с куч'тата барабар!

Лаят постепенно затихна — отвеждаха кучетата. След около минута се осмелих да надникна иззад гардероба.

В първия момент ми се стори, че съм попаднал в някакъв огромен древноримски планетарий. На много високия купол на тавана стъклено-ламаринено проблясваха далечните звезди, включени приблизително на една трета мощност. На четирийсетина метра от гардероба имаше стар кран и на стрелата му, на четири-пет метра от пода, беше надянат като огромна бутилка един „Салют“ с долепил се до него космически товарен кораб „Агдам Т-3“; всичко това приличаше на пластмасово моделче на самолет на поставка. Цялата конструкция обаче очевидно беше прекалено тежка за крана и затова кърмата на товарния кораб беше подпряна с няколко дълги греди; в полумрака се виждаха, но когато откъм гардероба светнаха два прожектора, станаха на практика невидими, защото, също както и стената зад тях, бяха боядисани черни и налепени с проблясващи под лъчите на светлината парченца станиол.

Прожекторите бяха със светлинни филтри и светлината им беше мъртвешки странна. Освен космическия кораб, който вече изглеждаше съвсем истински, те осветиха и една камера с голям надпис „Samsung“, до която пушеха двама автоматчици, и дълга маса с микрофони, мезета и призрачно-прозрачни шишета водка, които приличаха на забити в покривката ледени висулки; на масата седяха двама генерали и двамата по нещо приличаха на Генрих Боровик. Отстрани, на една малка масичка с микрофон, седеше някакъв цивилен. Зад гърба му се виждаше шперплатово табло с надпис „Время“ и нарисувано земно кълбо, над което косо излиташе петольчка с дълги странични лъчи. Друг цивилен се беше навел над масичката и говореше нещо на човека пред микрофона.

— Трети дубъл!

Не видях кой го каза. Вторият цивилен изтича до камерата и я обърна към масичката. Чу се звън и човекът зад микрофона почна да говори бавно и убедително:

— ЦУП — това е авангардът на съветската космическа наука. Намираме се в един от филиалите му. Вече седма година космонавтите Армен Везиров и Джамбул Межелайтис са на своя орбитален пост. Този полет — най-дългият в историята — изведе нашата Родина на челно място в световната космонавтика. Символично е, че ние с оператора Николай Гордиенко попаднахме тук в деня, когато космонавтите ще изпълнят важна научна задача — точно след половин минута те ще излязат в открития космос, за да монтират астрофизичния модул „Квант“.

Помещението засия нежно и неясно — вдигнах глава и видях, че лампичките по тавана са включени на пълна мощност. Очерта се величествената панорама на звездното небе, към което човечеството се е стремило от векове и е съчинявало красиви, но наивни легенди като тази, че в небесната твърд са набити сребърни клинци.

Откъм „Салюта“ се чу приглушено бълкане — както когато буташ с рамо изкривената от влагата врата на мазе, но те е страх, че ако бълснеш по-силно, тя ще падне. После люкът на кораба се открепна и човекът с микрофона каза високо:

— Внимание! Пряко включване!

Люкът бавно се отвори и от космическия кораб се подаде кръгъл сребрист шлем с къса антена. Всички заръкопляскаха. След шлема се показаха рамене и сребристи ръце — и първата им работа беше да закачат подсигурителното въже за специалната скоба на корпуса; движенията бяха бавни и плавни, добре отработени по време на безкрайните тренировки в басейна. Накрая първият космонавт излезе в открития космос и спря на няколко крачки от люка — помислих си, че трябва да си много смел, за да застанеш така над четириметровата бездна. Стори ми се, че единият от генералите поглежда към мен, и се скрих зад гардероба, а когато пак подадох глава, на космическия кораб вече стояха и двамата космонавти, ослепително бели на фона на мастиленочерния космос, поръсен с миниатюрните точки на звездите. Единият държеше някаква кутия. Сетих се, че това трябва да е астрофизичният модул „Квант“. Космонавтите бавно и някак подводно минаха по корпуса на кораба, спряха до една щръкнала мачта и доста

бързо завинтиха кутията за нея. После се обърнаха към камерата, плавно помахаха с ръце и със същата водолазна походка се върнаха при люка и един по един изчезнаха в него.

Люкът се затвори, но аз още дълго гледах блещукащите в невъобразимата далечина звезди — там, където Лебед беше разперил тънките си ръце и се колебаеше кого да прегърне: дали огромния, заел половината небосвод Пегас, или мъничката, но толкова трогателно ярка и чиста Лира.

През това време цивилният бързо и радостно говореше в микрофона:

— По време на операцията в Центъра за управление на полета цареше абсолютна тишина. Аз също бях затаил дъх — но всичко мина успешно. Точността и координираността на действията на космонавтите са поразителни — очевидно си казват думата дългите години тренировки и орбиталният полет. Установената днес научна апаратура...

Изпълзях зад гардероба. Нищо не ме интересуваше, обзе ме пълна апатия. Ако някой тръгнеше да ме гони, дори нямаше да бягам или да се съпротивлявам; единственото, което исках, беше да спя. По стар лунен навик отпуснах глава на ръцете си и заспах. И докато заспивах, чух:

— Телевизионното предаване за работата в открития космос е заснето от камера, монтирана на един от слънчевите панели на базовия блок.

Спах дълго — поне четири-пет часа. Няколко пъти чухах как около мен бутат нещо и псуват, някакъв писклив женски глас настояваше да преместят някакъв диван, но аз изобщо не помръднах — може би всичко това беше само сън. Когато отворих очи, всичко беше тихо. Надигнах се предпазливо и надникнах иззад гардероба. На масичката с микрофона нямаше никого, а камерата беше завита с брезент. Само един прожектор осветяваше космическите кораби. Измъкнах се и се огледах: всичко си беше като по време на предаването, но сега забелязах на пода под корабите доста голяма купчина лайна, гадно изпъстрена с хартийки и кутии от „Великата стена“; докато гледах, отгоре падна поредното лайно и меко пълосна в нея. Отидох до масата при недопитите шишета водка и недоядените мезета — много ми се пиеше. Когато седнах, гърбът ми автоматично се

преви във велосипедна поза; с известно усилие успях да се поизправя и да събера шишетата — напълни две големи чаши и бързо ги изпих. Поколебах се за секунда дали да не замезя с една маринована гъбка от близката чиния, но като видях олигавената вилица в нея, се отказах.

Спомних си другарите си от екипажа и си представих същата тази или подобна на нея зала — и на пода ѝ ковчези — четири вече запоени и един празен. В някои отношения момчетата сигурно бяха извадили повече късмет от мен, но въпреки това ми стана тъжно. После си помислих за Митьок. Много скоро главата ми се замая и вече можех да мисля за това какво става в момента. Вместо да мисля за момента обаче, си спомних последния си ден на Земята, потъмнелите от дъждъ павета на Червения площад, количката на другаря Урчагин и топлите му устни до ухото ми. И как шепнеха:

„Омон. Знам колко ти е тежко да изгубиш приятеля си и да разбереш, че още от дете си вървял към безсмъртието рамо до рамо с един опитен и коварен враг — дори не искам да произнасям името му. Спомни си все пак обаче един разговор между нас тримата. Той каза: «Какво значение има с каква мисъл ще умреш? Нали сме материалисти.» Спомняш ли си какво му отговорих — казах, че след смъртта човек живее с делата си. Но не казах друго, най-важното. Запомни, Омон — въпреки че човек изобщо няма душа, разбира се, всяка душа е цяла вселена. Това е то диалектиката. И докато има дори една душа, в която нашето дело да живее и да побеждава, това дело няма да погине. Защото ще съществува цяла вселена и центърът ѝ ще е ето това...“

Той махна към площада; паветата вече бяха черни и грозни.

„И ще ти кажа и най-важното, Омон, и недей да го забравяш. Може и да не ме разбереш сега, но ти го казвам за онзи момент, който ще дойде, а аз няма да съм до теб. Слушай и помни. Достатъчна е и една само чиста и честна душа, та страната ни да излезе на първо място в усвояването на космоса; достатъчна е, та на далечната Луна гордо да се развее червеното знаме на победилия социализъм. И трябва да я има дори само за миг, защото знамето ще се развее именно в нея и...“

И внезапно усетих миризма на пот, обърнах се — и рухнах на пода, повален от юмрук в дебела гумена ръкавица.

Над мен стоеше космонавт в изтъркан шаячен скафандр и с шлем с червен надпис „СССР“. Той грабна едно празно шише, счупи го в ръба на масата и се наведе с назъбеното гърло към мен — аз обаче успях да се претърколя, скочих и побягнах. Той се втурна след мен — движенията му бяха забавени, но кой знае защо, пъргави, и това беше много страшно. С крайчеца на окото си мернах втория — смъкваше се по черната греда, с която беше подпрян „Агдам Т-3“, и заедно със себе си смъкваше и станиолените звезди. Стигнах до вратата и я бълснах с рамо, но беше заключена. Хвърлих се назад, заобиколих първия и се сблъсках с втория, който ме изрита с тежката си обувка с магнитна подметка — целеше ме в чатала, но ме улучи в крака, — а после се опита да ме мушне в корема с острата антена на шлема си. Успях да се извъртя — и изведнъж се сетих, че съм изпил водката, която може би са чакали години наред, и се уплаших вече истински. Видях една ниска решетка с червена мълния, вписана в триъгълник, и надпис „Опасно за живота!“ и хукнах към нея. Беше отворена.

Вмъкнах се в тесен коридор с железен под, който кънтеше под краката ми. Не успях да изтичам и пет метра, когато чух зад себе си тежко-звънкото чаткане на магнитните пластинки. Това ми даде сили и скорост; завих на някакъв ъгъл и видях къс коридор, който свършваше с кръгъл вентилационен прозорец със скъсана мрежа; зад мрежата се виждаше неподвижна ръждясала перка. Понечих да се върна, но преследвачът ми вече беше толкова близо, че дори не го усещах като нещо цяло, а като сбор от несвързани едно с друго възприятия: топка с плексигласово забрало и с червен надпис „СССР“, черен гumen юмрук с щръкнал от него прозрачен стъклен тризъбец, воня на пот и майорски пагони на намазания със сребърен бронз шаяк. В следващия миг вече се гърчех във вентилационната шахта зад люка и бързо-бързо успях да се провра между перките на огромния вентилатор — приличаше на корабно витло, — но когато запълзях нагоре по шахтата, ватенката ми се закачи на нещо и се свих като зародиш в утроба. Отдолу нещо зашумоля, нещо се опита да ме хване за глазена и аз с писък задрапах нагоре, за секунди изкатерих още два-три метра и се вмъкнах в някакво хоризонтално отклонение. То свършваше с кръгло прозорче и през прозорчето се виждаше земното кълбо, забулено от облаци. Изхлипах и запълзях към него.

Гледах Земята през сълзи и тя беше замазана и неясна, и като че ли висеше в някаква жълтеникова пустота; и от тази пустота я гледах как се приближава, докато се провирах към нея, докато притисналите ме стени изведнъж не ме пуснаха и не видях как кафявите плочки на пода политат към мен.

— Ей! Жив ли си?

Отворих очи. Над мен се беше навела жена с мръсна синя престилка; държеше бърсалка, а на пода до нея имаше кофа.

— Лошо ли ти е? Защо лежиш тука?

Огледах се — точно срещу мен имаше кафява врата с табелка: „Да се провери до 14.VII“. До нея беше закачен календар с голяма снимка на Земята и надпис „Мирен Космос!“ Лежах в малко коридорче с боядисани в синьо стени; виждаха се три-четири врати. Погледнах нагоре и видях на стената срещу календара черната дупка на вентилацията.

— Кво? — попитах.

— Пиян ли си, викам?

Хванах се за стената, изправих се и тръгнах по коридорчето.

— Къде натам бе? — каза жената и ме обърна на другата страна.

Тръгнах пак. Зад ѝгъла имаше стълбище — високо и стръмно. Водеше до една дървена врата, иззад която долиташе неясен шум.

— Хайде, хайде — каза жената и ме побутна в гърба.

Качих се по стълбището, обърнах се — тя ме гледаше подозрително, — бутнах вратата и се озовах в сумрачна ниша до няколко души, които не ми обърнаха никакво внимание. Отнякъде се чу засилващо се бучене, погледнах настрани и прочетох бронзовия надпис „БИБЛИОТЕКА «ЛЕНИН»“.

Бях на Земята.

Излязох изпод стълбите и бавно тръгнах към голямото огледало в края на перона. Над него мигаха страшните оранжеви секунди — съобщаваха, че вече е късно и че предишният влак е минал преди малко повече от четири минути. От огледалото ме погледна отдавна небръснат младеж; очите му бяха зачервени, а косата — разчорлена. Беше облечен с мръсна черна ватенка, оцапана с мазилка. Изглеждаше така, сякаш и той не знае къде е спал миналата нощ.

Впрочем точно така си беше. Милиционерът — нисичък, с малки черни мустачки — който се разхождаше по перона, почна да ме гледа подозрително и когато влакът дойде и вратите се отвориха, се качих без никакво колебание. Вратите се затвориха и влакът ме понесе към новия живот. „Полетът продължава“ — помислих си. Половината лампи в лунохода не светеха и беше някак унило. Седнах; жената до мен рефлекторно долепи колене, поотмести се и сложи помежду ни мрежата с покупките си: два-три пакета ориз, един пакет фиде и замразено пиле.

Трябаше все пак да решава да поема. Погледнах схемата на маршрутите, залепена до внезапната спирачка, и почнах да преценявам на коя точка на червената линия се намирам.

ЖЪЛТАТА СТРЕЛА

12

Андрей се събуди от обичайния сутрешен шум: вече изпълнилите коридора бодри коментари на опашката за тоалетната, отчаяния детски плач зад тънката стена и хъркането наблизо. Минутадве той се опитва да се пребори с настъпващия ден, но изведнъж засвири радиоточката. Музиката сякаш я пресилваха в ефира от някаква огромна тенджера на „Обществено хранене“.

— Най-важното — каза невидимият приемник точно до главата му — е с какво настроение влизате в новия ден. Нека днес той да бъде лек, радостен и огрян от слънчеви лъчи — това ви пожелава известната естонска певица Гуна Томас.

Андрей провеси крака от леглото и уцели обувките си. На съседното легло похъркваше Пътър Сергеевич. Тъй както енергично наместваше гърба и задника си, завит с чаршафа на сини щамповани триъгълници, явно се канеше да прекара в прегръдките на Морфей още поне един час. Не го вълнуваше нито сутрешният поздрав на Гуна Томас, нито коридорните гласове. Неговата въздушна броня обаче бе неизползваема от другого, тъй че за Андрей новият ден започна безвъзвратно.

Той се облече, изпи преполовената чаша изстинал чай, свали от закачалката кърпата с бродиран двуглав петел, взе несесера си и излезе в коридора. Последен на опашката за тоалетната бе брадатият планинец на име Авел. Кой знае защо обичайното добродушие върху едрото му кръгло лице днес го нямаше и дори щръкналата от юмрука му четка за зъби приличаше на кама.

— Аз съм след теб — каза Андрей, — но ще ида да запаля една цигара. Нали?

— Бъди спокоен — мрачно отвърна Авел.

Когато тежката, с дълбоко вдълбан надпис „Локомотив шампион“ и с малко оплюто прозорче врата щракна след Андрей, той се сети, че още вчера е свършил цигарите. За късмет, точно пред нея,

наобиколен от няколко души, седеше шмекерът. Андрей си изпроси цигара „Пътнически“ от един зяпач и застана наблизо.

Шмекерът беше стар и сбръкан, приличаше на умираща маймуна и някоя празна бирена кутийка за милостиня щеше да му отива много повече, отколкото трите кафяви пластмасови чашки, които бавно движеше върху парчето картон. Впрочем, можеше да бъде патриарх и учител — имаше двама много внушителни и едрогабаритни асистенти с еднакви червеникави якета от невъобразимо калпава кожа, шити от китайски политзатворници. Те се караха доста правдоподобно, бълскаха се в гърдите и един подир друг печелеха от наставника си нови банкноти от по пет хиляди. Той им ги подаваше, без да казва нищо и без да ги поглежда.

Андрей се поотдалечи и се облегна на стената до прозореца. Радиото бе познало — денят наистина бе слънчев. От време на време полегатите жълти лъчи докосваха плешивината на шмекера и тогава чорлавите остатъци от тънкия бял пух на главата му за миг се превръщаха в сияен ореол и манипулациите му над картона заприличаха на свещенодействие от някаква забравена религия.

— Ей — каза единият от асистентите и вдигна глава, — какво си се разпушил? Тук и бездруго няма въздух.

Андрей не отговори. Можеше да напише писмо до някой вестник — в смисъл, братя и сестри, чух, че у нас са задигнали и въздуха.

— Да не си оглушал? — повтори асистентът и се изправи в цял ръст. Андрей пак не отговори. Помагачът изобщо не беше прав, не беше на своя територия.

— Тука има, тука няма, гледаш внимателно, печелиш обезательно — внезапно изскърца шмекерът.

Изглежда беше парола — асистентът веднага я разбра, врътна глава и веднага се върна към прекъснатата свада с партньора си. Андрей си дръпна за последен път и метна фаса в краката им.

Тъкмо му беше дошъл редът. Авел вече го нямаше и отпред стоеше само някаква жена с кърмаче на ръце. Противно на очакванията, те се оправиха доста бързо.

Андрей затвори вратата след себе си, пусна крана, погледна лицето си в огледалото и реши, че за последните пет години то не че е

становало по-зряло или по-старо, ами по-скоро е изгубило актуалност, както я изгубиха клошпанталоните, трансценденталната медитация и групата „Fleetwood Mac“. Напоследък на мода бяха съвсем други лица — като от трийсетте, от предвоенните години, което налагаше безброй изводи, отвеждащи твърде далеч. Андрей ги оставил да си ходят сами, изми си зъбите и лицето и тръгна да се прибира.

Пътър Сергеевич вече се беше събудил и седеше до масичката. Той се почесваше и прелистваше стария брой на „Железници“, който Андрей вчера бе взел от един циганин срещу кутийка бира, но не бе успял да прочете.

— Добро утро, Андрей — каза Пътър Сергеевич и тикна показалец във вестника. — Виж какво пише: съществуването на снежния човек може да се смята за документирано.

— Добро утро, Пътър Сергеевич — отвърна Андрей. — Това са глупости. Пак хъркахте цяла нощ.

— Не може да бъде. Наистина ли?

— Наистина.

— А ти свирка ли ми?

— Свирках, свирках — отвърна Андрей. — И още как. Но полза никаква. Щом се обърнете по гръб, веднага започвате да хъркате и оттам нататък няма смисъл. По-добре се вържете, че да лежите все на една страна. Помните ли как го правехте миналата година?

— Помня — каза Пътър Сергеевич. — Тогава бях по-млад. Сега няма да мога да заспя така. Ех, лоша работа. Всичко е от нервите. А да ти кажа, Андрюша, преди тия шибани реформи, никога не хърках. Както и да е, ще измислим нещо.

— Какво още пише? — кимна към вестника Андрей. Трябваше да насочи мислите му нанякъде, преди да е започнал да си спомня какво било преди реформите.

Движейки пръст по зеленикавия лист и псуващи еднообразно, Пътър Сергеевич взе да му преразказва уводната статия. Андрей кимаше, питаше по нещо, но обмисляше плановете си за деня. Първо трябваше да отиде да закуси, а после — да се отбие по някаква мъглява работа при Хан.

11

В ресторанта — дълго и тясно помещение с десетина неудобни маси — още нямаше хора, но вече миришеше на прегоряло, и то май на прегоряло развалено месо. Андрей седна на обичайното си място до прозореца с гръб към касата и примижал от слънцето, погледна менюто. Там фигурираше само булгурена каша, чай и „коняк азербайджански“. Долови погледа на сервитьора и кимна положително. Келнерът му показа с пръсти нещо малко, стотина грама, и се усмихна въпросително. Андрей отрицателно тръсна глава.

Топлата слънчева светлина падаше върху покривката, цялата в лепкави петна и трохи, и той изведнъж си помисли, че за милионите лъчи е същинска трагедия да започнат пътя си от повърхността на слънцето, да прелетят през безкрайната космическа пустош, да пробият километри небе и накрая да угаснат върху отвратителните остатъци от вчерашна супа. А бе напълно възможно полегато падащите през прозореца жълти стрели да притежаваха съзнание, надежда за подобро и разбиране колко безпочвена е тази надежда, тоест като хората да разполагаха с всички съставки, необходими за страданието.

„Може и мен някой да ме мисли за точно такава жълта стрела, паднала върху покривката. А животът просто да е мръсно стъкло, през което прелиtam. И сега падам, падам, вече дявол знае колко години падам пред чинията върху масата, а този някой ме гледа и чака да му сервираят закуската...“

Андрей вдигна очи към телевизора в ъгъла и видя някакво познато лице, което беззвучно отваряше уста пред три кафяви микрофона. После камерата се завъртя и показа двама души, които яростно се бутаха пред другия микрофон и с безсръден руски фройдизъм се хващаха един друг за еднаквите червеникови вратовръзки.

Сервитьорът дойде и сложи закуската на масата. Андрей надникна в алуминиевата купичка. Вътре имаше булгурена каша с разтопено отгоре парче масло, което приличаше на малко слънце.

Изобщо не му се ядеше и той се зарече следващият път да дойде тук в най-добрния случай чак довечера, след което стоически загълта топлата каша.

Влязоха първите клиенти и ресторантът постепенно започна да се изпълва с гласовете им. Андрей имаше чувството, че всъщност тишината си оставаше същата, само дето освен нея се появиха няколко впечатляващи дразнителя. Тишината приличаше на кашата в купичката му — също така гъста и лепка. Тя деформираше гласовете и на нейния фон те звучаха насеченно и истерично. На съседната маса си говореха високо за снежния човек, когото някаква луда баба била видяла вчера. Отначало Андрей се заслуша в разговора, но после се отказал.

Срещу него се настани един червенобузест побелял мъж със строго черно сако с малки сребърни кръстчета на реверите.

- Добър апетит — каза той и се усмихна.
- Я стига — отвърна Андрей.
- Защо сте толкова мрачен? — изненада се сътрапезникът му.
- А вие защо сте толкова весел?
- Не съм весел, радостен съм.
- Е, аз пък не съм мрачен, а замислен. Седя и си мисля.

Андрей дояде кашата си, придърпа чашата с чая и започна да разбърква захарта. Сътрапезникът му продължаваше да се усмиваша. Андрей си помисли, че ще го заговори отново и още по-бързо завъртя лъжицката.

— Да мислиш, а понякога и да се замисляш — каза мъжът и направи диригентски жест с ръка — е полезно, разбира се, и доста често се налага в живота. Но зависи откъде води началото си този процес.

- Защо — попита Андрей, — различни места ли има?
- Вие сега ме иронизирате, но те наистина съществуват. Случва се човек да се опитва сам да реши някой проблем, макар той да е решен преди хиляди години. Но човекът просто не го знае. Или не разбира, че проблемът е само негов.

Андрей допи чая си.

- А може проблемът наистина да не е негов — допълни той.
- Всички ние всъщност имаме един и същи проблем. И само гордостта и глупостта ни пречат да си го признаем. Всеки човек, дори

и най-добрият, ако е сам, винаги е слаб. Той има нужда от опора, от нещо, дето да осмисля съществуването му. Той трябва да вижда отблъсъка на висшата хармония във всичко, което прави и забелязва около себе си ден след ден.

Мъжът посочи с пръст през прозореца. Андрей надникна и видя гора, отвъд която далеч, чак на хоризонта, стърчаха трите огромни, потъмнели от ръжда комина на някаква електроцентрала или завод — бяха тъй широки, че приличаха на гигантски водни чаши. Андрей се засмя.

— Какво ви става? — попита мъжът.

— Знаете ли, изведнъж си представих един огромен пиян човек с хармоника, висок до небето, но много тъп и шантав. Как от памтивека свири и пее някаква идиотска песен. А хармониката му е цялата в мазни петна, които блестят. И когато някой ги забелязва, ги нарича отблъсък на висшата хармония.

Мъжът се понавъси.

— Всичко е отдавна известно — каза той. — И че в занаятите си има йерархия, и че светът е несъвършен и калпав, и така нататък, ако ви интересува историческият паралел. Гностицизъм с други думи. Но той никога няма да ви направи щастлив, разбирате ли?

— И още как — отговори Андрей. — Ама че страшна дума. А кое ще ме направи щастлив?

— Пътят към щастието е само един — категорично рече мъжът и побутна с вилицата кашата в купичката си, — да намериш смисъла и красотата във всичко и да се подчиниш на великия замисъл. Едва тогава животът наистина започва.

Андрей понечи да попита на чий точно замисъл трябва да се подчинява и на кой от замислите, но се сети, че в отговор на въпроса му неговият събеседник непременно ще му пробута някоя брошура, затова си замълча.

— Може и да сте прав — каза той и стана от масата, — благодаря за компанията. Извинете, просто от сутринта съм в лошо настроение. Както виждам, вие сте доста образован човек.

— Такава ми е работата. И аз ви благодаря. Ето ви я за спомен.

И мъжът му подаде малка цветна дипляна с нарисувано отгоре неправдоподобно розово ухо и устремена към него сияеща (явно с отблъсъка на висшата хармония) металнаnota с две крилца, примерно

дванайсети калиър. Андрей му благодари, прибра дипляната в джоба си и пое към изхода.

Нямаше закъде да бърза, но въпреки това вървеше припряно и от време на време се извиняваше, ако неволно бутнеше някого от множеството хора, сновящи както винаги по това време на деня из тесните коридори. Те гледаха през прозорците, усмихваха се и по лицата им трепкаха слънчеви зайчета. Кой знае защо имаше прекалено много млади, но вече напълнели жени с турски анцузи. Край тях се навъртаяха мълчаливите им деца, заети с безразборно изучаване на околния свят. Понякога се появяваха и мъжете им с незагащени потници и предимно с бира в ръка.

Андрей усещаше, че днешният ден вече го е понесъл във вихъра си и го кара да мисли за куп неща, които изобщо не го интересуват. Но нямаше как — гласовете и звуците от околното пространство проникваха в главата му безпрепятствено. Те започваха да се търкалят вътре като топчета в сферата на тотализатор и за кратко се превръщаха в негови собствени мисли. Отначало всичко бе изпълнено с инферналните частушки, долитащи от невидимите високоговорители. После трябаше да мисли за някоя си Надежда, при която някой щял да отиде след почивката. После започнаха да предават прогнозата за времето и Андрей взе да попоглежда през плавно преминаващите край него прозорци, зад които южният вятър трябаше да се усили. На няколко пъти се наложи да заобиколи малки групи хора, сведени пред походния олтар на поредния шмекер. Най-изненадващото бе, че всички шмекери и техните асистенти много си приличаха и дори общуваха на един и същи южняшки диалект. Сякаш бяха някаква особена народност, където от малки се учат на изкуството да крият под мръсния нокът на палеца си дунапреновото топче и да движат по картона трите преобрънати чашки. Изнисаха се още няколко минути и най-после Андрей спря пред вратата от жълтеникова пластмаса с цифрите „XV“ и драскотината, приличаща на обърната нагоре стрела.

Хан беше сам — седеше до масичката, посръбваше чай и гледаше през прозореца. Беше облечен както обикновено с черния си анzug с надпис „Angels of California“, който винаги предизвикваше у Андрей леко съмнение относно калифорнийските ангели. Освен това

Андрей забеляза, че Хан е отдавна небръснат и е заприличал на Тоширо Мифуне, влязъл в поредната роля — още повече, че заради примеса от монголоидна кръв очите му бяха също така дръпнати.

- Здрави — поздрави Андрей.
- Здрави. Затвори вратата.
- Ами ако се върнат другите от купето?
- Няма да се върнат — каза Хан.

Андрей затвори вратата и никелираната ключалка щракна звучно. Мярна му се никакво лошо предчувствие — щракането на ключалката му напомни за звук от пистолетен затвор. После собственият му страх му се видя смешен.

- Седни — Хан кимна към мястото отсреща.
- Андрей седна.
- Какво ново? — попита Хан.

— Нищо особено. Мислил ли си някога къде са се дянали последните пет години?

- Защо пък точно пет?
- Бroat няма значение — рече Андрей. — Казвам „пет“, защото лично аз помня, че преди пет години бях точно същият като сега. Пак така се мотаех къде ли не, зяпах наоколо, мислех си същите неща. Но ще минат още пет и пак ще е същото, разбираш ли?... Защо ме гледаш така странно?

- Ей — каза Хан, — ела на себе си.
- Мисля, че съм на себе си.

Хан поклати глава.

- Я ми кажи бързо, какво е жълта стрела?

Андрей го погледна учудено.

— Странно — каза той. — Днес в ресторантa си мислех точно за жълти стрели. Всъщност не за жълти стрели, ами... За живота. Покривката там беше мръсна и върху нея падаше светлина. Та си помислих...

- Я стани.
- Защо?
- Стани, стани — повтори Хан и се измъкна иззад масата.
- Андрей се изправи и Хан доста грубо го сграбчи за яката и го раздруса.
- Спомни си — каза той, — защо си тук.

— Пусни ме, да не си полудял? Отбих се просто така.

— Къде се намираме? Какво чуваш в момента?

Андрей отскубна ръцете му от якето си, намръщи се с недоумение и изведнъж разбра, че чува ритмично тракане на стомана в стомана, тракане, което и преди това непрекъснато се бе разнасяло, но не беше стигало до съзнанието му.

— Какво е жълта стрела? — повтори Хан. — Къде сме?

Той го обърна към прозореца и Андрей видя короните на дърветата, които бясно прелитаха край стъклото от ляво на дясно.

— Е?

— Чакай — каза Андрей, — чакай.

Той се хвана за главата и седна на матрака.

— Сетих се — каза той. — „Жълтата стрела“ е влакът, който върви към срутения мост. Влакът, с който пътуваме.

10

— Сега помниш ли какво ти стана? — попита Хан.

— Вече слабо — каза Андрей. — Само в общи линии. Май не беше нищо особено. Знаех как се казвам, от кое купе съм. Но сякаш изобщо не бях аз. Чувствах се много странно — сякаш има разлика в кой вагон пътува човек. Сякаш всичко щеше да добие повече смисъл, ако покривката в ресторантата беше чиста. Или ако по телевизията показваха други физиономии, разбираш ли?

— Можеш да не ми обясняваш — каза Хан. — Просто за известно време си станал пътник.

Андрей се извърна от прозореца и погледна към стената на коридора, където висеше табло с два прашни циферблата и надпис „да се проверява на всеки...“ (нататък имаше интервал).

— Аз и сега съм си пътник — каза той. — Ти също.

— Нормалният пътник никога не се осъзнава като пътник. Следователно, щом го знае, вече не е пътник. Никога няма да му хрумне, че може слезе от влака. За пътника не съществува нищо, освен него.

— И за нас не съществува нищо, освен влака — мрачно продума Андрей. — Е, ако не се самозалъгваме.

Хан се подсмихна.

— Ако не се самозалъгваме —бавно повтори той. — Ако ние не залъгваме себе си, веднага ще се намери кой друг да ни излъже. И изобщо, да успееш да излъжеш това, което ти наричаш „себе си“, е много голямо постижение, защото обикновено става наопаки — то ни лъже. А дали, освен нашия влак, съществува нещо или не, е без значение. Важното е, че можем да живеем така, сякаш то съществува. Сякаш наистина можем да слезем от влака. Там е цялата разлика. Но ако се опиташ да я обясниш на някого от пътниците, той едва ли ще те разбере.

— Ти да не би да си опитвал? — попита Андрей.

— Опитвал съм. Те не разбират дори, че пътуват с влак.

— Каква дивотия! — каза Андрей. — Пътниците не разбирили, че пътуват с влак. Да беше те чул някой.

— Ама те наистина не го разбираят. Как могат да разберат нещо, което знаят много добре? Те дори са престанали да чуват тракането на колелата.

— Да — рече Андрей, — определено. Лично аз го усетих. Щом влязох в ресторантa, си помислих: колко е тихо, когато няма никого.

— Точно така. Много, много тихо. Чуваш дори как звънка лъжичката в чашата ти. Запомни: престане ли човек да чува тракането на колелата и съгласи ли се да продължи нататък, той става пътник.

— Никой не ни пита дали сме съгласни или не — каза Андрей.
— Ние дори не помним как сме се озовали тук. Просто пътуваме и толкоз. Нищо друго не ни остава.

— Остава ни най-трудното в живота. Хем да пътуваме с влака, хем да не сме негови пътници — възрази му Хан.

Вратата се отвори и влезе шафнерът. В него Андрей разпозна събеседника си от ресторантa. Само че сега той беше с фуражка, а сакото му със сребърни скръстени чукчета или френски ключове беше разкопчано на изпъкналия му корем. Отдолу, върху униформената риза, се виждаше плетена аlena жилетка. Той разсеяно въртеше в ръката си въженцето с ключа, символа на своята длъжност — малък никелиран цилиндър с кръстовидна дръжка, използван като бокс при контакт с пияни пътници или за отваряне на бутилки. Шафнерът също позна Андрей, усмихна му се широко и вдигна към козирката събрани си на щипка три пръста.

— Тоя какво ти се хили? — попита Хан, щом шафнерът изчезна във вагона.

— Нищо. Заприказвахме се в ресторантa. Но какво да правя, ако се случи отново?

— Кое? Шафнера ли имаш предвид?

— Не. Ако отново стана пътник.

— Трябва просто да престанеш да бъдеш такъв и край. С всеки от нас се случва.

— Какво значи с всеки от нас? Да не би да сме мнозина?

— Мисля, че да — каза Хан. — Трябва да сме мнозина, само че не се познаваме. Преди със сигурност сме били мнозина.

— Ами ти от кого го научи?

— Не знам, не съм ги виждал.

— Но как? Как си могъл да го научиш, без да си ги виждал?

— Ами така — отвърна Хан и Андрей разбра, че той не възнамерява да разисква повече на тази тема.

— А те сега къде са? — попита той.

— Мисля, че са там. — Хан кимна към прозореца, където плавно се движеше едно безкрайно поле, обрасло с талази трева, люшнати от вятъра.

— Умрели ли са?

— Слезли са. Една нощ, когато влакът е спрял, те са отворили вратата и са слезли.

— Мисля, че бъркаш нещо — каза Андрей. — „Жълтата стрела“ никога не спира. Това го знаят всички.

— Виж какво, опомни се. Пътниците не знаят как се нарича влакът, с който пътуват. Те дори не знаят, че са пътници. Какво изобщо могат да знаят?

9

Щом отвори вратата, Андрей веднага разбра, че в неговия вагон се е случило нещо. Пред входа на едно от купетата стояха няколко души с тъмни костюми. Една възрастна жена с черен шал плачеше. Радиото не работеше, затова пък от купето на Авел долиташе тягостна музика — свиреше малък магнитофон. Андрей се прибра в своето купе.

— Какво е станало? — попита той Пьотър Сергеевич.

— Соскин почина. — Пьотър Сергеевич остави книгата, която четеше. — В момента го погребват.

— Кога е починал?

— Нощес. Сега при Авел ще настанят един от чакащите.

— Затова ли беше толкова мрачен? — Андрей погледна книгата му. „С ранните влакове“ от Пастернак.

— Да — каза Пьотър Сергеевич, — така е. Не успя. Искаше да вземе брат си. Нали разбираш, един мургав закачи ли се някъде, после надомъква всичките си роднини. А бригадирът му погледна документите и каза: той и без друго пътува в първа класа, а във втора и трета е пълно с чакащи. Макар да не вярвам, че ще докара някого от втора. Сигурно Авел не му е бутнал достатъчно мангизи. Или не е бутнал на когото трябва. Затова са му отрязали квитанцията.

Андрей се сети, че пак е забравил да си купи цигари.

— За какво се разказва в тая книга? — попита той.

— Нищо особено — отговори Пьотър Сергеевич. — За живота.

И отново потъна в четене. Андрей излезе в коридора. Вече изнасяха тялото от купето и той спря до прозореца — не беше приятно да се промъква покрай опечалените. Впрочем процедурата обикновено не траеше дълго.

Вратата се отвори и над ръба на оргалитовия лист, носен от двама шафнери, се показа бледият профил на починалия. Оргалитовият лист, използван специално за тези случаи, беше боядисан от двете страни в червено, а по краищата — с черен кант и

приличаше повече на траурно знаме. Оставаше загадка, защо народът го бе кръстил „подстаканник“^[1]

Покойникът беше завит до шията със старо алено одеяло. Ненадейно дошлият Авел се засути пред прозореца и се опита да го отвори — той не се отваряше и двама мъже му се притекоха на помощ. Тримата дръпнаха надолу и прозорецът се отвори на около четиридесет сантиметра. Жената с тъмния шал изведнъж се разплака, затова я хванаха под ръка и я отведоха в купето. Шафнерите внимателно вдигнаха „подстаканника“, промушиха го през прозореца и започнаха да избутват покойника навън — правеха го бавно, за да не оскърбят присъстващите с излишна припряност. По едно време Соскин за малко да заседне — одеялото на гърдите му се закачи за нещо.

През прозореца, до който стоеше Андрей, се виждаше мъртвата глава с бясно развиващи се от вята коси. Тя се носеше на три метра над насипа и притворените ѝ очи бяха обърнати към небето, което постепенно се забулваше с високи тъмносини облаци. Отдалечавайки се от жълтата стена на вагона, главата потрепери няколко пъти и започна бавно да се спуска. После край стъклото се мерна аленият край на одеялото и долу се чу глухо тупване. След още секунда край прозореца прелетяха възглавница и пешкир — хвърлиха ги след покойника по традиция.

Андрей вече можеше да отиде за цигари, но продължаваше да стои и да гледа навън. Минаха няколко секунди. Изведнъж зеленият склон свърши, тракането на колелата се засили и се замяркаха ръждивите железа на някакъв мост, през които се виждаше широката синя лента на незнайна река.

[1] Подстаканник (рус.) — поставка за тънкостенна стъклена чаена чаша — Б.пр. ↑

8

В ресторанта свиреше музика, същата вечна касета, която свършваше със записаната до средата „Bridge over troubled waters“^[1]. На една от масите Андрей забеляза стария си приятел Гриша Струпин с модерно сако от туид и крилатата емблема на МПС^[2] на ревера. Тя струваше луди пари, но Гриша разполагаше с такива. Още по времето на комунистите той въртеше далавера с цигари и бира, а пък сега съвсем се беше развихрил. Срещу Гриша седеше някакъв късо подстриган чужденец и от алуминиевата си купичка ядеше варена елда с хайвер. Като видя Андрей, Гриша размаха ръце да го извика. След минута Андрей се промуши на свободното място при тях. Гриша бе станал още по-дебел, весел и къдрав — или може би така изглеждаше, защото беше вече леко пиян.

— Здрави — каза той. — Запознайте се. Андрей, приятел от зловещото детинство. Иван, другар от зрялата възраст и бизнес партньор.

Значи това беше момчето от емигриралите, схвана Андрей. Двамата мълчаливо си стиснаха ръцете. Андрей се огледа наоколо да потърси познати лица. Не ги намери, но пък както винаги по вечерно време имаше много пияни финландци и араби.

— Ще пийнем ли? — попита Гриша.

Андрей кимна и той наля от гарафата три големи чаши „Железопътна специална“.

— За нашия бизнес — вдигна чашата си Иван.

— Точно така — подкрепи го Гриша и намигна на Андрей. — Какво е това бизнес, сещаш ли се?

— Горе-долу се сещам — отговори Андрей и се чукна. — По звученето. „Бия“, „бъзикам“ и „без нас“. Изобщо напоследък чувам какви ли не думи. Бизнес, гностицизъм, ваучер, копрофагия^[3].

— Стига си интелектуалствал — каза Гриша, — я по-добре пий.

— А, Григорий — Иван пи и шумно ухна, — забравих да ти кажа. Слушай. Предлага се голяма партида тоалетна хартия с лика на

Саддам Хюсейн. Остана след войната, а търсенето намаля. Много е евтина. Колко може да струва при вас?

— А бе при нас може да струва и много — отвърна Гриша. — Но няма файда от тая работа. Реалният пазар на тоалетна хартия доста се сви — само в спалните вагони. Направо не си струва да се занимаваме.

— А трета и втора класа? — попита Иван.

— В трета никога не е вървяла, а сега заради инфлацията втора също минава на вестници.

— Е, добре — съгласи се Иван, — за втора е ясно. Ами първа? Нали и там...

— Засега да — отговори Гриша. — Но не сме за тоя бизнес. Никой няма да ни допусне.

— Защо? Ако я продаваш по-евтино?

— Как бе, Ваня? Стига си го чел тоя „Файненшъл таймс“. Само едно руло да продам по-евтино, жив ще ме изхвърлят през прозореца. Казвам ти, няма смисъл.

— Добре де, не може цял живот да се занимаваш с цигари и бира — продължи Иван и си запали. — Трябва да минеш на нещо по-значително. Пита ли за алуминия?

— Да — отговори Гриша. — Може да стане.

— Каква е схемата?

— Валута-рубли-валута-валута-валута.

Иван за момент присви очи, сякаш гледаше нещо далечно и ослепително.

— Добре — той извади от джоба си един малък калкулатор и потъна в изчисления.

— Каква е тая схема? — обърна се Андрей към Гриша.

— Ами такава. Плащаш на старшия шафнер и той започва да бракува чаените лъжички. Сериозен човек е — взема само валута. Условието е следното — лъжичките трябва да са счупени, защото през граничната площадка здрави няма да ги пуснат. Изобщо може да възникнат проблеми. Следователно трябват трошлици. Те вземат в рубли, примерно десет процента от това, което взема старшият шафнер. Нарича се валута-рубли. И още три пъти се плаща във валута — в щабния вагон, на граничната площадка и за ракет.

— А той как го пресмята? — пошепна Андрей и кимна към Иван. — Откъде знае на кого колко да плати?

— Нали всеки ден публикуват курс купува и курс продава. Ти изобщо на кой свят живееш? Имам чувството, че отдавна си се откъснал от реалния. Само си шушукате с онзи Хан. Между другото, Хан името му ли е или прякорът?

— Името. А прякорът, ако искаш да знаеш, е Стопкран.

— Какво значи?

— То е една джаджа към баката за гореща вода — каза Андрей, — за изпускане на парата. Едно време е работил там.

— Господи — възклика Гриша, — гореща вода. Защо не си се сприятелил с някой келнер?

Иван вдигна глава:

— Става. Ще го правим. А за алпаката?

— По-трудно е — отговори Гриша. — По принцип схемата е същата, но поставките за чаените чаши са с инвентарни номера. Всяка се бракува с отделен акт. Трябва да плащаме на заместник бригадира, а аз нямам прям контакт с него. Разговарях с един негов секретар, но той е много предпазлив. Щом чу за поставки, веднага си затвори устата.

— Разходи ли го из проблематиката? — попита Иван.

— Още не. Май е задръстеняк.

— Е добре, — каза Иван. — Още утре се захващай с лъжиците, пък за алпаката ще видим.

Той стана, сбогува се любезно и тръгна към изхода. Гриша го изпрати с поглед и се обърна към Андрей:

— Скоро му бях на гости. Представяш ли си, във вагона има само три купета и във всяко — собствена вана. Жизнен стандарт, ти казвам...

— Какво е това жизнен стандарт?

— Стига де — намръщи се Гриша. — Ако има нещо, дето да го мразя, е да ми се правиш на глупак. Я по-добре да пийнем.

— Давай. Слушай, признай си честно, не те ли е страх да се занимаваш с поставки?

Гриша понечи да каже нещо, но изведнъж се замисли и дори притвори очи. Лицето му за няколко секунди стана неподвижно и мъртво. Само къдревата му коса помръдваше в струята на долитащия през отворения прозорец въздух.

— Не, не ме е страх — рече най-после. — Просто, Андрюша, избягвам дрогата.

[1] Мост над неспокойната вода (англ.) — Б.пр. ↑

[2] МПС — Министерство путей сообщения (рус.) —
Министерство на транспорта — Б.пр. ↑

[3] Хранене с екскременти — Б.пр. ↑

— Хан — каза Андрей, — обясни ми все пак. Как можа да научиш нещо от тия, дето никога не си виждал?

— За да научиш нещо от някого, не е задължително да го виждаш. Може да получиш писмо от него.

— Искаш да кажеш, че си получил такова писмо?

Хан кимна.

— Може ли да ми го покажеш? — попита Андрей.

— Може — каза Хан. — Но ще трябва да вървим доста дълго.

Колкото по на изток вървяха, толкова коридорите във второкласните вагони ставаха все по-неугледни, а завесите, отделящи от пътеката натъпканите с хора сепарета^[1] — все по-мръсни и по-мръсни. По тия места беше рисковано да се минава дори сутрин. Понякога се налагаше да прескачат паднали пияни или да правят път на някой от тях, който още не бе успял да падне и да заспи. После започнаха третокласните вагони — колкото и да е странно, въздухът тук беше по-чист, а пътниците, които срещаха — по-спретнати. Мъжете важно се разхождаха по анцузи, а жените — в избелели от пране рокли. Седалките бяха отделени една от друга със самоделни прегради, а по вестниците, разстлани направо на пода, се въргалиха карти, обелки от яйца и нарязана сланина. В един от вагоните на цели три места пееха и свиреха на китара — и май една и съща песен: „Пламналия влак“ на Гребеншчиков, но различни части от нея. Първата компания започваше, другата вече завършваше, а третата пиянски предъвкваше рефrena, но някак неправилно — пееха: „този влак е пламнал и вече няма къде да живеем“, вместо „няма къде да избягаме“.

— Между другото, относно писмата — каза Хан и се провря под поредното въже с пране. — Ти също много пъти си ги получавал. Мога да кажа, че ги получаваш всеки ден. Всички други — също.

— Не разбирам, какво имаш предвид? — попита Андрей. —
Лично аз не съм получавал никакви писма.

— Мислил ли си някога защо нашият влак се нарича „Жълтата стрела“?

— Не. Да ти кажа, просто ти повярвах.

— Помисли си.

Гласовете зад пъстроцветните завески постепенно се променяха, започна да се долавя южняшки акцент. След затворническия вагон, където покрай заключените врати се разхождаше въоръжен шафнер с ватенка и фуражка, отново започваха невероятно препълнени третокласни вагони с техните нещо като помийни ями и катуни едновременно, натъпкани с мръсни циганчета. После следваха празни вагони. Едно време и в тях бяха пътували хора, но сега бяха останали само голи пейки, с издълбани с ножчета надписи и стени с дупки от куршуми и следи от огън. Половината им стъкла бяха изпочупени и през дупките вееше студен вятър. Подовете бяха заринати с боклуци — стари обувки, вестници и парчета от бутилки. Андрей тъкмо щеше да попита още много ли остава, когато Хан се обърна.

— Почти стигнахме. Следващата площадка. Та защо нашият влак се нарича така?

— Не знам — каза Андрей. — Сигурно е нещо митологично. Може би нощем, когато всичките му прозорци светят, отстрани прилича на летяща стрела. Но тогава би трябвало някой да го е видял отстрани, а после да се е върнал пак тук.

— Той не само отстрани прилича на стрела.

Двамата влязоха в другия вагон. Хан направи крачка вляво и без да казва нищо, посегна към една вратичка. Зад нея зееше черният отвор на ръждива печка и се виждаше тръба с манометър, на който висеше вкоравен сух парцал. В последните вагони преди границата отдавна вече нямаше топла вода, а пък печката явно не бе палена поне десет години — от самото начало на Прекомпозирането.

— В ъгъла — каза Хан, — на стената. Запали клечка кирит.

Андрей се вмъкна в тъмното тясно пространство и си светна. На стената върху боята бе надраскан някакъв много стар и едва забележим надпис. Бяха няколко изречения, написани с едри печатни букви, в колонка като стихове:

*КОЙТО Е ОТХВЪРЛИЛ СВЕТА,
ГО Е ИЗРАВНИЛ С ЖЪЛТИЯ ПРАХ.*

*ТЯЛОТО ТИ Е КАТО РАНА,
А ТИ САМИЯТ СИ КАТО ЛУД.*

*ЦЕЛИЯТ ТОЗИ СВЯТ
Е ЖЪЛТА СТРЕЛА, КОЯТО ТЕ Е ПРОНИЗАЛА.*

*ЖЪЛТАТА СТРЕЛА, ВЛАКЪТ, С КОЙТО
ПЪТУВАШ КЪМ СРУТЕНИЯ МОСТ.*

— Кой го е писал? — попита Андрей.

— Откъде да знам — отвърна Хан.

— Поне не се ли досещаш?

— Не — рече Хан. — Пък и няма значение. Нали ти казвам, наоколо е пълно с писма — само да има кой да чете. Например думата „Земя“. Тя е писмо със същия смисъл.

— Защо?

— Помисли. Представи си, че си застанал до прозореца и гледаш навън. Къщи, градини, скелети, стълбове — с други думи, култара, както казват интелигентите.

— Култура — поправи го Андрей.

— Да. А в по-голямата си част дадената култура е съставена от покойници, смесени с бутилки и спално бельо. На няколко пласта. А отгоре — трева. То също се нарича „земя“. Това, в което гният костите, и светът, в който, така да се каже, живеем, се наричат с една и съща дума. Всички ние сме жители на Земята. Същества от отвъдния свят, разбиращ ли?

— Разбирам. Как да не разбирам? Я ми кажи, ти някога мислил ли си откъде сме тръгнали? Откъде е тръгнал нашият влак?

— Не — отговори Хан. — Не ме интересува особено. Интересува ме как да сляза. Я попитай шафнерите. Те ще ти кажат откъде е тръгнал.

— Да — замислено каза Андрей, — те със сигурност ще ми обяснят.

— Връщаме ли се?

— Ще поостана още малко. Ще те настигна след пет-шест минути.

Когато Хан излезе, Андрей се обръна към прозореца. Беше за първи път по тези места. Странно, но понеже наоколо нямаше хора, в главата му се въртяха необичайни мисли, които никога не го бяха спохождали, примерно в ресторант, макар че всичко, необходимо за появата им, го имаше и там.

Щом погледнеше назад, това, което виждаше през прозореца — отсечката от насипа, украсена от някой отливащ към миналото храст или дърво, — бе мястото отпреди секунда, и ако вагонът бе последен, там щеше да остане само празната и полюшващи се клони от двете страни на релсите.

Ако всичко, съществувало допреди миг, не изчезваше — мислеше си той, — тогава нашият влак и ние самите щяхме да изглеждаме не така, както изглеждаме. Щяхме да сме размазани във въздуха над travерсите. Щяхме да сме нещо като преплетени една в друга змии, а около змиите щяха да се точат безкрайни ленти от пластмаса, стъкло и желязо. Но всичко изчезва. Всяка изминалата секунда с всичко, съществувало в нея, изчезва и нито един човек не знае какъв ще стане в следващата. И дали изобщо ще стане нещо. И няма ли да му омръзне на Господ Бог да създава една след друга тези секунди с всичко, съдържащо се в тях. Защото никой, абсолютно никой не може да гарантира, че следващата секунда ще дойде. А мигът, в който наистина живеем, е толкова кратък, че дори не можем да го уловим и сме способни да си спомняме само отминалите. Но кое тогава съществува в действителност и кои сме ние самите?

Андрей видя в стъклото своето прозрачно отражение и се опита да си представи как то изчезва, а на негово място се появява ново, и така до безкрай.

„Искам да сляза от този влак жив. Знам, че е невъзможно, но го искам, защото да искам нещо друго е просто лудост. И знам, че фразата: «искам да сляза от влака жив» има смисъл, макар думите, от които е съставена, да нямат смисъл. Аз дори не знам кой съм. Кой тогава ще се махне оттук? И къде?“

Той отново погледна през прозореца. Почти се беше мръкнало. Край пътя понякога изникваха бели сигнални стълбчета, които ясно се

открояваха в здрача и приличаха на малки каменни часови.

[1] В някои второкласни спални вагони в Русия купетата нямат врати и приличат на сепарета — Б.пр. ↑

6

Андрей отвори новия брой на „Железница“ в средата, при рубриката „Релси и траверси“, публикуваща обикновено най-интересните статии. През цялата горна част на листа с дебели букви пишеше:

ТОТАЛНА АНТРОПОЛОГИЯ

Той се настани удобно, сгъна вестника на две и потъна в четене:

„Тракането на колелата, придружаващо всеки от нас от момента на раждането до смъртта му, е звукът, с който сме свикнали всички. Учените са пресметнали, че в езиците на различните народи има около двайсет хиляди негови имитации, осемнайсет хиляди от които се отнасят към мъртвите езици. Повечето от тези забравени звукосъчетания дори не е възможно да бъдат възпроизведени по запазилите се осъкъдни, а често и неразшифровани писания. Те, както би казал Пол Саймън, са songs, that voices never share.^[1] Но и сега съществуващите подражания, каквито има във всеки език, са достатъчно разнообразни и интересни. Някои антрополози дори ги разглеждат на нивото на метаезика, като своеобразни културни пароли, по които хората разпознават съседите си по вагон. Най-дълъг е изразът, използван от пигмеите от платото Канабис в Централна Африка — то звучи така:

«у-ку-ле-ле-у-ку-ла-ла-о-бе-о-бе-о-ба-о-ба».

Най-кратко звукоподражание е преградната съгласна «п», използвана от жителите по горното течение на Амазонка. А ето как тракат колелата в различните страни по света:

В Америка: «джинджерел-джинджерел».

В прибалтийските страни: «па-дуба-дам».

В Полша: «пан-пан».

В Бенгалия: «чунг-чунг».

В Тибет: «дзонг-чен».

Във Франция: «клико-клико».

В тюркоезичните средноазиатски републики: «бир-сум», «бир-сом» и «бир-манат».

В Иран «авдал-халаж».

В Ирак: «джалал-идди».

В Монголия — «увар-далай». (Интересното е, че във Вътрешна Монголия колелата тракат съвсем различно: «ун-гер-хан-хан».)

В Афганистан: «накшбанди-накшбанди».

В Персия: «карнак-зебуб».

В Украйна: «тріх-тарарух».

В Германия: «врил-шрап».

В Япония: «додеска-ден».

При австралийските аборигени: «тулуп».

При кавказките планинци и, което е характерно, при баските: «дарлан-бичесън».

В Северна Корея: «удду-чу-чхе».

В Южна Корея: «дулду-кван-ум».

В Мексико (особено при индианците уичотл): «тонал-нагвал».

В Якутия: «тъдън-тъгъдън».

В Северен Китай: «цао-цао-тан-тиен».

В Южен Китай: «дъ-и-чан-чан».

В Индия: «бхай-гхош».

В Грузия: «коба-цап».

В Израел: «таки-бац-бубер-бум».

В Англия: «клик-о-клик» (в Шотландия: «глюк-о-клок».)

В Ирландия: «бла-бла-бла».

В Аржентина...“

Андрей отмести поглед към долния край на страницата, където дългите колони от междуметия свършваха с кратък заключителен абзац:

„Но, разбира се, най-красиво, интимно и нежно тракат колелата в Русия: «там-там». На човек му се струва, че тракането им сочи към някаква светла, озарена далечина, там е, там е тя, милата...“

На вратата се почука и Андрей машинално хвана дръжката, като едва не падна от тоалетната чиния.

— Скоро ли ще излезеш? — попита глас от коридора.

— Ей сега — отвърна той и смачка вестника на нещо като топка.

„Там-там — тракаха колелата под мокрия оплют под, — там-там, там-там, там-там, там-там, там-там, там-там...“

В съседния вагон имаше задръстване — там погребваха някого. Пускаха хората да минат, но тълпата се движеше много бавно и задълго спираше на едно място.

— Бадасов е умрял — каза глас наблизо.

Пред Андрей стоеше едно немирно момиченце с огромна мръсна панделка в косите. То чукаше с юмрук по стъклото, надничаше през прозореца, и от време на време се обръщаше към застаналата си наблизо майка с турски анцуг.

— Мамо — изведнъж рече момиченцето, — какво има там?

— Къде там? — попита мама.

— Там — момиченцето доближи юмрук до прозореца.

— Там-там — ведро се усмихна мама.

— А кой живее там?

— Животните — каза мама.

— И кой още?

— Там има също богове и духове — каза мама, — но никой не ги е виждал.

— А там не живеят ли хора? — попита момиченцето.

— Не — отвърна мама, — там не живеят хора. Хората там пътуват с влак.

— А къде е по-добре, във влака или там?

— Не знам, не съм била там.

— Искам да ида там — момиченцето почука с пръст по прозореца.

— Чакай малко — тежко въздъхна майката, — има време. Пияните шафнери най-после се оправиха с подстаканника, трупът тупна на земята, подскочи и се затъркаля надолу по стръмното. След него литнаха възглавницата и пешкира, два червени венеца и едно мраморно преспапие — изглежда покойникът е бил човек с положение.

— Искам тааам — изпя момиченцето някакъв несъществуващ мотив — там-там, там-там...

Майка му го дръпна за ръката, вдигна пръст към устните си и като опули очи, кимна към тълпата опечалени. Тя забеляза, че Андрей гледа детето й, вдигна очи към него и леко вдигна вежди, сякаш искаше да го покани на върха на годините, преживени от някой

абстрактен Вахтанг Кикабидзе^[2], откъдето снизходително да се усмихне с трогателна детска наивност.

— Защо ме гледате така — каза ѝ Андрей, — може пък и аз да искам да ида там?

— Къде, при снежните хора ли? — попита го тя.

Той си спомни наниза от стъпки в снега навън, който видя от прозореца на ресторантата преди година. Явно бяха отпечатъци от обувки и се точеха няколко десетки метра покрай линията, после съвсем неочеквано свършваха, сякаш този, дето ги бе оставил, се бе изпарил във въздуха.

[1] Неизпети песни (англ.) — Б.пр. ↑

[2] Грузински актьор и певец — Б.пр. ↑

5

Лампата над масата светеше и Пътър Сергеевич пиеше вечерния си чай. Поднасяше към устните си грижливо увитата с тънък памучен пешкир чаша, духаше и мляскаше звучно. Той пиеше чая си винаги с леко отвращение, сякаш се целуваше с жена, която отдавна не обича, но не иска да обиди с пренебрежението си.

— Трябва да ги съдят — каза изведнъж. — Всичките мръсници трябва да ги съдят, това е.

— Кого? — попита Андрей. Той лежеше на мястото си с ръце под тила и гледаше тавана. Там пълзеше някаква жива черна точка.

— Всички — каза Пътър Сергеевич и неочеквано зашепна. — Целия щабен вагон, като се започне от бригадира. Не виждаш ли какво става? Лъжиците ги няма, добре. Свикнахме. Сега пък и подстаканиците. Къде са те, а? Кажи ми къде са?

— Сигурно са ги откраднали — отговори Андрей.

— А кои са крадците? — извика Пътър Сергеевич с тона на Чацки, който прави поредното разобличение в коридора на вагона на Фамусови^[1]. — Това вече не са просто крадци. Едно време се крадеше. А сега знаеш ли как му се вика? Разпродаване на родината му се вика.

— Я стига — каза Андрей. — Нали не сте се родили в подстаканник. Нито в лъжица.

— Не съм се родил в лъжица. А ти какво си мислиш, че ми се свидят лъжиците ти ли? Жал ми е за момичетата, за нашите чисти момичета, за синеоките ни лястовички, които се продават на всякааква измет от втора класа, разбра ли?

Андрей си замълча.

— Най-нагло крадат — вече по-спокойно продължаваше Пътър Сергеевич. — От нищо нямат страх. Защото властта е тяхна.

— Тук винаги се е крадяло — рече Андрей. — Сегашните поне не ни хвърлят живи през прозореца.

Някой силно почука на заключената врата на купето.

— Кой е?

— Андрей, аз съм — извика глас отвън. — Отвори ми бързо!

Гласът беше на Гриша. Андрей скочи и отвори вратата, а Гриша се шмугна вътре и веднага я затвори. Лицето му беше в кръв, а сакото — изцапано на няколко места. Андрей забеляза, че на ревера му вече я няма крилатата емблема на МПС и на нейно място зее дупка.

— Какво е станало? — попита той и настани Гриша на матрака.

— Нападнаха ме. Прибирам се, значи, от ресторант и съм сам. Почти си бях стигнал и изведнъж, представяш ли си? В прехода между двата вагона. Бяха четирима. Двама отпред и двама отзад. И единият, копелето, държи наточена лъжица.

— Много ли ти задигнаха?

— Много, не питай. Днес Иван ми се издължи и те ми взеха всичко. Мръсници. Скапаняци.

Андрей намокри една кърпа с вода от гарафата и му я подаде.

— Какво, не си им платил навреме ли?

— Глупости — Гриша долепи кърпата до скулата си. — Тия са някакви гастрольори. Не знаят на кого са попаднали. Нали утре ще ги побъркам.

— Да не би някой да ги е насочил?

— Ами! Никой, освен Иван, не знаеше. А той защо да го прави? Нали ти казвам, скапаняци.

Пътър Сергеевич, който досега деликатно криеше лицето си зад вестника, надникна над него и каза:

— Видя ли, Андрей. Е, това е. Казваш, че сегашните не хвърляли през прозореца. А трябва. Точно както преди — да им вържат ръцете и краката и надолу с главата при траверсите. Публично. Тогава и чаят ще е сладък, и всички в коридора ще са вежливи. И никой няма да смее да закача приятеля ти.

— А не ви ли е страх, че вас самия ще ви изхвърлят?

— Защо пък мене? Аз цял живот съм работил честно. Мини да видиш вагоните в първа класа — с ей тия две ръце съм поставил половината врати. Аз при всяка власт съм бил потребен.

— Врати ли? — оживи се Гриша. — Извинете, как се казвате? Пътър Сергеевич, много ми е приятно. Аз съм Григорий Струпин, директор на съвместното предприятие „Син вагон“.

Пътър Сергеевич стисна подадената му ръка, усмихна се и си пооправи яката.

— Извинете, че изглеждам по този начин — каза Гриша, усмихна се широко с разбитите си устни и погледна за миг обезобразения си ревер — така се случи. Тъкмо имам нужда от малка консултация относно вратите. Не безплатна, разбира се — после ще сключим един договор.

— Ами, ако мога — продума Пътър Сергеевич.

— Бихте ли ми казали бравите им наистина ли са от никел?

— Не, само са никелиирани, а иначе са...

— Гриша — каза Андрей. — Довършете си разговора, а аз през това време ще поизляза. Да видя за всеки случай дали някой не те причаква.

Той затвори вратата след себе си. Коридорът беше безлюден. Стигна до края му и надзърна към площадката. Там нямаше никого. От другата страна на вагона беше същото. Върна се до вратата на своето купе и чу оживения глас на Гриша и уклончивото мрънкане на Пътър Сергеевич. Постоя няколко секунди пред прага и продължи по-нататък през вагона, после спря пред плексигласовия джоб на стената и извади от него някаква неизвестна брошура. На корицата имаше снимка на автора, мустакат мъж, който много приличаше на отслабнал, поумнял и изтрезнял Ницше. Брошурата се казваше „Пътеводител на железниците в Индия“. Вътре липсаха близо половината страници, откъснати изкорен от телчетата. Андрей спря на осветената площадка, сложи крак върху триъгълния капак на контейнера за смет, опря рамо в прозореца и започна да чете поредния лист, който предстоеше да напусне книгата.

„... ме посъветва преподобния Шри Бававсенаху, зададох си този въпрос. Отговорът дойде почти веднага. Откакто се помня нещото, което най-много обичам, е да се застоявам пред отворения прозорец в коридора, сложил крак върху триъгълния капак на контейнера за смет, и подал лакти навън, да гледам прелитащата край мен стена на джунглата. Понякога се налага да опирам рамо в стъклото, за да сторя път на хората, които минават по коридора, и тогава си спомням, че стоя пред прозореца на препускащ през Индия вагон, а през всичкото останало време дори не мога добре да разбера какво става и с кого. Забелязал ли си, драги читателю, че когато дълго гледаш света и забравиш за себе си, остава само това, което виждаш: някой нисък склон, гъсто обрасъл с коноп (стига влакът да намали скоростта си, от

съседните прозорци го късат със специални пръчки), омотаната в лиани верига от палми, отделяща железопътната линия от останалия свят, тук-там някоя река или мост в колониален стил или защитен от стоманената ръка на бариерата пустеещ път. Къде се дявам тогава? Къде се дяват дървета и бариери, когато никой не ги гледа?

Въсъщност, не ме интересува. Важно е съвсем друго. Най-близо до щастието съм (макар да не се наемам да определям какво представлява то), когато се извърна от прозореца и с крайчеца на съзнанието си, защото инак е невъзможно, забележа, че преди малко мен пак ме е нямало. Имало го е просто светът навън и няколко секунди вместо обичайния рой от мисли, една от които подобно на локомотив тегли след себе си всички останали, обгръща ги и нарича себе си с думата «аз», е съществувало нещо прекрасно и необяснимо, пък и абсолютно ненуждаещо се от никакво «обяснение». Отново се чува тръбният зов на далечен слон, вероятно бял, — щастлив ли...“

— Ей!

Андрей вдигна поглед. Пред него стоеше Гриша.

— Е, какво стана? Видя ли някого?

— Не — отговори Андрей. — Защо не поостана още половин час за всеки случай?

— Не — каза Гриша — отивам си. Спътникът ти бил много полезен човек. Определил съм му среща за утре сутринта. Е, хайде, чао.

— Чao.

Гриша изчезна. Андрей затвори брошурата, прибра я в джоба и си тръгна.

След около пет минути, когато лампата вече бе угасена и Андрей с всички сили се мъчеше да заспи колкото се може по-бързо преди Пьотър Сергеевич да е захъркал, той изведнъж се изкашля и каза:

— Ей, Андрей. Гриша защо те нарича мистик? Шегува ли се нещо?

— Да. Шегува се, разбира се. Тук няма по-голям мистик от него.

[1] Чацки и Фамусов — герои на Грибоедов от пиесата „От ума си тегли“ — Б.пр. ↑

4

Както винаги Андрей се събуди от радиото — един безкраен баритон декламираше стихове:

*В дъжд забулена бе петроградската нощ,
и занийде пое ешелон.
До безкрай — с взвод след взвода и с вожд подир
вожд
се изпълваше всеки вагон...*

Пътър Сергеевич все още хъркаше. Андрей погледна навън. Небето бе прихлупено и сиво и наистина всичко бе размътено от дъжда, чиито ситни капки се разбиваха в стъклото.

Някой почука.

— Да, да.

Влезе шафнерът с чая. Сложи чашите на масата, прибра сторубловата банкнота и затвори след себе си вратата, която щракна с никелираната си ключалка.

От щракването Пътър Сергеевич се събуди. Странно, но вместо както обикновено да се обърне към стената и да заспи за още час-два, той се надигна като навит на пружина и погледна Андрей с напълно безумен поглед.

— Нощес пак хъркахте — каза Андрей.

— Така ли? А ти свирна ли ми?

— Свиринах — отговори Андрей.

— Колко е часът?

— Девет и половина.

Пътър Сергеевич изпсусва, скочи от леглото и започна припряно да се сресва — беше спал с костюма и дори с вратовръзката.

— Закъде бързате толкова?

— По работа — Пътър Сергеевич гушна под мишица изтърканата си кожена папка, с която Андрей не го беше виждал от три години насам, и изскочи в коридора.

Андрей се извърна към стената и затвори очи. Поезията по радиото свърши и започнаха рекламите. Той завъртя потенциометъра докрай, но гласът продължаваше да се чува ясно.

„Всички ний вярваме само в добри неща — запя детският хор, — ето, препуска пак синият вагон“. — „Фирма «Син вагон»“ — развлечено се обади един контраалт. — „Нашият влак наистина е експресен“.

Това беше рекламата на Гриша. Във високоговорителя нещо писукна и един жизнерадостен мъжки глас занарежда: „Цигарите «Бой» — пуши и се не бой“. Последва дълга пауза и най-после започна рубрика „Утринен киносалон“.

— Днес ще си поговорим за филма на японския кинорежисьор Акира Кurosава „Додескаден“ — носово подхвана водещият, — заснет през 1970 година по новелата на писателя Рюноске Акутагава „Тракането на невидимите колела“. Всъщност самото название на филма е японската имитация на тракането на колела по релсите. И тъй, затворете очи и си представете ранно утро в следвоенен първокласен японски вагон. Хлопат врати, по коридорите сноват забързани хора. През опушните от доскорошните боеве стъкла вече грее прочутото японско слънце. И изведнъж в тълпата виждаме първия от героите, наричан във вагона „трамвайния луд“. Младежът се мисли за машинист на невидим малък влак (на японски — „трамвай“), който пътува напред-назад из реалния вагон. Съгласете се, че концепцията е сложна и се нуждае от осмисляне...

Андрей стана и започна бързо да се облича. Сложи си якето, закопча всичките му копчета, взе от горното легло тъмните си очила и кепето с козирката, после мушна в джоба ръкавиците си и малкия дървен клин, който извади изпод дюшека. Докато се обличаше, почти не чуваше радиото, но щом за секунда спря до вратата да премисли дали не е забравил нещо, отново долови предпазливият носов глас:

— Трябва да кажем, че героите на филма се занимават с неща, които с пълно право можем да наречем важни и сериозни — дребна търговия на едро, бавно умиране от глад, кражби, раждане на деца и така нататък. Та правейки паралел между техния живот и действията

на „трамвайния луд“, който тича напред-назад по коридора на вагона и вика: „Додеска-ден! Додеска-ден!“, имитирайки тракането на съществуващите само в неговото съзнание колела на отделния мъничък влак, Куросава сякаш се стреми да ни покаже, че всеки от социално адекватните герои всъщност също се движи из реалния вагон в свой собствен малък иллюзорен „трамвай“. Куросава обаче не сочи никакъв изход от враждебния свят, който ни показва. Да стреснеш хората е лесно, но...

В коридора радиото не работеше. На Андрей му провървя — два коридора по на изток и се озова в един абсолютно празен вагон. По миризмата можеше да познае, че там бяха унищожавали хлебарки и пътниците се криеха от миризмата на дихлофос зад плътно затворените си врати. Той бързо извървя прашната пътека и застине пред вратата на служебното купе, където тананикацият шафнер, наведен над огромната метална мивка, миеше празните кутийки от бира (в съседния вагон ги изографисваха в народен стил и ги продаваха на Запад). Андрей изчака шафнерът да се обърне, шмугна се край вратата и влезе в тоалетната. Заключи се, вкара клина между вратата и дръжката и няколко пъти го удари с ръка — сега шафнерът нямаше да може да отключи отвън дори със собствения си ключ.

Прозорецът се отвори веднага и Андрей надникна през него. Всички съседни прозорци бяха плътно затворени. Той си сложи ръкавиците, кепето и очилата, обърна се с гръб, вдигна ръце назад и се хвана за горната рамка. После се подпра с крак в алуминиевата дръжка на стената, изви се и започна бавно и внимателно да се измъква навън.

Отдавна би могъл да повтори всички необходими движения със затворени очи, но въпреки това всеки път за няколко секунди му призляваше. В окултните книги, продавани пред ресторантa, процедурата бе описана много заплетено и тайнствено, с безброй иносказателни изрази. Явно я бяха писали хора, които не разбираха за какво всъщност става дума. Най-простият евфемизъм на извършваното бе „ритуална смърт“. В известен смисъл така си беше — същото се случваше с всеки умрял, когото избутваха през прозореца, за да го хвърлят върху насипа. Но това бе единствената прилика, макар процедурата наистина да беше доста рискована. Колкото до неясния подсъзнателен страх, от него можеше да го спасят само

хладнокръвието и чувството за хумор — Андрей си повтаряше, че просто се качва на покрива на вагона.

Над прозореца се намираше улеят на улука. Той се хвани за него и се набра нагоре. Сега вече седеше на ръба на прозореца с провесени навътре крака. Далеч напред по посоката на движението се показва зелена ивица храсти и Андрей се закатери по-бързо, за да не могат клоните да го съборят. След няколко секунди беше вече горе, върху неочеквано широкия покрив на вагона, покрит с олющена жълта боя и осеня с ръждивите кулички на отдушниците. Той се изправи на крака и се огледа.

Далеч на запад върху покрива имаше хора, но оттук не можеше да ги види добре. Запрескача от вагон на вагон, намери вдълбнатината, по която познаваше къде е купето на Хан, и потропа по нея с крак.

Хан се появи след около пет минути — беше с анорак с качулка, а също и с очила като Андрей. Мълчаливо поеха на запад и вече двамата със засилка запрескачаха празнините между гumenите съединения на вагоните.

Скоро назад останаха хълзгавият покрив на ресторант и вагонът с граничната площадка, и хората горе започнаха да им махат за поздрав. Андрей позна неколцина души и също им махна. В традиционния смисъл на думата не познаваше никого — цялото общуване с тези, които срещаха двамата с Хан, се свеждаше до размяна на приветствени жестове. Отминаха неподвижния старец с мръсна ватенка и стара военна ушанка. Както обикновено той седеше по турски в средата на покрива и пушеше дългата си лула с миниатюрен метален чибук (интересно как успяваше да я запали при такъв вятър). По-нататък седеше една компания с дълги тъмносиви раса — лицата им бяха скрити в качулките, така че не можеше да се каже нищо нито за пола, нито за възрастта им. Наредени в кръг, те изучаваха някаква неразбираема геометрична фигура, нарисувана с въглен на покрива на вагона. Фигурата беше същата като преди — кръг с някакви симетрични линии, приличащи на разперена звезда. Андрей си спомни, че те се занимаваха все със същото и миналото, и по-миналото лято. Не можеше да си обясни какво толкова ѝ гледат на тая проста рисунка.

Изобщо съмняващ се, че хората се качват на покрива с някаква определена цел. Самият той никога нямаше подобна цел и не очакваше

нищо от разходките си. Е, с Хан се бяха запознали тъкмо тук. Сега не си размениха нито дума — тук никой никога и с никого не разговаряше — но се познаха след ден-два, когато се сблъскаха в коридора. Покъсно Хан каза, че качването на покрива е не само безполезно, но и дори вредно, защото там човек само се отдалечава от възможността истински да напусне влака. Но двамата пак се качваха, просто за да могат поне замалко да напуснат дотегналото им пространство на всеобщия живот и смърт. Не се виждаха нито началото на влака, нито краят му — върволицата от вагони, начупена на няколко места в полезнерието им, стигаше до хоризонта и от двете страни, но все пак локомотивът някъде съществуваше, а освен безбройните вътрешновагонно метафизични обяснения, за това имаше и две преки доказателства — дебелият меден проводник в полумрака над тях и долитащият понякога незнайно откъде тих протяжен тътен.

Андрей усети, че Хан го дърпа за ръка и погледна накъде му сочи. На съседния покрив стоеше една доста странна компания — четирима души, облечени като музиканти, в някакви прекалено латиноамерикански дрехи. В следващия момент Андрей видя в ръцете им инструменти и разбра, че наистина са музиканти. Заради тракането на колелата музиката изобщо не се чуваше, но беше ясно, че малкият оркестър свири с всичка сила. От напрежение свирачът на пан-флейта чак прилякваше, а лицата на китаристите бяха така ехалтирани, сякаш те държаха в ръцете си не китари, а пушки и бяха тръгнали да щурмуват бронираното купе на самия Пабло Ескобар. Андрей погледна встрани и видя един чудноват човек с широкопола сламена шапка, която висеше на гърба му. Той стоеше рисковано близо до ръба на вагона и лекичко танцуващ на място, като размахваше ръце, сякаш се опитваше да се стопли. Андрей никога преди не беше виждал тук нито него, нито музикантите.

Влакът препускаше към някаква река или може би тесен ръкав на езеро с някакъв особен мост — с много ниски парапети, едва стигащи до покрива на влака. Андрей си помисли, че сигурно могат да бъдат прескочени и точно в този момент човекът със сламената шапка силно се отгласна от покрива, откъсна се от вагона и прелетя над парапета.

В първия миг Андрей не можеше да повярва, че наистина е станало. После легна по корем, допълзя до края на покрива и се надвеси над него, опитвайки се да види поне нещо. Водата под моста

беше почти неподвижна; по повърхността ѝ се образуваха едва забележими кръгове, а в средата им, подобно на огромна водна линия, се полюшваше сламената шапка. След пет-шест дълги секунди отгоре се показва черната топчица на главата. Човекът заплува към брега, а после всичко се скри зад обраслия с трева насып.

Андрей се изправи на крака и погледна Хан. Той с възхищение клатеше глава и по движението на устните му личеше, че казва нещо. Всички наоколо се взираха към скрилата се река. Дори странните хора с расата, които обикновено не обръща никакво внимание на останалите, сега стояха изправени и объркано гледаха на изток, където непознатият бе останал завинаги. Само старецът с ушанката продължаваше да седи неподвижно на обичайното си място и да издухва надалеч едва забележими заради вятъра струйки дим. Дали не бе видял нищо или беше виждал и по-впечатляващи неща — кой знае? Музикантите изчезнаха някъде. Андрей ги потърси с поглед и зърна няколко малки фигурки, скачащи от вагон на вагон — те вече бяха успели да се отдалечат доста на запад.

3

— Харесва ли ти? — попита Антон. — Но честно.

— Кое?

— Новата серия — кимна към масата Антон.

— Защо серия? — учуди се Андрей. — Та те всичките са еднакви.

— Такава е идеята — каза Антон. — Номерирани са. Като литографии.

Андрей седеше на ръба на седалката и гледаше кутийката от бира в ръцете му. Антон тихичко си мучеше и движеше малката си четка, неестествено изпънал шия така, че да не си изцапа брадата с боя. Въпреки това, по нея вече имаше няколко бели петна, които я правеха като преждевременно побеляла. Няколко готови изрисувани кутийки вече бяха подредени на масичката — всичките с еднаква картичка: вагонен коридор, през който с чаени чаши в ръце вървят румени девойки с кокошници^[1] и жълтокоси момчета с червени ризи и с едни и същи, подобни на виме, лица. Доколкото Андрей разбра, това беше преднамерен и дори пресилен цитат от Гумильтов^[2], защото от лицата им стърчаха дълги кравешки цицки, пръскащи струйки мляко, а под картинката със стилизирані славянски букви пишеше:

**Спрете, машинисте,
спрете вагона сега.**

— Е, как е? — повтори Антон.

— Мисля, че е добре — каза Андрей. — Но е прекалено социално. Все пак „Будвайзерът на моя Господ“ беше много по-силно нещо.

— Не мога да разбера — учуди се Антон, — защо, каквото и да нарисувам, все го сравняват с „Будвайзера“?

— Просто за него се сетих — отвърна Андрей. — Наистина беше гениално.

Срещу Антон седеше жена му Олга и със ситна шкурка зачистваше повърхността на кутийките. Краката ѝ бяха завити с одеяло, защото вратата на купето бе свалена от пантите и долу ставаше течение. На мястото на вратата висеше друго одеяло. То не стигаше до пода и се виждаха обувките и чехлите на минаващите отвън хора. Андрей погледна усуканите панти и поклати глава.

— Не мога да разбера как им разрешихте? — попита той. — Никой не може да сваля вратата ви без ваше съгласие.

— Никой не ни е питал дали сме съгласни или не — каза Антон.
— Дойдоха и казаха, че е заради конверсията. От първа за втора класа. Дадоха ни нещо да подпишем и край. Хайде стига по този въпрос. Виждал ли си някого от нашите?

— Често виждам Гриша. Той сега, както казват, се издигна, тоест има много пари. А насърко видях и Серьога. Доста се е променил. Не пие, не пуши. Станал е утрист.

— Това пък какво е?

— Утризмът е една много красива религия. Те вярват, че напред ни тегли локомотив от типа „У-3“, наричат го също „тройка“, и че всички пътуваме към светлото утро. Който вярва в „У-3“ ще премине над последния мост, а останалите не.

— Я! — каза Антон. — Така ли? Не съм чувал. А ти не си ли станал утрист?

— Не, не съм. Като преди съм си. В момента чета една хубава книга. Нарича се „Пътеводител на железниците в Индия“. Намерих я съвсем случайно. Ако искаш, после ще ти я дам.

— За какво се разказва? — попита Антон, вдигна високо кутийката и внимателно я заразглежда.

— Трудно ми е да ти обясня. Просто някакъв човек пътува с влак през Индия и пише какво му се случва. Но не е ясно наистина ли пътува през Индия или просто си го представя. Ще ти хареса.

— Носиш ли я? — попита Антон.

— Да — каза Андрей.

— Прочети ми някой откъс. Че целите ми ръце са в боя.

— Какъв откъс?

— Няма значение.

— Тогава ще започна от там, където съм в момента. Само с две думи ще ти кажа какво става преди това. Отначало той пише какво вижда навън, а после започва да описва хората, които му пречат да стои до прозореца. Много дълга и жълчна класификация.

Андрей извади от джоба си книжката, отвори я на отбелязаната страница и зачете на глас:

„Къде отиват всички те? За какво? Нима никога не чуват тракането на колелата или не виждат голите равнини отвън? Знаят всичко за живота, но продължават да вървят по коридора, от клозета до купето или до ресторант, полека превръщайки днес в поредното вчера, и мислейки, че има някакъв Бог, който ще ги възнагради или накаже. Но щом не полудяват, значи всички те знаят някаква тайна. Или може би аз знам тайната, дето никой не бива да научи. Нещо, заради което никога вече няма да мога ей така невинно и без смисъл, с блъскави белтъци на очите, да си вървя през полюшващия се коридор и да мисля като всички тях. Но аз не знам никаква тайна. Просто виждам живота такъв, какъвто е, трезво и точно, и никога няма да мога да приема тракащата по релсите жълта катафалка за нещо друго. Индия ми харесва и сега пътувам из нея. А те са просто смахнати пътници на шантав влак и във всяка тяхна дума чувам само тракането на колела. Но от това, че са много, а аз — почти сам, нищо не се променя...“

Андрей чу някакво шумолене и видя, че Олга си обува ботушите. Антон забърсваше ръцете си в един изпоцапан с бои парцал.

— Извинявай, приятел — каза той, — отиваме на театър. Прочети ми последната фраза. Как свършва всичко.

Андрей се поколеба, отвори последната страница и прочете:

„Милосърдието е безгранично и аз съм сигурен, че когато влакът спре, зад жълтите му врати ще ме чака белият слон, с който ще продължа вечното си завръщане към Неименуемото“.

— Ясно — каза Антон. — Интересно е, разбира се, но няма да го чета, благодаря.

— Не ти ли хареса?

— Не мога да кажа, че ми харесва или не ми харесва — отвърна Антон. — Просто не ме засяга лично.

— Защо? Ами твоите рисунки — Андрей кимна към изографисаните кутийки, — не е ли същото, казано на друг език. Спрете вагона и така нататък? Или не е насериозно? Не е искрено?

— Какво значи: „не е насериозно, не е искрено“? Понятията ти са някак детински. Има живот и там има изкуство, творчество. Там соцарт, там концептуализъм. Там модерн, там постмодерн. Аз отдавна вече не ги бъркам с живота. Имам жена, скоро чакам и дете — ето кое е сериозно, Андрюша. А да си рисуваш можеш там каквото искаш. Има всякакви там културни игри и така нататък. Тъй че вагоните аз ги спирам само по бирените кутийки, и то защото мисля за детето, което ще пътува нататък в ей този истински вагон. Разбираш ли?

Той леко тропна по пода и посочи стената.

— Антоне — каза Андрей, — да чуваш нещо в момента?

Антон замря и се заслуша.

— Не, нищо не чувам. Какво да чувам?

— Няма значение. Сторило ми се е.

— Време е да вървим — обади се Олга и повдигна закаченото на вратата одеяло, — ще закъснеем.

— Какво ще гледате? — попита Андрей.

— „Брониран влак 116-511“ — отговори тя. — Не се стряскай, прочитът е авангарден.

— Чий прочит? — попита Андрей.

— На „Театър от горния ред“ — каза Олга. — Там при тях всичко е колективно и анонимно, така че чий там е прочитът, никой не знае. Като на свой човек мога да ти кажа, че там декорите ги е рисувал Антон. Искаш ли да дойдеш? Можем да те вкараем там.

— Не, трябва да се отбия при Хан. Отдавна не сме се виждали.

— Между другото, как е той там? — попита Антон. — Намери ли себе си?

— Да, и много други неща. Е, довиждане.

— Довиждане. Поздрави там всички.

[1] Кокошник (рус.) — женски накит за главата, подобен на висока корона — Б.пр. ↑

[2] Н. С. Гумилев (1886–1921) — руски поет, чиято поезия се характеризира с апология на „силния човек“ — Б.пр. ↑

2

На вратата на Хан висеше някакъв календар с котета, който закриваше познатата драскотина. Няколко секунди Андрей не можеше да разбере какво става, после се озърна, убеди се, че не е събркал и почука. Отговор не последва.

Той отвори. В купето цареше неописуем хаос, какъвто има само при погребение, раждане или преместване. На леглото на Хан седеше някаква възрастна пълна жена със следи от някогашна грозота по отеклото лице. Възрастта вече благополучно я бе евакуирала от зоната на действие на естетическите характеристики. На пода пред нея имаше няколко куфара и покрита с кърпа кошница, изльчваща силен мириз на салам. Едно мъничко детско краче, обуто с бял чорап, се бе провесило от горното легло и леко се поклащаше в такт с поклащането на вагона.

— Здравейте — каза Андрей.

— Добър ден — отвърна жената и вдигна към него безизразните си очи.

— Къде е Хан?

— Тука не живеят такива.

— Да не се е преместил?

— Не знаем, може да се е преместил, а може и да е умрял. Не знаем. Ние сме от чакащите ред. Настаниха ни тука. Питайте кондуктора, той ще ви каже.

— Ами вещите му? — попита Андрей. — Тук ли са?

— Тук нямаше нищо — малко по-оживено отговори жената, — какви ги разправяте? Какви вещи?

— Не, не си мислете, че имам някакви претенции. Просто питам.

— Леглото беше празно — продължи тя, — горе също. Никога не съм посягала на чуждо.

— Ясно — рече Андрей, обърна се и бутна вратата встрани.

— Вие да не сте Андрей? — изведнъж попита жената.

— Андрей съм. Защо?

— Тука имаше някакво писмо. Пишеше „За Андрей“, ама за кой точно, не е ясно. И от кого е... Да не е за вас?

— За мен е, дайте ми го.

— Чакайте, някъде тука беше — замърмори тя и зарови в нахвърляните върху масата чаршафи. — Сега половин година има да оправям. Животът стана страшен. В коридора е бълсканица, сили не ми останаха. А, намерих го. Ето го. Дали е за вас? Носите ли си билета?

— Аз пътувам гратис — без много да му мисли, се пошегува Андрей.

Жената му подаде плика.

— Хм, баламосвай си твойте гаджета — малко закачливо каза тя.

— Това е. Повече няма никакви вещи.

— Благодаря — Андрей прибра писмото в джоба си. — Много благодаря.

— Довиждане.

На излизане от купето той едва не се сблъска с шафнера, но реши да не го пита нищо.

Пътър Сергеевич беше пиян и весел. На масата пред него стоеше не обичайната бутилка „Железопътна“, а четвъртито шише със скъпия конjak „Лазо“ с пламтяща локомотивна пещ на етикета. Наоколо бяха разтворени никакви чертежи и хелиокопия. На едно от тях Андрей забеляза силно увеличена дръжка от брава. Имаше и няколко официални документа с печати. От мазните петна по хартията личеше, че в тях е бил завит сервилатът, с който Пътър Сергеевич бе успял хищнически да замези — обелките, разпилени по масата, сякаш бяха кълвани от орел.

— Как е? — попита той.

— Нормално — отговори Андрей, — а при вас?

Пътър Сергеевич вирна големия си космат пръст.

— Утре цял ден няма да ме има — каза той — още от сутринта. И вечерта няма да се прибера. Нали ще ми смениш чаршафите?

— Добре. Само предупредете шафнера. Ама трийсети ли сме вече?

— Да, трийсети. Как лети времето. Докато се огледаш и край. Да ти налея ли?

Андрей врътна глава. Свали обувките си, легна и извади от джоба си пътеводителя на железниците в Индия, където бе сложил писмoto. Поколеба се секунда-две, после върна плика в джоба си. „Уtre щe гo прочетa“ — каза си наум той и отвори книгата напосоки.

„...всъщност, няма никакво щастие, има само осъзнаване на щастието. Или с други думи, има само съзнание. Няма никаква Индия, никакъв влак, никакъв прозорец. Има само съзнание, а всичко останало, включително и ние самите, съществува само дотолкова, доколкото попада в неговата сфера. Тогава защо, мисля си отново и отново, защо да не тръгнем направо към безкрайното и неописуемо щастие, като зарежем всичко останало? Е, ще трябва да зарежем и себе си. Но кой ще го направи? Кой тогава ще бъде щастлив? И кой е нещастен сега?“

На Андрей му се спеше и той трудно разбираше написаното — думите се връхлитаха една друга и образуваха пред очите му сложни геометрични конструкции. Той затвори книгата.

— Андрюх — обади се Пътър Сергеевич, — какво си се вкиснал? Я гаврътни една чаша.

— Наистина не искам — каза Андрей, — благодаря.

— Както искаш.

Андрей се обръна по гръб и известно време изучава мъждивата жълта плафониера на тавана.

— Пътър Сергеевич — започна той, — замисляли ли сте се някога закъде пътуваме?

— Какво ти е — попита Пътър Сергеевич между два залъка, — неприятности ли имаш? Я не се впрягай. Много важно, една зарязал — друга намерил. Иди до втора класа, там много бързо ще се разсееш. Пълно е с мацки. Цял вагон. Само пари да имаш.

— И все пак. Закъде?

— Да не би да не знаеш?

— Толкова ли не можете да ми кажете?

— А, мога.

— Ами кажете ми тогава. Закъде пътуваме според вас?

— Как закъде? Какво, искаш да го чуеш за пореден път ли? То се знае закъде. Към срутения мост. Защо на млади години си пълниш главата с такива пияндурски глупости, Андрюха?

1

Утрото беше облачно — вместо небе отгоре висеше равна сива повърхност като тавана в коридора, само че без отдушниците. Пътър Сергеевич вече бе излязъл. На масата имаше бележка за шафнера и две чаши с вече изстинал чай. Андрей се облече, извади от джоба си писмото и тутакси отново го прибра. После заключи вратата и седна върху масата. Пътър Сергеевич не можеше да понася подобно нещо, камо ли пък някой да си сложи краката на леглото, но днес това нямаше значение.

Андрей никога не пропускаше възможността да прекара някой и друг час в самота до прозореца на купето. Съвсем не беше като да стои в коридора, където непрекъснато трябваше да дава път на минаващите покрай него и изобщо да взаимодейства с околните по безброй какви ли не начини. Не вярваше много на автора на индийския „Пътеводител“, че човек може да се отдаде на безметежно съзерцаване на ландшафта и в претъпкания с кресльовци коридор.

Днес денят не беше много хубав — на няколко метра от прозореца се носеше безкрайна стена от дървета. Обикновено подобни насаждения закриваха панорамата за няколко часа, а понякога и за дни и на човек му оставаше само да гледа ивицата трева между влака и дърветата, различавайки предметите, изхвърлени някога от прелетелите оттук вагони на „Жълтата стрела“.

Отначало всичко долу се сливаше в еднородна сиво-зелена маса, но след няколко минути очите му свикваха и за малка част от секундата той вече успяваше да идентифицира изкуствените частици, вградени в пейзажа. Може да не опираше до навика, а до въображението и той да различаваше не какво прелита край прозореца, а възползвайки се и от най-нищожните намеци, давани му от околния свят, да си доизмисля и пресъздава нещото, което би трявало да се намира там. Но за повечето обекти по склоновете на насипа едва ли се мамеше.

Най-много от всичко бяха, разбира се, празните бутилки. Зимно време те се открояваха върху снега като ярки зелени петна, а сега в тревата можеха да бъдат познати само по блясъка. По-леките бирени кутийки биваха отнасяни от въздушния поток, но те обикновено не отлитаха толкова далеч от вагоните. Понякога се срещаха доста странни предмети — например, от едно малко блато стърчеше току-що паднала в калта картина с огромна златна рамка (на Андрей му се стори, че е стандартна репродукция на „Бъдещи железнничари“ на Дейнека). Другаде, примерно километър по-нататък, се мерна строшен от падането никелиран самовар. А близо до него се търкаляше великолепен кожен куфар, върху който бе кацнала голяма тъпста врана. Навред се белееха ярките петна на използвани презервативи. Впрочем, понякога човек можеше да събърка с презерватив някоя малка кост, като ключица например, а в тревата се търкаляха почти толкова кости, колкото и бутилки. Особено много бяха черепите — сигурно защото бяха прекалено тежки за дребните гризачи, а по-едрите животни се страхуваха да се приближават до тътнещата жълта стена. От дъждовете и вятъра някои съвсем стари черепи бяха станали тебеширено бели, а по-пресните все още имаха коса и парченца плът. Андрей особено много го досмеша от един череп с лъскави рамки на очилата. Стори му се, че дори стъклата им са запазени.

По храстите и дърветата имаше безброй следи от скорошни погребения — пъстроцветни кърпи, одеяла и калъфки за възглавници. Те се вееха от вятъра като знамена, приветстващи новия живот, поел напред и край тях. Така, доколкото си спомняше Андрей, май го бе казал онзи поет, дето после се хвърли надолу с главата през прозореца на вагон-ресторанта. Възглавниците също бяха много — и съвсем новите, и вече изгнилите от честите дъждове това лято. Техните притежатели обикновено лежаха наблизо в най-различни пози и стадии на разлагане. Наистина, мнозина запазваха строгия си вид и върху насипа: краката леко свити, едната ръка подпъхната под главата, а другата изпъната до тялото. Тази поза си имаше просто обяснение — понякога по молба на близките шафнерите връзваха с въженце крайниците на починалите по специален начин, за да могат те да изглеждат пристойно и след смъртта. Имаше някакво отношение към религията.

Андрей забеляза, че в тревата до насипа все по-често започнаха да се виждат изсъхали бели цветя — отначало ги взе за презервативи. После си помисли, че цветята просто са прецъфтели, но сутре му направи впечатление, че много от тях са увити в целофан и са със стъблата нагоре. Появиха се букети, а и венци — все от увехнали бели рози. Разбра каква е работата — преди около две седмици по телевизията предаваха погребението на американската попзвезда Изида Шопенхауер (въщност, сети се той, името й беше Ася Акопян). Вестниците писаха, че по време на церемонията от прозорците били изхвърлени два тона отбрани бели рози, които починалата обожавала повече от всичко на света — това явно бяха те. Андрей долепи чело до стъклото. Минаха две-три минути. Белите петна долу ставаха все повече. Накрая той видя падналата в тревата мраморна плоча със стоманени сфинксове по ъглите, за която със златни вериги бе окована клетата Изида, вече доста подпухнала от жегата. По ръбовете на плочата имаше реклами: „Rolex“, „Pepsi-cola“ и още някаква, по-малка, май търговският знак на фирмата за производство на зеленчукови шнициeli с чисто американски вкус. Около плочата се въртяха две дребни кучета. Едното обърна муцуна към влака и залая беззвучно. Другото въртеше опашка, а от устата му висеше нещо синкаво-червено и дълго.

„Световната култура стига до нас с голямо закъснение“ — помисли си Андрей.

Стената от дървета навън свърши чак вечерта, по здрач. Отначало те оредяха, помежду им се появиха пролуки, а после изведнъж се ширна поле, пресечено от път. До пътя имаше няколко тухлени къщи с тъмни като дупки прозорци — капаците им бяха широко отворени. В далечината бавно премина неимоверно красива, приличаща на вдигната към небето ръка, бяла черква със скосен кръст — виждаше се само горната ѝ част, долната бе скрита от гората.

После се появи дълъг пуст перон — някъде там Андрей успя да зърне старо чене, самотно паднало върху голата бетонна повърхност. До ченето стърчеше прът с празен стоманен правоъгълник, на който някога е имало табелка с името на гарата. Мирнаха се плохи на бетонна ограда, зад нея — купчина решетести конструкции от ръждиво желязо, а после всичко отново изчезна зад плътна стена от дървета. Тези, които вярваха в снежните хора, смятаха, че те са посадили дърветата, за да

не могат погледите и мислите на пътниците да проникват прекалено далеч в техния свят.

На вратата се почука и Андрей скочи от масата.

— Кой е? — попита той.

— Аз съм, Авел — обади се глас зад вратата. — Там ли си?

Излез, там раздават чаршафите.

Когато Андрей най-после реши да разпечата писмото, беше вече тъмно, а навън се точеше все същата стена от дървета. Той обърна гръб на прозореца, извади от джоба си плика и го отвори. Вътре намери внимателно откъснат кариран лист, върху който чернееха равни мастилени редове:

„Някога, много отдавна, хората често са спорели дали съществува локомотив, който ни тегли към бъдещето. Случвало се е да делят миналото на свое и чуждо. Но всичко вече е минало: животът продължава и те, както виждаш, са изчезнали. А какво има във висините? Сляпата сграда навън се губи в мъглата на годините. Трябва ти ключ, а той е у теб — е, как ще го намериш и на кого ще го връчиш? Пътуваме сред тракане на колела, излизаме постскриптум — вратата“.

Подпис липсваше. Андрей препрочете писмото, повъртя го, сгъна го и го върна в плика. После си легна, загаси лампата над възглавницата и се обърна към стената.

Навън ставаше, нещо странно — Андрей никога не бе виждал подобна гледка. Влакът минаваше през нощен град по една ниска естакада, отделена от улиците с железен парапет. Отвън греха безброй светлини — улични лампи, прозорци на къщи, фарове на автомобили. Но най-стрannото бе, че долу имаше хора, много, много хора. Те стояха до парапета на естакадата. Когато прозорецът на Андрей минаваше покрай тях, те започваха да му махат и весело да викат нещо. В града вероятно имаше празник — всички изглеждаха напълно безгрижни.

Най-накрая на Андрей леко му призля от толкова много погледи. Той стана и излезе в коридора. От другата страна на вагона се точеше обичайната тъмна стена от дървета и той се почувства по-добре. Коридорът изглеждаше някак необичайно — подът беше покрит с дебел пласт прах, вратите на всички купета зееха и в тях се виждаха голите железни рамки на леглата. Отначало той се учуди и дори се уплаши, но се сети, че освен него, във влака няма нито един човек, и се успокои. Прииска му се да прочете писмото отново, затова извади сгънатия на две плик от джоба си. Текстът, естествено, си оставаше същият:

*МИАЛОТО Е ЛОКОМОТИВ, КОЙТО ТЕГЛИ СЛЕД
СЕБЕ СИ БЪДЕЩЕТО.*

СЛУЧВА СЕ ТОВА МИАЛО ДА Е И ЧУЖДО.

*ПЪТУВАШ С ГЪРБА НАПРЕД И ВИЖДАШ САМО
ТОВА, КОЕТО ВЕЧЕ Е ИЗЧЕЗНАЛО.*

*А ЗА ДА СЛЕЗЕШ ОТ ВЛАКА, ТИ ТРЯБВА БИЛЕТ.
ТОЙ Е УТЕБ, НО НА КОГО ЩЕ ГО ВРЪЧИШ?*

Загледан в равните редове, той се обърна към вратата на купето си, посегна към дръжката и изведнъж забеляза най-долу на листа постскриптум, нещо кратко, дописано със ситен почерк, което не беше видял преди — сигурно защото бе точно на сгъвката.

В същия миг усети, че не се намира в празния коридор на влака, а лежи на леглото си в купето и сънува. Започна да се събужда, но през този неуловим миг на пробуждане успя да прочете и да запомни постскриптума, по-точно да запомни думите, които сънуваше — насын

те имаха съвсем друг, неприложим в обичайния свят смисъл, но той успя го да разбере.

P.S. Цялата работа е там, че ние непрекъснато тръгваме на пътешествие, което е свършило миг преди да сме потеглили.

Андрей запали лампата над възглавницата си, извади писмото и го препрочете — там липсваше какъвто и да било постскриптум. На мястото, което бе сънувал, имаше само няколко едва забележими следи, сякаш някой бе драскал по листа със засъхнала химикалка, опитвайки се да я разпише.

Нещо не беше наред. Докато е спял, нещо се беше случило. Андрей стана от леглото, тръсна глава и изведнъж разбра, че наоколо цари оглушителна тишина. Колелата вече не тракаха. Надникна през прозореца и в квадратното петно от светлина видя неподвижна клонка с големи черни листа. Влакът беше спрял.

Излезе в коридора. Там всичко си беше както преди — лампите светеха, миришеше на цигари. Но подът долу беше абсолютно неподвижен. Андрей забеляза, че докато върви по него, легко се поклаща. Вратата на служебното купе зееше. Надникна вътре и погледът му срещна шафнера, застинал до масата с чаша чай в ръката. Андрей отвори уста да попита какво е станало с влака, но разбра, че шафнерът не го вижда. Тогава си помисли, че той е заспал или е изпаднал в никакво вцепенение, но не щеш ли, погледът му се спря на чашата в ръката му — в нея неподвижно висеше бучка захар, над която се издигаше верижка от също така неподвижни мехурчета.

Вече знаеше какво трябва да направи. Пристъпи към шафнера, внимателно бръкна в страничния джоб на сакото му и измъкна ключа.

После излезе на площадката, приближи се до вратата, мушна ключа в кръглата ключалка (той не потъна много дълбоко, защото тя бе задръстена от натрупани с годините боклуци) и го завъртя. Вратата се отвори със скърдане и на пода се изсипаха натиканите в процепа ѝ вкоравени фасове. Андрей понечи да се върне в купето, за да си вземе нещата, но разбра, че никоя от вещите, останали в куфара под леглото му, сега вече няма да му трябва. Стъпи на ръба на четвъртитото

желязно стъпало и надникна в тъмнината. Тя беше безкрайна и тиха. Оттам долиташе топъл вятър, изпълнен с безброй непознати ухания.

Той скочи върху насипа. Щом краката му тупнаха върху чакъла край travерсите, отзад се чу съскането на сгъстен въздух, а подир миг изтракаха буферите между проточилите се вагони. Влакът потегли и полека започна да набира скорост. Андрей се поотдалечи на няколко метра и погледна „Жълтата стрела“.

Отстрани тя наистина приличаше на сияеща с електрически светлини стрела, изстреляна незнайно от кого в незнайна посока. Той погледна натам, откъдето се задаваха вагоните, а после — накъдето изчезваха. И от двете страни не видя нищо, освен тъмна пустош.

Обърна се и тръгна напред. Почти не се замисли къде отива, но скоро усети, че върви по асфалтиран път през широко поле, а в небето на хоризонта се е появила светла ивица. Тътенът на колелата зад него постепенно стихна и скоро той започна ясно да различава звуци, които никога преди не беше чувал: сухото цвърчене в тревата, шума на вятъра и тихото шумолене на собствените си стъпки.

Издание:

Виктор Пелевин. Затворника и Шестопръстия. Принцът на ДПК.
Жълтата стрела. Омон Ра

Превод Иван Тотоманов: Затворника и Шестопръстия, Принцът
на ДПК, Омон Ра

Превод Таня Балова: Жълтата стрела

ИК „Калиопа“, София, 2003

Коректор: Марин Йорданов

ISBN: 954-9840-15-8

Формат 84×108/32

П.к. 16

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.